

سند راهبردی انقلاب اقتصاد

برنامه دولت اقدام و تحول

استان کهگیلویه و بویراحمد

سند راهبردی انقلاب اقتصاد

استان کهگیلویه و بویراحمد

سند راهبردی انقلاب اقتصادی زیر نظر دکتر
علی رضایی میرقائد تهیه و تدوین شده است.

ویراستار فنی: دکتر سید اسعد حسینی
همکاران پژوهشی: ناصر مولایی، اسماعیل لجمیری، حسن محمدیان مصمم،
عباس علی پور، مصطفی رشیدی، بهزاد همتی، سعید ضرغامی، میثم داوری، نواب
میرزایی، ایمان ارفعی مقدم، پرستو میمنی، سعید یوسفی، رزینا لطفی جبلی،
سعیده جلالی، مصیب قره بیگی، سمیه ملکی پور، حمید نصیر، سید رمضان
عقیلی، بهاره ایمانی، جمیله اسمعیلی، پویان کیانی و فاطمه شیخ زاده
طراح جلد و صفحه آرایی: محمود خستو، مهدی نجفی

بهار ۱۴۰۰

بهره برداری از مطالب پژوهش سند راهبردی انقلاب اقتصادی با ذکر منبع و نام پژوهشگران بلا مانع است.
حق چاپ محفوظ است.

بسمه تعالی

با توجه به برگزاری سیزدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری، کاندیداها رویکردها و برنامه های مختلف خود را برای دولت آینده مطرح می کنند. یکی از طرح های اینجانب که از سالها قبل مدنظر قرار گرفته، ایجاد ایالت های اقتصادی است که حاصل آن تمرکززدایی از مرکز و توجه به مناطق و استان ها می باشد.

یکی از اقسام عدالت، عدالت سرزمینی است که در قالب طرح های آمایش سرزمین تجلی می یابد. آمایش سرزمین مدیریت خردمندانه و عالمانه فضا و نگرشی جامع به برنامه ریزی و مدیریت بهینه بهره برداری پایدار از سرزمین است. کاربرد آمایش سرزمین برای شناخت و رعایت قابلیت و استعداد زمین و منابع موجود در آن برای کشورهایی که در صدد حرکت در مسیر توسعه پایدار هستند، اجتناب ناپذیر است.

کشور ایران دارای قابلیت ها و ظرفیت های فراوانی برای پیشرفت است. با اجرایی کردن طرح های آمایش سرزمین و فعال نمودن مزیت ها و استعدادهای هر استان، دستیابی به ایران بزرگ اقتصادی و تعامل سازنده با دنیا به ویژه کشورهای آسیای جنوب غربی و در راس آنها، پانزده کشور همسایه ایران، می تواند ما را به یکی از بازیگران اصلی در عرصه اقتصادی و سیاسی جهان تبدیل نموده و استان ها و مناطق کشور را نیز به بالاترین حد پیشرفت برساند. در این راستا، چنانچه دولت اقدام و تحول موفق به کسب اعتماد مردم شود، در ابتدای فعالیت خود، سند اقدام و تحول را بر مبنای این کتاب، با استان ها امضا خواهد نمود تا تکلیف برنامه ریزی استانی و منطقه ای برای چهار سال آینده شفاف و قابل پیش بینی باشد.

در این مجموعه؛ اطلس استعدادهای، ظرفیت ها، تنگناها و آسیب ها شناسایی و ترسیم شده و درکی واقع بینانه از مناطق و استانهای کشور ارائه گردیده است. همچنین، راهبردها و سیاست های توسعه اقتصادی استان به تفکیک بخش های مختلف در دو فصل مجزا ارائه شده است. دولت اقدام و تحول، آماده پذیرش پیشنهادات برای افزایش کیفیت و کارایی این سند می باشد. امیداست؛ گردآوری این مجموعه که حاصل تلاش کارشناسان، صاحب نظران و مراکز و نهادهای متعدد کشور بوده، گامی بزرگ برای تحقق آرمان پیشرفت در کشور عزیزمان باشد.

محسن رضایی

کاندیدای سیزدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری

بهار ۱۴۰۰

فهرست مطالب

۰	فصل اول: کلیات
۱-۱	۱- مقدمه
۱-۲	۲- بیان مسئله
۱-۳	۳- اهداف بنیادین سند
۱-۴	۴- مواد و روش ها
۱-۴-۱	۱- روش تحقیق
۱-۴-۲	۲- استراتژی مطالعه موردی
۱-۴-۳	۳- جمع آوری داده ها و منبع آن ها
۱-۴-۴	۴- روش های تحلیل داده ها
۵	الف) کیفی
۶	ب) کمی
	فصل دوم: تحلیل محیط بیرونی ۲
۱-۲	۱- احصاء و تحلیل سیاست های کلان ملی در ابعاد مختلف
۲-۲	۲- بررسی وضعیت، فشارها و روندها در ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، محیط زیستی و ارتباطی
۲-۲-۱	۱- بررسی وضعیت
۲-۲-۲	۲- توان اکولوژیک
	فصل سوم: تحلیل محیط درونی
۱-۳	۱- تقسیمات کشوری و هم جوارها
۲-۳	۲- بررسی نظام طبیعی و محیط زیستی
۲-۳-۱	۱- ویژگی های توپوگرافی (ناهمواری ها)
۲-۳-۲	۲- آب و هوا و اقلیم
۲-۳-۳	۱- بارش
۲-۳-۳-۲	۲- دما
۲-۳-۳-۳	۳- جریان وزش بادهای
۳-۳-۳	۳- منابع آب و بررسی پایداری آن
۳-۳-۳-۱	۱- آب های سطحی
۳-۳-۳-۲	۲- آب های زیرزمینی
۳-۳-۳-۳	۳- بررسی پایداری منابع آب
۴-۳	۴- پوشش گیاهی و جانوری استان
۵-۳	۵- وضعیت کشاورزی استان
۶-۳	۶- وضعیت کانسارهای معدنی
۷-۳	۷- مخاطرات محیطی
۷-۳-۱	۱- زلزله

- ۶۹..... سیل..... ۲-۷-۲-۳
- ۷۰..... گردوغبار..... ۳-۷-۲-۳
- ۷۰..... کاربری اراضی..... ۸-۲-۳
- ۷۲..... مناطق حفاظت شده..... ۹-۲-۳
- ۷۴..... بررسی نظام اجتماعی-جمعیتی..... ۳-۳
- ۷۴..... ۱-۳-۳- بررسی و تحلیل اجتماعی و فرهنگی استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۳-۳
- ۷۴..... ۱-۱-۳-۳- تعیین عوامل و فرایندهای فرهنگی مانع و پیشبرنده توسعه استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۳-۳
- ۷۴..... ۲-۱-۳-۳- عوامل و فرایندهای فرهنگی-اجتماعی پیشبرنده توسعه..... ۳-۳
- ۷۵..... ۳-۱-۳-۳- عوامل و فرایندهای فرهنگی-اجتماعی مانع توسعه..... ۳-۳
- ۷۶..... ۴-۱-۳-۳- وضعیت شاخص‌های توسعه انسانی در استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۳-۳
- ۸۸..... ۵-۱-۳-۳- سنجش سرمایه اجتماعی استان..... ۳-۳
- ۸۸..... ۱-۵-۱-۳-۳- سرمایه اجتماعی سطح کلان..... ۳-۳
- ۹۰..... ۲-۵-۱-۳-۳- سرمایه اجتماعی سطح میانی..... ۳-۳
- ۹۲..... ۳-۵-۱-۳-۳- سرمایه اجتماعی سطح خرد..... ۳-۳
- ۹۷..... ۴-۵-۱-۳-۳- سرمایه اجتماعی کل..... ۳-۳
- ۱۰۲..... ۲-۳-۳- فقر و محرومیت..... ۳-۳
- ۱۰۳..... ۱-۲-۳-۳- طرح‌های انجام شده در زمینه مناطق محروم..... ۳-۳
- ۱۱۲..... ۲-۲-۳-۳- شاخص‌های جمعیتی دهستان‌های محروم استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۳-۳
- ۱۱۴..... ۳-۲-۳-۳- جمع‌بندی..... ۳-۳
- ۱۱۵..... ۳-۳-۳- سکونتگاه‌های غیررسمی..... ۳-۳
- ۱۱۶..... ۱-۳-۳-۳- نحوه مواجهه دولت‌ها با سکونتگاه‌های غیررسمی..... ۳-۳
- ۱۱۷..... ۲-۳-۳-۳- سکونتگاه‌های غیررسمی در ایران و به‌طور خاص استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۳-۳
- ۱۱۹..... ۳-۳-۳-۳- جمع‌بندی..... ۳-۳
- ۱۲۰..... ۴-۳-۳- بررسی ویژگی‌های جمعیتی..... ۳-۳
- ۱۲۱..... ۱-۴-۳-۳- تغییرات تعداد جمعیت..... ۳-۳
- ۱۲۳..... ۲-۴-۳-۳- تراکم جمعیت..... ۳-۳
- ۱۲۵..... ۳-۴-۳-۳- سهم جمعیت استان از کشور..... ۳-۳
- ۱۲۶..... ۴-۴-۳-۳- میزان شهرنشینی و روستائینشی..... ۳-۳
- ۱۲۸..... ۵-۴-۳-۳- متوسط رشد سالانه جمعیت..... ۳-۳
- ۱۳۰..... ۶-۴-۳-۳- هرم سنی جنسی جمعیت..... ۳-۳
- ۱۳۳..... ۷-۴-۳-۳- گروه عمده سنی جمعیت..... ۳-۳
- ۱۳۶..... ۸-۴-۳-۳- نسبت جنسی جمعیت..... ۳-۳
- ۱۳۸..... ۹-۴-۳-۳- متوسط بعد خانوار..... ۳-۳
- ۱۳۹..... ۱۰-۴-۳-۳- موازنه مهاجرتی..... ۳-۳
- ۱۴۱..... ۱۱-۴-۳-۳- مبدأ اقامت قبلی مهاجران..... ۳-۳

- ۱۴۴..... ۱۲-۴-۳-۳- الگوی مهاجرت
- ۱۴۴..... ۱۳-۴-۳-۳- ولادت‌های ثبت شده
- ۱۴۵..... ۱۴-۴-۳-۳- میزان باروری کل
- ۱۴۶..... ۱۵-۴-۳-۳- مرگ و میرهای ثبت شده
- ۱۴۷..... ۱۶-۴-۳-۳- امید به زندگی
- ۱۴۸..... ۱۷-۴-۳-۳- پیش‌بینی جمعیت تا سال ۱۴۱۵
- ۱۴۹..... ۱۸-۴-۳-۳- جمع‌بندی
- ۱۵۰..... ۵-۳-۳- وضعیت سواد و تعلیم و تربیت رسمی- عمومی
- ۱۵۰..... ۱-۵-۳-۳- تعلیم و تربیت رسمی- عمومی
- ۱۵۰..... ۱-۱-۵-۳-۳- آمار و اطلاعات
- ۱۵۲..... ۲-۱-۵-۳-۳- مهم‌ترین مسائل آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویراحمد
- ۱۵۳..... ۲-۵-۳-۳- وضعیت سواد در استان کهگیلویه و بویراحمد
- ۱۵۴..... ۱-۲-۵-۳-۳- آمار و اطلاعات
- ۱۵۵..... ۳-۵-۳-۳- وضعیت آموزش عالی در استان کهگیلویه و بویراحمد
- ۱۵۵..... ۱-۳-۵-۳-۳- آمار و اطلاعات
- ۱۵۶..... ۲-۳-۵-۳-۳- مهم‌ترین مسائل آموزش عالی
- ۱۵۷..... ۳-۳-۵-۳-۳- محورهای اساسی در آموزش عالی مبتنی بر نیازهای زیست‌بوم استان
- ۱۵۸..... ۴-۳- بررسی نظام اقتصادی و تولید
- ۱۵۸..... ۱-۴-۳- نمای کلی اقتصاد استان کهگیلویه و بویراحمد
- ۱۷۲..... ۵-۳- نظام سکونتگاهی
- ۱۷۲..... ۱-۵-۳- نظام شهرنشینی
- ۱۷۵..... ۱-۱-۵-۳- بررسی تحولات جمعیتی کانون‌های شهری استان کهگیلویه و بویراحمد
- ۱۷۶..... ۲-۱-۵-۳- وضعیت نخست شهری در استان کهگیلویه و بویراحمد
- ۱۷۷..... ۳-۱-۵-۳- بررسی وضعیت ساختار سلسله‌مراتبی کانون‌های شهری استان
- ۱۸۰..... ۴-۱-۵-۳- الگوی استقرار سکونتگاه‌های شهری استان
- ۱۸۲..... ۲-۵-۳- نظام روستانشینی
- ۱۸۴..... ۶-۳- نظام زیربنایی
- ۱۸۴..... ۱-۶-۳- نظام حمل و نقل و ارتباطات
- ۱۸۴..... ۱-۱-۶-۳- حمل و نقل جاده‌ای استان کهگیلویه و بویراحمد
- ۱۸۶..... ۲-۱-۶-۳- پهنه‌بندی دسترسی پذیری
- ۱۸۷..... ۳-۱-۶-۳- حمل و نقل ریلی
- ۱۸۸..... ۴-۱-۶-۳- حمل و نقل هوایی و فرودگاه‌ها
- ۱۸۹..... ۵-۱-۶-۳- فناوری اطلاعات و ارتباطات
- ۱۹۰..... ۲-۶-۳- نظام انرژی و تأمین آب
- ۱۹۰..... ۱-۲-۶-۳- زیرساخت‌های مرتبط با برق

۱۹۰	۳-۶-۲- زیرساخت‌های نفت و گاز
۱۹۱	۳-۶-۳- استحصال و تأمین آب
۱۹۲	۳-۷- بررسی نظام مدیریتی
۱۹۲	۳-۷-۱- وضع موجود و مدل مفهومی
۱۹۶	۳-۷-۲- تحلیل وضع موجود
۲۰۲	۳-۸- شناسایی قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها
۲۰۲	۳-۸-۱- قابلیت‌ها و ظرفیت‌های منابع طبیعی
۲۰۵	۳-۸-۲- مزیت‌های موقعیتی و استراتژیکی
۲۰۶	۳-۸-۲-۱- میادین نفت و گاز گچساران
۲۰۷	۳-۸-۲-۲- ظرفیت بالای منابع آب
۲۰۷	۳-۸-۲-۳- ذخیره‌گاه زیست‌کره دنا
۲۰۸	۳-۸-۳- مزیت‌های رقابتی و نسبی
۲۱۲	۳-۸-۴- قابلیت‌ها و مزیت‌های گردشگری
۲۱۵	فصل چهارم: رویکرد راهبردی
۲۱۶	۴-۱- شناسایی مسائل راهبردی
۲۳۴	۴-۲- تدوین اهداف بنیادین
۲۳۵	۴-۳- تدوین چشم‌انداز
۲۳۶	۴-۴- مأموریت‌های اصلی
۲۳۶	۴-۵- بررسی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید
۲۴۶	فصل پنجم: تدوین راهبردها و سیاست‌ها
۲۴۷	۵-۱- راهبردها و سیاست‌ها
۲۵۳	منابع و مأخذ

فهرست جداول

- جدول ۱- راهبردها و سیاست‌های طرح‌های فرداست در محور جمعیت و مهاجرت..... ۹
- جدول ۲- راهبردها/سیاست‌ها و حکم‌ها/الزامات در محور اقتصاد..... ۱۲
- جدول ۳- راهبردها/سیاست‌ها و حکم‌ها/الزامات در محور زیربنایی..... ۲۵
- جدول ۴- راهبردها/سیاست‌ها و حکم‌ها/الزامات در محور نظام سکونتگاهی..... ۲۷
- جدول ۵- راهبردها/سیاست‌ها و حکم‌ها/الزامات در محور اجتماعی و فرهنگی..... ۳۰
- جدول ۶- راهبردها/سیاست‌ها و حکم‌ها/الزامات در محور منابع طبیعی و محیط‌زیست..... ۳۴
- جدول ۷- تقسیمات سیاسی استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۹۸..... ۴۴
- جدول ۸- مساحت و درصد طبقات ارتفاعی استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۴۶
- جدول ۹- مساحت و درصد طبقات شیب استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۴۸
- جدول ۱۰- مساحت زیر حوضه‌های حوضه کارون واقع در استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۵۴
- جدول ۱۱- مشخصات محدوده‌های مطالعاتی مربوط به حوضه آبریز زهره-جراحی در استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۵۵
- جدول ۱۲- مشخصات محدوده‌های حوضه آبریز حله رود و رودخانه‌های کوچک..... ۵۶
- جدول ۱۳- مشخصات محدوده حوضه آبریز توشک، مهارلو بختگان..... ۵۶
- جدول ۱۴- منابع آب‌های زیرزمینی و مقدار تخلیه سالانه آن در سال آبی ۹۴-۱۳۹۳ (میلیون مترمکعب)..... ۵۷
- جدول ۱۵- منابع و مصارف آب سطحی و زیرزمینی استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۵۹
- جدول ۱۶- شاخص فالکن مارک و وضعیت منابع آبی استان کهگیلویه و بویراحمد و ایران..... ۶۰
- جدول ۱۷- شاخص سازمان ملل برای بحران آب..... ۶۱
- جدول ۱۸- شاخص نسبت بحرانی و محدوده‌های آن..... ۶۲
- جدول ۱۹- مساحت انواع پوشش گیاهی در سطح استان..... ۶۳
- جدول ۲۰- محصولات زراعی کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۹۸..... ۶۴
- جدول ۲۱- وضعیت بخش شیلات استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۶۴
- جدول ۲۲- مشخصات عمومی معادن در حال بهره‌برداری بر حسب نوع استخراج..... ۶۵
- جدول ۲۳- مقایسه مقدار و ارزش تولیدات مواد معدنی معادن در حال بهره‌برداری بر حسب نوع استخراج..... ۶۶
- جدول ۲۴- ارزش افزوده معادن در حال بهره‌برداری بر حسب نوع استخراج (میلیون ریال)..... ۶۷
- جدول ۲۵- مساحت تحت پوشش سیل و درصد شدت سیل خیزی به تفکیک شهرستان..... ۶۹
- جدول ۲۶- مساحت کاربری‌های اراضی مختلف موجود در پهنه سیلابی..... ۷۰
- جدول ۲۷- مناطق تحت حفاظت محیط‌زیست استان..... ۷۲
- جدول ۲۸- مناطق شکارممنوع استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۷۲
- جدول ۲۹- نرخ بیکاری در جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر..... ۷۶

- جدول ۳۰- نرخ بیکاری در جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر به تفکیک مناطق شهری و روستایی ۷۷
- جدول ۳۱- نرخ بیکاری در جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر به تفکیک جنسیت ۷۸
- جدول ۳۲- تعداد ازدواج و طلاق واقع شده در استان کهگیلویه و بویراحمد ۷۹
- جدول ۳۳- نسبت طلاق به ازدواج در استان کهگیلویه و بویراحمد ۷۹
- جدول ۳۴- تعداد مراکز تحت پوشش معاونت اجتماعی اداره کل بهزیستی و افراد خدمت گیرنده ۸۰
- جدول ۳۵- میزان شاخص های مرتبط با سازمان بهزیستی ۸۱
- جدول ۳۶- میزان شاخص های مرتبط با کمیته امداد امام خمینی ۸۱
- جدول ۳۷- درصد افراد تحت پوشش سازمان تأمین اجتماعی ۸۲
- جدول ۳۸- درصد بیمه شدگان تحت پوشش سازمان بیمه سلامت ایران ۸۲
- جدول ۳۹- انواع مواد مخدر و روان گردان های کشف شده ۸۳
- جدول ۴۰- دستگیر شدگان در ارتباط با انواع مواد مخدر کشف شده به تفکیک نوع جرم ۸۴
- جدول ۴۱- نسبت متوسط مقدار مواد مخدر کشف شده به کل جمعیت (کیلوگرم به ده هزار نفر) ۸۴
- جدول ۴۲- نسبت دستگیر شدگان مواد مخدر به کل جمعیت (در هر ده هزار نفر) ۸۵
- جدول ۴۳- سرقت های عادی بر حسب نوع (مورد) ۸۵
- جدول ۴۴- نسبت تعداد دستگیر شدگان انواع سرقت های عادی به کل جمعیت (در ده هزار نفر) ۸۶
- جدول ۴۵- جرائم واقع شده در حوزه استحضایی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران بر حسب موضوع ۸۷
- جدول ۴۶- نسبت تعداد دستگیر شدگان جرائم واقع شده در حوزه استحضایی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران به کل جمعیت (تعداد به صد هزار نفر) ۸۸
- جدول ۴۷- میانگین مؤلفه های سرمایه اجتماعی سطح کلان در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور ۸۹
- جدول ۴۸- میانگین سرمایه اجتماعی سطح کلان در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور ۹۰
- جدول ۴۹- میانگین مؤلفه های سرمایه اجتماعی سطح میانی در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور ۹۱
- جدول ۵۰- میانگین سرمایه اجتماعی سطح میانی در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور ۹۲
- جدول ۵۱- میانگین مؤلفه های سرمایه اجتماعی سطح خرد در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور ۹۳
- جدول ۵۲- توزیع درصدی قابل اعتماد بودن مردم در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور ۹۳
- جدول ۵۳- توزیع درصدی احتمال سپردن مراقبت از فرزندان به همسایگان (در زمان مسافرت) در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور ۹۴
- جدول ۵۴- توزیع درصدی مشارکت در فعالیت داوطلبانه در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور ۹۴
- جدول ۵۵- توزیع درصدی افتخار به ایرانی بودن در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور ۹۵
- جدول ۵۶- توزیع درصدی تمایل به مهاجرت در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور ۹۵
- جدول ۵۷- توزیع درصدی رضایت از زندگی در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور ۹۶
- جدول ۵۸- توزیع درصدی احساس امنیت در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور ۹۶
- جدول ۵۹- میانگین سرمایه اجتماعی سطح خرد در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور ۹۷

- جدول ۶۰- میانگین سرمایه اجتماعی در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور..... ۹۷
- جدول ۶۱- پزشکان شاغل در دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی- درمانی بر حسب رشته و تخصص ۹۹
- جدول ۶۲- سرانه پزشکان شاغل در دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی- درمانی ۹۹
- جدول ۶۳- تعداد بیمارستان‌های فعال کشور و تخت‌های مصوب موجود بر حسب نوع وابستگی ۱۰۰
- جدول ۶۴- سرانه بیمارستان‌های فعال و تخت‌های مصوب موجود بر حسب نوع وابستگی (صد هزار نفر) ۱۰۰
- جدول ۶۵- تعداد تخت‌های فعال بخش‌های بیمارستانی ۱۰۱
- جدول ۶۶- سرانه تخت‌های فعال بخش‌های بیمارستانی (صد هزار نفر) ۱۰۱
- جدول ۶۷- مراکز ارائه‌دهنده مراقبت‌های اولیه بهداشتی ۱۰۱
- جدول ۶۸- سرانه مراکز ارائه‌دهنده مراقبت‌های اولیه بهداشتی (در هر صد هزار نفر) ۱۰۲
- جدول ۶۹- تعداد پایگاه‌های اورژانس ۱۰۲
- جدول ۷۰- سرانه پایگاه‌های اورژانس (در هر صد هزار نفر) ۱۰۲
- جدول ۷۱- شاخص‌ها و ابعاد فقر چندبعدی ۱۰۴
- جدول ۷۲- مناطق کمتر توسعه‌یافته استان کهگیلویه و بویراحمد ۱۰۶
- جدول ۷۳- وزن شاخص‌های ترکیبی بر اساس روش مک گراناها (روش ضریب همبستگی) ۱۰۸
- جدول ۷۴- مناطق کم‌تر توسعه‌یافته استان کهگیلویه و بویراحمد ۱۱۰
- جدول ۷۵- شاخص‌های جمعیتی مناطق محروم استان کهگیلویه و بویراحمد ۱۱۳
- جدول ۷۶- خلاصه رویکردهای مسلط در برنامه‌ریزی و حل مسئله سکونتگاه‌های غیررسمی ۱۱۷
- جدول ۷۷- سهم جمعیت شهری و روستایی استان طی سال‌های ۹۵-۱۳۸۵ ۱۱۸
- جدول ۷۸- تغییرات تعداد جمعیت کشور به تفکیک وضع سکونت، در سال‌های ۹۵-۱۳۵۵ ۱۲۲
- جدول ۷۹- تغییرات تعداد جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد به تفکیک وضع سکونت، در سال‌های ۹۵-۱۳۵۵ ۱۲۲
- جدول ۸۰- تراکم نسبی جمعیت شهرستان‌های استان کهگیلویه و بویراحمد، در سال ۱۳۹۵ ۱۲۴
- جدول ۸۱- روند تغییرات سهم جمعیت شهری و روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد از جمعیت شهری و روستایی کشور، در سال‌های ۹۹-۱۳۵۵ ۱۲۵
- جدول ۸۲- مقایسه روند تغییرات نسبت جمعیت شهرنشین و روستانشین استان کهگیلویه و بویراحمد با کشور ۱۲۷
- جدول ۸۳- درصد رشد سالانه جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور به تفکیک وضع سکونت ۱۲۸
- جدول ۸۴- تعداد و توزیع درصد جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور بر حسب گروه‌های عمده سنی ۱۳۴
- جدول ۸۵- نسبت جنسی جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور به تفکیک وضع سکونت ۱۳۷
- جدول ۸۶- تعداد و متوسط بعد خانوارهای استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور به تفکیک وضع سکونت ۱۳۹
- جدول ۸۷- مقایسه مهاجران وارد شده، خارج شده و خالص مهاجرت استان کهگیلویه و بویراحمد ۱۴۰
- جدول ۸۸- تعداد و نسبت مهاجرپذیری استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور به تفکیک وضع سکونت ۱۴۱
- جدول ۸۹- تعداد و توزیع درصد مهاجران وارد شده به استان کهگیلویه و بویراحمد بر حسب الگوی مهاجرت (بر اساس آخرین جابجایی انجام شده)، طی سرشماری‌های ۹۵-۱۳۹۰ ۱۴۴

- جدول ۹۰- تعداد و میزان ولادت‌های ثبت شده استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور..... ۱۴۵
- جدول ۹۱- میزان باروری کل استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور، طی سال‌های ۹۵-۱۳۷۶..... ۱۴۶
- جدول ۹۲- تعداد و میزان مرگ و میر ثبت شده استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور..... ۱۴۷
- جدول ۹۳- مقایسه امید به زندگی کل کشور و استان کهگیلویه و بویراحمد به تفکیک جنس..... ۱۴۸
- جدول ۹۴- پیش‌بینی تعداد جمعیت کشور و استان کهگیلویه و بویراحمد، بر اساس برآوردهای مرکز آمار ایران..... ۱۴۹
- جدول ۹۵- آمار تعداد دانش‌آموزان، معلمان و فضای آموزشی در سال تحصیلی ۹۸-۹۹..... ۱۵۲
- جدول ۹۶- وضعیت نرخ باسوادی در استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۱۵۴
- جدول ۹۷- نمای کلی وضعیت استان کهگیلویه و بویراحمد در مقایسه با کشور در سال ۹۸..... ۱۵۹
- جدول ۹۸- سهم استان کهگیلویه و بویراحمد از تولید ناخالص داخلی بدون نفت و با نفت (میلیون ریال)..... ۱۶۰
- جدول ۹۹- سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی استان کهگیلویه و بویراحمد از کشور..... ۱۶۱
- جدول ۱۰۰- وضعیت شاخص‌های بخش کشاورزی و معدن در مقایسه با کشور..... ۱۶۲
- جدول ۱۰۱- سهم ارزش افزوده بخش صنعت و ساختمان استان کهگیلویه و بویراحمد از کشور..... ۱۶۳
- جدول ۱۰۲- وضعیت شاخص‌های بخش صنعت در مقایسه با کشور..... ۱۶۴
- جدول ۱۰۳- سهم ارزش افزوده بخش خدمات استان کهگیلویه و بویراحمد از کشور..... ۱۶۵
- جدول ۱۰۴- سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی و معدن به کل استان..... ۱۶۷
- جدول ۱۰۵- سهم ارزش افزوده بخش صنعت و ساختمان به کل استان..... ۱۲۵
- جدول ۱۰۶- سهم ارزش افزوده بخش خدمات به کل استان..... ۱۲۵
- جدول ۱۰۷- ضربت تمرکز فعالیت‌های صنعتی به تفکیک کد ایسیک در سال ۱۳۹۸..... ۱۷۱
- جدول ۱۰۸- میزان مکمل‌گری میان شهرستان‌های استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۱۷۱
- جدول ۱۰۹- تغییرات جمعیت کشور و استان در فاصله سال‌های ۹۵-۱۳۶۵..... ۱۷۳
- جدول ۱۱۰- تغییرات جمعیت شهری و نرخ رشد کشور و استان در فاصله سال‌های ۹۵-۱۳۶۵..... ۱۷۴
- جدول ۱۱۱- جمعیت نقاط شهری استان در فاصله سال‌های ۹۵-۱۳۷۵..... ۱۷۵
- جدول ۱۱۲- روند تغییرات شاخص نخست شهری در استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۱۷۷
- جدول ۱۱۳- روند تغییرات سطوح جمعیتی نقاط شهری استان طی سال‌های ۹۵-۱۳۷۵..... ۱۷۸
- جدول ۱۱۴- تغییرات جمعیت روستایی طی دوره ۱۳۶۵-۱۳۹۵..... ۱۸۳
- جدول ۱۱۵- مقایسه شاخص‌های حمل و نقل جاده‌ای استان و کشور..... ۱۸۵
- جدول ۱۱۶- میزان برداشت و مصرف منابع آب سطحی و زیر سطحی در سال ۱۳۹۲..... ۱۹۱
- جدول ۱۱۷- شهرستان‌های استان به تفکیک گروه عمده فعالیت اقتصادی در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰..... ۲۰۹
- جدول ۱۱۸- ضربت تخصصی شدن فعالیت‌های صنعتی در استان کهگیلویه و بویراحمد به تفکیک کد ایسیک..... ۲۱۰
- جدول ۱۱۹- ضربت تمرکز فعالیت‌های صنعتی به تفکیک کد ایسیک در سال ۱۳۹۸..... ۲۱۱
- جدول ۱۲۰- جاذبه‌های گردشگری استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۲۱۲
- جدول ۱۲۱- روستاهای گردشگری و مناطق نمونه گردشگری در استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۲۱۴

جدول ۱۲۲- تعیین مسائل راهبردی نظام مدیریتی.....	۲۱۷
جدول ۱۲۳- شرح مسائل راهبردی در حوزه مدیریتی.....	۲۲۳
جدول ۱۲۴- تعیین مسائل راهبردی در حوزه جمعیتی-اجتماعی-آموزش.....	۲۲۴
جدول ۱۲۵- شرح مسائل راهبردی در حوزه اجتماعی-جمعیتی و آموزش.....	۲۲۶
جدول ۱۲۶- مسائل راهبردی در عرضه زیربنایی و نظام سکونتگاهی.....	۲۲۷
جدول ۱۲۷- شرح مسائل راهبردی در حوزه زیربنایی و نظام سکونتگاهی.....	۲۲۸
جدول ۱۲۸- تعیین مسائل راهبردی در حوزه منابع طبیعی و محیط زیست.....	۲۲۹
جدول ۱۲۹- شرح مسائل راهبردی در حوزه منابع طبیعی و محیط زیست.....	۲۳۰
جدول ۱۳۰- تعیین مسائل راهبردی در عرضه اقتصادی.....	۲۳۱
جدول ۱۳۱- شرح مسائل راهبردی استان کهگیلویه و بویراحمد در عرضه اقتصادی.....	۲۳۲
جدول ۱۳۲- اهداف بنیادین سند راهبردی توسعه کهگیلویه و بویراحمد.....	۲۳۴
جدول ۱۳۳- عوامل درونی و بیرونی در نظام مدیریتی توسعه فضایی استان.....	۲۳۸
جدول ۱۳۴- عوامل درونی و بیرونی در نظام اقتصادی.....	۲۴۰
جدول ۱۳۵- عوامل درونی و بیرونی در نظام طبیعی و محیط زیستی توسعه فضایی استان.....	۲۴۱
جدول ۱۳۶- عوامل درونی و بیرونی در نظام اجتماعی-جمعیتی و آموزشی توسعه فضایی استان.....	۲۴۲
جدول ۱۳۷- عوامل درونی و بیرونی در نظام زیربنایی و سکونتگاهی توسعه فضایی استان.....	۲۴۵
جدول ۱۳۸- راهبردها و سیاست‌های سند توسعه استان کهگیلویه و بویراحمد در محورهای مختلف.....	۲۴۹

فهرست شکل‌ها

شکل ۱- سنجش میزان مکمل‌گرا یا هم افزا بودن میان شهرستان‌های استان..... ۱۷۲

فهرست نمودارها

- نمودار ۱- بیشینه و کمینه میانگین بارش بلندمدت ایستگاههای سینوپتیک استان..... ۵۱
- نمودار ۲- بیشینه و کمینه دمای هوای بلندمدت ایستگاههای سینوپتیک استان..... ۵۲
- نمودار ۳- گلباد شهرستان یاسوج..... ۵۳
- نمودار ۴- گلباد شهرستان دوگنبدان..... ۵۳
- نمودار ۵- تعداد معادن در حال بهره‌برداری بر حسب نوع استخراج..... ۶۶
- نمودار ۶- ارزش تولید مواد معدنی معادن در حال بهره‌برداری..... ۶۷
- نمودار ۷- تغییرات تعداد جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد ، در سال‌های ۹۵-۱۳۵۵..... ۱۲۳
- نمودار ۸- تراکم نسبی جمعیت کشور و استان کهگیلویه و بویراحمد در سال‌های ۹۵-۱۳۶۵..... ۱۲۴
- نمودار ۹- روند تغییرات سهم جمعیت شهری و روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۱۲۶
- نمودار ۱۰- روند تغییرات نسبت جمعیت شهرنشین و روستانشین استان کهگیلویه و بویراحمد با کشور..... ۱۲۷
- نمودار ۱۱- درصد رشد سالانه جمعیت نقاط شهری استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور..... ۱۲۹
- نمودار ۱۲- درصد رشد سالانه جمعیت نقاط روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور..... ۱۲۹
- نمودار ۱۳- هرم سنی جنسی جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۶۵..... ۱۳۱
- نمودار ۱۴- هرم سنی جنسی جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۸۵..... ۱۳۱
- نمودار ۱۵- هرم سنی جنسی جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۹۵..... ۱۳۲
- نمودار ۱۶- هرم سنی جنسی جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۹۵..... ۱۳۳
- نمودار ۱۷- روند تغییرات درصد جمعیت ۱۴-۰ ساله استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور در سال‌های ۹۵-۱۳۵۵..... ۱۳۵
- نمودار ۱۸- روند تغییرات درصد جمعیت ۶۴-۱۵ ساله استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور..... ۱۳۵
- نمودار ۱۹- روند تغییرات درصد جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور..... ۱۳۶
- نمودار ۲۰- روند تغییرات شاخص نسبت جنسی نقاط شهری و روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۱۳۸
- نمودار ۲۱- خالص مهاجرت استان کهگیلویه و بویراحمد ، طی سرشماری‌های ۹۵-۱۳۶۵..... ۱۴۰
- نمودار ۲۲- مبدأ اقامت قبلی مهاجران استان کهگیلویه و بویراحمد، طی سرشماری‌های ۹۵-۱۳۹۰..... ۱۴۲
- نمودار ۲۳- مبدأ اقامت قبلی مردان مهاجر استان کهگیلویه و بویراحمد ، طی سرشماری‌های ۹۵-۱۳۹۰..... ۱۴۳
- نمودار ۲۴- مبدأ اقامت قبلی زنان مهاجر استان کهگیلویه و بویراحمد ، طی سرشماری‌های ۹۵-۱۳۹۰..... ۱۴۳
- نمودار ۲۵- تغییرات رشد سالانه جمعیت کل و شهری کشور و استان..... ۱۷۴
- نمودار ۲۶- تغییرات رتبه جمعیتی شهرهای استان طی دوره ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۵..... ۱۷۶
- نمودار ۲۷- تغییرات نرخ رشد جمعیت روستایی استان و کشور..... ۱۸۴
- نمودار ۲۸- چارچوب مفهومی نظام مدیریت آمایش و توسعه فضایی استان..... ۱۹۵

فهرست نقشه‌ها

- نقشه ۱- موقعیت سیاسی استان کهگیلویه و بویراحمد نسبت به استان‌های هم‌جوار ۴۳
- نقشه ۲- تقسیمات سیاسی استان کهگیلویه و بویراحمد ۴۵
- نقشه ۳- نقشه طبقات ارتقاعی استان کهگیلویه و بویراحمد ۴۷
- نقشه ۴- طبقات شیب استان کهگیلویه و بویراحمد ۴۸
- نقشه ۵- نقشه اقلیم استان کهگیلویه و بویراحمد ۵۰
- نقشه ۶- خطوط هم بارش استان کهگیلویه و بویراحمد ۵۱
- نقشه ۷- خطوط هم دمای استان کهگیلویه و بویراحمد ۵۲
- نقشه ۸- حوزه‌های اصلی آبریز استان کهگیلویه و بویراحمد ۵۶
- نقشه ۹- رودخانه‌ها و آبراهه‌های استان کهگیلویه و بویراحمد ۵۸
- نقشه ۱۰- گسل‌های بزرگ استان کهگیلویه و بویراحمد ۶۹
- نقشه ۱۱- کاربری اراضی استان کهگیلویه و بویراحمد ۷۱
- نقشه ۱۲- مناطق حفاظت شده استان کهگیلویه و بویراحمد ۷۳
- نقشه ۱۳- سطح بندی جمعیتی سکونتگاه‌های شهری استان کهگیلویه و بویراحمد ۱۷۹
- نقشه ۱۴- پهنه‌بندی دسترسی پذیری در استان کهگیلویه و بویراحمد ۱۸۷
- نقشه ۱۵- شبکه حمل و نقل استان کهگیلویه و بویراحمد ۱۸۹
- نقشه ۱۶- پهنه‌بندی استان کهگیلویه و بویراحمد و شهرستان‌های آن بر اساس توانمندی‌های معدنی ۲۰۴

فصل اول

کلیات

۱-۱- مقدمه

در سراسر تاریخ، نیل به کشوری آباد و پیشرفته که در آن اجتماعی کامل و سعادتمند، فرصت‌های عادلانه، شکوفایی استعدادها و تأمین نیازهای مادی و معنوی را میسر می‌سازد اصلی‌ترین دغدغه و نیرومندترین انگیزه تکاپوی اغلب ایرانیان بوده است. قریب به هفتاد سال است که این اندیشه، چهره تقریباً نظام‌مند به خود گرفته و در پرتو رهیافت‌های نوین مدیریت و برنامه‌ریزی، در قالب برنامه‌ها و طرح‌های مختلف دنبال می‌گردد. با این حال، هنوز کشوری که آرزومند آن هستیم شکل نگرفته و بسیاری از مسائل و مشکلات به قوت خود باقی است. مسائل اجتماعی-جمعیتی، مسائل فرهنگی، تمرکزگرایی، کم‌توجهی به اقتصاد فضا و نظام اقتصادی ضعیف، نابودی کارکردهای سامانه‌های طبیعی پشتیبان حیات، نظام سکونتگاهی نامتوازن و فقر و محرومیت و حاشیه‌نشینی تنها برخی از این مسائل و مشکلات است. شکی نیست که گذار از این وضعیت مستلزم انداختن طرحی نو تمرکز بر آبادانی و توسعه از نوعی دیگر است. آبادانی و پیشرفت در جهان به شدت پیچیده، رقابتی و فشرده، مستلزم، نگرش سیستمی و دگرسان‌ساز، هماهنگی اثرات فضایی سیاست‌های بخشی، فرایندهای باز ساخت فضایی-اقتصادی، ظرفیت‌سازی نهادی در میان ذینفعان، تدوین چشم‌اندازی جسورانه، مقیاس‌بندی مجدد و تمرکززدایی (که نیازمند فرم‌های نوین حکمروایی چند سطحی و شیوه‌های جدید یکپارچگی سیاست قلمروی است) است که از طریق تمرکز بر تنوع ویژگی‌های خاص مکان‌ها و روابط اجتماعی ویژه فضا، اهداف یکپارچگی و انسجام، مشارکت، کارآفرینی، نوآوری، رقابت‌پذیری، خلاقیت، حکمروایی شایسته و پایداری را برآورده سازد. در این راستا، این گزارش بر آن است که با بهره‌گیری از رویکردی راهبردی-فضایی سپارده و شناخت پتانسیل‌های اقتصادی و اجتماعی استان‌های کشور و برنامه‌ریزی بر مبنای آن بتواند گامی مهم در گذار از چالش‌ها و مسائل بردارد. این گزارش مشتمل بر پنج فصل است. بدین ترتیب که در فصل نخست به کلیات پرداخته شده و در فصل دوم و سوم محیط درونی و بیرونی استان بررسی و تحلیل می‌گردد. در فصل چهارم به برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری پرداخته شده و در نهایت در فصل پنجم راهبردها، سیاست‌ها و برنامه‌ها تدوین و اولویت‌بندی می‌گردند.

۱-۲- بیان مسئله

استان کهگیلویه و بویر احمد به عنوان یکی از زادگاه‌های تاریخ و تمدن بشری از ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های بی‌ظنیری در جهت توسعه برخوردار است. قرارگیری در مجاورت قطب‌های نفت و گاز و صنعت کشور در کنار ویژگی‌های اقلیمی مساعد، مواهب خدادادی همچون، جنگل‌ها و مراتع، چشمه‌های فراوان، قابلیت‌ها و منابع

گردشگری شگفت‌انگیز، ذخایر معدنی چشمگیر، منابع آب غنی، تنوع اقلیمی و آب و هوای منحصر به فرد نسبت به استان‌های جنوبی شرایط ویژه‌ای را پیش روی استان قرار داده است. این استان یکی از معدود مناطق کشور است که منزلگاه بسیاری از گونه‌های گیاهی و جانوری بوده و تنوع زیستی بی‌نظیری دارد. علاوه بر این، میزان کمتر جمعیت و تخریب کمتر موجب شده تا این استان از نظر ظرفیت تحمل زیستی در وضعیت خوبی قرار داشته باشد. با وجود این قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها، استان کهگیلویه و بویر احمد مسائل و مشکلات عدیده‌ای دارد. سطح دانش، فناوری و بازاریابی بخش کشاورزی پایین است. کمبود صنایع تبدیلی و تکمیلی منجر به خام فروشی و بهره‌وری پایین بسیاری از محصولات معدنی و کشاورزی (همچون عسل شده) استان شده است. عشایر استان با مسائل متعدد همچون نابودی مراتع، کمبود خدمات و فرسایش زمین مواجه‌اند و دانش و فناوری ضعیف موجب شده که بهره‌وری پائین باشد. در بخش معدنی نه تنها زنجیره‌های تولید تکمیل نبوده بلکه سطح دانش، سرمایه و فناوری برای اکتشاف و استخراج معادن پایین است. بهره‌برداری فراتر از ظرفیت زیستی، مراتع و جنگل‌های استان را با ناپایداری همراه ساخته و فرسایش و تخریب خاک شدید است. با وجود جاذبه‌های فراوان، لیکن زیرساخت‌ها، بازاریابی، خدمات و منابع انسانی بخش گردشگری ضعیف بوده و صنایع دستی استان از حمایت کافی برخوردار نیستند. ضعف زیرساخت‌های ارتباطی موجب گشته که استان در بن بست ارتباطی قرار گیرد و سهم ناچیزی از ارتباطات منطقه‌ای داشته باشد. این در حالی است که در مجاورت قطب‌های ترانزیتی و لجستیکی، اقتصادی، کشاورزی و نفت و گاز کشور واقع شده است. با وجود پتانسیل‌های بالا و جمعیت جوان، بخش صنعت و خدمات استان ضعیف بوده و میزان درآمد و سطح بهره‌وری اقتصاد استان پایین است. بخش اعظمی از مناطق در محرومیت به سر برده و اغلب مناطق روستایی استان از خدمات و زیرساخت‌ها محروم‌اند و نرخ بیکاری استان بالاتر از متوسط کشوری است. بیکاری و محرومیت موجب شده که طی ۳۰ سال گذشته استان همواره مهاجر فرست باشد. گردوغبار با منشأ بیرونی پدیده نسبتاً نوینی است که طی دو دهه اخیر خسارت‌های بسیاری بر بخش کشاورزی، سلامت و حتی منابع انسانی استان وارد کرده است. میزان تاب‌آوری استان در برابر مخاطرات طبیعی همچون سیل و زلزله پایین بوده و بسیاری از سکونتگاه‌ها، مراکز تولیدی و زیربنایها در خطر هستند. واضح است که گذار از این مسائل و چالش‌ها مستلزم شناخت موشکافانه‌تر مسائل، تعیین قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها و در نهایت سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی نظام‌مند و ژرف‌اندیشانه است. بر این اساس گزارش حاضر بر آن است که با مطالعه و شناخت استان کهگیلویه و بویر احمد در ابعاد مختلف، مسائل راهبردی را شناسایی کرده و در نهایت راهبردها و سیاست‌هایی را در جهت توسعه و آبادانی این استان ارائه دهد.

۱-۳- اهداف بنیادین سند

اهداف بنیادین یا به بیانی علمی‌تر، اهداف راهبردی به دنبال نیل به اهداف طرح راهبردی در مدت زمانی معین هستند و به عنوان پلی یا پله‌هایی برای تحقق چشم‌انداز و مأموریت‌های یک سازمان یا منطقه عمل می‌کنند. این سند می‌تواند افق زمانی ۲۰ ساله داشته باشد و هدف بنیادین آن پیشرفت و آبادانی جاوید و در برگیرنده استان‌های کشور است. در چارچوب این هدف اصلی، اهداف بنیادین زیر را نیز دنبال می‌کند:

- ایجاد چارچوب کلی عمل برای اقدام در جهت پیشرفت و آبادانی؛
- رونق و شکوفایی اقتصادی و ارتقای رقابت‌پذیری و کیفیت تولیدات داخلی؛
- ریشه‌کنی فقر و محرومیت و تأمین معیشت پایدار برای تمامی مردم؛
- شناخت قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها استان‌های کشور و ایجاد توازن و سازگاری بین قابلیت‌ها و عملکردها؛
- جلوگیری از هدر رفت منابع و ایجاد توازن و کارآمدی در تخصیص منابع؛
- شناسایی مسائل راهبردی استان‌ها در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، اکولوژیکی، کالبدی و مدیریتی؛
- مشخص ساختن کارآمدترین راهبردها، سیاست‌ها و برنامه‌های پیشرو محرک؛
- اولویت‌بندی برنامه‌های پیشرو محرک استان‌های کشور

۱-۴- مواد و روش‌ها

۱-۴-۱- روش تحقیق

پژوهش علمی، تحلیلی نظام‌مند، کنترل‌شده، تجربی و یا واکاوی انتقادی مفروضات، فرضیه‌ها و تکاپوی برای پاسخ‌دهی به سؤالاتی است که با بهره‌گیری از روش علمی منجر به توسعه تعمیم‌ها، اصول و نظریه‌ها می‌گردد. با توجه به ماهیت و چارچوب میان رشته‌ای سند حاضر، به منظور پاسخ‌دهی به سؤالات و همچنین نیل به اهداف، روش تحقیق کمی و کیفی برگزیده شده است که در ادبیات جهانی به روش ترکیبی یا آمیخته مشهور است. اگرچه تعریف جامعی از این روش وجود ندارد؛ ولیکن می‌توان گفت که روش تحقیق ترکیبی، روشی است که در آن محقق عناصر رویکردهای تحقیق کمی و کیفی (برای نمونه استفاده از دیدگاه‌های کمی و کیفی، جمع‌آوری داده، تحلیل) را برای درک ژرف‌تر و گسترده پدیده مورد نظر خود، ترکیب می‌کند (Johnson et al, 2007; Teddlie & Tashakkori, 2010). ترکیب روش‌ها شامل، جمع‌آوری، تحلیل، و یکپارچگی داده‌های کمی و کیفی در مطالعه‌ای تک یا چندمرحله‌ای است (Hanson et al, 2005). جانسون و آنوکبوزی (۲۰۰۴) و برایمن (۲۰۰۷). بعدها، اصل یکپارچگی روش تحقیق ترکیبی مطرح

ساختند که به موجب آن بایستی برآیندهای تحقیق بایستی در نقطه‌ای یکپارچه گردند و فراتر از مجموع نتایج بخش‌های کمی و کیفی باشد (Bryman, 2007; Johnson & Onwuegbuzie, 2004). در این سند در بند رویکرد راهبردی این عمل انجام می‌پذیرد.

دلیل استفاده از این نوع تحقیق، ویژگی کلیدی آن یعنی روش‌شناسی کثرت‌گرا و التقاط‌گرایی^۱ آن است که اغلب نتایج آن را برتر از رویکردهای تک‌روشی^۲ می‌سازد (Johnson & Onwuegbuzie, 2004). روش ترکیبی نقشی برجسته در رسیدگی به مسائل پیچیده‌ای ایفا می‌کند که ماهیت و راه حل قطعی نداشته و تبیین سیاست مستلزم شناخت و آگاهی سیستم‌های چندگانه در کنش متقابل باهم است. این روش با رفع کاستی‌های رویکرد تک-روشی و با تکمیل دو روش کمی و کیفی، امکان پاسخگویی نیرومندتر سؤالات سند را فراهم می‌کند.

۱-۴-۲- استراتژی مطالعه موردی

یکی از روش‌های مورد استفاده در این سند، مطالعه موردی است. روش مطالعه موردی نظامی کران‌دار یا موردی را طی زمان و با جزئیات مورد بررسی قرار داده و از منابع داده‌ای مختلفی که در خصوص بستر وجود دارد استفاده می‌کند. این رویکرد از طریق به هم ربط دادن حقایق مختلف به یک مورد واحد، ویژگی یگانگی به داده‌های مورد مطالعه می‌بخشد (Reinharz, 1992). علاوه بر این، فرصت تحلیل فشرده بسیاری از جزئیات ویژه‌ای که ممکن است با دیگر روش‌ها مورد غفلت واقع شود را فراهم می‌کند. از جمله اهداف اصلی رویکردهای مطالعه موردی به مشکلات می‌تواند تولید و آزمون یک فرضیه یا نظریه، تحلیل تغییرات در یک پدیده در طی زمان، یا برای تحلیل روابط بین بخش‌های یک پدیده باشد (Reinharz, 1992). مطالعه موردی این سند را استان‌های کشور تشکیل می‌دهند.

۱-۴-۳- جمع‌آوری داده‌ها و منبع آن‌ها

در هر پژوهشی به منظور پاسخ‌دهی به سؤالات و آزمون فرضیات، جمع‌آوری داده صورت می‌گیرد. در روش تحقیق ترکیبی محققان به منظور پاسخ به سؤالات و آزمون فرضیه‌ها داده جمع‌آوری می‌کنند. رویه جمع‌آوری

1- Methodological pluralism or eclecticism
2- Mono-method approach

داده بایستی با نوع طرح تحقیق ترکیبی تطابق داشته باشد. توجه به اینکه در روش تحقیق ترکیبی هر دو داده‌های کمی و کیفی جمع‌آوری و تحلیل می‌گردند. در این سند، جمع‌آوری داده به شکل ترتیبی^۳ بوده و در آن نوعی از داده‌ها پیش از داده‌های دیگر جمع‌آوری و تحلیل شده و سپس به عنوان ورودی مرحله بعد مورد استفاده قرار گرفته است. به بیانی، با داده‌های کمی و کیفی جمع‌آوری شده مستقل نبوده و با یکدیگر در ارتباط هستند. با توجه به ماهیت عنوان سند و همچنین روش تحقیق آن، بنابراین منبع داده‌ها چندگانه بوده و شامل اسنادی همچون طرح‌ها و برنامه‌های فرادست و موازی، مقالات، کتاب‌ها، گزارش‌های علمی، قوانین و مقررات است.

۱-۴-۴- روش‌های تحلیل داده‌ها

الف) کیفی

پژوهش کیفی شامل بهره‌گیری از داده‌های کیفی از قبیل مصاحبه، اسناد و مشاهده به منظور درک و شرح پدیده‌های اجتماعی- فضایی است. دغدغه اصلی محققین در انتخاب روش کیفی بهره‌گیری از اندیشه‌های پژوهشگران از مکاتب مختلف، توصیف فربه، پذیرش رهیافت انعطاف‌پذیر و التقاطی و پروراندن مفاهیم و نظریه‌ها بوده است. در این راستا، از روش‌های کیفی تحلیل محتوا و توصیفی استفاده شده است که در زیر به شرح آن‌ها پرداخته شده است.

تحلیل محتوای کیفی

تحلیل محتوای کیفی یکی از روش‌های تحقیق است که به منظور تحلیل داده‌های متنی بکار گرفته می‌شود. تحلیل محتوای کیفی از شمارش لغات فراتر رفته و با آزمون ژرف زبان به دنبال تولید دانش و درک پدیده مورد مطالعه (Weber, 1990) است. در این سند، از روش تحلیل محتوا کیفی به منظور تعیین وجود واژگان یا مفاهیم خاص در ادبیات جهانی و بنیان‌های فلسفی و نظری در ارتباط با سند استفاده شده است. منظور از متن یا متون، فصول کتاب‌ها، مقالات، گزارش‌ها و طرح‌ها است. به منظور انجام تحلیل محتوا، متون کد بندی شده، خردتر شده و دسته‌های قابل مدیریت در سطوح مختلف واژه، کلمه، جمله و موضوع تبدیل شده و با بهره‌گیری از تحلیل مفهومی^۴ تحلیل محتوا انجام شده است. تحلیل مفهومی بدین معناست که داده‌ها با بهره‌گیری از سیستم

3- Sequential
4- Conceptual analysis

کدبندی کاهش یافته و بدین سان مشخص سازی واژگان یا الگوهایی که با سؤال تحقیق در ارتباط بوده اند، تسهیل گشته است.

تحلیل اسناد^۵

تحلیل اسناد فرآیند نظام مند بررسی و ارزیابی اسناد (هم پرینت شده و هم الکترونیکی) است. همانند دیگر روش های تحلیل در پژوهش کیفی، تحلیل اسناد مستلزم نیازمند این است که داده های به منظور آشکار ساختن معانی، درک و توسعه دانش تجربی آزمون شده و تفسیر شوند (Corbin & Strauss, 2008). در این سند، سطح توصیفی شامل توصیفات داده های کیفی و کمی بود. در خصوص داده های کیفی، توصیفات برگرفته از بازگویی و نقل قول متون و نوشته های نهایی بود. علاوه بر این، سطح توصیفی تحلیل همچنین شامل شرح ویژگی های اصلی داده ها، خلاصه سازی روش شناسی، منطق های تحلیل و نتایج مقالات، کتاب ها، طرح ها و غیره بود. به طور کلی تحلیل توصیفی موارد زیر را فراهم آورد:

- برآوردهای اولیه و خلاصه سازی، آرایش جداول و اشکال به منظور برآورد اهداف؛
- اطلاعاتی در خصوص پویایی ها و تغییرپذیری داده ها؛
- نشانه ها و الگوهای غیرمنتظره که بایستی در تحلیل های اصلی مورد استفاده قرار می گرفت.

(ب) کمی

تحقیق کمی، پژوهشی است که به تفسیر پدیده از طریق جمع آوری داده های عددی می پردازد؛ داده هایی که با استفاده از روش های ریاضی تحلیل می گردند (Creswell, 1994). روش های کمی مورد استفاده در این سند، آمارهای توصیفی و استنباطی، روش های کمی تحلیل جمعیتی و اقتصادی، روش های کمی تحلیل نظام سکونتگاهی و تحلیل های فضایی با بهره گیری از بسته نرم افزاری GIS بوده است. علاوه بر این از تحلیل SWOT، نیز استفاده شده است.

فصل دوم

تحليل محیط بیرونی

۲-۱- احصاء و تحلیل سیاست‌های کلان ملی در ابعاد مختلف

شکی نیست که یکی از مهم‌ترین پیش شرط‌های موفقیت و تحقق‌پذیری یک سند، طرح یا برنامه، همسویی سیاست‌ها، برنامه‌ها و پروژه‌های احتمالی آن با اسناد و طرح‌های فرادست می‌باشد. علاوه بر این، به هنگام تدوین طرح یا برنامه، آگاهی برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران از اثرات فضایی طرح‌ها و برنامه‌های فرادست بسیار حائز اهمیت است؛ زیرا که می‌تواند عدم قطعیت‌های برنامه‌ریزی را کاهش داده و توان برنامه‌ریزی یا سیاست‌گذاری را بر کنترل نظام فضایی و به تبع آن نیل به نظم در سیستم فضایی را افزایش دهد. سند توسعه اقتصادی نیز از این قاعده مستثنا نبوده و بر همین اساس به مطالعه اسناد فرادست و سیاست‌های اصلی آن پرداخته شده است.

در سطح ملی مهم‌ترین اسناد توسعه‌ای که جهت‌گیری‌ها و سیاست‌های کلان ملی را مشخص می‌سازد شامل سیاست‌های کلی آمایش سرزمین ابلاغی مقام معظم رهبری ۱۳۹۰، سند چشم‌انداز توسعه ۱۴۰۴، طرح کالبدی ملی ۱۳۷۰، قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۳۹۶-۱۴۰۰)، طرح پایه آمایش سرزمین ۱۳۷۷، ضوابط ملی آمایش سرزمین- مصوب هیئت‌وزیران ۱۳۸۳ و ضوابط ملی آمایش سرزمین ۱۳۹۴، سند ملی آمایش سرزمین ۱۳۹۹، طرح توسعه سرمایه‌گذاری و اشتغال استان کهگیلویه و بویراحمد در برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۴۰۰-۱۳۹۶)، سند توسعه ملی کهگیلویه و بویراحمد ۱۳۸۴، مسئله شناسی راهبردی در استان کهگیلویه و بویراحمد- مرکز بررسی‌های استراتژیک ۱۳۹۵، برنامه آمایش کهگیلویه و بویراحمد - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی ۱۳۹۸ و سند توسعه استان کهگیلویه و بویراحمد در برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ۱۳۹۵ است.

جدول ۱ - راهبردها و سیاست‌های طرح‌های فرادست در محور جمعیت و مهاجرت

سند استراتژیک	سال	راهبردها/سیاست	ملاحظات
سیاست‌های کلی آمایش سرزمین ابلاغی مقام معظم رهبری	۱۳۹۰	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد توازن در استقرار جمعیت - ارتقا و بهبود شاخص توسعه انسانی - جلوگیری از مهاجرت بی رویه به شهرهای بزرگ 	
سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران افق ۱۴۰۴	۱۳۸۲	<ul style="list-style-type: none"> - توزیع متوازن جمعیت و فعالیت‌ها در پهنه سرزمین - جستجوی منابعی جانشین و کاهش اتکا به منابع نفتی - حمایت و تشویق توسعه در مناطق دورافتاده و محروم - انجام اقدامات اساسی برای تجهیز و سرمایه‌گذاری در مناطق روستایی - جلوگیری از موج مهاجرت‌های جوامع روستایی به مناطق شهری و به تبع آن بروز مشکلات اجتماعی و زیست‌محیطی در شهرهای بزرگ 	
ضوابط ملی آمایش سرزمین مصوب هیات وزیران - مرکز ملی آمایش سرزمین	۱۳۸۳	<ul style="list-style-type: none"> - کاهش تمرکز و تراکم جمعیت و فعالیت در مناطق پراکنده کشور - ایجاد تعادل در افزایش جمعیت و پراکنش آن در پهنه سرزمین - حمایت از اقتصاد مناطق مهاجر فرست - ساماندهی مراکز جدید اشتغال و اسکان مهاجرین در مناطق دارای توان 	
مطالعات آمایش سرزمین - مقدماتی - دفتر آمایش و توسعه یابدار	۱۳۸۳	<ul style="list-style-type: none"> - تعادل بخشی به توزیع جمعیت متناسب با توزیع منابع و فعالیت - ایجاد تعادل در ساختار و ویژگی‌های جمعیت - هدایت هدفمند مهاجرت در تناسب با برنامه‌های توسعه یابدار - تشویق و بازدارندگی به منظور کنترل و هدایت نرخ رشد جمعیت - تمرکززدایی از نقاط دارای تمرکز بیشتر جمعیت به ویژه کلان‌شهرها 	
حکم/الزامات در محور جمعیت و مهاجرت		<ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از افزایش عدم تعادل در نظام سکونت (به‌ویژه نخست شهری) با توجه به قابلیت‌ها و ظرفیت‌های مناطق - ارتقای نقش اقتصادی-اجتماعی و حمایت از شهرهای میانی و کوچک به عنوان مراکز تعدیل بخش نظام سکونتگاهی - جلوگیری از افزایش بی‌سود و سطح مرگ و میر با سازوکارها و برنامه‌های مختلف - جلوگیری از افزایش بی‌عدالتی و نابرابری در شرایط زیست و فعالیت در پهنه سرزمینی در چارچوب محدودیت‌های اکولوژیکی - تسهیل مهاجرت‌های اجباری و تدوین برنامه‌ها و سازوکارهایی در خصوص ارتقای مهارت‌های آن‌ها و تأمین نیاز مسکن - ترغیب توسعه مناطق روستایی و کمتر توسعه‌یافته و جلوگیری از افزایش نابرابری‌ها - متنوع سازی اقتصاد روستایی و حمایت کارآفرینی‌ها در شهرهای کوچک و نقاط روستایی - ایجاد توازن در پراکنش فضای جمعیت در استان با توجه به ظرفیت‌های زیستی - حمایت از شهرهای کوچک و میانی به منظور جذب مهاجرت‌های اجباری و جلوگیری از مهاجرت‌های مستقیم از روستاها به شهرهای بزرگ - حمایت و توسعه بخش خصوصی با سازوکارهای مختلف - حمایت و تشویق اقتصاد دانش‌بنیان و تولیدات صنعتی - جلوگیری از افزایش مهاجرت‌ها و تمرکز آن در کلان‌شهرها از طریق دگرگونی ساختار فعالیت‌های صنعتی و خدماتی و جذب سرمایه‌ها و توسعه اقتصاد دانش‌بنیان در نواحی دیگر - افزایش نرخ رشد جمعیت استان با برنامه‌ها و سازوکارهای مختلف (نرخ رشد ۱ درصد) - توسعه فرصت‌های شغلی و جذب نیروهای کار آفرین در مناطق مهاجر فرست - ایجاد تعادل در نظام فضایی سکونت با توجه به ظرفیت‌ها و قابلیت‌ها - جلوگیری از افزایش میانگین سن ازدواج با برنامه‌های مختلف - مدیریت نرخ باروری و افزایش ولادت برای نیل به نسبت جانشینی و سلامت - کاهش نرخ مرگ و میر و طلاق در استان - ایجاد تعادل در نسبت جنسی استان 	

سند/طرح	سال	راهبردها/سیاست	حکم الزامات در محور جمعیت و مهاجرت
ضوابط ملی آمایش سرزمین مصوب هیات وزیران - مرکز ملی آمایش سرزمین	۱۳۹۴	توزیع مناسب جمعیت و فعالیت‌های اقتصادی - ایجاد زمینه‌های لازم برای استقرار جمعیت در نواحی مستعد - مهار و کنترل رشد جمعیت در مناطق کلان‌شهری - ساماندهی و هدایت هدفمند جریان‌های مهاجرت	جلوگیری از افزایش بیشتر نرخ سالمندی - حمایت و تشویق کارآفرینی و سرمایه‌گذاری در شهرهای کوچک و مناطق روستایی - کاهش نرخ بیکاری و حمایت از اشتغال جوانان - توسعه گزینه‌های مسکن جوانان به‌ویژه در شهرهای کوچک و میانی
مطالعه استراتژی درازمدت طرح آمایش سرزمین - مهابادسان مشاور سبیران	۱۳۵۵	تسهیل مهاجرت از طریق کاهش فواصل مهاجرت و جذب مهاجران روستایی در مناطق جذب نزدیک - کاهش رشد منفرک بزرگ‌ترین شهرها و هدایت بخشی از جمعیت آن‌ها به سمت شهرهای مأمورهای - تقویت شهرهای کوچک و میانی به عنوان قطب خدمات رسان به نواحی روستایی - تثبیت جمعیت و کاهش مهاجرت از مناطق روستایی	روشن بخشی به شهرهای کوچک و میانی به‌ویژه در عرصه خدمات عمومی و اقتصادی (صنایع تبدیلی، بازاریابی و غیره) - ترغیب خودکامی اقتصادی-اجتماعی شهرهای آقماری - حمایت از طرح‌های مسکن اجتماعی در شهرهای کوچک و میانی به‌ویژه برای نسل‌های جوان - ایجاد مراکز تسهیل‌گر جذب مهاجران در شهرهای میانی و کوچک
طرح کالبد ملی - وزارت مسکن و شهرسازی	۱۳۷۵	عدم احداث شهرهای جدید - جلوگیری از تمرکز جمعیت و فعالیت در چند شهر بزرگ - گسترش شهرها در زمین‌های با قابلیت سکونت - جلوگیری از تخریب زمین از طریق طرح‌ریزی یکپارچه و با دقت - گسترش شهری و صنعتی - تهیه طرح‌های تفصیلی منطقه‌ای و محلی برای منطقه ساحلی	جلوگیری از پراکنده‌رویی شهرها و مناطق روستایی و توسعه درون‌انزوا و فشرده این مناطق - تقویت شهرهای میانی و کوچک به عنوان تعدیل‌بخش‌های نظام سکونت‌گاهی و به منظور جذب مازاد جمعیت در مناطق روستایی - توسعه فشرده و درون‌انزوا در مناطق صنعتی موجود و اجتناب از ایجاد مناطق جدید در نواحی حاصلخیز - اجتناب از ایجاد و ساخت شهرهای جدید؛ - افزایش تراکم شهری (پیش از ۱۰۰ نفر در هکتار)
سند ملی توسعه فرابخشی: ساماندهی سواحل کشور - سازمان مدیریت و سواحل	۱۳۸۵	ایجاد تعادل در توزیع جمعیت و فعالیت، متناسب با منابع، توان محیطی - قانونمند کردن شیوه بهره‌برداری، استقرار فعالیت و جمعیت در مناطق ساحلی	حمایت و رونق بخشی به شهرهای کوچک و میانی به‌ویژه در عرصه خدمات عمومی و اقتصادی (صنایع تبدیلی، بازاریابی و غیره) با توجه به محدودیت‌های اکولوژیکی - توسعه سکونت و فعالیت قانونمند و با ضابطه در نوار ساحلی

سند/ طرح	سال	راهبردها/ سیاست	حکم الزامات در محور جمعیت و مهاجرت
برنامه ریزی		<ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از گسترش بی رویه شهرها نواحی ساحلی 	<ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از تخریب سواحل ارزشمند به واسطه ساخت وسازها - ایجاد محدودیت‌های محیط زیستی به منظور حفظ منابع حساس اکولوژیکی در سواحل - استفاده از ظرفیت‌های ساحلی
<ul style="list-style-type: none"> - بهبود کیفیت زندگی ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی و توزیع مهاجرت معکوس - توزیع مناسب جمعیت و منابع و جلوگیری از بروز و تشدید آسیب‌های اجتماعی - برنامه‌ریزی برای مدیریت و توزیع متناسب فعالیت، جمعیت و مهاجرت در کشور - زمینه‌سازی مناسب جهت کنترل و کاهش میانگین سن از دواج - زمینه‌سازی جهت افزایش نرخ باروری (TFR) به حداقل ۲/۵ فرزند به ازای هر زن - پشتیبانی و حمایت از ترویج ازدواج موفق، پایدار و آسان - ارائه تسهیلات جهت افزایش سلامت ازدواج و درمان ناباروری 	۱۳۹۵	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقای نقش اقتصادی- اجتماعی و حمایت از شهرهای میانی و کوچک به عنوان مراکز تعدیل بخش نظام سکونتگاهی - سرمایه‌گذاری و ایجاد اشتغال مولد به‌ویژه در نواحی روستایی و شهرهای کوچک و کمتر توسعه‌یافته - حمایت از طرح‌های کارآفرین در مناطق روستایی - ارائه مشوق‌ها (معافیت‌های مالیاتی، زمین ارزان قیمت، اعتبارات کم‌بهره و ...) به جوانان تحصیل کرده به منظور کارآفرینی در مناطق روستایی و شهرهای کوچک - توسعه خدمات عمومی در مناطق کمتر توسعه‌یافته یا توجه به سلسله مراتب عملکردی - کاهش جداییت مهاجرت به شهرهای بزرگ از طریق ایجاد شرایط زیست و فعالیت عادلانه - سرمایه‌گذاری و ایجاد فرصت‌های شغلی مولد برای نسل جوان به‌ویژه در مناطق کمتر توسعه‌یافته و شهرهای کوچک و میانی - توسعه و تجهیز مراکز درمانی و ایجاد کلینیک‌های سلامت به‌ویژه در مناطق کمتر توسعه‌یافته - جلوگیری از سوداگری و بورس‌بازی زمین و هدایت سرمایه‌ها به بخش مولد 	<ul style="list-style-type: none"> - برنامه ششم توسعه- مجلس شورای اسلامی

جدول ۲- راهبردها/سیاستها و حکم‌ها/الزامات در محور اقتصاد

سند/طرح	سال	راهبر/سیاست	حکم/الزامات در محور اقتصاد
سیاست‌های کلی آمایش سرزمین ابلاغی مقام معظم رهبری	۱۳۹۰	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقاء بهره‌وری نیروی کار - ارتقای کارآیی و بازدهی اقتصادی - تسهیل روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور - حفظ، احیا و بهره‌وری بهینه از سرمایه‌ها و منابع طبیعی 	<ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از تورم نیروی انسانی در بخش‌ها - تقسیم کار منطقه‌ای در استان با توجه به مزیت‌های نسبی و رقابتی و توان آکولوژیک - اصلاح و تکمیل زنجیره‌های تولید صنعتی - ایجاد کارکردها و جریان‌های مکمل گر در استان به‌ویژه در شهر منطقه‌ها و شهرک‌های صنعتی - جلوگیری از بی‌علاقگی در محیط کاری و ایجاد تعهد کاری - ایجاد هماهنگی بین استعدادهای تحصیلات فردی و شغلی - رفع هرگونه تبعیض بین کارکنان و اجرای برنامه‌های آموزش ضمن خدمت
جمهوری اسلامی ایران سند چشم‌انداز افق ۱۴۰۴	۱۳۸۲	<ul style="list-style-type: none"> - کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی و تأمین آن از محل درآمدهای مالیاتی - تنظیم سیاست‌های پولی، مالی و ارزی - ارتقاء ظرفیت و توانمندی‌های بخش تعاونی - توانمندسازی بخشهای خصوصی و تعاونی - ارتقاء بازار سرمایه ایران و اصلاح ساختار بانکی و بیمه‌ای کشور - هم‌افزایی و گسترش فعالیت‌های اقتصادی در زمینه‌هایی دارای مزیت نسبی - ایجاد اشتغال مولد و کاهش نرخ بیکاری - افزایش بهره‌وری عوامل و منابع تولید در بخش کشاورزی - ایجاد رقابت‌پذیری در کالاها و خدمات کشور - متنوع‌سازی اقتصاد - رشد بهره‌وری عوامل تولید - پشتیبانی از کارآفرینی، نوآوری و استعدادهای فنی و پژوهشی - تأمین امنیت غذایی کشور با تکیه بر تولید از منابع داخلی - مهار تورم و افزایش قدرت خرید گروه‌های کم درآمد و محروم - حرکت در جهت تبدیل درآمد نفت و گاز به دارایی‌های مولد 	<ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از گرایش تعاونی‌ها به ارائه خدمات و ارائه مشوق و حمایت از تعاونی‌های فعال در بهره‌برداری بهینه از منابع - ارتقای ظرفیت‌ها و توانمندسازی تعاونی‌ها - تکمیل زنجیره ارزش صنعت و کشاورزی و بخش معدنی - جلوگیری از افزایش فاصله بین دهک‌های بالا و پایین درآمدی - تنوع‌بخشی به اقتصاد استان - حمایت از کارآفرینی و سرمایه‌گذاری در بخش صنایع کاربر به‌ویژه در شهرهای کوچک و مناطق روستایی - جلوگیری با کاهش خام‌فروشی و توسعه صنایع تبدیلی و فرآوری در استان - جلوگیری از افزایش اندازه بخش اجرایی و حذف دستگاه‌های موازی به منظور کاهش هزینه‌های عمومی استان - بهره‌گیری از فناوری‌های نوین به منظور ارتقای بازار سرمایه استان - حمایت و توانمندسازی بخش‌های تعاونی در استان - حمایت و ترغیب سرمایه‌گذاری در بخش‌های دارای مزیت رقابتی استان

سند/نظر	سال	راهبر/سیاست	حکم الزامات در محور اقتصاد
			<p>کاهش هزینه‌های غیر ضروری سازمان‌های اجرایی</p> <p>جلوگیری از نابودی حاکمیت غذایی و حمایت از نظام غذایی پایدار</p> <p>هدایت سرمایه‌ها و اعتبارات به سوی بخش‌های دارای مزیت نسبی و رقابتی</p> <p>ترغیب و حمایت از صادرات محصولات استان</p> <p>واگذاری تأمین زیرساخت‌های اقتصادی به بخش خصوصی همگرا، هم‌افزا، مسئول، متعهد و آینده‌نگر</p> <p>کاهش وابستگی به بودجه‌های عمومی و افزایش نقش بخش خصوصی</p> <p>جلوگیری از ورود سرمایه‌ها به بخش غیر مولد اقتصاد استان</p> <p>پرهیز از واردات کالاهای غیر ضروری به استان</p> <p>تغییر فرایندهای تولید سنتی به تولید مدرن و دانش‌بنیان</p> <p>سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات مدرن‌تر و کارآمدتر و منابع انسانی</p> <p>ارتقای بهره‌وری در بخش‌های مولد</p> <p>خصوصی‌سازی عادلانه و شفاف و تلاش برای ایجاد نظام مالیاتی کارآمد</p> <p>توسعه فعالیت گردشگری در استان</p> <p>استفاده درست از نیروی انسانی</p>
<p>سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی - حضرت آیت‌الله خامنه‌ای</p>	۱۳۹۲		<p>ترغیب سرمایه‌گذاری و تخصص بیشتر اعتبارات به بخش‌های دارای مزیت نسبی و رقابتی در استان</p> <p>جلوگیری از ورود سرمایه‌ها به بخش غیر مولد در استان</p> <p>هدایت سرمایه‌ها به سوی صنایع دانش‌بنیان همچون صنعت فناوری اطلاعات، بیمه، بیوتکنولوژی، بهداشت و درمان، مواندا</p> <p>ارتقای فرهنگ تولید خدمات و محصولات دانش‌بنیان</p> <p>ایجاد معاونت دانش در سازمان برنامه و بودجه استان</p> <p>ارتقای معیار دانش کار (Knowledge Worker) در سازمان‌های عمومی و خصوصی</p> <p>افزایش سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه</p>

سند/طرح	سال	واحد/داسیاست	حکم/الزامات در محور اقتصاد
<p>ضوابط ملی آمایش سرمزین-مصوب هیات وزیران - مرکز ملی آمایش سرمزین</p>	<p>۱۳۸۳</p>	<p>انفراش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز - انفراش سهم درآمدهای مالیاتی - تقویت فرهنگ جهادی در ایجاد ارزش افزوده، تولید ثروت، بهره‌وری، کارآفرینی - انفراش پوشش استاندارد برای کلیه محصولات داخلی و ترویج آن - شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری - صرفه‌جویی در هزینه‌های عمومی کشور</p>	<p>انفراش بهره‌وری در بخش‌های مولد - تنوع‌بخشی به اقتصاد استان از جمله توسعه گردشگری - انفراش سهم همکاری در تحقیقات کاربردی بین صنعت و دانشگاه - تجاری‌سازی و بازاریابی دانش در استان - جلوگیری از بی‌علاقگی در محیط کاری و ایجاد تعهد کاری - جلوگیری از ناهماهنگی بین استعدادهای تحصیل‌کرده و شغلی - رفع هرگونه تبعیض بین کارکنان و اجرای برنامه‌های آموزش ضمن خدمت - انفراش بهره‌وری در عوامل تولید آب، زمین، نیروی کار و غیره - تکمیل زنجیره ارزش صنعت و کشاورزی و بخش معدنی - حمایت از نظام غذایی استان و جلوگیری از نابودی حاکمیت غذایی - حمایت از نقش‌آفرینی بخش خصوصی و نهادهای مردمی در عرصه اقتصادی - خصوصی‌سازی عادلانه و شفاف و تلاش برای ایجاد نظام مالیاتی کارآمد - پرورش از واردات کالاهای غیر ضروری به استان و حمایت از صادرات - حمایت و ترغیب کارآفرینی به‌ویژه در شهرهای کوچک و متوسط و مناطق روستایی</p>
<p>تأکید بر توسعه صنایع شیمیایی و پتروشیمی، صنایع معدنی با توجه به مزیت‌های نسبی کشور - توسعه صنایع تولید کالاهای مورد نیاز کشورهای منطقه - تحول‌یابی در ساختار بخش خدمات و انفراش سهم خدمات نوین و دانش‌پایه - ارتقای جایگاه صنعت گردشگری در اقتصاد ملی - بازتعریف نقش وظایف مناطق آزاد تجاری-صنعتی و ویژه اقتصادی، با توجه به ویژگی‌های مناطق کشور - گسترش تعامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی درون و بین منطقه‌ای - تحول ساختار بخش کشاورزی در راستای دستیابی به کشاورزی پایدار، مدرن و رقابتی</p>	<p>توسعه و تقویت خدمات و زیرساخت‌های بنادر و محدوده پس‌کرانه‌ای بنادر - جلوگیری و کاهش خام‌فروشی و توسعه صنایع تبدیلی و فرآوری در استان - تقسیم کار منطقه‌ای در استان با توجه به مزیت‌های نسبی و رقابتی و توان اکوژئیک - ایجاد انطباق بین ویژگی‌های استان (از نظر اقتصادی،</p>		

سند/طرح	سال	راهبردها/سیاست
مطالعات آمایش سرزمین - مقدماتی - دفتر آمایش و توسعه پایدار	۱۳۸۳	<p>گسترش فناوری‌های پیشرفته در تولید محصولات صنعتی</p> <p>ارتقاء مهارت و تخصص نیروی شاغل در بخش صنعت و معدن</p> <p>توسعه بخش صنعت</p> <p>اولویت استقرار صنایع صادراتی در نزدیکی کریدورها و مبادی ورودی و خروجی اصلی کشور</p> <p>رعایت ملاحظات محیط‌زیستی در استقرار صنایع</p> <p>ارتقاء عملکرد، اصلاح شبکه‌ها و تجهیزات مورد نیاز در مراکز تولید، نگهداری و توزیع کالا</p> <p>ایجاد زمین‌های لازم جهت ارتقاء سهم و نقش ترانزیتی کشور</p>
حکم‌الازمات در محور اقتصاد		<p>اجتماعی، طبیعی و موقعتی) و نقش مناطق آزاد و ویژه اقتصادی</p> <p>تولید کالاها و محصولات و ارائه خدمات بر اساس تقاضای محلی و منطقه‌ای و مزیت رقابتی و نسبی</p> <p>توسعه گردشگری پایدار و اجتماع محور</p> <p>بازرسی کالاها و خدمات مورد نیاز محلی و منطقه‌ای به‌ویژه در عرصه دریایی</p> <p>هدایت سرمایه‌ها به سوی صنایع و خدمات دانش‌بنیان همچون صنعت فناوری اطلاعات، بیمه، بیمه تکمیل‌گروزی، بهداشت و درمان و هوافضا</p> <p>ارتقای فرهنگ تولید خدمات و محصولات دانش‌بنیان</p> <p>ایجاد معاونت دانش در سازمان برنامه و بودجه استان</p> <p>ارتقای معیار دانش کار (Knowledge Worker) در سازمان‌های عمومی و خصوصی</p> <p>افزایش سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه</p> <p>ارتقای بهره‌وری در بخش‌های مولد</p> <p>افزایش بهره‌وری در عوامل تولید در بخش‌های مختلف اقتصادی</p> <p>مطالعه و امکان‌سنجی در خصوص بهره‌برداری از منابع نفت و گاز منطقه</p> <p>اصلاح نظام‌های بهره‌برداری با توسعه تعاونی‌های تولیدی</p> <p>امکان‌سنجی در خصوص توسعه صنایع فرآوری نفت و گاز با ملاحظات شدید محیط‌زیستی و با توجه مزیت‌های رقابتی و نسبی</p> <p>اجتناب از استقرار صنایع صادراتی در مناطق دور از کریدورهای اصلی</p> <p>اولویت‌دهی به توسعه راه‌های متصل شونده به کریدورهای اصلی</p> <p>توسعه صنایع صادراتی در مناطق آزاد تجاری-صنعتی آستانرا و بندر انزلی</p> <p>اجتناب از بهره‌گیری از فناوری‌ها و ابزارهای قدیمی و استفاده</p>

سند/طرح		سال	
<p>سند راهبردی اقتصاد</p>	<p>راهبردی سیاست</p> <ul style="list-style-type: none"> - حفظ محیط زیست در راستای توسعه آکروتوریسم - جلب سرمایه های خارجی و داخلی برای ایجاد تسهیلات و تجهیزات گردشگری - تشویق و حمایت از ایجاد تأسیسات اقامتی و تفریحی - تحول ساختار بخش کشاورزی در جهت دستیابی به کشاورزی مدرن و رقابتی - افزایش کیفیت محصولات کشاورزی و توجه به صنایع تبدیلی و بسته بندی - طراحی و استقرار نظام سلسله خدمات پشتیبان تولید - ایجاد مجتمع های دام پروری صنعتی و نیمه صنعتی - بالا بردن سهم صادرات محصولات صنعتی از کل صادرات کشور - ایجاد زمینه های مناسب جهت جذب سرمایه های خارجی - محدود نمودن صادرات مواد خام و اولیه و توسعه محصولات فراوری شده و صنعتی - توسعه و ایجاد صنایع معدنی در جهت تکمیل زنجیره های تولید 	<p>حکم الزامات در محور اقتصاد</p> <ul style="list-style-type: none"> - از فناوری های سبز پیشرو در استان - ایجاد سازمان ها و مؤسسات ارائه دهنده خدمات ترانسندسازی - کسب و کار مبتنی بر فناوری اطلاعات - توسعه صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) از طریق سرمایه گذاری مشترک با بخش خصوصی - تأمین و مدیریت منابع سرمایه ای در صنایع پیشرفته - ایجاد دگرسانی در شیوه های سنتی تولید صنعتی استان و ارتقای سرمایه گذاری برای ایجاد صنایع مبتنی بر فناوری های پیشرفته و انتقال دانش فنی - تجاری سازی دستاوردهای پژوهشی و انتقال فناوری در زمینه های فناوری برتر در استان - اجتناب از خام فروشی و توسعه صنایع تبدیلی و فناوری به ویژه در بخش معدن و کشاورزی - جلوگیری از گسترش ساخت وسازهای خصوصی در مناطق و محوره های گردشگری و حفظ جاذبه ها - ترغیب و توسعه شیوه های نوین بازاریابی به منظور جذب سرمایه گذاری های داخلی و خارجی - ایجاد امکانات و خدمات مشترک گردشگری در نواحی حساس اکولوژیکی - افزایش ظرفیت های بنادر استان - اجتناب از استخدام نیروی کار غیر متخصص در بخش صنعت و معدن - اجتناب از توسعه صنایع در زمین های حاصلخیز و مناطق حساس اکولوژیکی - مدرنیزاسیون و بهره گیری از شیوه های نوین در بخش کشاورزی - اصلاح نظام های بهره برداری یا توسعه تعاونی های تولیدی - ایجاد و توسعه خدمات پشتیبان تولید در مجاورت شهرک ها و نواحی صنعتی استان یا در شهرهای نزدیک به آن ها - جلوگیری از حرکت سرمایه ها به سوی اقتصاد غیر مولد با 	

سند طرح	سال	راهبردها و سیاست	حکم الزامات در محور اقتصاد
<p>ضوابط ملی آمایش سرزمین مصوب هیات وزیران - مرکز ملی آمایش سرزمین</p>	<p>۱۳۹۶</p>	<p>رعایت تناسب بین نیازهای استقرار فعالیت در یک قلمرو با امکانات و قابلیت‌های آن</p> <ul style="list-style-type: none"> - تخصیص کردن عملکرد اقتصادی بر اساس قابلیت‌ها و مزیت‌های نسبی به منظور تقویت وابستگی‌های متقابل منطقه‌ای و یکپارچگی ملی - توزیع مناسب جمعیت و فعالیت‌های اقتصادی - اولویت برداشت از میادین مشترک نفت و گاز با مرزهای شمالی - ایجاد و توسعه مناطق ویژه اقتصادی و تخصصی انرژی - سازمان‌دهی بخش کشاورزی در پهنه سرزمین - تدوین الگوی کشت بهینه در دشت‌ها - محدودیت کشت محصولات با نیاز آبی بالا - ایجاد و توسعه مجتمع‌های کشت و صنعت متناسب با قابلیت‌ها - ساماندهی روابط بین بخش کشاورزی و صنعت - توسعه پرورش و صید آبزیان در آب‌های دور و سرزمینی - شناسایی و ایجاد خوشه‌های صنعتی با توجه به مزیت‌های نسبی و رقابتی و تکمیل زنجیره ارزش - توسعه صنایع دریایی و تعمیر و خدمات وسایط حمل و نقل دریایی در جوار بنادر اصلی - ساماندهی مجتمع‌های صنعتی اعم از شهرک‌ها و نواحی صنعتی - توسعه و ساماندهی مجدد فعالیت‌های صنعتی پایه و آب بر - توسعه صنایع تولید کننده کالاهای مورد نیاز کشورهای منطقه - استقرار صنایع فرآوری اولیه منابع معدنی در جوار ذخایر معدنی - توسعه صنایع مبتنی بر فناوری‌های نوین و برتر - ایجاد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی جدید در پهنه سرزمین - سیاست استفاده از ظرفیت‌ها و جاذبه‌ها به منظور رونق گردشگری - عدم استقرار صنایع پرخطر در محدوده سکونتگاه‌ها و رعایت حریم‌های ایمنی و امنیتی - توسعه فعالیت‌های پارک‌ها، مراکز رشد، کربدوهای علم و فن آوری و مراکز تخصصی ICT 	<p>سازوکارهای مختلف تقویت پیوندهای بین بخشی در صنایع استان و افزایش مکرر گری و سبتریزی</p> <ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از افزایش جمعیت و فعالیت‌ها در مکان‌های فاقد توان اکولوژیک - جلوگیری از استفاده ناکارآمد از منابع اقتصادی - جلوگیری از نابودی منابع طبیعی و انسانی گردشگری - جلوگیری و کاهش فعالیت‌های اقتصادی فاقد مزیت نسبی و رقابتی - امکان‌سنجی در خصوص بهره‌برداری از صنایع نفت و گاز و توسعه صنایع فرآوری نفت و گاز با ملاحظات شدید محیط‌زیستی و با توجه به مزیت‌های رقابتی و نسبی - منع کامل خام فروشی محصولات استان و ایجاد زنجیره ارزش افزوده محصولات - انعقاد قراردادهای تمام‌نامه‌های همکاری با سایر مناطق و نواحی - تجهیزاتی دولتی و مردم‌نهاد داخلی و خارجی در مناطق ویژه و آزاد - بازاریابی و تبلیغات گسترده به منظور جذب سرمایه‌گذاران در مناطق آزاد و ویژه استان - جلوگیری از کثرت و پرورش محصولات فاقد مزیت در استان - توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی - ارائه مشوق‌ها و حمایت از ساخت، تولید، تعمیر و نگهداری انواع مختلف تجهیزات - مشاوره‌های سطحی، زیرساختی، اثر سطحی و صنایع فراساحلی - به‌ویژه در نزدیکی بنادر و مناطق آزاد - حمایت از کارگاه‌ها و تولیدکنندگان مرتبط با صنایع دریایی کشور - حمایت از مشاغل ایجاد شده حاصل از طرح‌های فن آوری و دانش‌بنیان در صنعت دریایی - هدایت اعتبارات به سوی طرح‌های کارآفرینی و خوداشتغالی

سند/طرح	سال	راهبردها/سیاستها	حکم/الزامات در محور اقتصاد
مطالعه استراتژی درازدت طرح آرایش سوزمین - مهندسان مشاور ستیوان	۱۳۵۵	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه تعاون در روستاها از طریق تعاون‌های خدماتی و اتحادیه‌های تولیدی - تنوع‌بخشیدن به فعالیت‌های اقتصادی - حمایت از بهره‌برداران کوچک خانوارگی و بالا بردن کارایی آن‌ها - استقرار واحدهای تولیدی کوچک در محیط‌های روستایی - تسهیل توسعه فعالیت‌ها و مشاغل مستقل از بخش اول در محیط روستایی و شهرهای کوچک - ایجاد مؤسسات اعتباری در محیط روستایی و رساندن محصولات به بازار - آرایش گسترده‌تر صنایع نوین - توسعه فعالیت‌های نوین در شهرها متوسط - استفاده از توان گردشگری شهرهای کوچک و توسعه صنایع کوچک - کنترل دقیق برون ریخته‌های صنعتی و شهری در تمامی کرانه‌های دریای خزر 	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش سرمایه‌ها و اعتبارات به سوی صنایع با فناوری برتر - جلوگیری از توسعه صنایع به صورت پراکنده - اصلاح نظام مالکیت اراضی و حمایت و توسعه تعاونی‌های کشاورزی - استفاده کارآمدتر از منابع آب و خاک - تغییر اقتصاد تک محصولی شهرهای کوچک و روستاها - به اقتصادی متنوع و پویا - جلوگیری از خام فروشی و توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی - حمایت از صنایع دارای برت رقابتی و نسبی استان - حمایت از توسعه صنایع کوچک و کارآفرین در نواحی روستایی - توسعه بخش گردشگری در روستاها و شهرهای کوچک - تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی مناطق روستایی - جلوگیری از تمرکز خدمات در یک یا چند شهر اصلی و ضرورت ساماندهی توزیع و استقرار آن
طرح کالبد ملی - وزارت مسکن و شهرسازی	۱۳۷۵	<ul style="list-style-type: none"> - به حداقل رساندن هزینه‌های توسعه شهری از طریق سازگاری با اقلیم، توسعه درون افزایش مکان‌یابی مناسب - خلق سلسله مراتب مناسب به منظور جلوگیری از تمرکز فعالیت و جمعیت در چند نقطه - توان کم و نسبتاً کم توسعه صنعتی در نوار ساحلی خزر 	<ul style="list-style-type: none"> - عدم ایجاد شهرهای جدید و توسعه فشرده و درون افزای نقاط سکونتگاهی موجود - تجهیز و خدمات‌رسانی و نقش دهی تکمیل به نقاط شهری کوچک و متوسط به عنوان مراکز رشد تعاونی‌بخش - کنترل و محدودسازی تمرکز جمعیت - ایجاد مناطق شهری (Urban region) تکمیل گر و منسجم

سند/ طرح	سال	راهبردی استراتژیک	حکم الزامات در محور اقتصاد
			<p>در سطح استان</p> <ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از توسعه بی برنامه فعالیت و سکونت در نوار ساحلی استان
<p>پروانه ششم توسعه - مجلس شورای اسلامی</p>	<p>۱۳۹۵</p>	<ul style="list-style-type: none"> - جذب شرکت‌های معتبر جهانی و منطقه‌ای در زمینه تولید داخلی - حمایت حقوقی، مالی و نهادی لازم برای توسعه دانش و پیشرفت فناوریانه و نوآورانه - تجهیز منابع مالی مورد نیاز سرمایه‌گذاری - همچنین طمع واسطی بودجه به نفع تا پایان اجرای قانون برنامه ششم - افزایش و یا دریافت عوارض آلاینده‌گی و عوارض ارزش افزوده گاز طبیعی و عوارض شماره‌گذاری خودروها - عملیاتی کردن رویکرد تمرکززدایی و اتریختی مدیریت اجرایی در مراکز استان‌ها و جهت زمینه‌سازی، تعادل‌بخشی، توازن و آمایش سرزمینی - گسترش و تعمیق نظام جامع تأمین مالی و ابرارهای آن (بازار پول، بازار سرمایه و بیمه‌ها) - افزایش سهم تعاون در اقتصاد به نسبت و پنج درصد - تأمین امنیت غذایی و نیل به خودکفایی در محصولات اساسی - توسعه کشاورزی حفاظتی، توسعه کشت‌نشانی، به‌نژادی و به‌زراعی - مصرف بهینه سبوم، دفع آفات بائی و کودهای شیمیایی و استفاده بیشتر از کود آلی (کمپوست) - توسعه کشت محصولات سالم و محصولات زیستی (ارگانیک) - ممنوعیت هرگونه رهاسازی، تولید، واردات و مصرف محصولات تراریخته - حمایت از توسعه ظرفیت صادراتی صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی - ایجاد ردیف مستقل پرداخت خسارت به بیمه‌گذاران محصولات کشاورزی و صندوق بیمه کشاورزی - ایجاد زمینه گسترش و تکمیل زنجیره‌های ارزش، صنایع تبدیلی، تکمیلی و نگهداری محصولات اساسی کشاورزی - ایجاد خوشه‌های صادراتی، نشان‌های تجاری و اختصاص مشوق‌های صادراتی به صادرات محصولات کشاورزی - افزایش سهم سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی در کل سرمایه‌گذاری‌ها - ایجاد شورای معادن در هر استان - منع هرگونه فروش و واگذاری پروانه قبل از بهره‌برداری با رعایت ملاحظات زیست‌محیطی - تکمیل زیربنایها و زیرساخت‌های مورد نیاز برای معادن 	<ul style="list-style-type: none"> - بازآرایی گسترده به منظور جذب سرمایه‌گذاران و شرکت‌های معتبر جهانی در مناطق آزاد و ویژه استان - اجتناب از بهره‌گیری از فناوری‌ها و ابزارهای قدیمی و استفاده از فناوری‌های سبز پیشرو در استان - ایجاد سازمان‌ها و مؤسسات ارائه دهنده خدمات توانمندسازی کسب و کار مبتنی بر فناوری اطلاعات - توسعه صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) از طریق سرمایه‌گذاری مشترک با بخش خصوصی - تأمین و مدیریت منابع سرمایه‌ای در صنایع پیشرفته - ایجاد دگرسانی در شیوه‌های سنتی تولید صنعتی استان و ارتقای سرمایه‌گذاری برای ایجاد صنایع مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته و انتقال دانش فنی - تجاری‌سازی دستاوردهای پژوهشی و انتقال فناوری در زمینه‌های فناوری برتر در استان - اجتناب از خام‌فروشی و توسعه صنایع تبدیلی و فناوری‌های پیوسته در بخش معادن و کشاورزی - جلوگیری از گسترش ساخت‌وسازهای خصوصی در مناطق محروم‌های گردشگری و حفظ جاذبه‌ها - جلوگیری از یا کنترل و محدودسازی فعالیت صنایع آلاینده و اخذ فرامات و مالیات - جلوگیری از تمرکزگرایی مدیریتی در استان و تمرکززدایی تدریجی در کنار ایجاد ظرفیت‌های تولیدی - حمایت و ترغیب تعاونی‌های تولیدی - جلوگیری از نابودی حاکمیت غذایی و توسعه کشاورزی با رعایت ملاحظات محیط‌زیستی و مزیت‌های رقابتی - جلوگیری از استفاده بیش از حد از سموم و کودهای شیمیایی - ترغیب و حمایت از تولید کودهای ارگانیک

سند/طرح	سال	راهبرد/سیاست	حکم الزامات در محور اقتصاد
			<ul style="list-style-type: none"> - حمایت و ارائه مشوق و اعتبارات به تولیدکنندگان محصولات ارگانیک - توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی به‌ویژه در شهرهای کوچک و متوسط - جلوگیری یا کنترل فعالیت‌های معنای آلاینده - جلوگیری از خام فروشی مواد معنای و تأمین خدمات و زیرساخت‌های مورد نیاز معادن و تکمیل زنجیره‌های ارزش - افزایش آگاهی‌های محیط‌زیستی و شغلی کشاورزان استان - ترغیب و گسترش بیمه محصولات کشاورزی - افزایش توانمندی، رقابت‌پذیری و صادرات کالاها و خدمات تولیدی
طرح جامع گردشگری ملی - سازمان جهاتگردی و جهانگردی	۱۳۸۰	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه منابع گردشگری در روستاهای سنتی - توسعه بازار گذران تعطیلات در کنار دریا و نقاط کوهستانی - توسعه محصولات گردشگری - توسعه نواحی گردشگری دارای اولویت 	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه بازارهای مرزی به منظور جذب گردشگر - جلوگیری از سفرهای کوتاه‌مدت با افزایش بازار گذران تعطیلات در کنار دریا و نقاط کوهستانی - حمایت از طرح‌های ترکیب‌کننده گردشگری و تجارت - توسعه بازارهای علاقه‌مند به سفرهای دریایی - افزایش تسهیلات و خدمات گردشگری - جلوگیری از نابودی جاذبه‌های طبیعی - ایجاد اقامتگاه‌های ارزان قیمت متمرکز و پراکنده توسط افراد بومی
سرمایه‌گذاری و اشتغال استان سند توسعه ملی کهگیلویه و بویر احمد در برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۴۰۰-۱۳۹۶) - سازمان	۱۳۹۷	<ul style="list-style-type: none"> - بهبود محیط کسب و کار و تقویت توان رقابت‌پذیری - تقویت و تکمیل زنجیره ارزش تولید - ارتقای سیستم زیرساختی در شهرک‌ها و نواحی صنعتی - توسعه اقتصاد دانش‌بنیان - متناسب‌سازی نظام آموزشی با نیازهای بازار کار - توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات - توسعه کاربرد پژوهش‌ها در فعالیت اقتصادی و تجاری‌سازی نوآوری و فناوری - دیپلماسی فعال اقتصادی - گسترش روابط و نقش آفرینی ملی و بین‌المللی تولید کالا و خدمات در چرخه تولید و زنجیره تولید - توسعه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با رویکرد صادراتی و جلب دانش فنی 	<ul style="list-style-type: none"> - بازبینی قوانین و مقررات مانع توسعه کسب و کار - جلوگیری از استقرار صنایع فاقد سبززی و مکمل‌گری - ایجاد بستر مناسب استقرار واحدهای تولید در شهرک‌ها و نواحی صنعتی - ارتقای سازگاری، پیوند و مناسبت متقابل بین بازار کار و نظام آموزشی عالی - ایجاد عدالت قضایی در دسترسی به فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات - حمایت مالی و قانونی از نوآوری و توسعه فناوری - استفاده کارآمد از سازمان‌های جهانی و گسترش پیوندها و

سند طرح	سال	راهبرداسیاست	حکم/الزامات در محور اقتصاد
سند توسعه ملی کهگیلویه و بویراحمد	۱۳۸۴	<p>توسعه سرمایه گذاری با تأکید بر بخش های پیشرو و</p> <p>گسترش و تعمیق نظام مالی و تخصیص کارآمد منابع مالی</p> <p>تقویت سرمایه انسانی و توسعه اشتغال و کارآفرینی</p> <p>تقویت مولفه های توسعه پایدار</p>	<p>روابط بین المللی و مشارکت نیرومند در تقسیم کار ملی و جهانی</p> <p>خلق بستر مناسب سرمایه گذاری و جذب سرمایه</p> <p>حمایت از نگاه های داخلی و تقویت شرکت های تجاری و توسعه روابط</p> <p>کاهش موانع ورود سرمایه و فناوری</p> <p>جلب گیری از تخصیص منابع به فعالیت های غیر پیشرو و غیراقتصادی</p> <p>جلب گیری از هدایت منابع مالی به سمت غیر تولیدی</p> <p>تنوع بخشی و ایجاد اشتغال در بخش های نوین</p> <p>استفاده پایدار از منابع طبیعی</p>
		<p>گسترش فعالیت های دامداری نوین و تغییر ترکیب دام سبک به گوسفند و دام های سنگین در راستای برقراری تعادل میان دام و مرغ</p> <p>نوسازی فعالیت های کشاورزی با تأکید بر ارتقاء بهره وری و تبدیل اراضی دیم به آبی و باغات، با استفاده از مهار و ذخیره سازی و انتقال آب های سطحی</p> <p>گسترش و توسعه فعالیت های مرغ داری، آبخیزداری، جنگل کاری و غنی سازی جنگل های حوزه های بالادست سدها</p> <p>استفاده از روش های نوین در توسعه و گسترش مراکز پرورش ماهی</p> <p>ایجاد و گسترش زیرساخت های گردشگری، تأسیسات اقامتی، تسهیلات و تجهیزات در مراکز و کانون های گردشگری استان</p> <p>گسترش راه های ارتباطی درون و برون استانی، برقراری ارتباط هوایی مطمئن و شبکه مخابرات سوخت و انرژی</p> <p>زمینه سازی برای سرمایه گذاری و ایجاد صنایع وابسته به نفت و گاز و مواد معدنی استان و صنایع تبدیلی کشاورزی و غذایی و آشامیدنی.</p> <p>انتخاب مراکز شهری مستعد، توسعه، تقویت و تجهیز آن ها به منظور ایجاد کانون های توسعه محلی.</p> <p>ایجاد زمینه های لازم برای حضور کارآفرینان و سرمایه گذاران بخش خصوصی در استان.</p> <p>بهره گیری از مشارکت بخش خصوصی، تعاونی و سازمان های غیردولتی (N.G.O) در جهت حفظ و احیاء و توسعه منابع طبیعی.</p> <p>توسعه روش های بیولوژیک و غیر شیمیایی در جهت کنترل آفات و بیماری های گیاهی و دامی.</p> <p>سازمان دهی صنایع دستی به منظور ارتقاء کیفیت این صنایع با تأکید بر جنبه های صادراتی.</p> <p>گسترش و توسعه شبکه فن آوری اطلاعات (IT)</p>	<p>سرمایه گذاری و طرح های تشویقی برای ایجاد دامداری نوین</p> <p>توسعه بخش کشاورزی و مکانیزاسیون کشاورزی و سیستم آبیاری</p> <p>توسعه تسهیلات و زیربنای گردشگری</p> <p>توسعه سیستم حمل و نقل استان</p> <p>توسعه صنایع غذایی</p> <p>توسعه صنایع مرتبط با نفت و گاز و پتروشیمی</p> <p>حذف موانع توسعه نقش بخش خصوصی در اقتصاد</p> <p>حفظ اجتماع محور منابع طبیعی</p> <p>توسعه زیرساخت های فناوری های نوین ارتباطات</p> <p>ایجاد شبکه انرژی پراکنده</p>

سند/طرح	سال	راهبردها/سیاست	حکم/اوامرات در محور اقتصاد
مسئله شناسی راهبردی در استان کهگیلویه و بویراحمد - مرکز بررسی‌های استراتژیک	۱۳۹۵	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از انرژی برق آبی کوچک زیست توده برای نواحی روستایی. - ایجاد ساز کارهای لازم و حمایت از افزایش بهره‌وری در بخش‌های اقتصادی و عوامل تولیدی. - گسترش ورزش‌های پرورشی، همگانی، تفریحی، قهرمانی و حرفه‌ای در استان. - ریشه‌کنی فقر شدید و گرسنگی و بهره‌مندی همگانی از موهب توسعه اقتصادی و اجتماعی - همکاری بیشتر بانک‌ها در زمینه پذیرفتن وثیقه از واحدهای تولیدی - اجرائی کردن قانون رفع موانع تولید در استان - بهبود روند اخذ تسهیلات از صندوق توسعه ملی - توجه به ایجاد صنایع تبدیلی و پرهنر از خام فروشی مواد معدنی با هدف ایجاد ارزش افزوده و افزایش اشتغال - ترفیح بخش خصوصی به وارد شدن در زمینه اکتشاف - تسریع در مطالعه احداث خط راه آهن اقلید به پاسوج و تأکید بر تکمیل زیرساخت‌های استان به‌ویژه محورهای مواصلاتی اصلی با استفاده از مشوق‌ها و معافیت‌ها و حمایت‌های مختلف به منظور - ایجاد جذابیت برای صنایع در راستای استقرار در این استان - شناسایی الگوهای کشت با بازده اقتصادی بیشتر و منطبق با شرایط اقلیمی استان - ارائه مشوق‌ها و تسهیلات در جهت هدایت الگوی کشت - اصلاح قوانین موجود در زمینه بیمه تأمین اجتماعی زنبورداران - جلب سرمایه‌گذار در زمینه صنایع تبدیلی مرتبط با فرآورده‌های ناشی از زنبور عسل - بسته‌بندی منطبق با استانداردهای جهانی محصولات عسل - تدوین استانداردهای در زمینه طراحی گلخانه‌ها متناسب با شرایط اقلیمی استان - انجام مطالعاتی در زمینه شناسایی حلقه‌های مفقوده بین تولید تا مصرف محصولات گلخانه‌ای - ایجاد تسهیلات و مشوق‌هایی برای صادرات محصولات گلخانه‌ای 	<ul style="list-style-type: none"> - تسهیل دریافت اعتبار توسط واحدهای تولیدی - منابع زردابی و پستیایی از تولید - جلوگیری از خام فروشی - توسعه زیرساخت‌های انواع مختلف حمل و نقل در استان - ارائه معافیت‌ها و مشوق‌ها برای جذب سرمایه‌گذاری در بخش صنعت - توسعه بازاریابی و صنایع تبدیلی و تکمیلی تولیدات کشاورزی - توسعه کشت گلخانه‌ای و بازاریابی گسترده آن - توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی تولیدات گلخانه‌ای - توسعه خدمات برتر و پشتیبان تولید - اصلاح الگوی کشت استان
برنامه آمایش کهگیلویه و بویراحمد - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی	۱۳۹۸	<ul style="list-style-type: none"> - نوین‌سازی بخش کشاورزی، ارتقاء سطح فن آوری و بهره‌وری عوامل تولید به عنوان اصلی‌ترین محور توسعه استان با تأکید بر تبدیل اراضی دیم کم بازده به کشت آبی و توسعه باغداری - توسعه کشاورزی با الویت زیر بخش دامداری و دامپروری با تأکید بر علمی کردن روش‌های بهره‌برداری دامپروری و تکمیل زنجیره‌های تولید. - تألیف دامداری و کشاورزی توسعه پرورش آبزیان - تأکید بر توسعه جنگل‌ها با توجه به استعداد استان و با رعایت اصول پایداری در بهره‌برداری و به‌ویژه گیاهان دارویی - حفظ و احیاء جنگل‌ها و مراتع استان با ایجاد تعادل بین دام و مرتع، توسعه فعالیت‌های آبخیزداری و مدیریت جنگل با رعایت اصول پایداری در بهره‌برداری 	<ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از رونق‌های ناکارآمد و ناپایدار در بخش کشاورزی - تکمیل زنجیره تولید و ارزش بخش کشاورزی و توسعه شیلات استان - توسعه گیاهان دارویی و ایجاد صنایع وابسته به آن - جلوگیری از نابودی جنگل‌ها و مراتع - جلوگیری از هدر رفت آب‌های سطحی و استفاده بهینه از آن‌ها - ایجاد همکاری‌های اقتصادی گسترده با استان خوزستان (به‌ویژه در بخش نفت و گاز)

سند/طرح	سال	راهبرد/سیاست	حکم/اوامات در محور اقتصاد
		<p>تأمین آب مورد نیاز مراکز زیست و فعالیت استان متناسب با گسترش این مراکز از طریق ذخیره سازی و جلوگیری از هدر رفتن آب‌های سطحی، استفاده از آب‌های زیرزمینی و تأکید بر حفاظت کیفی منابع آب.</p> <p>توسعه صنایع متناسب با قابلیت‌ها و مزیت‌های استان در صنایع وابسته به نفت و گاز و صنایع جانبی آن (پروژه پتروشیمی)، صنایع تبدیلی کشاورزی و صنایع جانبی متناسب با تولید فراآورده‌های دامی و جنگلی و صنایع معدنی</p> <p>مدیریت جامع منابع آب (توسعه صنعت بسته‌بندی آب، حفاظت از بستر و حریم رودخانه‌ها، چشمه‌ها و...، جلوگیری از حفر چاه‌های غیرمجاز، تسویه بساتین، گسترش شبکه‌ی فاضلاب شهری و روستایی، تأمین حقایق‌ها و...)</p> <p>توسعه صنایع دستی به منظور ارتقاء کیفیت این صنایع با تأکید بر جنبه‌های صادراتی</p> <p>ایجاد و گسترش زیرساخت‌های گردشگری و گذران اوقات فراغت، تأسیسات اقامتی، تسهیلات و تجهیزات در مراکز و کانون‌های گردشگری، با تأکید بر قابلیت‌ها و جاذبه‌های طبیعی استان</p> <p>توسعه و ارتقاء شبکه‌های ارتباطی درون و بین استانی جهت اتصال به کریدورهای اصلی کشور و توسعه ارتباطات هوایی مطمئن (تقویت شبکه‌های ارتباطی اعم از ارتباطات ساینبری، جاده‌ای، ریلی و هوایی)</p> <p>توسعه و تجهیز شبکه‌های توزیع و انتقال انرژی با توجه به چشم‌انداز افزایش جمعیت و گسترش فعالیت‌ها در استان</p> <p>تقویت نظام شهری و اصلاح ساختار کالبدی، فرهنگی و زیربنای شهری جهت افزایش توان استان در پذیرش نقش بیشتر در فرآیند توسعه، همچنین انتخاب مراکز شهری مستعد و توسعه و تقویت و تجهیز آن‌ها به منظور ایجاد کانون‌های توسعه محلی</p> <p>ادغام ملاحظات زیست‌محیطی در فرآیند توسعه استان به منظور ارتقاء سطح پایداری توسعه از طریق اعمال مدیریت جامع زیست بومی مبتنی بر رویکرد مشارکتی با تأکید بر کاهش خطرات حوادث غیرمترقبه نظیر سیل.</p> <p>ساماندهی کرج و اسکان عشایر و ارتقاء خدمات‌رسانی روستایی از طریق ایجاد منظومه‌های خدمات‌رسانی روستایی و تجمیع خوارهای روستایی پراکنده</p> <p>ایجاد زمینه‌های لازم برای حضور کارآفرینان و سرمایه‌گذاران در استان</p> <p>ایجاد بسترها و زمینه‌های مناسب قانونی و اجرایی به منظور جذب سرمایه‌های مادی و انسانی با تأکید بر سرمایه‌های بخش خصوصی و کارآفرینان محلی، همچنین توسعه زیرساخت‌های لازم جهت فعالیت‌های بخش خصوصی از قبیل بانکداری، صنعت بیمه و خدمات بازرگانی</p> <p>توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با توجه به الزامات توسعه و گرایش‌های تخصصی فعالیت‌ها در استان.</p> <p>ایجاد زمینه‌های متنوع اشتغال در مناطق روستایی و کنترل ساخت و سازها در روستاها و جلوگیری از تخریب اراضی کشاورزی</p>	<p>توسعه و بازاریابی گسترده صنایع دستی استان</p> <p>استفاده بهینه و پایدار از قابلیت‌های گردشگری استان</p> <p>استفاده بهینه از قابلیت‌های ترانزیتی و لجستیکی استان</p> <p>گسترش سیستم‌های زیربنایی انرژی بر اساس جمعیت و فعالیت‌های آتی</p> <p>جلوگیری از تخریب محیط‌زیست به واسطه توسعه و ساخت و ساز</p> <p>ارتقای مهارت‌ها شغلی در مناطق محروم و روستایی</p> <p>بهبود خدمات‌رسانی به روستاها</p> <p>ارتقای فرهنگ تولید، خلاقیّت و نوآوری</p>

سند/طرح	سال	راهبردها/سیاست
سند ملی آرایش سرزمین	۱۳۹۹	<p>ایجاد و ارتقای پیوندها و مناسبات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با کشورهای منطقه و جهان</p> <p>تقویت نقش مفصلی کشور در شبکه گذر راه‌های ترانزیتی منطقه‌ای و بین‌المللی</p> <p>شبکه‌سازی و ایجاد زنجیره‌های جدید تولید بین‌المللی و ارتقای جایگاه بین‌المللی کشور در بازارهای جهانی به‌ویژه در زمینه انرژی</p> <p>تنوع‌بخشی به اقتصاد متناسب با مزیت‌ها، قابلیت‌ها و تخصص‌های سرزمین</p> <p>تحول کشاورزی، اصلاح ساختار و نظام بهره‌برداری و استقرار کشاورزی هوشمند و پایدار با حصول اطمینان از امنیت غذایی، آب و محیط‌زیست</p> <p>ارتقای بهره‌وری و کاهش انرژی بزی و تنوع‌بخشی به منابع تولید انرژی</p> <p>سازگاری توسعه با محیط‌زیست و منابع طبیعی</p> <p>سازماندهی استقرار صنایع کشور و شکل‌دهی به زنجیره فعالیت‌های صنعتی</p> <p>بازآرایی فضایی قلمروهای تولید محصولات کشاورزی</p> <p>ارتقای گردشگری و آوازه‌میراث فرهنگی، تاریخی و طبیعی ایران</p>
حکم/اوامات در محور اقتصاد		<p>اجتناب از تمرکزگرایی در تعیین تعاملات اقتصادی فرامرزی</p> <p>ایجاد شبکه نیرومند بازاریابی</p> <p>توسعه و ارتقای تجارت و بازرگانی هوشمند</p> <p>استفاده کارآمد از قابلیت‌های ترانزیتی ملی و منطقه‌ای</p> <p>اجتناب از تصویب قوانین و مقررات بازدارنده تولید و تجارت</p> <p>ارتقای هوشمندی زنجیره‌های تولید و تأمین</p> <p>رفع موانع جذب سرمایه‌گذاری</p> <p>جذب‌گری از توسعه فعالیت‌های اقتصادی بر مبنای قابلیت‌ها</p> <p>ارتقای تنوع فعالیت‌های اقتصادی بر مبنای قابلیت‌ها</p> <p>اجتناب از رویه‌های ناپایدار کشاورزی</p> <p>اجتناب از نابودی محیط‌زیست و پایداری فعالیت‌های اقتصادی</p> <p>ارتقای سبزی و مکمل‌گرایی صنایع</p> <p>استفاده بهینه، کارآمد و رقابتی از منابع معدنی</p> <p>توسعه صنایع و محصولات کشاورزی بر اساس قابلیت‌ها</p> <p>تکمیل زنجیره تولید و ارزش‌بخش شیلات</p> <p>استفاده بهینه از قابلیت‌های گردشگری</p> <p>تکمیل زنجیره ارزش و تولید طیور دام‌پروری</p> <p>استفاده از قابلیت‌های توسعه انرژی برق‌آبی</p> <p>توسعه صنعت چوب و جنگل‌کاری در استان</p>

جدول ۳- راهبردها/سیاستها و حکم‌ها/الزامات در محور زیربنایی

سند/طرح	سال	راهبردا/سیاست	حکم/الزامات در محور زیربنایی
سیاست‌های کلی آمایش سرزمین ابلاغی مقام معظم رهبری	۱۳۹۰	تعمیم و گسترش شبکه‌های ارتباطی و اطلاعاتی تقویت شبکه ریلی و راه‌های ارتباطی اصلی و شریانی سرزمین و تبدیل کشور به مرکز عبور و مرور هوایی منطقه برای ترانزیت کالا و مسافر انتخاب تعدادی از باندر مستعد کشور و تجهیز آنها به خدمات پیشرفته ارتباطی و اطلاعاتی برای پذیرش نقش فراملی استفاده بهینه از منابع طبیعی و حفظ محیط‌زیست	افزایش سهم انرژی‌های نو در بخش زیربنایی جلوگیری از نابودی محیط‌زیست به هنگام توسعه زیرساخت‌ها توسعه زیرساخت‌های سازگار با محیط‌زیست و سبز استفاده بهینه از موقعیت استراتژیک استان در خصوص ترانزیت کالا و مسافر ارتقای نقش خدماتی باندر استان
سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران افق ۱۴۰۴	۱۳۸۲	تسهیل بهره‌گیری مؤثرتر و جایگزینی سوخت‌های سنتی حفاظت از سلامت شهروندان در مقابل آلودگی هوای ناشی از احتراق سوخت‌ها کاهش اثرات منفی ناشی از مصرف انرژی در گرمایش جهانی	به حداقل رساندن آلودگی‌های ناشی از مصرف سوخت‌های فسیلی درپیش گرفتن سیاست‌های تظلم و سازگاری در برابر تغییرات اقلیمی افزایش سهم انرژی‌های نو درپیش گرفتن سیاست‌های افزایش آگاهی‌های پایدار
ضوابط ملی آمایش سرزمین-مصوب هیات وزیران - موکز ملی آمایش سرزمین	۱۳۸۳	توسعه و تجهیز گردهای از محورهای اصلی ارتباطی کشور در کریدورهای حمل‌ونقل بین‌المللی تأمین منابع آب و خدمات اجتماعی متناسب با سهم قابلیت و جمعیت پیش‌بینی شده رفع تنگنایهای شبکه‌های زیربنایی مناطق مستعد توجه ویژه به صنایع انرژی بر در تلفیق مزیت نسبی برخوردار از ذخایر معدنی و مزیت نسبی برخوردار از منابع انرژی، به خصوص گاز و استقرار آنها در نقاط واقع بر کریدورها و محورهای حمل‌ونقل بین‌المللی	کاهش عدم تعادل‌های زیربنایی در سازمان فضایی استان استفاده بهینه و اقتصادی از موقعیت ترانزیتی استان خلق دسترسی دیرگردد به زیرساخت‌ها به‌ویژه آب و خدمات اجتماعی در سطح استان توسعه شبکه‌های زیربنایی مناطق با پتانسیل توسعه توسعه صنایع انرژی بر در نزدیکی محورها و کریدورهای بین‌المللی جلوگیری از نابرابری‌ها در دسترسی به فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات
مطالعات آمایش سرزمین -مقدماتی - دفتر آمایش و توسعه پایدار	۱۳۸۳	توسعه و تجهیز محورهای اصلی ارتباطی کشور در کریدور شمال-جنوب و شرقی - غربی افزایش سهم شبکه بزرگراهی در شبکه جاده‌ای توسعه هماهنگ شبکه ریلی همگام با افزایش ناوگان و اولویت شبکه راه آهن برقی توسعه ارتباطات فیبر نوری با پهنای باند مناسب بین شهری و درون شهری استفاده از فناوری‌های نوین و برتر ارتباطی و گسترش شبکه‌های مخابراتی در کشور به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان ابزاری برای تمرکززدایی از شهرهای بزرگ توسعه کاربری‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات شامل: دولت الکترونیک، اقتصاد الکترونیک، بهداشت و درمان الکترونیک، آموزش الکترونیک، تجارت الکترونیک	بهره‌گیری از موقعیت ترانزیتی استان با توسعه و تقویت زیربنایهای ارتباطی تکمیل شبکه ریلی استان کاهش سفرهای غیر اضطراری از طریق فناوری‌های نو توسعه دور کاری و خدمات از راه دور توسعه شبکه بزرگراهی در مناطق اولویت‌دار جلوگیری از نابرابری‌ها در دسترسی به زیرساخت‌ها و تسهیلات اطلاعات و ارتباطات
ضوابط ملی آمایش سرزمین-مصوب هیات وزیران - موکز ملی آمایش سرزمین	۱۳۹۴	فرام‌سازی زمین‌ها، امکانات و زیرساخت‌های مورد نیاز به منظور انقباض نقش مؤثر ترانزیتی کشور در منطقه توسعه، تجهیز، ارتقا و اصلاح ساختار فضایی شبکه ریلی کشور توسعه، تجهیز، تقویت و سطح‌بندی باندر کشور در سواحل دریای خزر تقویت و ساماندهی باندر و اسکله‌های صیادی در سواحل شمال کشور	توسعه و تجهیز زیربنایها و تسهیلات مورد نیاز برای بهره‌گیری کارآمد و سودآور از موقعیت ترانزیتی استان توسعه و تکمیل شبکه ریلی استان و افزایش سهم آن در جابجایی کالا و مسافر توسعه باندر ماهیگیری استان با توجه به پتانسیل‌ها

<p>مطالعه استراتژی درازمدت طرح آرایش سوزنه‌بین - مهندسان مشاور ستیران</p>	<p>۱۳۵۵</p>	<p>- توسعه، تجهیز و تقویت شبکه حمل و نقل هوایی کشور - فراهم‌سازی بستریهای مورد نیاز برای توسعه شبکه ارتباطات و انتقال داده - توسعه بخشی در منابع تولید انرژی و افزایش سهم انرژی‌های تجدیدپذیر در تولید و تأمین هزینه انرژی - ایجاد و توسعه مناطق ویژه اقتصادی و تخصصی انرژی در مناطق دارای قابلیت - بازنگری و تجدیدنظر در تخصیص آب از سد به نفع تقویت معازن دریاچه‌ها و تالاب‌ها - ایجاد تناسب و هماهنگی در اجرای طرح‌های سد، آبخیزداری، آبخوان‌داری و شبکه آبیاری و زهکشی پایین دست</p>	<p>- ایجاد پیوندهای نیرومند منطقه‌ای - کاهش تنگناهای دسترسی راحت مناطق روستایی - توسعه حمل و نقل زمینی به‌ویژه در مناطق اولویت‌دار - جلوگیری از ساخت سازه‌های بی‌رویه و تملک اراضی ساحلی - توسعه ظرفیت و زیرساخت‌های بندری استان - افزایش ظرفیت صیادی استان با سازوکارهای مختلف - جلوگیری از نابودی و کاهش ظرفیت ذخیره‌گاههای محصولات دریایی همچون ماهی و ... - تجهیز و توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل به منظور بهره‌گیری از پتانسیل‌های ترانزیتی</p>
<p>سند ملی توسعه فرایشی: ساماندهی سواحل کشور- سازمان مدیونیت و برنامه‌ریزی کشور</p>	<p>۱۳۸۵</p>	<p>- ممنوع کردن استفاده‌های اختصاصی از حریم سواحل و تأمین دسترسی همگانی به آن - تجهیز اسکله‌ها و نادر صیادی، ساماندهی و ارتقای کیفی ناگ صیادی - توسعه و تجهیز مادی ورود و خروج دریایی و افزایش ضریب بهره‌برداری از نادر</p>	<p>- جلوگیری از مصرف بی‌رویه منابع آب و اصلاح الگوی مصرف - جلوگیری از افزایش بی‌عدالتی‌های اجتماعی - کاهش سطح آلاینده‌ها و آلودگی‌های انسانی - جلوگیری از خام فروشی و تکمیل زنجیره ارزش بخش صنعت استان - افزایش نقش بخش خصوصی در تأمین و عرضه انرژی - افزایش ضریب بهره‌وری نیروگاه‌های استان با اتصال شبکه به کشورها منطقه - کاهش سهم سوخت‌های فسیلی و افزایش سهم انرژی‌های سبز و نو - ارتقای نقش فراملی نادر استان و جذب سرمایه‌گذاری‌ها - توسعه حمل و نقل ریلی استان با مشارکت بخش خصوصی - توسعه سیستم حمل و نقل ریلی برقی در استان - ارتقای استانداردهای مصرف انرژی در بخش مسکن</p>
<p>برنامه ششم توسعه - شورای اسلامی</p>	<p>۱۳۹۵</p>	<p>- ارتقای عدالت اجتماعی، افزایش بهره‌وری در مصرف آب و انرژی - استفاده از منابع حاصل از اجرای هلدمنندی پالنه‌ها برای افزایش تولید، اشتغال، حمایت از صادرات غیرنفتی، بهره‌وری، کاهش شدت انرژی، کاهش آلودگی هوا و ارتقای شاخص‌های عدالت اجتماعی - تکمیل زیربنایها و زیرساخت‌های مورد نیاز برای معادن و زیرساخت‌های عمومی صنایع معدنی - کاهش تلفات انرژی و جلب سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی - افزایش بازدهی و ضریب بهره‌وری نیروگاه‌ها - تشکیل بازار منطقه‌ای و ایجاد قطب(هاب) منطقه‌ای برق و اتصال شبکه برق کشور از شمال، جنوب، شرق و غرب به کشورها همسایه - افزایش سهم نیروگاه‌های تجدیدپذیر و پاک - جذب سرمایه‌گذاران (داخلی و خارجی) و بهره‌برداری از نادر اصلی با کارکرد بین‌المللی - واگذاری حق بهره‌برداری و مدیریت نادر کوچک و محلی به اشخاص حقوقی حرفه‌ای و معتبر غیردولتی - جلب سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی در احداث و بهره‌برداری از حمل و نقل ریلی - حمایت از اقتصاد دانش‌بنیان و تقویت و توسعه صنعت هوایی - تکمیل و اجرای طرح‌های پروژه‌های حمل‌ونقل ریلی، توسعه کردن مسیرها واحداث خطوط برقی و سریع‌السیر - اصلاح الگوی مصرف به‌ویژه مصرف انرژی در بخش ساختمان و مسکن</p>	<p>- جلوگیری از مصرف بی‌رویه منابع آب و اصلاح الگوی مصرف - جلوگیری از افزایش بی‌عدالتی‌های اجتماعی - کاهش سطح آلاینده‌ها و آلودگی‌های انسانی - جلوگیری از خام فروشی و تکمیل زنجیره ارزش بخش صنعت استان - افزایش نقش بخش خصوصی در تأمین و عرضه انرژی - افزایش ضریب بهره‌وری نیروگاه‌های استان با اتصال شبکه به کشورها منطقه - کاهش سهم سوخت‌های فسیلی و افزایش سهم انرژی‌های سبز و نو - ارتقای نقش فراملی نادر استان و جذب سرمایه‌گذاری‌ها - توسعه حمل و نقل ریلی استان با مشارکت بخش خصوصی - توسعه سیستم حمل و نقل ریلی برقی در استان - ارتقای استانداردهای مصرف انرژی در بخش مسکن</p>

جدول ۴- راهبردها/سیاست‌ها و حکم‌ها/الزامات در محور نظام سکونتگاهی

سند/طرح	سال	راهبردها/سیاست	مطالبات آمایش سرزمین - دفتر مقام عالی - توسعه آمایش و توسعه پایدار
سیاست‌های کلی آمایش سرزمین ابلاغی مقام معظم رهبری	۱۳۹۰	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد شبکه به هم پیوسته مناطق اسکان و فعالیت‌های ملی و تعریف نقش و کارکرد فراملی هر یک از آن‌ها - انتخاب تعدادی از کلانشهرها، بندر و جزایر مستعد کشور و تجهیز آن‌ها به خدمات پیشرفته ارتباطی و اطلاعاتی برای پذیرش نقش فراملی - برقراری تناسب کمی و کیفی جمعیت و استقرار متعادل آن در پهنه سرزمین و تعمیم و گسترش شبکه‌های ارتباطی و اطلاعاتی - ساماندهی سطوح خدمات و استقرار جمعیت در کشور با توجه به مدیریت سوانح طبیعی، حوادث و منابع آب و رعایت شرایط زمین‌شناسی - دستیابی به تعادل‌های منطقه‌ای متناسب با قابلیت‌ها و توان‌های هر منطقه 	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد شبکه‌ای سازمان‌یافته از شهرهای بزرگ و متوسط کشور - ایجاد شبکه‌های سازمان‌یافته از شهرهای بزرگ و متوسط کشور و تجهیز آن‌ها - زمینه‌سازی لازم برای استفاده حداکثر از ظرفیت‌ها و توان‌های مراکز جمعیتی کوچک و پراکنده (روستاها، روستا - شهرها، شهرهای کوچک) - تعادل بخشی به توزیع جمعیت و فعالیت متناسب با منابع، توان محیطی و ظرفیت تحمل زیست‌بوم‌ها - بهره‌برداری از شبکه نسبتاً توسعه یافته مراکز زیست و فعالیت در این مناطق با اعمال تقسیم کار تخصصی بین آن‌ها، با تأکید بر توسعه فعالیت‌های کشاورزی، صنعتی، گردشگری و بازرگانی - ساماندهی مراکز جدید اشتغال و اسکان مهاجرین در مناطق دارای توان پذیرش جمعیت متناسب با سرمایه‌گذاری‌های جدید تولیدی و خدماتی - تحول بنیادین در ساختار بخش خدمات و افزایش سهم خدمات نوین و دانش پایه، با تأکید بر توسعه خدمات پشتیبان تولید، خدمات گردشگری، خدمات بازرگانی، بانکی و بیمه‌ای، حمل و نقل و ترانزیت و استفاده از فن‌آوری‌های نوین در این بخش، متناسب با نقش و جایگاه بین‌المللی کشور
مطالبات آمایش سرزمین - دفتر مقام عالی - توسعه آمایش و توسعه پایدار	۱۳۸۳	<ul style="list-style-type: none"> - جلودگیری از تراکم بیش از حد جمعیت در نقاط محدود - حمایت از شهرهای کوچک و میانی و تنوع بخشی به اقتصاد آن‌ها - جلودگیری از تمرکز جمعیت فراتر از ظرفیت زیستی - توسعه خدمات نوین و برتر در مراکز سکونتگاهی 	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد شبکه‌ای سازمان‌یافته از شهرهای بزرگ و متوسط کشور و تجهیز آن‌ها به منظور پذیرش وظایف بالاتر در منطقه تحت نفوذ در راستای علم تمرکز در تقسیم کار ملی و منطقه‌ای - تبدیل روستاهای مستعد و دارای توان‌های رشد و استقرار فعالیت به روستا شهر و ایجاد و تقویت زیرساخت‌های شهر در آن‌ها - ایجاد نقاط شهری جدید در مناطق مستعد گسترش فعالیت و فاقد ظرفیت کافی اسکان جمعیت جدید در مراکز شهری موجود - تقویت شهرهای کوچک و متوسط کوچک با قابلیت توسعه دارای مسافت مناسب از یکدیگر به عنوان منطقه‌های شهری در جهت هماهنگی بیشتر در ارائه عملکردهای مشخص در پهنه سرزمین - استقرار شبکه‌های سازمان‌یافته از شهرهای موجود و نقاط شهری جدید در کشور - بازنگری و تغییر استخوان‌بندی الگوی نظام شهری با اولویت توسعه، تقویت و تجهیز شهرهای متوسط
حکم/الزامات		<ul style="list-style-type: none"> - کاهش پیوندها و مناسبات نابرابر و تک سویه - توسعه خدمات اطلاعاتی و ارتباطی - 	<ul style="list-style-type: none"> - جلودگیری از افزایش پدیده نخست شهری - ارتقای نقش شهرهای میانی و کوچک - کاهش بی عدالتی‌ها در دسترسی به خدمات و زیرساخت‌ها - جلودگیری از نابودی روستاها و تقویت بنیه اقتصادی آن‌ها - ارتقای مهارت‌های شغلی به‌ویژه در

<p>مناطق محروم و روستایی - جلوگیری از دلالی و واسطه‌گری محصولات روستایی و توسعه بازاریابی مستقیم</p>	<p>- توسعه پایدار و موزون روستایی و هماهنگ با توسعه کشور با تنوع بخشی به فعالیت‌های اقتصادی سازگار با محیط روستایی، توسعه منابع انسانی و تجهیز فضاهای روستایی - توسعه منابع انسانی محلی با استفاده از دانش و فناوری نوین، افزایش سطح مهارت‌های فنی و حرفه‌ای، توسعه بخش اطلاع‌رسانی برای تحرک اقتصادی بیشتر جوامع روستایی - بهره‌گیری از قابلیت‌های محیطی محلی مناطق روستایی به منظور سازمان‌دهی نظام خدمات‌رسانی چند سطحی و اصلاح نظام برنامه‌ریزی توسعه روستایی - استفاده حداکثر از ظرفیت محیط‌های روستایی برای حفظ و نگهداشت جمعیت متناسب با اقتصاد منطقه‌ای، توان‌های اکولوژیک و بهره‌گیری مؤثر و موازن از منابع پایه پراکنده کشور در فضاهای روستایی - توانمندسازی و ارتقای ظرفیت‌های اجتماعی با تأکید بر توسعه فرصت‌های برابر از حیث دسترسی به منابع، امکانات و منافع میان شهر و روستا - توجه به شبکه‌های بازار و بازاریابی محلی روستایی و تحکیم پیوند آن‌ها با شبکه‌های بازارهای ملی و جهانی</p>	<p>ضوابط ملی آمایش سرزمین مصوب هیات وزیران - مرکز ملی آمایش سرزمین</p>
	<p>- سازماندهی شبکه سکونتگاهی کشور با هدف ارتقای بهره‌وری از سرزمین با ملاحظات محیط‌زیستی و کاهش مشکلات - به جهت لحاظ رویکردهایی چون گسترش حوزه نفوذ اقتصاد کشور در منطقه و محیط آسیای جنوب غربی، سازمان فضایی مطلوب توسعه کشور، مؤلفه‌های نوین برنامه‌ریزی و تجارب جدید جهانی و تمرکززدایی از طریق انتخاب مراکز متعدد با اختیارات لازم، شبکه سکونتگاه شهری کشور در سه لایه طبقه‌بندی می‌شود: ۱- لایه پیرامونی، شامل استان‌های مرکزی کشور به عنوان مراکز راهبردی، تسهیل و پشتیبانی تعاملات اقتصادی و اجتماعی با کشورهای واقع در عمق راهبردی اقتصادی و سیاسی آن‌ها در خارج از مرزهای کشور؛ ۲- لایه مرکزی، شامل مراکز منتخب مناطق ۹ گانه به عنوان مراکز راهبردی، تسهیل و پشتیبانی از تعاملات اقتصادی و اجتماعی کشور با جامعه بین‌المللی در حوزه‌های علم و فناوری، آموزش، تحقیق و توسعه، تبادل کالا، خدمات و اطلاعات و گسترش کسب و کار با بازارهای جهانی؛ ۳- لایه بیانی، شامل مراکز استان‌ها و شهرهای برخوردار از توانمندی و یا استقرار در موقعیت‌های مناسب نسبت به ابر مناطق شهری و روستایی به عنوان مراکز راهبردی، تسهیل و پشتیبانی از تعاملات اقتصادی و اجتماعی بین این مراکز با حوزه نفوذ خود، با سایر مراکز منتخب لایه بیانی و نیز با لایه مرکزی فعالیت می‌نماید. - تقویت و ساماندهی سکونتگاه‌ها و عرصه‌های روستایی با هدف حفظ ارتباط پویا و سازنده بین نواحی شهری و روستایی و تقویت زنجیره‌های ارزش با تأکید بر استقرار صنایع کوچک و اشتغال‌زایی؛ - نظام بخشی به فرایندها و رویه‌های تبدیل و الحاق سکونتگاه‌های روستایی به شهر با هدف ماندگاری جمعیت در روستاها و حفظ و بهره‌بری از اراضی قابل کشت؛ - ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی پیرامون شهرها به ویژه کلان‌شهرها</p>	<p>۱۳۹۴</p>

<p>برنامه ششم توسعه - مجلس شورای اسلامی</p>	<p>۱۳۹۵</p>	<p>بهبود کیفیت زندگی ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی و ترویج مهاجرت معکوس از طریق آمایش سرزمین، توزیع مناسب جمعیت و منابع و جلوگیری از بروز و تشدید آسیب‌های اجتماعی در این مناطق با ایجاد اشتغال و سکونتگاهی مناسب در روستاها</p> <p>سامان‌بخشی مناطق حاشیه‌نشین تعیین شده توسط شورای عالی شهرسازی و معماری ایران از طریق تدوین و اجرای سازوکارهای حقوقی، مالی و فرهنگی و توانمندسازی ساکنان بافت‌های واقع در داخل محدوده‌های شهری با مشارکت آن‌ها</p> <p>تأمین منابع مالی و تسهیلات ارزان‌قیمت و زمین مورد نیاز برای روستائیان</p> <p>توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت و تأمین ناوگان و تجهیزات قطار شهری شهرها و حومه آن‌ها</p> <p>بهبودی و نوسازی در بافت‌های فرسوده و سالم‌دهی و احیاء شهرهای آسیب‌دیده از جنگ تحمیلی و استفاده از اراضی رهاشده و ساختمان‌های مخروبه</p>
<p>مطالعه استراتژی درازمدت طرح آمایش سرزمین - مهندسان مشاور ستیران</p>	<p>۱۳۵۵</p>	<p>جلوگیری از بی‌عدالتی فضایی در دسترسی به خدمات</p> <p>توسعه اقتصادهای محلی</p> <p>ایجاد ساختار شبکه‌ای نظام شهری</p> <p>توسعه زیربنای اصلی بر اساس سلسله مراتب جمعیتی</p> <p>توسعه خدمات پشتیبان تولید در شهرهای کوچک و میانی</p> <p>مبدل سازی شهرهای حومه‌ای به شهرهای اقماری خوداتکا</p> <p>ایجاد چارچوب نهادی منطقه‌ای در کلان‌شهرها</p> <p>جلوگیری از نابودی زمین‌های کشاورزی پیرامون شهرها</p>

جدول ۵- راهبردها/سیاست‌ها و حکم‌ها/اوامات در محور اجتماعی و فرهنگی

سند/طرح	سال	راهبردها/سیاست	حکم/اوامات
سیاست‌های کلی آمایش سرزمین ابلاغی مقام معظم رهبری	۱۳۹۰	<ul style="list-style-type: none"> - تربیت انسان‌های سالم، با انگیزه، شاداب، متدین، وطن‌گرا، نظم‌پذیر و قانون‌گرا - ارتقاء سطح آموزش، پژوهش و بهره‌وری نیروی کار - تقویت همگرایی، یکپارچگی ملی، وحدت و پیوندهای اجتماعی - ایجاد و تقویت نهادهای و تشکلهای منطقه‌ای - بهبود شاخص‌های توسعه انسانی با تأکید بر تدبیر، شکوفایی استعدادها و خلاقیت‌ها، گسترش سلامت و ارتقای سطح دانش عموم - تعامل سازنده میان ارزش‌ها و مزیت‌های مناطق گوناگون کشور با استفاده از ظرفیت‌های فرهنگی، آموزشی، اقتصادی و انگیزه‌های ملی و اقدام در جهت تقویت اختیارات مناسب قانونی به سطح منطقه‌ای و محلی - تقویت هدفمند عوامل پیشرفت و آبادانی در مناطق حساس و ویژه 	<ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از دین‌گرایی، قانون‌گریزی و آسپب اجتماعی - جلوگیری از نابودی انسجام ملی - ارتقای همکارهای منطقه‌ای - توسعه منابع و سرمایه‌های انسانی
سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران - آفاق ۱۴۰۴	۱۳۸۲	<ul style="list-style-type: none"> - تمرکز دادن فعالیت‌های مربوط به رشد و توسعه اقتصادی به سمت‌وسوی عدالت اجتماعی و کاهش فاصله میان درآمدهای طبقات و رفع محرومیت از قشرهای کم‌درآمد - حفظ وحدت، امنیت و یکپارچگی سرزمین - رفع محرومیت‌ها خصوصاً در مناطق روستایی کشور - ایجاد نظام جامع تأمین اجتماعی برای حمایت از حقوق محرومان و مستضعفان و مبارزه با فقر 	<ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از فقر و محرومیت - جلوگیری از کاهش وحدت ملی - ریشه‌کنی فقر در نواحی روستایی - توسعه نظام تأمین اجتماعی
ضوابط ملی آمایش سرزمین-مصوب هیات وزیران - مرکز ملی آمایش سرزمین	۱۳۸۳	<ul style="list-style-type: none"> - گسترش تعامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی درون و بین منطقه‌ای در راستای تقویت همبستگی ملی - توسعه رفاه و تأمین اجتماعی در مناطق مختلف کشور و برقراری تعادل در شاخص‌های اصلی آن - توسعه علوم، آموزش، پژوهش و فن‌آوری و گسترش و تجهیز مراکز آموزشی، پژوهشی، شهرک‌ها و پارک‌های علمی و فن‌آوری کشور - تأکید بر استفاده از ظرفیت‌های اجتماعی، فرهنگی و علمی استان‌ها و مناطق کشور، به‌ویژه شهرهای تهران، شیراز، اصفهان، مشهد، تبریز، اهواز و بزد - تأکید بر حفظ و پویایی هویت ایرانی - اسلامی در تعامل با برون‌گرایی و اتکا بر این هویت برای تحکیم و انسجام وحدت ملی در ایجاد درونی - گسترش آموزش و بهداشت، به‌ویژه برای زنان و جوانان در مناطق کمتر توسعه یافته و گروه‌های اجتماعی در معرض خطر - ارتقای جایگاه صنعت گردشگری در اقتصاد ملی 	<ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از کاهش همبستگی ملی - ارتقای رفاه اجتماعی و جلوگیری از افزایش عدم تعادل‌ها - جلوگیری از نابودی هویت ایرانی-اسلامی - استفاده بهینه از منابع فرهنگی - جلوگیری از طردشدگی گروه‌های محروم و آسیب‌پذیر
مطالبات آمایش	۱۳۸۳	<ul style="list-style-type: none"> - تأمین، حفظ و ارتقای سلامت افراد و جامعه؛ 	<ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از کاهش سطح سلامت عمومی جامعه

<p>سوزمین - مقدماتی - دفتر آمایش و توسعه یابدار</p>	<p>- ترویج الگوهای رفزاری سالم و افزایش آگاهی های بهداشتی مردم و کاهش رفتارهای پرخطر؛ - تقدم پیشگیری بر درمان، به منظور کنترل و ریشه‌یابی بیماری‌های واگیردار؛ - ایجاد و توسعه بیهدهای سلامت‌نگر و تأکید بر روش‌های پرداخت سرانه و نظارت بر عملکرد نظام بیمه درمان کشور؛ - تقویت هماهنگی بین بخشی به خصوص برای گسترش کمی و کیفی نظارت بر بهداشت و امنیت مواد غذایی، دارویی، بهداشتی و آرایشی و ارتقای شاخص‌ها و عوامل مؤثر در بهداشت و ایمنی محیط‌های خصوصی و عمومی با تأکید بر دسترسی آب آشامیدنی سالم و کنترل آلودگی‌های صوتی، شیمیایی، و نظیر اینها؛ - ایجاد و توسعه محیط‌های حمایتی سلامت جسمی، روانی و اجتماعی با تأکید بر حفظ کرامت انسانی و حقوق مدنی بیماران و مشارکت با سایر بخش‌ها برای تأمین نیازهای اساسی آن‌ها؛ - اصلاح ساختار نظام سلامتی جامعه در راستای ایجاد یک نظام پاسخگو برای ارائه خدمات سلامتی به آحاد مردم؛ - وضع قوانین برای حمایت از انتشار آسیب‌پذیر از قبیل زنان، افراد کم‌درآمد، معزنان و کودکان و نوجوانان؛ - تغییر الگوها و اولویت‌های سرمایه‌گذاری در زمینه منابع فیزیکی، نیروی انسانی و فناوری؛ - طراحی و عملیاتی کردن نظام جامع اطلاعات در بخش سلامت؛ - تأکید بر واگذاری ارائه خدمات سلامت به بخش غیردولتی یا بهره‌گیری از نظام مناسب خرید خدمت، به منظور افزایش کارایی و بهبود مستمر کیفیت خدمات؛ - عادلانه ساختن دریافت خدمات سلامت برای آحاد جامعه و تأمین منابع مالی مورد نیاز برای مراقبت‌های اولیه بهداشتی؛ - طراحی و استقرار نظام جامع مدیریت خدمات درمانی کشور با تأکید بر تخصیص بهینه منابع و در نظر گرفتن سطح بندی، نظام ارجاع و...؛ - توجه سرمایه‌گذاری بیشتر در دو بخش آموزش و پرورش و ارتقای پژوهش‌های علمی، کاربردی</p>	<p>- ایجاد سامانه بیمه دربرگیرنده - جلوگیری از ناهماهنگی و توسعه هیپاری‌های بین بخشی - حمایت از سلامت گروه‌های آسیب‌پذیر - ایجاد پایگاه داده منسجم برای نظام سلامت - جلوگیری از بی‌عدالتی فضایی در دسترسی به خدمات و امکانات درمانی - ایجاد پیوند تیزر و مندم بین پژوهش و بخش سلامت - جلوگیری از فعالیت‌های مخرب سلامت - تمرکز بر پیشگیری به جای درمان</p>
<p>صوابط علمی آمایش سوزمین-صوب هیات وزیران - مركز ملی آمایش سوزمین</p>	<p>۱۳۹۴</p> <p>پهنه سوزمین توسعه رفاه و تأمین اجتماعی در نواحی مختلف کشور و زمینه‌سازی تحقق عدالت فراگیر در پهنه سوزمین، کاهش فقر، نابرابری و آسیب‌های اجتماعی با تأکید بر توانمندسازی و حداکثر استفاده از مشارکت مردم توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارت‌آموزی مناسب با عملکرد تخصصی هر قلمرو و به‌ویژه نواحی مرزی و حاشیه شهرها؛ توزیع جغرافیایی و ساماندهی دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی و پژوهشی در سطح کشور و جذب دانشجویی آن‌ها بر اساس مقتضیات و اولویت‌های توسعه ملی، منطقه‌ای و استانی و کار ویژه‌های هر منطقه</p>	<p>- جلوگیری از نابودی هویت ملی و ارتقای همگرایی - ارتقای همبستگی و انسجام ملی بر مبنای رویکردهای مشارکتی - توانمندسازی و مقدرسازی مردم - تمرکز بر مهارت به جای مدرک - ایجاد هماهنگی بین قابلیت‌های منطقه‌ای و آموزش تخصصی - توسعه ارتباط دانشگاه با صنعت - آمایش فضایی قضا‌های آموزشی</p>

توسعه - پروانه ششم مجلس	۱۳۹۵	<p>افزایش ضریب ایمنی و تاب آوری جامعه، پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از حوادث و سوانح</p> <p>افزایش ضریب ایمنی و تاب آوری جامعه، پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از حوادث و سوانح</p>	جلوگیری از آسیب پذیری در برابر مخاطرات
<p>فهرست فرهنگی کشور - دبیر خانه شورای عالی انقلاب فرهنگی</p>	۱۳۹۲	<p>فرهنگی، ساختاری و رفتاری</p> <p>تئین، نهادینه سازی و ارتقای اخلاق و رفتار و نظام حقوقی اسلام در حوزه های اجتماعی و سیاسی</p> <p>طراحی و استقرار الگوی اسلامی اخلاقی و فرهنگ کار و رفتار اقتصادی دولت و مردم در عرصه تولید، توزیع و مصرف</p> <p>تئین، ترویج و نهادینه سازی هنر معتمد، تعالی بخش، شوق آفرین و استکبارستیز و تعمیق درک زیباشناختی عمومی و بهره گیری از ظرفیت هنر در تحکیم فرهنگ اسلامی - ایرانی و گفتمان انقلاب اسلامی مبتنی بر بیانات امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی)</p> <p>طراحی و استقرار نظام جامع و کارآمد اطلاعات، ارتباطات، رسانه های مبتنی بر آموزه های دینی، انقلابی و ارزش های اخلاقی، مقتضیات راهبردی کشور و سیاست های کلی نظام</p> <p>گسترش تأثیر گذاری و ارزش آفرینی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران</p> <p>زبانگری و اصلاح اهداف و کارکردهای فرهنگی نظام های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی</p> <p>ساماندهی جنبه فرهنگی انقلاب اسلامی، راهبری فعال جنگ نرم و ارتقای مؤلفه های قدرت نرم نظام اسلامی</p>	<p>توسعه فرهنگ قرآنی و سیره امامان و پیامبران</p> <p>جلوگیری از فروپاشی و نابودی نقش های خانواده</p> <p>افزایش نرخ باروری</p> <p>جلوگیری از نابودی سبک زندگی ایرانی - اسلامی</p> <p>توسعه مشارکت های مدنی</p> <p>جلوگیری از غرب زدگی و توسعه فرهنگ ایثار و شهادت</p> <p>گسترش نقش فناوری های نو در توسعه فرهنگی</p> <p>صدور و توسعه فرهنگ ایرانی - اسلامی و ارزش های آن در سطح بین المللی</p>
<p>تأکید بر استفاده از ظرفیت های اجتماعی، فرهنگی و علمی استان ها و مناطق کشور به ویژه کلان شهرها با محدود نمودن توسعه کمی سطح پایین آموزش عالی به نفع سطح بالاتر</p> <p>طراحی و ساخت فضاهای تربیتی متناسب با اقتضات برنامه درسی، استانداردهای تربیتی، تحولات جمعیتی</p> <p>الزام به پیوستن نیازمندی های نیروی انسانی برای طرح های توسعه ای، خدماتی و تولیدی عمده برای تعیین نیازهای آموزشی آن در منطقه</p> <p>توسعه و تقویت قطب های علمی - دانشگاهی در شهرهای منتخب</p>		<p>نهادینه سازی فرهنگ تسکیم به قرآن و سنت (امام عصر (عج)) و تئین، ترویج، تقویت و ساماندهی شعار الهی، نمادها و آیین های اسلامی - ایرانی</p> <p>بازآفرینی نظام فکری، ساختارهای رسمی و غیررسمی و میراث تمدنی جامعه مبتنی بر جهان بینی و تالیف اسلام ناب محمدی (ص)</p> <p>تئین، تشکیل، تحکیم، تعالی و ایمن سازی خانواده</p> <p>جلوگیری از کاهش نرخ باروری کل و ارتقای آن</p> <p>مطالعات جمعیت شناختی و آمایش و پایش مستمر جمعیتی</p> <p>طراحی و نهادینه سازی آداب و سبک زندگی اسلامی - ایرانی</p> <p>انسجام بخشی و تقویت مشارکت فرآگیر و نظام مند نهاد خانواده، نظام تعلیم و تربیت، سازمان های اجتماعی و اداری و سایر نهادهای مرتبط در گسترش نظام و انقباض، قانون گرایی و احساس امنیت عمومی و ظرفیت سازی و فرهنگ سازی برای رفع موانع فرهنگی، ساختاری و رفتاری</p>	<p>رقابتهای و تأمین اجتماعی</p>

شورای اسلامی		
	<ul style="list-style-type: none"> - کمک به حفظ و ارتقای سرمایه اجتماعی با استفاده از توان و ظرفیت‌های مردمی و افزایش مشارکت‌های اجتماعی مردم - تحقق عدالت اجتماعی و حمایت از اقشار آسیب‌پذیر و بسط پوشش‌های امدادی، حمایتی و بیمه‌ای و پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی - خدمات‌رسانی به‌موقع به افراد در معرض آسیب‌های اجتماعی - بسط و توسعه نقش مردم و سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه‌های مشارکت‌های گروهی و تأمین مالی - بهبود کیفیت زندگی ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی و ترویج مهاجرت - برنامه‌ریزی برای مدیریت و توزیع متناسب فعالیت، جمعیت و مهاجرت در کشور - حمایت و توانمندسازی زنان سرپرست خانوار - مقابله با اعتیاد، ساماندهی کودکان کار و حمایت از بیماران روانی مزمن و سالمندان - تأمین نیاز اقشار آسیب‌پذیر و گروه‌های هدف سازمان‌های حمایتی به مسکن - توسعه فرهنگ کتاب‌خوانی با اولویت کتابخانه‌های روستایی در مناطق کمتر توسعه‌یافته - حمایت از کتاب‌فروشان، ناشران و مطبوعات و توسعه فضاهای مذهبی فرهنگی و بهره‌گیری بهینه از اماکن مذهبی - صیانت از میراث فرهنگی و حمایت از صنایع دستی و تشویق و توسعه گردشگری - تقویت و تحکیم جامعه‌های خانواده‌محور و تقویت و تعالی خانواده و کارکردهای اصلی آن 	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش سرمایه اجتماعی - جلوگیری از افزایش بی‌عدالتی اجتماعی - توسعه نقش جنبش‌ها و نهادهای مردمی - جلوگیری از افزایش سکونتگاه‌های غیررسمی - توانمندسازی گروه‌های آسیب‌پذیر - توسعه مسکن اجتماعی - توسعه مراکز فرهنگی و فرهنگ توسعه و کتاب‌خوانی - توسعه تولیدات فرهنگی - جلوگیری از فروپاشی نهاد خانواده

جدول ۶- راهبردها/سیاست‌ها و حکم‌ها/اوامات در محور منابع طبیعی و محیط‌زیست

سند/طرح	سال	راهبردا/سیاست	حکم‌الوامات در محور منابع طبیعی و محیط‌زیست
سیاست‌های کلی آمایش سوزمین ابلاغی مقام معظم رهبری	۱۳۹۰	حفاظت از سواحل تاریخی - ایجاد و توسعه نظام ارزیابی، پایش و ارائه گزارش در زمینه تنوع - تدوین و اجرای راهبردهای بخشی توسعه پایدار مبتنی بر حفاظت از تنوع زیستی - تقویت و تعمیق ملاحظات تنوع زیستی در سطح زیست‌بوم‌ها و زیستگاه‌ها - تدوین اصول، سیاست‌ها و دستورالعمل‌های اعمال ضوابط تنوع زیستی در فعالیت‌ها - تدوین و تکمیل شاخص‌های پایداری و اتصال آن‌ها در فعالیت‌های مرتبط با تنوع زیستی - تدوین و اجرای برنامه جامع توسعه طبیعت گردی - اصلاح و تقویت مدیریت شبکه مناطق حفاظت شده - تدوین اصول، سیاست‌ها و ضوابط توسعه فناوری زیستی و به کارگیری آن در زمینه‌های مرتبط با تنوع زیستی - پیشگیری و مبارزه با تخریب سرزمین با تأکید بر استفاده از دانش بومی جوامع محلی - اصلاح نظام بهره‌برداری از منابع طبیعی (منابع پایه تولید) و مهار عوامل ناپایداری منابع - هماهنگی بین مجموعه دستگاه‌های اجرایی اثرگذار بر عرصه‌های منابع طبیعی با اعمال مدیریت یکپارچه و نظام‌مند بر منابع طبیعی کشور - اعمال دیدگاه‌های آمایشی برای تعیین کاربری اصولی عرصه‌های جنگلی و مریمی در فرایند توسعه کشور - ایجاد و تقویت سیستم‌های پایش و ارزیابی تغییرات ایجادشده در جنگل‌ها و مراتع	کاهش وامستگی به منابع تجدیدناپذیر - حفظ مناطق حساس اکولوژیکی - جلوگیری از عدم توازن‌های منطقه‌ای - استفاده از پتانسیل‌ها و قابلیت‌های گردشگری - جلوگیری از نابودی تنوع زیستی - کاهش فرآیندهای مخرب اکولوژیکی - ارتقای مدیریت محیط‌زیستی - ارتقای جایگاه دانش محلی در حفظ محیط‌زیست - استفاده بهینه و پایدار از منابع طبیعی - اجتناب از مدیریت چند پارچه و متفرق - جلوگیری از نابودی جنگل‌ها و مراتع - ایجاد نظام پایش و دیده‌بانی کارآمد
صوابت ملی آمایش سوزمین-مصنوع هیات وزیران - مرکز ملی آمایش سوزمین	۱۳۸۳	تبادل بخشی به توزیع جمعیت و فعالیت مناسب با منابع، توان محیطی و ظرفیت تحمل زیست‌بوم‌ها - رعایت ملاحظات "امینتی و دفاعی"، "حفاظت از محیط‌زیست" و "حراست از میراث فرهنگی" در استقرار جمعیت و فعالیت - استفاده پایدار از قابلیت‌های طبیعی و امکانات آب و خاک برای توسعه فعالیت‌های کشاورزی و صنایع وابسته و تبدیل مرتبط	- جلوگیری از تمرکز جمعیت فراتر از ظرفیت تحمل زیستی - جلوگیری از نابودی میراث فرهنگی و طبیعی - اجتناب از رویه‌های ناپایدار در بخش

	<p>مطالعات آمایش سرزمین - مقدماتی - دفتر آمایش و توسعه پایدار</p>	
<p>ضوابط ملی آمایش سرزمین مصوب هیات وزیران - مهر ملی</p>	<p>۱۳۹۴</p>	<p>۱۳۸۳</p>
<p>با آن</p>	<p>توجه به محدودیت‌های آب برای مصارف کشاورزی</p>	<p>کشاورزی</p>
<p>انجام برنامه‌های محیط‌زیستی با توجه به اصل توسعه پایدار برای جلوگیری از بروز صدمات محیط‌زیستی</p> <p>ارتقاء فن آوری‌های لازم جهت کاهش آلودگی‌های آب، خاک، هوا، سروصدا در مناطق شهری، صنعتی و مناطق کشاورزی</p> <p>اجرای طرح‌های مدیریت پسماند و گسترش روش‌های بازیافت در شهرها و مناطق صنعتی</p> <p>ارتقاء آگاهی‌های عمومی و جلب مشارکت‌های مردمی در حفظ محیط‌زیست</p> <p>ارزیابی طرح‌ها و پروژه‌های ملی با معیارهای زیست‌محیطی قبل از تصویب</p> <p>ارتقاء کمی و کیفی دانش و مهارت‌های فنی نیروهای متخصص در مسائل زیست‌محیطی با توجه به شرایط محیطی کشور</p> <p>الزام صنایعی که باعث آلودگی آب می‌شوند به تجهیز به سیستم تصفیه فاضلاب</p> <p>بهبود داری از منابع طبیعی متناسب با ظرفیت و تحمل محیط و تجدید پذیری منابع طبیعی</p> <p>رعایت معیارهای زیست‌محیطی در توسعه یا ایجاد شهرها و شهرک‌های با عملکرد صنعتی</p> <p>رعایت معیارهای زیست‌محیطی در احداث راه‌های جاده‌ای و ریلی</p> <p>ایجاد و توسعه مناطق ویژه زیستی به عنوان مناطق چندمنظوره برای حفاظت از گونه‌ها و مجموعه‌های طبیعی در مناطق حساس</p> <p>استفاده از انرژی‌های پاک و جانسخت در شهرهای بزرگ و کاهش آلودگی هوا در این شهرها</p> <p>تقویت مدیریت ملی آب کشور بر اساس مدیریت جامع و توانمند عرضه و تقاضا در کل چرخه آب با توجه به اصول آمایش سرزمین و توسعه پایدار</p> <p>هماهنگ‌سازی طرح‌های آمایش سرزمین، توسعه کالبدی و برنامه‌های توسعه بخش آب با توجه به ظرفیت قابل تحمل حوضه‌های آبریز و امکانات توسعه منابع آب در مناطق مختلف کشور</p> <p>اصلاح و بهبود ساختار نظام مصرف آب و مدیریت؛</p> <p>اولویت‌بندی در سرمایه‌گذاری‌ها و طرح‌های در دست مطالعه انتقال بین حوزه‌ای و ایجاد سدهای مخزنی بر اساس استراتژی‌های توزیع جمعیت و فعالیت و الزامات آمایش سرزمین</p> <p>تمرکززدایی از ساختار مدیریت منابع آبی کشور و مشارکت گروه‌های ذی‌نفع در انطباق با برنامه‌های مدیریت پیشگیری</p> <p>اولویت ایجاد شبکه‌های آبیاری و زهکشی در پایین دست سدها و مسیرهای انتقال</p> <p>مهار، کنترل و بهبود داری روان آب‌های سطحی از طریق اجرای سدهای مخزنی، تأسیسات کوچک آبی و طرح‌های آبخیزداری</p> <p>ممنوعیت تغییر کاربری زمین خارج از برنامه‌ها و طرح‌های مصوب و مغایر با ملاحظات محیط‌زیستی</p> <p>توزیع بخشی به منابع تولید انرژی و افزایش سهم انرژی‌های تجدید پذیر (به‌ویژه بادی و خورشیدی) در تولید و تأمین انرژی بهینه</p>	<p>جلوگیری از تخریب محیط‌زیست</p> <p>هوشمندسازی حفاظت از محیط‌زیست</p> <p>ایجاد چرخه بسته در مدیریت پسماند</p> <p>تمرکززدایی و افزایش مشارکت‌های مردمی در حفظ محیط‌زیست</p> <p>ارتقای مهارت و دانش مسئولان و کارکنان بخش محیط‌زیست</p> <p>جلوگیری از توسعه‌های فاقد ارزیابی‌های محیط‌زیستی</p> <p>کاهش وابستگی به سوخت‌های فسیلی</p> <p>مدیریت یکپارچه و پایدار منابع آب</p> <p>جلوگیری از هدررفت منابع طبیعی</p> <p>رعایت حقله‌های محیط‌زیستی</p> <p>جلوگیری از بی‌عدالتی‌ها در تخصیص و توزیع منابع آب</p>	

آمایش سرزمین		مدیریت مناطق ساحلی کشور: کاربری
<p>اعمال مدیریت یکپارچه بر منابع آب</p> <p>ممنوعیت برداشت بی رویه و ناپایدار از منابع آب‌های زیرزمینی و سطحی کشور</p> <p>مهار آب‌های مرزی و مدیریت کارآمد و بهینه آب‌های ورودی و خروجی کشور</p> <p>رعایت نیازهای پایه محیط‌زیستی رودخانه‌ها، تالاب‌ها، دریاچه‌ها بر اساس میزان تجدیدپذیری آب و ظرفیت قابل تحمل حوضه‌های آبریز در مهار و کنترل آب‌های سطحی کشور</p> <p>توجه به محدودیت آب در جانمایی و استقرار فعالیت‌های اقتصادی آب بر در قلمروهای مختلف کشور</p> <p>رعایت ملاحظات ژئوپلیتیکی و اکولوژیکی در طرح‌های استحصال، تأمین، انتقال، توزیع و مصرف آب در سطح فراملی، ملی، منطقه‌ای و محلی</p> <p>افزایش تراز مثبت آب مجاری در تجارت کالا</p> <p>بازنگری و تجدیدنظر در تخصیص آب از سد‌ها به نفع تقویت مخازن دریاچه‌ها و تالاب‌ها در پایین دست و حفظ حقیقه‌های محیط‌زیستی رودخانه‌ها و تالاب‌ها</p> <p>کاهش نسبت حجم آب مصرفی کل کشور به حجم آبی منابع آب تجدید شونده متناسب با ظرفیت هر منطقه</p> <p>ایجاد تناسب و هماهنگی در اجرای طرح‌های سد، آبخیزداری، آبخیزداری؛ و شبکه‌های آبیاری و زهکشی پایین دست</p> <p>تدوین الگوی بهینه کشت در دشت‌ها (واحدهای اکولوژیکی) با تأکید بر ارزش اقتصادی آب</p> <p>ارتقای بهره‌وری آب و به‌کارگیری روش‌های مناسب آبیاری با شرایط اقلیمی و منطقه‌ای در راستای صرفه‌جویی و استفاده بهینه از منابع آب با توجه به محدودیت‌های ناشی از تغییرات آب و هوایی</p> <p>حفاظت، پیشگیری و کاهش فرسایش خاک و نندبیه آبخیزان‌ها با اجرای عملیات آبخیزداری و آبخیزداری در حوضه‌های آبخیز کشور</p> <p>محدودیت کشت محصولات آبی با نیاز آبی بالا در فضای باز و جابجایی در موارد ممکن از طریق گلخانه‌ای،</p> <p>مدیریت جامع و یکپارچه حوضه‌های آبخیز برای بهره‌برداری از منابع آب پایه (آب، خاک و پوشش گیاهی)</p> <p>توسعه، حفاظت و احیای جنگل‌ها و مراتع کشور</p> <p>ارتقاء سطح تعادلات و همکاری‌های دو یا چند-جانب با کشورهای منطقه به منظور حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی</p> <p>رعایت ملاحظات محیط‌زیستی (توان اکولوژیک و ظرفیت تحمل زیستی) در استقرار فعالیت‌های توسعه‌ای در پهنه سرزمین</p> <p>پایبانداری و جلوگیری از بیابان‌زایی و تثبیت شن‌های روان و مهار کانون‌های شکل دهنده ریزگردها</p> <p>صیانت و استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و جاذبه‌های طبیعی</p>	<p>۱۳۵۵</p>	<p>نویسنده: واحد‌های بهره‌برداری و بزرگ مقیاس نمودن آراضی کشاورزی، افزایش کارایی واحدهای موجود، محدود نمودن کاربرد سموم دفع آفات، محدود نمودن تغییر کاربری زمین‌های کشاورزی و افزایش باردهی سیستم‌های آبیاری</p> <p>احیا و صیقل‌دهی نمودن بهره‌برداری از منابع طبیعی یا تأکید بر صیانت اکوسیستم‌های ملی و ویژه استان</p>
<p>جلوگیری از برداشت ناپایدار منابع آب‌های زیرزمینی و سطحی</p> <p>توسعه دیپلماسی آب</p> <p>جلوگیری از عدم رعایت حقیقه‌های محیط‌زیستی</p> <p>توسعه صنایع و فعالیت‌ها بر اساس منابع آب و ظرفیت تحمل</p> <p>جلوگیری از تخصیص و استفاده ناعادلانه و ناپایدار منابع آب</p> <p>صرفه‌جویی در مصرف آب و ارتقای بهره‌وری آن</p> <p>اصلاح الگوی کشت</p> <p>سازگاری در برابر تغییرات اقلیمی</p> <p>جلوگیری از فرسایش و تخریب خاک</p> <p>جلوگیری از نابودی جنگل‌ها و مراتع</p> <p>جلوگیری از بیابان‌زایی و ریزگردها</p> <p>جلوگیری از نابودی جاذبه‌های طبیعی</p>		<p>اجتناب از بهره‌برداری‌های ناپایدار در بخش کشاورزی</p> <p>اجتناب از نابودی اکوسیستم‌ها طبیعی</p>

<p>مطلوب مناطق کشمور- وزارت راه و تواری ۱۳۸۸</p>		<p>- ضابطه‌مند نمودن ساخت و ساز در اراضی ساحلی، جنگلی و حاشیه محوره‌های گردشگری - اختصاص اراضی ساحلی و جنگلی با کاربری عمومی با تأکید بر احیاء حفظ جنگل‌ها، حریم دریا و رودخانه - توسعه عبودی شهرها و بهره‌گیری از اراضی موات و بایر داخل شهرها</p>
<p>سیاست‌های محیط‌زیست- حضرت آیت‌الله خامنه‌ای</p>	<p>۱۳۹۴</p> <p>- مدیریت جامع، هماهنگ و نظام‌مند منابع حیاتی (از قبیل هوا، آب، خاک و تنوع زیستی) مبتنی بر توان و پایداری زیست‌بوم به‌ویژه با افزایش ظرفیت‌ها و توانمندی‌های حقوقی و ساختاری مناسب همراهِ با رویکرد مشارکت مردمی - ایجاد نظام یکپارچه ملی محیط‌زیست - اصلاح شرایط زیستی به منظور بر خوردار ساختن جامعه از محیط‌زیست سالم و رعایت عدالت و حقوق بین‌نسلی - پیشگیری و ممانعت از انتشار انواع آلودگی‌های غیرمجاز و جرم‌انگاری تخریب محیط‌زیست و مجازات مؤثر و بازدارنده آلوده‌کنندگان و تخریب‌کنندگان محیط‌زیست و الزام آنان به جبران خسارت - پایش مستمر و کنترل منابع و عوامل آلاینده هوا، آب، خاک، آلودگی‌های صوتی، امواج و اشمه‌های مخرب و تغییرات نامساعد اقلیم - تهیه اطلس زیست‌بوم کشور و حفاظت، احیاء، بهسازی و توسعه منابع طبیعی تجدید پذیر (مانند دریا، دریاچه، رودخانه، مخزن‌ها، سد‌ها، تالاب، آبخیزان زیرزمینی، جنگل، خاک، مرغ و تنوع زیستی به‌ویژه حیات‌وحش) و اعمال محدودیت قانونمند در بهره‌برداری از این منابع - مدیریت تغییرات اقلیم و مقابله با تهدیدات زیست‌محیطی نظیر یابان‌زایی، گردوغبار به‌ویژه بزرگ‌رها، خشکسالی و عوامل سرایت‌دهنده میکروبی و رادیاواکتیو - گسترش اقتصاد سبز - تعادل بخشی و حفاظت کیفی آب‌های زیرزمینی از طریق اجرای عملیات آبخیزداری، آبخیزداری، مدیریت عوامل کاهش بهره‌برداری از آب‌های زیرزمینی و تنجیر و کنترل ورود آلاینده‌ها - استقرار نظام حسابرسی زیست‌محیطی در کشور با لحاظ ارزش‌ها و هزینه‌های زیست‌محیطی (تخریب، آلودگی و احیاء) در حساب‌های ملی - حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری‌ها و فناوری‌های سازگار با محیط‌زیست با استفاده از ابزارهای مناسب از جمله عوارض و مالیات سبز - تدوین منشور اخلاق محیط‌زیست و ترویج و نهادینه‌سازی فرهنگ و اخلاق زیست‌محیطی مبتنی بر ارزش‌ها و الگوهای سازنده ایرانی-اسلامی - ارتقاء مطالعات و تحقیقات علمی و بهره‌مندی از فناوری‌های نوآرانه زیست‌محیطی و تجارب سازنده بومی در زمینه حفظ تعادل زیست‌بوم‌ها و پیشگیری از آلودگی و تخریب محیط‌زیست</p>	<p>- جلوگیری از ساخت وسازه‌های بی‌رویه در مناطق حساس اکولوژیکی - اجتناب از توسعه در حریم - جلوگیری از پراکنده‌رویی شهرها - اجتناب از بخشی‌نگری و مدیریت متفرق در عرصه منابع طبیعی - افزایش مشارکت‌های مردمی - اجتناب از افزایش آلاینده‌های محیط‌زیستی - ایجاد نظام پایش کارآمد محیط‌زیستی - بازبینی قوانین محیط‌زیستی - کاهش آسیب‌پذیری و سازگاری با تغییرات اقلیمی - ارتقای مدیریت منابع آب کشور - توسعه فناوری‌های سبز - ارتقای آگاهی‌های محیط‌زیستی - ارتقا و کارآمد سازی دیپلماسی محیط‌زیستی</p>

<p>گسترش سطح آگاهی، دانش و بینش زیست‌محیطی جامعه و تقویت فرهنگ و معارف دینی مشارکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی</p> <p>- تقویت دیپلماسی محیط‌زیست</p>	<p>- ارزیابی راهبردی محیط‌زیست (SEA) در سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه‌ای و ارزیابی اثرات زیست‌محیطی (EIA) طرح‌های بزرگ کلیه دستگاه‌های اجرایی و بخش‌های خصوصی و تعاونی، نهادهای عمومی غیردولتی در پهنه سبززمینی</p> <p>- اجرای برنامه عمل حفاظت، احیاء، مدیریت و بهره‌برداری مناسب از تالاب‌های کشور</p> <p>- اجرای طرح‌های جامع مدیریت پسماند به‌ویژه در سواحل دریاها، رودخانه‌ها، جنگل‌ها و دشت‌های حاشیه تالاب‌ها</p> <p>- تهیه و اجرای طرح جامع پیشگیری و اطفای حریق در عرصه تحت مدیریت سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری و سازمان حفاظت محیط‌زیست</p> <p>- تکمیل و اجرای تأسیسات جمع‌آوری، تصفیه، بازچرخانی و مدیریت پساب و فاضلاب در شهرها و شهرک‌های صنعتی و خدماتی</p> <p>- احیاء، توسعه و غنی‌سازی جنگل‌ها</p> <p>- اجرای عملیات آبخیزداری و حفاظت از خاک و آبخوان</p> <p>- پیاپازدایی و کنترل کانون‌های بحرانی آن</p> <p>- تهیه نقشه‌های حدنگاری (کاداستر) منابع طبیعی</p> <p>- اجرای برنامه مدیریت سبز شامل مدیریت مصرف انرژی، آب، مواد اولیه، تجهیزات و کاغذ، کاهش مواد جامد زائد و بازیافت آن‌ها در ساختمان‌ها و وسایط نقلیه</p> <p>- احیاء رویشگاه‌های مرعی و توسعه و فرآوری گیاهان دارویی</p> <p>- تبدیل پسماند به کود یا انرژی برای شهرهای مختلف</p> <p>- اقدامات سیاسی، اقتصادی و عمرانی لازم برای تثبیت، استمرار و افزایش حلقه به رودخانه‌های مشترک و مرزی</p> <p>- تهیه، تدوین و اجرای برنامه عمل حفاظت و مدیریت از مناطق چهارگانه محیط‌زیست و گرده‌های در معرض تهدید و خطر</p> <p>- انقضای حیات و حش کشور</p> <p>- جلوگیری از تغییر کاربری، تجاوز، تصرف، مبارزه با قاچاق چوب، استقرار مدیریت پایدار جنگل</p>	<p>- اجتناب از توسعه بدون ارزیابی محیط‌زیستی</p> <p>- جلوگیری از نابودی تالاب‌ها</p> <p>- جلوگیری از هدر رفت پسماندها و مدیریت پایدار پسماند</p> <p>- ایجاد چرخه‌های بسته آب</p> <p>- جلوگیری از نابودی جنگل‌ها و مراتع</p> <p>- جلوگیری از پیاپازدایی</p> <p>- جلوگیری از نابودی خاک و آبخوان‌ها</p> <p>- مدیریت سبز منابع طبیعی و سوخت‌ها</p> <p>- توسعه جنگل‌ها و مراتع</p> <p>- رعایت حلقه‌های محیط‌زیستی</p> <p>- جلوگیری از نابودی تنوع زیستی</p>
<p>برنامه ششم توسعه - شورای اسلامی</p>	<p>۱۳۹۵</p>	

۲-۲- بررسی وضعیت، فشارها و روندها در ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، محیط‌زیستی و ارتباطی

۲-۲-۱- بررسی وضعیت

از منظر جغرافیایی، استان کهگیلویه و بویراحمد از شمال با استان چهارمحال و بختیاری، از غرب با استان خوزستان، از جنوب غرب با استان بوشهر، از جنوب شرق با استان فارس و از شمال شرق با استان اصفهان همسایه است. استان کهگیلویه و بویراحمد با وسعت ۱۵۵۶۳ کیلومترمربع، ۰/۹ درصد از مساحت ایران را در بر گرفته است. این استان بر اساس آخرین تقسیمات کشوری دارای ۵ شهرستان، ۱۶ بخش، ۴۱ دهستان و ۱۳ شهر است. کهگیلویه و بویراحمد، استانی ناهموار است به گونه‌ای که حدود چهارپنجم مساحت آن را ارتفاعات و تپه‌ماهورها تشکیل می‌دهند و بقیه را دشت‌ها و مناطق هموار فرا گرفته‌اند. مهم‌ترین ارتفاعات استان عبارتند از: ارتفاعات دینار که بلندترین قله آن دنا با ۴۳۳۲ متر ارتفاع، دارای یخچال‌های طبیعی و سرچشمه رودهای مهمی نظیر کر و آبگرم است، ارتفاعات کوه «نیر» یا کوه نور در مرکز تقریبی استان، کوه «خامی» در شمال شرقی شهر دوگنبدان، کوه «خائیز» (خیز) در جنوب شهر دهدشت، کوه دل افروز نیز در شمال استان قرار دارد (سازمان نقشه‌برداری کشور، ۱۳۹۴: ۱۷).

به لحاظ زمین‌شناسی، گستره جغرافیایی استان کهگیلویه و بویراحمد جزئی از ناحیه زاگرس چین‌خورده است و از این‌رو زمین‌شناسی این استان ویژگی‌های مشترکی با زمین‌شناسی زاگرس دارد. اصولاً کوه‌های زاگرس که مانند قوس عظیمی سراسر غرب، جنوب غربی و جنوب ایران را فرا گرفته‌اند، از لایه‌های ضخیم رسوبات دوره‌های پالئوژئیک و مزوزوئیک و پالئوژن تشکیل یافته و طی دوران چهارم زمین‌شناسی به وسیله عواملی چون باد و آب فرسایش یافته است. بدین ترتیب استان کهگیلویه و بویراحمد، سرزمینی کوهستانی است و بجز نوار باریکی از مرز این استان با استان‌های خوزستان و بوشهر که دارای ارتفاعی بین ۲۰۰-۵۰۰ متر هستند، غالب نقاط آن بیش از ۵۰۰ متر از سطح دریا ارتفاع دارند. همین ویژگی و نیز ورود توده‌های آب و هوایی مختلف موجب ایجاد تنوع اقلیمی در این استان شده است. کوه‌های بلند استان همچون دیواره‌ای در برابر توده‌های فعال جوی مقاومت می‌کند و این پدیده خود عامل ایجاد دو نوع اقلیم با آب و هوای مختلف سردسیر و گرمسیر گردیده است. ناحیه سردسیر، تقریباً نیمی از پهنه جغرافیایی استان را با میزان بارش برف و باران زیاد و در نتیجه با پوشش گیاهی مناسب و جنگل‌های انبوه بلوط، بُنه، کیگم، بادام و سرو کوهی در بر گرفته است. ناحیه گرمسیر کهگیلویه و بویراحمد یعنی نواحی جنوب و غرب استان، به عنوان نیمی دیگر از گستره این استان در مسیر وزش بادهای گرم خوزستان قرار دارد و دارای آب و هوایی گرم و خشک و میزان بارندگی اندک است. استان کهگیلویه و بویراحمد در حوضه آب ریز بزرگ خلیج فارس و دریای عمان و در قسمت شمال غربی آن، واقع شده است. رودخانه‌های بزرگ و کوچکی که در کهگیلویه و بویراحمد جاری است، بیشتر از قعر دره‌ها عبور می‌کنند و کمتر می‌توانند مورد استفاده قرار گیرند.

مهم‌ترین رودهای استان عبارتند از: مارون که پس از پیوستن به رود جرّاحی، به خلیج فارس می‌پیوندد؛ رود بشار که پس از پیوستن به چند رود دیگر و عبور از شهر اهواز به خلیج فارس سرازیر می‌شود؛ رود خیرآباد که به رود زهره می‌پیوندد و در نهایت با نام هندیجان به خلیج فارس می‌ریزد. در سال‌های اخیر برای ذخیره آب و تولید برق بر روی برخی از رودهای استان از جمله رود خیرآباد، سد‌هایی احداث کرده‌اند و سد‌های دیگری نیز در حال احداث، یا در دست مطالعه است (سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۹۷: ۶۰).

زندگی عشایری و ضرورت کوچ ایلات متعدد بین منطقه‌های گرمسیر و سردسیر که مسائل مربوط به آن، یکی از دلایل تأسیس استان بوده است. به دلیل وجود شرایط و ویژگی‌های جغرافیای طبیعی، پیشینه‌ای چند هزار ساله دارد. این استان محل زندگی و حرکت هفت ایل به نام‌های بویراحمد، بهمئی، طیبی، دشمن زیاری، چرام، دشت، بابویی و قشقایی است که غالب افراد عشایر این ایلات به دامداری و فعالیت در برخی از رشته‌های صنایع دستی مشغول هستند. استان کهگیلویه و بویراحمد در ۱۳۴۲ش با نام فرمانداری کل کهگیلویه و بویراحمد به مرکزیت شهر یاسوج، شامل شهرستان‌های بویراحمد سردسیر و کهگیلویه که به ترتیب از استان‌های فارس و خوزستان منتزع شده بودند، تشکیل گردید و در ۱۳۵۵ش با نام استان کهگیلویه و بویراحمد به جمع استان‌های کشور پیوست (دفتر تقسیمات کشوری، ۱۳۹۴: ۱۹).

۲-۲-۲- توان اکولوژیک

استان کهگیلویه و بویراحمد افزون بر بهره‌مندی از زمینه‌های توسعه دامداری و کشاورزی، به لحاظ وجود ذخایر عظیم نفت و گاز در ناحیه جنوبی آن، یعنی گچساران، از امکانات بالقوه بسیاری برای پیشرفت برخوردار است. کارشناسان میزان نفت قابل بازیافت منطقه گچساران را ۸/۵ میلیارد بشکه و میزان گاز آن را ۲۱ تریلیون فوت مکعب برآورد کرده‌اند. استان کهگیلویه و بویراحمد شرایط اقلیمی مساعد و متنوع دارد. وجود چشم‌اندازهای زیبای طبیعی، مانند رودها، چشمه‌سارها، تالاب‌ها و دریاچه‌ها، همچنین وجود مناطق پوشیده از جنگل و نیز قله‌ها و ارتفاعات برف‌گیر کوه‌ها، این منطقه را برای گردشگری و تفریحات زمستانی و تابستانی پر کشش و جذاب کرده است (جغرافیای استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۹۹: ۴).

فصل سوم

تحلیل محیط درونی

۳-۱- تقسیمات کشوری و هم‌جواری‌ها

استان کهگیلویه و بویراحمد دارای مساحتی معادل ۱۵۵۰۵ کیلومتر مربع است. این استان سهمی معادل ۰/۹۵ درصد از مساحت کشور را به خود اختصاص داده است و از نظر مساحت در رتبه ۲۶ کشور قرار دارد.

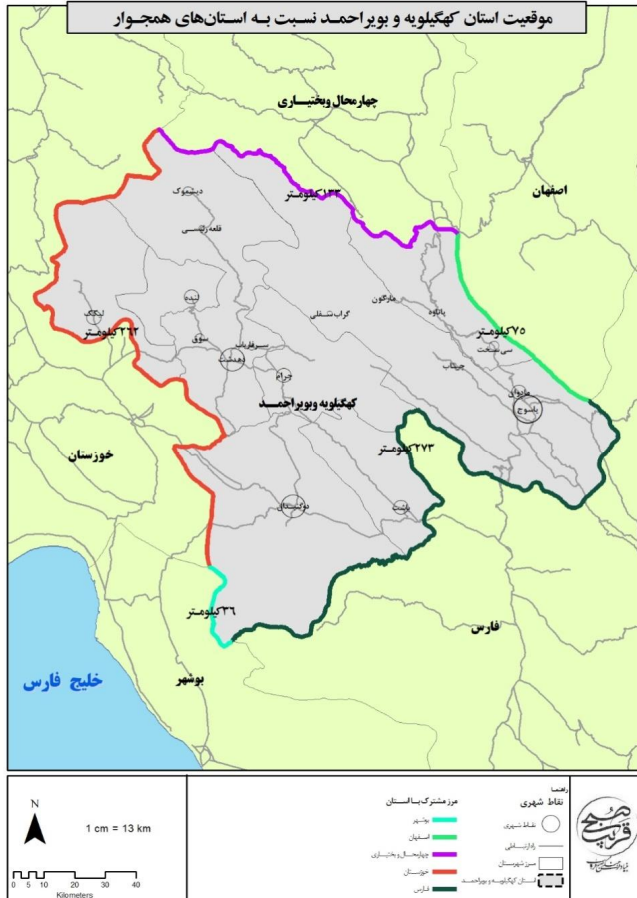
بر اساس آخرین نقشه تقسیمات کشور استان کهگیلویه و بویراحمد از شمال با استان چهارمحال و بختیاری از جنوب با استان‌های فارس، بوشهر و خوزستان، از شرق با استان‌های فارس و اصفهان و از غرب با استان خوزستان هم‌مرز است.

استان کهگیلویه و بویراحمد از جمله استان‌هایی است که در دهه‌های گذشته شاهد تغییرات زیادی در تقسیمات داخلی و خارجی بوده است.

پیشینه استان نشان دهنده پیوند قوی این استان با استان فارس است، به نحوی که این استان در سال ۱۳۱۶ جزوی از استان هفتم کشور بوده است و از لحاظ تقسیمات سیاسی به همراه استان فارس استان واحدی را تشکیل می‌داده است، اما پس از سال ۱۳۴۲ از تجمیع دو شهرستان کهگیلویه و بویراحمد فرمانداری کهگیلویه و بویراحمد شکل گرفت و در سال ۱۳۵۵ از فرمانداری کل به استان تغییر یافت.

در ابتدا این استان دارای سه شهرستان بود و تغییرات بعدی در تقسیمات داخلی منجر به تشکیل شهرستان‌های جدید شده است و شهرستان‌های استان در سال ۱۳۸۰ به ۴ شهرستان با افزایش یافت و هم‌اکنون این استان دارای ۸ شهرستان است.

در حال حاضر بیشترین مرز مشترک استان کهگیلویه و بویراحمد با استان فارس به طول ۲۷۳ کیلومتر است و پس از آن استان خوزستان با ۲۶۲ کیلومتر طولانی‌ترین مرز مشترک را با استان کهگیلویه و بویراحمد دارند. استان‌های چهارمحال و بختیاری، اصفهان و بوشهر به ترتیب با ۱۳۳، ۷۵ و ۳۳ کیلومتر در رده‌های بعدی قرار دارند.

نقشه ۱- موقعیت سیاسی استان کهگیلویه و بویر احمد نسبت به استان‌های هم‌جوار

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۸

بر اساس آمار و اطلاعات مرکز آمار در سال ۱۳۹۸ استان کهگیلویه و بویر احمد دارای ۸ شهرستان، ۱۹ بخش و ۱۸ شهر بوده است و تقسیمات سیاسی و تعداد شهرستان‌های استان از سال ۱۳۹۴ بدون تغییر باقی مانده است. شهرستان بویر احمد با مرکزیت شهر یاسوج (به عنوان مرکز استان) و پرجمعیت‌ترین شهر استان مهم‌ترین جایگاه را در بین شهرستان‌های استان دارد. شهرستان‌های بویر احمد، گچساران و کهگیلویه به ترتیب بزرگ‌ترین شهرستان‌های استان هستند که این سه شهرستان از نظر مساحتی سهمی بیش از ۶۰ درصد مساحت

استان را به خود اختصاص داده‌اند. کمترین مساحت در بین شهرستان‌های استان مربوط به شهرستان لنده است. از نظر جمعیت پس از شهرستان گچساران شهرستان‌های بویراحمد و کهگیلویه به ترتیب بیشترین جمعیت استان را در خود جای داده‌اند و کمترین جمعیت نیز مربوط به شهرستان لنده است.

جدول ۷- تقسیمات سیاسی استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۹۸

نام شهرستان	مساحت (کیلومتر مربع)	تعداد بخش	تعداد دهستان	تعداد شهر	تعداد آبادی	تعداد آبادی دارای سکنه	تعداد آبادی خالی از سکنه
بویراحمد	۴۲۵۷	۴	۱۱	۵	۷۵۵	۵۹۳	۱۶۲
کهگیلویه	۲۸۰۵	۴	۱۰	۴	۵۰۶	۳۶۰	۱۴۶
گچساران	۳۱۳۱	۱	۴	۱	۱۷۹	۱۱۶	۶۳
دنا	۱۱۰۱	۲	۴	۲	۱۳۹	۱۲۰	۱۹
بهمئی	۱۳۱۷	۲	۴	۱	۲۲۷	۱۴۳	۸۴
باشت	۱۰۵۵	۲	۴	۲	۱۴۵	۱۱۳	۳۲
چرام	۱۲۹۵	۲	۴	۲	۱۸۰	۱۱۶	۶۴
لنده	۵۴۴	۲	۴	۱	۱۰۷	۸۲	۲۵
کل استان	۱۵۵۰۵	۱۹	۴۵	۱۸	۲۲۳۸	۱۶۴۳	۵۹۵

منبع: سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۹۸

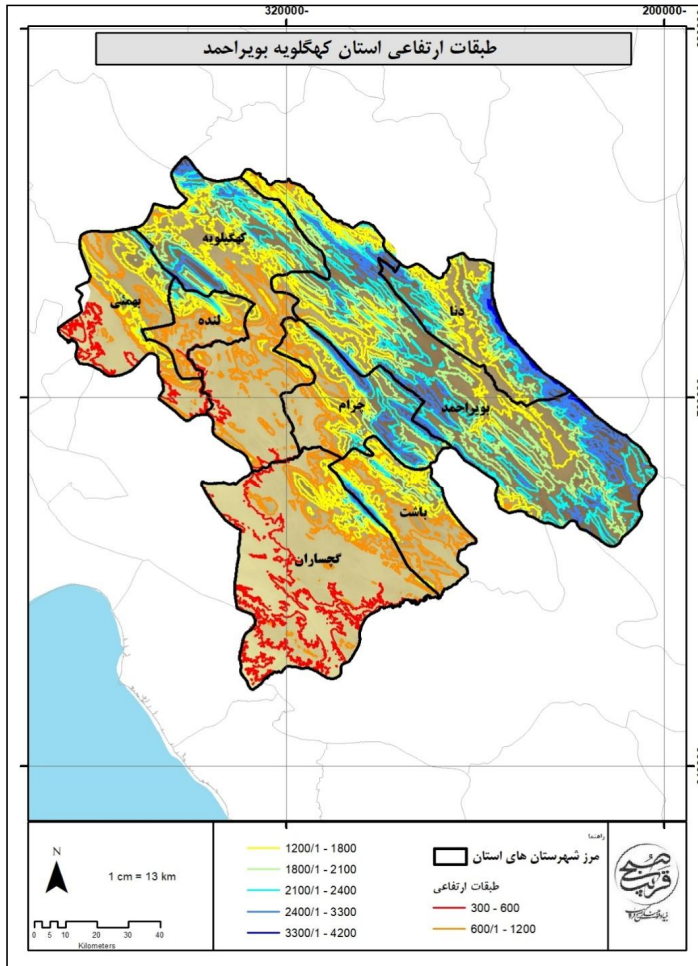
۳-۲- بررسی نظام طبیعی و محیط زیستی

۳-۲-۱- ویژگی های توپوگرافی (ناهمواری ها)

کوه های واقع در استان کهگیلویه و بویر احمد جزو چین خوردگی های زاگرس غربی و بر اساس نقشه توپوگرافی هر چه از قسمت های شرق و شمال شرق به غرب و جنوب غرب استان پیش می رویم از میزان ارتفاع کاسته می شود. شهرستان های دنا و بویر احمد و قسمت های غربی شهرستان چرام و نواحی شمالی شهرستان کهگیلویه مشرف بر عوارض مرتفع کوهستانی است که به صورت مانعی جدی، محدودیت های عمده ای در ارتباط با شهرستان های هم جوار ایجاد می کند. بر همین اساس شهرستان های گچساران، لنده و بهمئی که اغلب بر سطوح کم ارتفاع و اراضی مشرف بر دشت اشرافیت دارند، با وجود دیواره های سنگی در قسمت های شرقی استان، از ارتباط محدودی با مرکز استان برخوردارند. از این رو ارتباطات و الگوی مراجعات درون استانی کهگیلویه و بویر احمد با تأثیر پذیری از ویژگی های توپوگرافی تحت نفوذ مراودات برون استانی است. با توجه به جدول طبقات ارتفاعی باید گفت که ۲۸ درصد از مساحت استان در طبقه ارتفاعی ۵۰۰ تا ۱۵۰۰ قرار دارد. علاوه بر آن ۴۴ درصد از مساحت استان در طبقه ۱۵۰۰ تا ۲۵۰۰ متر قرار دارد.

جدول ۸- مساحت و درصد طبقات ارتفاعی استان کهگیلویه و بویر احمد

درصد	مساحت (هکتار)	طبقات ارتفاعی
۳/۸	۵۹۷۵۷/۴	< ۵۰۰
۲۸	۴۳۴۵۵۵/۱	۱۰۰۰-۵۰۰
۱۴/۶	۲۲۶۵۳۷/۶	۱۵۰۰-۱۰۰۰
۲۰/۲	۳۱۴۳۷۲/۳	۲۰۰۰-۱۵۰۰
۲۳/۸	۳۷۰۱۶۰/۶	۲۵۰۰-۲۰۰۰
۸/۳	۱۲۹۷۴۰/۱	۳۰۰۰-۲۵۰۰
۰/۹	۱۴۴۲۸/۵	۳۵۰۰-۳۰۰۰
۰/۲	۳۷۹۵/۱	۴۰۰۰-۳۵۰۰
۰	۴۶۴/۰	> ۴۰۰۰
۱۰۰	۱۵۵۳۸۱۱	جمع

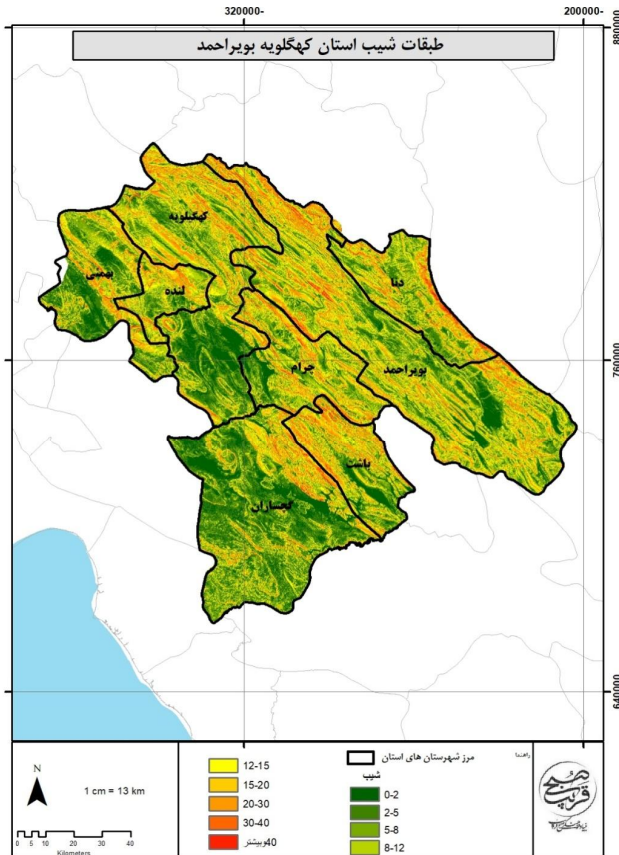

نقشه ۳- نقشه طبقات ارتفاعی استان کهگیلویه و بویراحمد

بر اساس جدول حاصل از نقشه شیب، بیشترین مساحت استان در شیب بیشتر از ۴۰ درصد (با ۲۴/۴۶ درصد) قرار می گیرد و منعکس کننده این واقعیت است که استان کهگیلویه و بویراحمد به طور کلی استانی با ناهمواری های زیاد و پستی و بلندی های با شیب تند است. کمترین درصد محدوده استان نیز در طبقات شیب ۵ قرار می گیرد که شیب های ۰-۲ و ۱۲-۱۵ درصد را شامل می شود که به ترتیب ۲/۳۶ و ۶/۶۵ درصد مساحت استان را به خود اختصاص داده اند.

جدول ۹- مساحت و درصد طبقات شیب استان کهگیلویه و بویراحمد

درصد از استان	مساحت (هکتار)	درصد شیب
۲/۳۶	۳۶۶۰۸	۰-۲
۷/۱۸	۱۱۱۶۷۵	۵-۲
۷/۴۶	۱۱۵۹۵۸	۵-۸
۹/۴۸	۱۴۷۳۷۱	۸-۱۲
۶/۶۵	۱۰۳۳۱۹	۱۲-۱۵
۱۰/۴۷	۱۶۲۷۱۹	۱۵-۲۰
۱۸/۵۱	۲۸۷۶۶۵	۲۰-۳۰
۱۳/۴۴	۲۰۸۹۶۹	۳۰-۴۰
۲۴/۴۶	۳۸۰۱۹۳	بیشتر از ۴۰ درصد
۱۰۰	۱۵۵۴۴۸۱	جمع

نقشه ۴- طبقات شیب استان کهگیلویه و بویراحمد

۳-۲-۲- آب و هوا و اقلیم

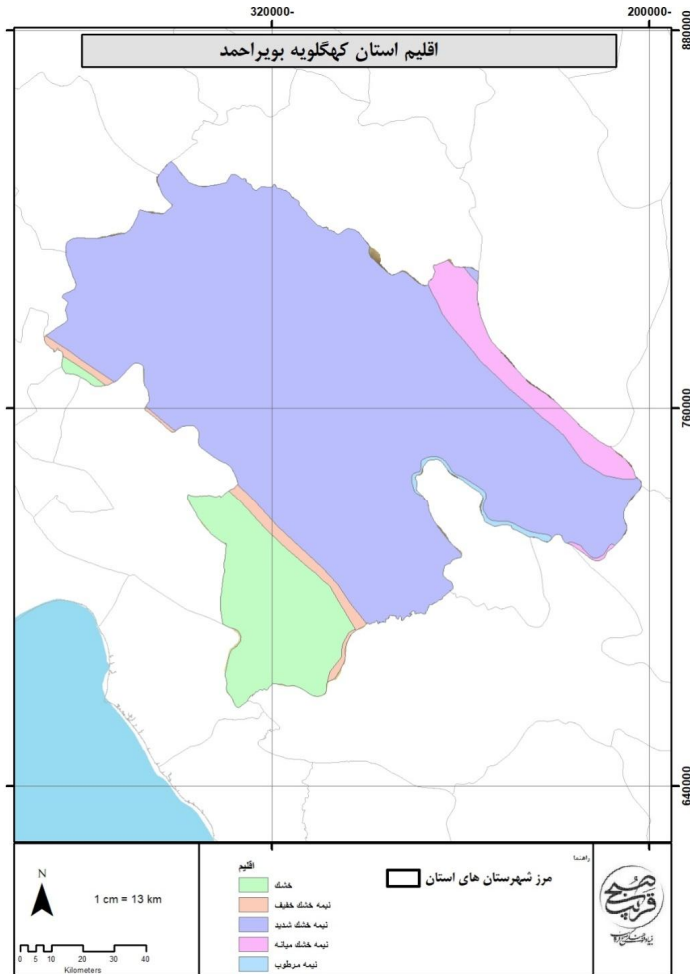
شناخت اقلیم به عنوان یکی از عوامل اساسی تشخیص نواحی طبیعی جهان بشمار می رود و در زندگی انسان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اقلیم هر ناحیه تحت تأثیر عوامل طبیعی متعددی از قبیل عرض جغرافیایی، ارتفاعات و جهت آن‌ها، دوری و نزدیکی به دریا، واقع شدن در مسیر بادهای گرم و خشک، گرم و مرطوب یا سرد و جریانات جوی جهانی می باشد که در به وجود آوردن تیپ‌های مختلف اقلیمی دخالت دارند. استان کهگیلویه و بویراحمد به دو پهنه کلان سردسیری و گرمسیری تقسیم می شود. به نحوی که نواحی شرق، جنوب شرق و شمال استان در پهنه مرطوب سردسیری و نواحی شمال غرب، غرب و جنوب استان در پهنه خشک گرمسیری قرار می گیرند.

اقلیم سردسیری استان

این ناحیه با وسعتی بیش از ۶۵۰۰ کیلومتر مربع با ارتفاع متوسطی در حدود ۲۱۰۰ متر از سطح آب‌های آزاد، در شمال و شرق استان و در مجاورت استان‌های فارس، اصفهان و چهارمحال و بختیاری واقع شده است. دمای متوسط این ناحیه از ۳۶ درجه سانتی گراد در گرم‌ترین ماه‌های سال تا ۱۰ درجه زیر صفر در فصل سرما متغیر است. بارش این ناحیه نیز معمولاً از آبان ماه شروع و تا اردیبهشت ماه به تناوب ادامه می یابد و بیشتر بارش‌های آن نیز به صورت برف است. این قسمت از استان که در واقع جنوبی‌ترین بخش زاگرس مرطوب است با جنگل‌های وسیع و زیبای بلوط پوشیده شده و سرچشمه رودهای بزرگ و پرآبی مانند کارون و مارون است. فصل یخبندان منطقه در بعضی از نقاط از شهریور آغاز شده و تا اواخر اسفندماه ادامه می یابد. این قسمت از استان که در واقع جنوبی‌ترین بخش زاگرس مرطوب است با جنگل‌های وسیع و زیبای بلوط پوشیده است.

اقلیم گرمسیری استان

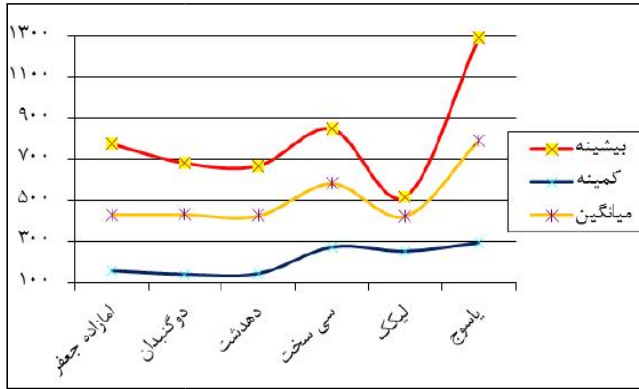
این ناحیه در قسمت جنوب و غرب استان با وسعتی بیش از ۸۰۰۰ کیلومتر مربع واقع شده و آب و هوایی گرم و نیمه خشکی دارد. بارش‌های این منطقه از آبان ماه آغاز می شود و تا اردیبهشت ماه به تناوب ادامه می یابد. در مقایسه با ناحیه سردسیر، میزان بارندگی در این اقلیم نسبتاً کم است. همچنین در این مناطق یخبندان به ندرت اتفاق می افتد. این قسمت از استان کهگیلویه و بویراحمد درختان پسته کوهی فراوانی دارد.

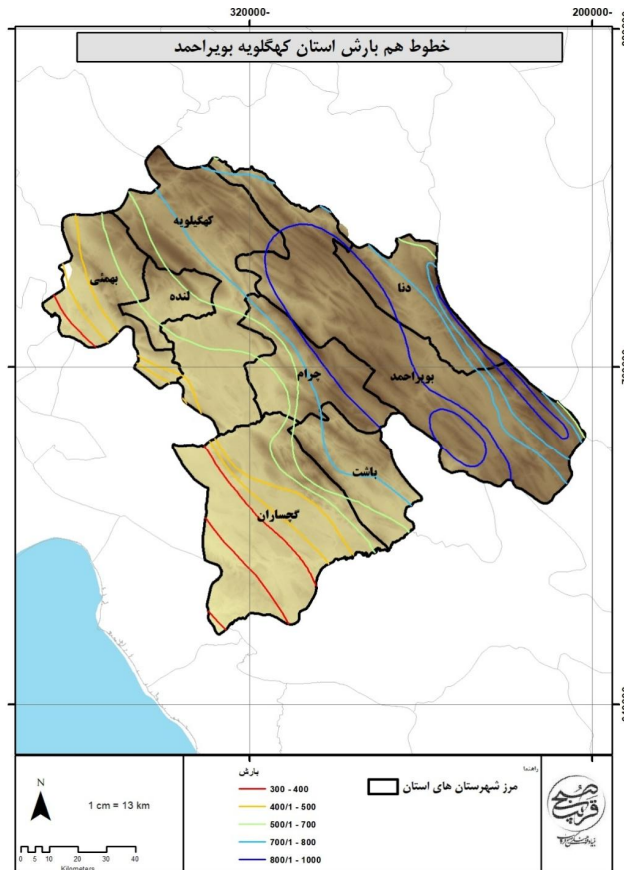
نقشه ۵- نقشه اقلیم استان کهگیلویه و بویراحمد

۳-۲-۱- بارش

بررسی وضعیت بارش در استان کهگیلویه بویراحمد نشان می‌دهد که این استان بیش از میانگین کشوری در طول سال بارش دارد. طبق تحلیل داده‌های بلندمدت ایستگاه‌های سینوپتیک استان، ایستگاه یاسوج با میانگین ۷۹۱ میلی‌متر از بیشترین و لیکک با میانگین ۴۲۳ میلی‌متر دارای کمترین میزان بارش سالانه است.

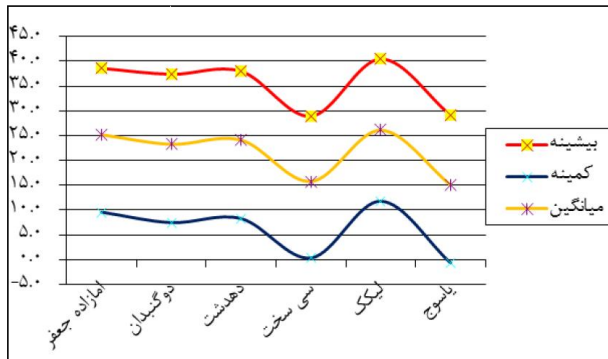
نمودار ۱- بیشینه و کمینه میانگین بارش بلندمدت ایستگاه‌های سینوپتیک استان

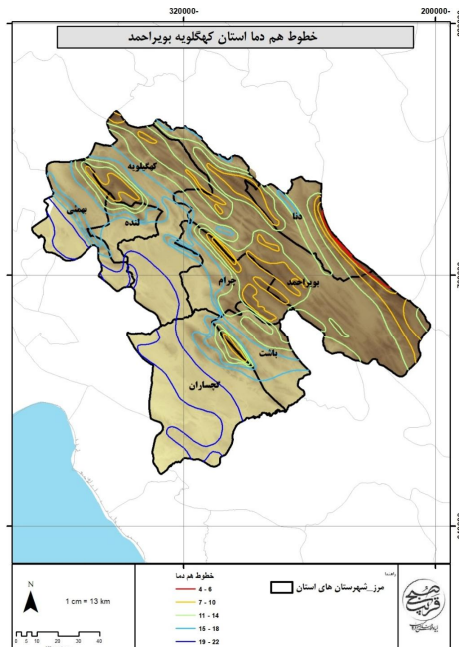
نقشه ۶- خطوط هم بارش استان کهگیلویه و بویراحمد

۳-۲-۲-۲-۲-۳

بالاترین و پایین‌ترین میانگین دمای هوا در این استان در سال ۱۳۹۷ به ترتیب مربوط به امامزاده جعفر با ۳۱/۱ درجه سانتی‌گراد و سی سخت با ۸/۱ درجه سانتی‌گراد می‌باشد. در همین سال، دوگنبدان و امامزاده جعفر با ۴۸/۶ درجه سانتی‌گراد بالاترین بیشینه دما (حداکثر مطلق) و یاسوج با ۱۹- درجه سانتی‌گراد پایین‌ترین کمینه دما (حداقل مطلق) را در بین شهرهای استان داشته‌اند.

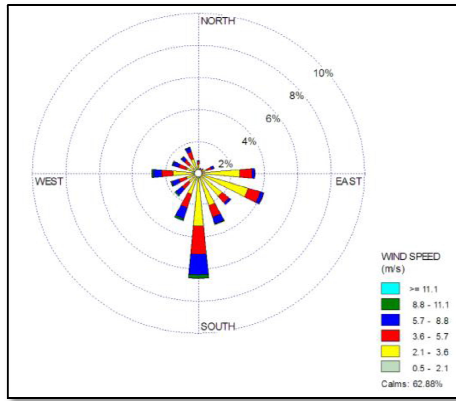
نمودار ۲- بیشینه و کمینه دمای هوای بلندمدت ایستگاه‌های سینوپتیک استان

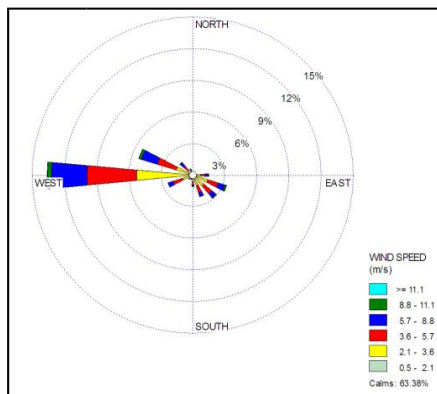
نقشه ۲- خطوط هم‌دمای استان کهگیلویه و بویراحمد

۳-۲-۲-۳- جریان وزش بادها

متوسط سرعت باد در کلیه ماهها در ایستگاه دو گنبدان از ۵/۳ متر بر ثانیه تجاوز نمی کند و در مورد سریع ترین بادهای ثبت شده نشان می دهد که سهم وزش بادهای شدید در محدودهای بین ۹۰ تا ۱۳۵ درجه تغییر می کند. به طور کلی می توان وزش سریع ترین بادها را از سهم جنوب شرقی انتظار داشت. سرعت وزش ثبت شده این گونه بادهای شدید از ۲۰ متر بر ثانیه در تیرماه تا کمینه ۱۱ متر بر ثانیه در اسفندماه تغییر نشان می دهد. در فصل بهار مقدار این پارامتر برابر با ۱۵ متر بر ثانیه و در فصل پاییز از ۱۸ متر بر ثانیه نیز بیشتر بوده است. در شکل های زیر گلبادهای ایستگاه های هواشناسی یاسوج و دو گنبدان ارائه گردیده است.

نمودار ۳- گلباد شهرستان یاسوج

نمودار ۴- گلباد شهرستان دو گنبدان

۳-۲-۳- منابع آب و بررسی پایداری آن

استان کهگیلویه و بویر احمد در محدوده چهار حوضه آبریز کارون بزرگ، جراحی-زهره، حله رود و طشک-بختگان-مهارلو قرار گرفته است. بر اساس جدول زیر حوضه‌های آبریز رودخانه‌های جراحی و زهره با مساحتی بالغ بر ۱۰۹۰۸ کیلومتر مربع از سطح استان در حدود ۷۰/۳ درصد از کل استان را در بر گرفته است. حوضه آبریز کارون بزرگ نیز با ۲۵/۹ درصد در رتبه دوم قرار دارد. و در نهایت حوضه‌های حله رود و طشک-بختگان-مهارلو نیز در مجموع با کمتر از چهار درصد در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

۳-۲-۳-۱- آب‌های سطحی

که همان‌طور که بیان شد استان کهگیلویه و بویر احمد بخش‌هایی از چهار حوضه آبریز درجه اول (حوضه‌های آبریز کارون بزرگ، جراحی-زهره، حله رود و رودخانه‌های کوچک و طشک-بختگان-مهارلو) را شامل می‌شود که در این میان حوضه آبریز رودخانه‌های جراحی و زهره با مساحت ۱۰۹۰۸ کیلومتر مربع معادل ۷۰/۲ درصد مساحت استان را به خود اختصاص داده است. مشخصات هریک از حوضه‌های آبریز استان به شرح زیر است:

الف) حوضه آبریز کارون بزرگ

قسمت‌های غربی استان کهگیلویه و بویر احمد در این حوضه قرار داشته و عمدتاً استان‌های چهارمحال و بختیاری و اصفهان و بخش کوچکی از استان فارس و قسمت‌هایی از استان خوزستان را شامل می‌شود. در محدوده این حوضه آبریز شهرهای مهمی مانند شهرکرد، یاسوج و سمیرم قرار دارد. بخش‌هایی از استان که در حوضه آبریز کارون قرار دارد، شامل چهار زیر حوضه درجه ۴ یا محدوده مطالعاتی می‌باشد. این محدوده‌های مطالعاتی به ترتیب وسعت شامل یاسوج، ده بارز، دش روم و مال خلیفه است که مساحتی در حدود ۴۰۲۵ کیلومتر مربع از استان را شامل می‌شوند.

جدول ۱۰- مساحت زیر حوضه‌های حوضه کارون واقع در استان کهگیلویه و بویر احمد

نام زیر حوضه	نام رودخانه واقع در استان	موقعیت	مساحت محدوده (کیلومتر مربع)	مساحت واقع در استان (کیلومتر مربع)
ده بارز	خراسان	خروجی	۱۶۷۱/۹	۱۰۲۷/۸
مال خلیفه	مابر	ورودی	۸۴۵/۷	۱۸۲/۳
یاسوج	بشار	داخلی	۲۱۵۸/۸	۱۹/۱۶
دشت روم	کبکیان	داخلی	۸۹۸/۱	۸۹۸/۱
جمع مساحت	۵۵۷۴/۵	۴۰۲۴/۲		

ب) حوضه آبریز جراحی و زهره

بزرگ‌ترین محدوده مطالعاتی زیر حوضه رودخانه زهره، محدوده مطالعاتی تخت دراز با ۳۷۷۸ کیلومتر مربع است که در استان کهگیلویه و بویر احمد قرار دارد. مجموع مساحت حوضه آبریز جراحی در استان برابر با ۱۰۹۰۴ کیلومتر مربع است. شهرهای مهم دهدشت و گچساران در این حوضه آبریز واقع شده است.

جدول ۱۱- مشخصات محدوده‌های مطالعاتی مربوط به حوضه آبریز زهره-جراحی واقع در استان کهگیلویه و بویر احمد

نام حوضه	نام رودخانه واقع در استان	موقعیت	مساحت محدوده (کیلومتر مربع)	مساحت واقع در استان (کیلومتر مربع)
دالون-میداود	رود تلخ	خروجی	۶۵۶/۱	۲۵۵/۱۵
صیدون	رود اعلا	خروجی	۱۴۱۳/۹	۴۹۲/۳
جایزان	بابا احمد	خروجی	۲۲۱۷	۴۴۴/۱۶
بهبهان	شروعی	خروجی	۱۳۰۱/۳	۲۶۴/۷
تخ دراز	مارون	خروجی	۳۷۷۸	۳۷۷۸
لیشتر	شمس عرب	خروجی	۸۶۷/۹	۶۴۳/۷
دوگنبدان- چهار بیشه	آب ریگون	داخلی	۲۷۵/۶	۲۷۵/۶
خیرآباد	خیرآباد	مرزی	۶۴۹/۴	۲۸۶/۱۴
سریری	شاه بهرام	داخلی	۵۹۷/۳	۵۹۷
دهدشت	چم سیاه	داخلی	۸۲۴/۳	۸۲۴/۳
شاه بهرام	شاه بهرام	داخلی	۱۰۲۴/۹	۹۶۶/۴
امام‌زاده جعفر	زهره	خروجی	۲۴۰۲/۷	۱۴۵۰/۸
دشت رستم	مسیل	خروجی	۸۵۲/۷	۱۷۳
باشت	باشت	ورودی/خروجی	۴۱۱/۴	۴۱۱
فهلپان	مسیل	خروجی	۱۰۴۱/۱	۴۱/۷
مساحت کل			۱۸۳۳۳	۱۰۹۰۴

ج) حوضه آبریز حله رود و رودخانه‌های کوچک

حوضه آبریز رودخانه حله رود دارای مساحت ۲۱۳۱۴ کیلومتر مربع است که بخش بسیار کوچکی از این حوضه در محدوده استان کهگیلویه و بویر احمد قرار گرفته است لازم به ذکر است بخش عمده دشت‌های حوضه حله رود در مرکز و جنوب این حوضه قرار دارد که خارج از محدوده استان کهگیلویه و بویر احمد می‌باشد.

جدول ۱۲- مشخصات محدوده‌های حوضه آبریز حله رود و رودخانه‌های کوچک

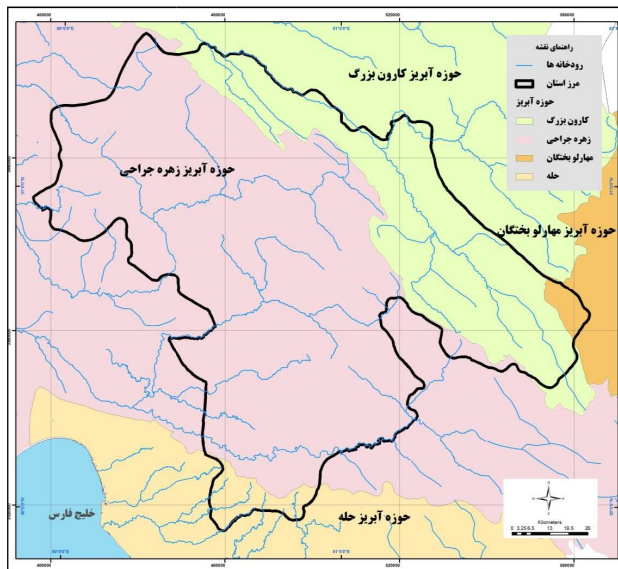
نام حوضه	نام رودخانه واقع در استان	موقعیت	مساحت کل محدوده (کیلومتر مربع)	مساحت واقع در استان (کیلومتر مربع)
بندر دیلم	مسیل گربه‌ای	خروجی	۲۵۵۰/۴	۲۸۰/۲
بندر گناوه	رودخانه دره گپ	خروجی	۳۷۴۸/۸	۱۳۸/۴
جمع مساحت				
			۶۲۹۹/۲	۴۱۸/۶

د) حوضه آبریز طشک، مهارلو بختگان

این حوضه دارای مساحت ۳۱۵۷۰ کیلومتر مربع می‌باشد که بخش بسیار کوچکی از این حوضه (۱۶۸ کیلومتر مربع) در استان کهگیلویه و بویر احمد قرار دارد. این محدود از استان، حوضه مطالعاتی کامفیروز سرشاخه رود شور را شامل می‌شود و از طریق این رودخانه به استان فارس وارد شده و به دریاچه سد درودزن می‌ریزد.

جدول ۱۳- مشخصات محدوده حوضه آبریز طشک، مهارلو بختگان

نام زیر حوضه	نام رودخانه واقع در استان	موقعیت	مساحت کل محدوده (کیلومتر مربع)	مساحت واقع در استان (کیلومتر مربع)
دزگرد-کامفیروز	شور	خروجی	۲۰۹۴	۱۶۸

نقشه ۸- حوضه‌های اصلی آبریز استان کهگیلویه و بویر احمد

مأخذ: طرح آمایش استان

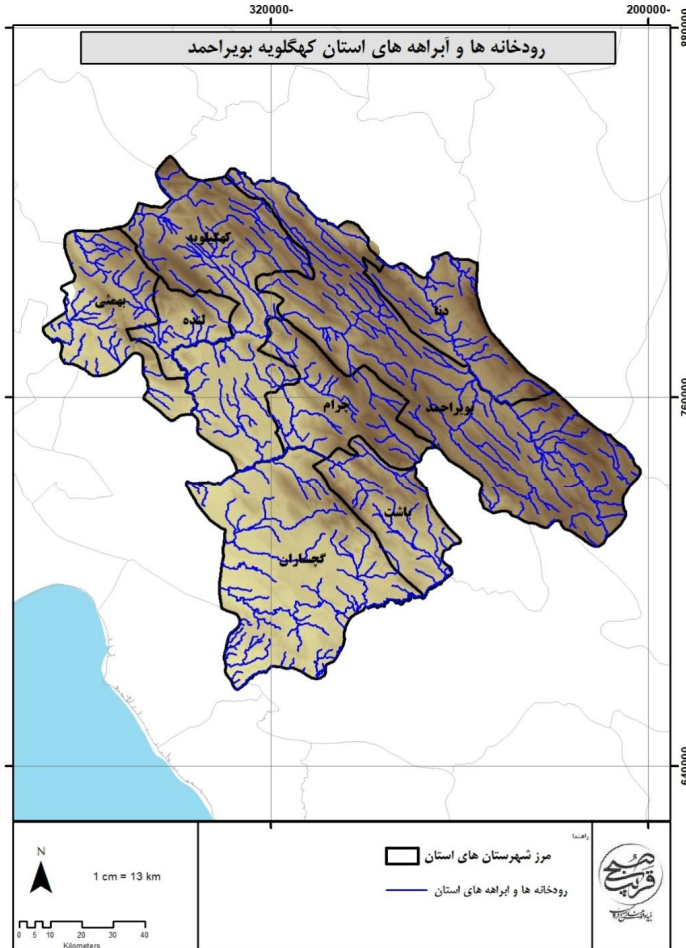
۳-۲-۳- آب‌های زیرزمینی

بر اساس اطلاعات درج شده در سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویراحمد حجم برداشت آب از سفره‌های آب زیرزمینی استان معادل ۱۴۲۰ میلیون مترمکعب است که در این میان سهم چاه‌های عمیق و نیمه عمیق استان در مجموع حدود ۱۶ درصد می‌باشد. استان کهگیلویه و بویراحمد به دلیل شرایط ویژه اقلیمی و توپوگرافی از منابع غنی آب سطحی (رودخانه دائمی) و زیرسطحی (چشمه) برخوردار است. از این رو سهم آب تخلیه شده از چشمه‌های استان بالغ بر ۸۴ درصد است. بر اساس آمار و اطلاعات جدول زیر سهم حجم آب تخلیه شده استان از طریق چاه‌ها در مقایسه با کل کشور و منطقه ۵ بسیار ناچیز است. این در حالی است که با احتساب چشمه‌ها سهم استان از تخلیه آب زیرزمینی منطقه به ۱۴/۳ درصد و نسبت به کل کشور به ۲/۳ درصد افزایش می‌یابد.

جدول ۱۴- منابع آب‌های زیرزمینی و مقدار تخلیه سالانه آن در سال آبی ۹۴-۱۳۹۳ (میلیون مترمکعب)

چشمه		قنات		چاه نیمه عمیق		چاه عمیق		کل تخلیه (میلیون مترمکعب)	محدوده	
تخلیه سالانه	تعداد	تخلیه سالانه	تعداد	تخلیه سالانه	تعداد	تخلیه سالانه	تعداد		حجم آب	کل کشور
۱۱۰۴۷	۱۷۳۲۹۶	۴۷۱۹	۴۱۱۵۴	۱۲۲۰۱	۵۹۳۱۶۴	۳۳۱۲۲	۱۹۶۰۱۰	۶۱۰۸۹	حجم آب	کل کشور
۱۸	-	۸	-	۲۰	-	۵۴	-	۱۰۰	درصد	
۲۲۷۵	۶۳۲۴	۴۱۹	۱۸۳۹	۲۹۱۷	۶۷۲۰۹	۴۳۲۱	۳۳۳۹۳	۹۹۳۲	حجم آب	منطقه ۵
۲۳	-	۴	-	۲۹	-	۴۴	-	۱۰۰	درصد	
۱۱۹۷	۳۹۱۸	۵	۶۱	۹۷	۲۰۴۶	۱۲۱	۸۷۹	۱۴۲۰	حجم آب	استان کهگیلویه و بویراحمد
۸۴	-	۰	-	۷	-	۹	-	۱۰۰	درصد	
۵۲/۶	۶۲/۰	۱/۲	۳/۳	۳/۳	۳/۰	۲/۸	۲/۶	۱۴/۳	نسب استان به منطقه (درصد)	
۱۰/۸	۲/۳	۰/۱	۰/۱	۰/۸	۰/۳	۰/۴	۰/۴	۲/۳	نسب استان به کشور (درصد)	

(سالنامه آماری استان سال ۱۳۹۸)

نقشه ۹- رودخانه‌ها و آبراهه‌های استان کهگیلویه و بویراحمد

۳-۳-۲-۳- بررسی پایداری منابع آب

استان کهگیلویه و بویراحمد در دو حوزه آبریز اصلی خلیج فارس و دریای عمان - فلات مرکزی قرار دارد و حجم کل منابع آب تجدیدشونده برابر با ۶۲۴۵ میلیون مترمکعب در سال است که از این مقدار ۴۳۹۲ میلیون مترمکعب مربوط به آب‌های زیرزمینی و ۱۸۵۳ میلیون مترمکعب مربوط به آب‌های سطحی است.

جدول ۱۵- منابع و مصارف آب سطحی و زیرزمینی استان کهگیلویه و بویر احمد

مشخصات جغرافیایی و اقلیمی		
عنوان	واحد	مقدار
نوع اقلیم	-	گرمسیری خشک و سردسیری نیمه مرطوب
تعداد و نام حوضه‌های آبریز اصلی (درجه ۱)	حوضه	۲ خلیج فارس و دریای عمان - فلات مرکزی
تعداد و نام حوضه‌های آبریز فرعی (درجه ۲)	حوضه	۴ جراحی - زهره، حله، کارون بزرگ، مهارلو بختگان
میانگین سالانه نزولات جوی	میلی متر	۷۳۵
متوسط سالانه حجم نزولات جوی	میلیون مترمکعب	۱۱۳۹۶
حجم کل منابع آب تجدیدشونده	میلیون مترمکعب	۶۲۴۵
منابع آب سطحی		
عنوان	واحد	مقدار
حجم منابع آب سطحی از منابع تجدیدشونده	میلیون مترمکعب	۴۳۹۲
تعداد رودخانه‌های مهم	رودخانه	۷
تعداد رودخانه‌های مرزی	رودخانه	-
حجم سالانه آب رودخانه‌های مرزی	میلیون مترمکعب	-
حجم سالانه آب در چرخه (خروجی از استان، یا ورودی به دریاچه‌ها، کفه‌ها و کویرها)	میلیون مترمکعب	۷۵۳۸
حجم سالانه آب ورودی از طریق مرزهای استان یا انتقالی به استان	میلیون مترمکعب	۲۷۰۵
منابع آب زیرزمینی		
عنوان	واحد	مقدار
حجم منابع آب زیرزمینی از منابع تجدیدشونده	میلیون مترمکعب	۱۸۵۳
تعداد چاه‌ها	حلقه	۳۴۲۵
حجم برداشت سالانه آب از چاه‌ها	میلیون مترمکعب	۱۷۳
تعداد چشمه‌ها	دهنه	۴۵۰۴
حجم سالانه تخلیه از چشمه‌ها	میلیون مترمکعب	۸۶۷
تعداد قنوات	رشته	۵۹
حجم سالانه تخلیه از قنوات	میلیون مترمکعب	۵
میزان کل برداشت و مصارف		
عنوان	واحد	مقدار
میزان مصرف سالانه از منابع آب زیرزمینی	میلیون مترمکعب	362/1
اضافه برداشت سالانه از منابع آب زیرزمینی	میلیون مترمکعب	۳
میزان برداشت سالانه از منابع آب سطحی استان	میلیون مترمکعب	298/2
حجم کل سالانه آب مصرفی (سطحی و زیرزمینی)	میلیون مترمکعب	660/9

شاخص فالکن مارک

فالکن مارک دانشمند سوئدی در مطالعات خود بحران آب را بر اساس مقدار سرانه منابع آب تجدیدپذیر سالانه هر کشور تعریف کرده است. فالکن مارک میزان سرانه آب برابر با ۱۷۰۰ مترمکعب در سال را به عنوان شاخص کمبود معرفی کرده است. بر این اساس کشورهایی که دارای سرانه منابع آب سالانه تجدیدپذیر بیش از ۱۷۰۰ مترمکعب هستند، مشکل بحران آب ندارند و کشورهایی که دارای سرانه منابع آب تجدیدپذیر بین ۱۰۰۰ تا ۱۷۰۰ مترمکعب هستند جزو کشورهای با تنش آبی محسوب می‌شوند و کشورهایی که دارای سرانه آب تجدیدپذیر کمتر از ۱۰۰۰ مترمکعب در سال هستند جزو کشورهای با کمبود آب هستند و سرانه آب کمتر از ۵۰۰ مترمکعب در سال، فشار بسیار شدیدی به آن کشور تحمیل می‌کند. با توجه به جمعیت کشور، در حال حاضر سرانه آب تجدیدپذیر ایران از مرز ۱۷۰۰ مترمکعب عبور کرده و کشور ما وارد دوره تنش آبی شده است. با توجه به تقسیم حجم آب تجدید شونده استان کهگیلویه و بویراحمد بر جمعیت در سال ۱۳۹۸ (۷۱۳۰۵۲ نفر) عدد ۸۷۵۸ به دست آمد. از این رو استان کهگیلویه و بویراحمد در محدوده بدون تنش آبی قرار دارد.

جدول ۱۶- شاخص فالکن مارک و وضعیت منابع آبی استان کهگیلویه و بویراحمد و ایران

تعیین وضعیت / دسته بندی	شاخص (سرانه/مترمکعب)	عدد شاخص برای ایران و استان کهگیلویه و بویراحمد
بدون تنش	بالاتر از ۱۷۰۰	کهگیلویه و بویراحمد
تنش آبی	۱۷۰۰-۱۰۰۰	ایران
کم آبی	۱۰۰۰-۵۰۰	-
کم آبی مطلق	کمتر از ۵۰۰	-

شاخص سازمان ملل

بنیاد کمیسیون توسعه پایدار سازمان ملل میزان درصد برداشت از منابع آب تجدیدپذیر در هر کشور را به عنوان شاخص اندازه گیری بحران آب معرفی کرده است. بر اساس شاخص مذکور هرگاه میزان برداشت آب یک کشور بیشتر از ۴۰ درصد کل منابع آب تجدیدپذیر آن باشد این کشور با بحران شدید آب مواجه است و اگر این مقدار در حدفاصل ۲۰ تا ۴۰ درصد باشد بحران در وضعیت متوسط و چنانچه این شاخص بین ۱۰ تا ۲۰ درصد باشد بحران در حد متعادل و کمتر از ۱۰ درصد بدون بحران تلقی می‌شود. با توجه به اینکه در ایران

هم‌اکنون ۷۰ درصد کل آب تجدیدپذیر کشور مورداستفاده قرار می‌گیرد، ایران در وضعیت بحران شدید آبی قرار دارد.

جدول ۱۲- شاخص سازمان ملل برای بحران آب

شاخص‌ها	محدوده بحرانی
کمتر از ۱۰ درصد	بدون بحران
بین ۱ تا ۲۰ درصد	بحران در حد متعادل
بین ۲۰ تا ۴۰ درصد	بحران در وضعیت متوسط
بیشتر از ۴۰ درصد	بحران شدید آب

حجم آب تجدیدشونده استان کهگیلویه و بویراحمد برابر با ۶۲۴۵ میلیون مترمکعب است و حجم کل سالانه آب مصرفی (سطحی و زیرزمینی) برابر با ۶۶۹/۹ میلیون مترمکعب است. از این رو برداشت از منابع تجدید پذیر استان کهگیلویه و بویراحمد برابر با ۰/۱ درصد است. بنابراین طبق این شاخص استان در وضعیت بدون بحران قرار دارد.

شاخص نسبت بحرانی

به منظور مقایسه سطح کم‌آبی در حوضه‌های آبریز متفاوت می‌توان از شاخص نسبت بحرانی استفاده کرد. آلکامو و همکاران (۲۰۰۰) این شاخص را نسبت میزان آب برداشت شده برای استفاده‌های انسانی به کل منابع آب تجدیدپذیر تعریف نمودند. هرچه نسبت بحرانی عدد بزرگ‌تری باشد. فشار بیشتری بر منابع آب وارد می‌شود و به همان میزان هم کیفیت آب مصرف کنندگان پایین دست کاهش می‌یابد که از طریق رابطه زیر محاسبه می‌شود.

$$W = \text{آب برداشت شده}$$

$$WA = \text{منابع آب در دسترس (منابع آبی تجدیدپذیر)}$$

جدول ۱۸- شاخص نسبت بحرانی و محدوده‌های آن

شاخص‌ها	محدوده بحرانی
بدون تنش	۰/۱-۰
تنش آبی کم	۰/۲-۰/۱
تنش آبی متوسط	۰/۴-۰/۲
تنش آبی زیاد	۰/۸-۰/۴

محاسبه شاخص نسبت بحرانی برای منابع آب استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهد که:

کل منابع آبی استان (سطحی و زیرزمینی) $CR=660/6245=0/10$ بدون تنش آبی

منابع آب سطحی استان $CR=298/6245=0/04$ بدون تنش آبی

منابع آب زیرزمینی استان $CR=362/6545=0/057$ بدون تنش آبی

با توجه به نتایج به دست آمده از شاخص‌های ارائه شده در این قسمت مشخص شد که استان کهگیلویه و بویراحمد در مرحله تنش آبی قرار ندارد و با توجه به دو شاخص سازمان ملل و همچنین شاخص نسبت بحرانی، این استان در محدوده بدون بحران آب قرار دارد. علاوه بر این استان به لحاظ شاخص فالکن در سطحی بالاتر از کشور قرار دارد و در محدوده بدون تنش آبی قرار دارد.

۳-۲-۴- پوشش گیاهی و جانوری استان

از مجموع ۱۲۵۶ گونه مهره‌دار موجود در سطح کشور، نزدیک به ۳۰۰ گونه در استان کهگیلویه و بویراحمد زیست می‌کنند و از بین ۷۹ گونه جانوری که از سوی سازمان بین‌المللی محیط‌زیست به عنوان گونه‌های در معرض خطر معرفی شده‌اند، ۱۲ گونه در این استان حضور دارند که از بین آن‌ها می‌توان به گوزن زرد، کل و یز، کرکس مصری، فاخته خاوری، خرس قهوه‌ای، عقاب شاهی و عقاب طلایی اشاره نمود.

استان کهگیلویه و بویراحمد دارای ۸۷۳۶۰۴ هکتار جنگل و بیشه‌زار است. همچنین ۱۹۲۰ هکتار جنگل دست کاشت (پارک جنگلی) در استان وجود دارد. گسترده‌ترین جامعه جنگلی که بخش عمده‌ای از سطح استان را در بر می‌گیرد، درختان بلوط است (حدود ۸۰ درصد) که در مناطق سردسیر و معتدل استان قرار دارد. در استان گونه‌هایی از پوشش گیاهی زاگرس و خلیج عمانی کاسا دیده می‌شود که شامل درختان بلوط ایرانی بنه (پسته وحشی)، افرا یا کیکم، زبان گنجشک (ون)، داغان (تاگ)، کلخونگ (کله خونگ)، مهلب (زیتون) با درختان

سوزنی برگ مانند اُرس زربین، مورد، کنار، رملک، کهور، انار شیطان، بادام و بادامک، انجیر وحشی و بید دناپی و زالزالک و صنوبر می‌باشد که از ارتفاعات ۲۷۰۰ متری از سطح دریا تا پست‌ترین نقاط استان (۱۸۰ متر در گچساران) دیده می‌شود.

جدول ۱۹- مساحت انواع پوشش گیاهی در سطح استان

پوشش گیاهی	مساحت (هکتار)	
عرصه‌های جنگلی	۸۷۳۶۰۴	
پارک‌های جنگلی طبیعی	۱۹۲۰	
فضاهای سبز	۸۰	
ذخیره‌گاه‌های جنگلی	۸۷۳	
مرتع	درجه یک	۱۳۸۱۷۵
	درجه دو	۱۹۲۷۴۵
	درجه سه	۲۲۱۰۸۰

یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیشروی محیط‌زیست کهگیلویه و بویر احمد و البته کشور، کاهش سطح جنگل‌ها و مراتع به واسطه استقرار کاربری‌های بعضاً توجیه‌ناپذیر و غیر اقتصادی و افول کیفیت این جنگل‌ها به واسطه عوامل گوناگون است. روند افول کمی و کیفی جنگل‌های استان، علاوه بر آنکه یکی از مهم‌ترین ثروت‌های طبیعی استان و کشور را در معرض مخاطراتی جدی قرار داده می‌تواند در سال‌های آتی مشکلات عدیده‌ای را در زمینه کیفیت هوای کشور و تأمین منابع آبی آن ایجاد نماید. برای درک سرعت روند نابودی جنگل‌های زاگرس کافی است بدانیم که بر اساس برخی برآوردهای انجام شده در ۷۰ سال گذشته وسعت این جنگل‌ها از ۱۲ میلیون هکتار به ۶ میلیون هکتار کاهش یافته و در دهه اخیر افزایش سرعت پدیده خشکیدگی درختان بلوط، موجب از بین رفتن حدود ۱ میلیون و ۴۰۰ هزار هکتار از این جنگل‌ها شده که ۱۰۰ هزار هکتار آن در استان کهگیلویه و بویر احمد قرار دارد.

۳-۲-۵- وضعیت کشاورزی استان

سطح اراضی آبی استان طی سه دهه اخیر با افزایش قابل توجهی (۴۲ درصد) از حدود ۵۱ هزار هکتار به ۷۳ هزار هکتار بالغ گشته است. در این میان سهم قابل توجهی از اراضی کشاورزی آبی به باغات اختصاص داشته که با بیش از ۳ برابر افزایش از ۱۰/۷ هزار هکتار به ۳۲ هزار هکتار رسیده است. در میان محصولات زراعی

تولیدی استان محصول غلات با اختصاص ۹۳ درصد سطح زیر کشت دارای بیشترین سهم در میان سایر محصولات زراعی است. حبوبات نیز با اختصاص ۴ درصد سطح زیر کشت و نباتات علوفه‌ای با ۲ درصد سطح زیر کشت در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارد.

جدول ۲۰- محصولات زراعی کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۹۸

نام محصول	سطح زیر کشت آبی (هکتار)	میزان تولید آبی (تن)	سطح زیر کشت دیم (هکتار)	میزان تولید دیم (تن)	مجموع سطح زیر کشت	مجموع میزان تولید
دیگر (محصولات زراعی)	۴,۶۰۱	۱۸۷,۵۷۳	۴,۱۴۵	۲,۷۷۴	۸,۷۴۶	۱۹۰,۳۴۷
نباتات علوفه‌ای	۴,۵۹۰	۶۵,۳۲۴	۱۶۸	۳۵۳	۴,۷۵۸	۶۵,۶۷۷
دانه‌های روغنی	۱,۷۷۴	۲,۹۴۵	۶۶	۶۳	۱,۸۴۰	۳,۰۰۸
برنج	۴,۷۴۳	۲۸,۹۳۴	۰	۰	۴,۷۴۳	۲۸,۹۳۴
پنبه	۰	۰	۰	۰	۰	۰
پیاز	۱,۰۰۲	۲,۶۵۱	۰	۰	۱,۰۰۲	۲,۶۵۱
ذرت دانه ای و بذری	۴,۸۵۰	۴۳,۶۵۰	۰	۰	۴,۸۵۰	۴۳,۶۵۰
جو	۳,۴۰۰	۱۰,۱۵۰	۳۰,۰۰۰	۲۸,۹۵۵	۳۳,۴۰۰	۳۹,۱۰۵
سیب زمینی	۳۰	۱,۱۷۸	۰	۰	۳۰	۱,۱۷۸
گندم	۲۲,۰۰۰	۶۷,۷۷۰	۷۸,۰۰۰	۷۱,۱۲۵	۱۰۰,۰۰۰	۱۳۸,۸۹۵
جمع محصولات	۴۵,۸۹۰	۴۱۰,۱۷۵	۱۱۲,۳۷۹	۱۵۸,۲۶۹	۱۵۸,۲۶۹	۵۱۳,۴۴۵

بررسی وضعیت شیلات استان نیز نشان می‌دهد که در حال حاضر ۲۰۵ مزرعه پرورش ماهی در سطح استان وجود دارد که از این تعداد ۱۸۰ مزرعه فعال هستند. بیشترین مزرعه پرورش ماهی نیز در شهرستان بویر احمد است.

جدول ۲۱- وضعیت بخش شیلات استان کهگیلویه و بویر احمد

تعداد کارگاه (مزرعه)	تعداد استخر	مساحت (مترمربع)	تولید (تن)
استان	۳۵۸۸	۳۱۴۰۰۰ (۲۳۵۰۰۰ فعال و ۷۹۰۰۰ غیر فعال)	۱۴۷۰۰
بویر احمد	۱۸۸۲	۱۶۹۳۶۷ (۱۳۳۷۹۹ فعال و ۳۵۵۶۸ غیر فعال)	۸۶۰۵
کهگیلویه	۳۱۱	۱۹۰۱۷	۴۶۰
گچساران	۱	-	۵۰
لنده	۳	۱۲۵۰۰ (۵۰۰۰ فعال و ۷۵۰۰ غیر فعال)	۳۷۰
چرام	۲۴	۲۲۰۰	۶۰
دنا	۱۲۳۲	۱۱۰۹۱۶ (۷۴۹۸۴ فعال و ۳۵۹۳۲ غیر فعال)	۵۱۵۵

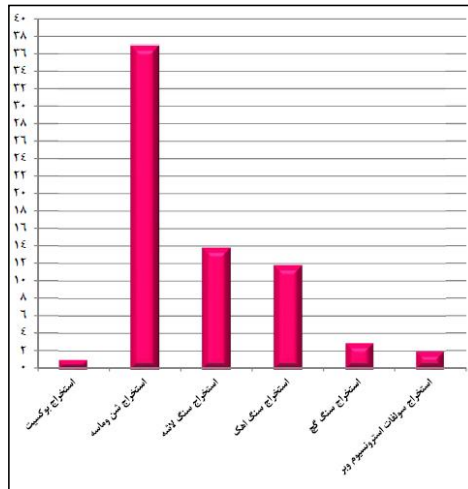
۳-۲-۶- وضعیت کانسارهای معدنی

بر اساس نتایج طرح آمارگیری از معادن فعال در سال ۱۳۹۷، تعداد ۶۹ معدن در حال بهره‌برداری در استان وجود دارد و ۸۴/۱ درصد معادن دارای مدیریت خصوصی هستند. در مجموع ۴۸۳ نفر در این معادن به کار اشتغال داشته‌اند که تعداد شاغلان نسبت به سال ۱۳۹۶، ۲۰/۷ درصد افزایش داشته است.

جدول ۲۲- مشخصات عمومی معادن در حال بهره‌برداری بر حسب نوع استخراج

تعداد شاغلین	تعداد معادن			نوع استخراج
	نحوه مدیریت		جمع کل	
	خصوصی	دولتی		
۲۱۲۲	۱	۰	۱	استخراج بوکسیت
۸۰۷۴۹	۷	۳۰	۳۷	استخراج شن و ماسه
۰	۰	۰	۰	استخراج سنگ‌های تزئینی
۲۰۷۳۱	۰	۱۴	۱۴	استخراج سنگ لاشه
۲۴۰۰۱	۲	۱۰	۱۲	استخراج سنگ آهک
۴۲۳۶	۱	۲	۳	استخراج سنگ گچ
۰	۰	۰	۰	استخراج کائولن و خاک نسوز
۳۱۳۴	۰	۰	۲	استخراج سولفات استرونیوم و بر
۰	۰	۰	۰	استخراج نمک

لازم به ذکر است معادن استخراج شن و ماسه و استخراج سنگ لاشه با ۵۲/۲ درصد بیشترین سهم از تعداد معادن را در این سال داشته‌اند و ۱۰۰ درصد از استخراج‌ها به روش روباز بوده است. در سال ۱۳۹۷، ارزش تولید مواد معدنی معادن در حال بهره‌برداری، بیش از ۱۰۰۹ میلیارد ریال بوده است. معادن شن و ماسه با ۷۸/۹ درصد و بعد از آن معادن سنگ آهک با ۱۴/۳ درصد بیشترین ارزش تولید را به خود اختصاص داده‌اند.

نمودار ۵- تعداد معادن در حال بهره‌برداری بر حسب نوع استخراج

همچنین ارزش افزوده حاصل از فعالیت معادن در سال ۱۳۹۷ بیش از ۷۳۹ میلیارد ریال بوده است که معادن استخراج شن و ماسه با ۷۶/۶ درصد بیشترین و معادن استخراج سولفات استرونیوم و بر با ۰/۰۸ کمترین میزان ارزش افزوده را داشته‌اند. میزان ارزش سرمایه‌گذاری معادن در حال بهره‌برداری نیز حدود ۲۳/۷ میلیارد ریال بوده که معادن استخراج شن و ماسه با ۸۱/۵ درصد بیشترین سهم را دارا می‌باشد.

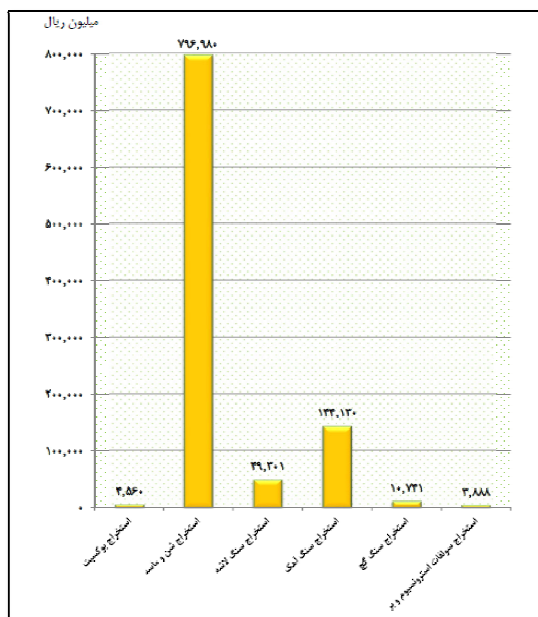
جدول ۲۳- مقایسه مقدار و ارزش تولیدات مواد معدنی معادن در حال بهره‌برداری بر حسب نوع استخراج

نوع استخراج	ارزش (میلیارد ریال) (سال ۹۵)	مقدار (هزار تن) (سال ۹۵)	ارزش (میلیارد ریال) (سال ۹۷)	مقدار (هزار تن) (سال ۹۷)
استخراج بوکسیت	۵۱۰۰	۷	۴۵۶۰	۴۸۰۰
استخراج شن و ماسه	۴۸۹۲۲۶	۶۰۴۰	۷۹۶۹۸۰	۵۱۰۶۰۰۰
استخراج سنگ‌های تزئینی	۵۴۰۰	۵	۰	۰
استخراج سنگ لاشه	۴۲۲۰۴	۱۱۹	۴۹۳۰۱	۱۰۷۶۰۰
استخراج سنگ آهک	۱۷۱۰۶۵	۲۵۸۵	۱۴۴۱۳۰	۱۶۱۴۰۰۰
استخراج سنگ گچ	۷۱۵۲	۳۳	۱۰۷۴۱	۲۹۹۴۷
استخراج کائولن و خاک نسوز	۴۲۲۵	۰	۰	۰
استخراج سولفات استرونیوم و بر	۱۲۲۲۴	۴	۳۸۸۸	۲۷۰۰
استخراج نمک	۱۰۰۰	۲	۰	۰
استخراج زرنیک، فسفات و ید	۰	۰	۰	۰

لازم به ذکر است که ۷۵/۶ درصد از سرمایه‌گذاری معادن در زمینه ماشین‌آلات، ابزار و وسایل کار بادوام و تجهیزات اداری بوده که بیشترین سهم سرمایه‌گذاری را به خود اختصاص داده است. در سال ۱۳۹۸ تعداد ۱۶ شرکت تعاونی معدنی با سرمایه‌ای بیش از ۸/۷ میلیارد ریال در استان فعال بوده‌اند.

جدول ۲۴- ارزش افزوده معادن در حال بهره‌برداری بر حسب نوع استخراج (میلیون ریال)

نوع استخراج	بوکسیت	شن و ماسه	سنگ‌های تزئینی	سنگ لاشه	سنگ آهک	سنگ گچ	کانولن و خاک نسوز	سولفات استرونیوم و بر	نمک	جمع
ارزش افزوده	۳۸۴۶	۵۶۶۳۳۷	۰	۴۹۵۵۴	۱۰۹۹۸۲	۹۳۶۵	۰	۵۸۲	۰	۷۳۹۶۶۶

نمودار ۶- ارزش تولید مواد معدنی معادن در حال بهره‌برداری

۳-۲-۷- مخاطرات محیطی

۳-۲-۷-۱- زلزله

استان کهگیلویه و بویر احمد در ارتباط با خطر زمین لرزه به دو پهنه جنوب-جنوب غربی و شمالی تقسیم می‌شود. بخش جنوب-جنوب غربی که از احتمال لرزه‌خیزی بیشتری نسبت به سایر قسمت‌های استان برخوردار است عمدتاً شامل شهرستان‌های گچساران، جنوب کهگیلویه و بهمئی است. پهنه دوم که از اهمیت لرزه‌خیزی کمتری نسبت به پهنه اول برخوردار است شامل بخش شمال استان یعنی جنوب شرقی شهرستان بویر احمد و شرق شهرستان دنا می‌گردد.

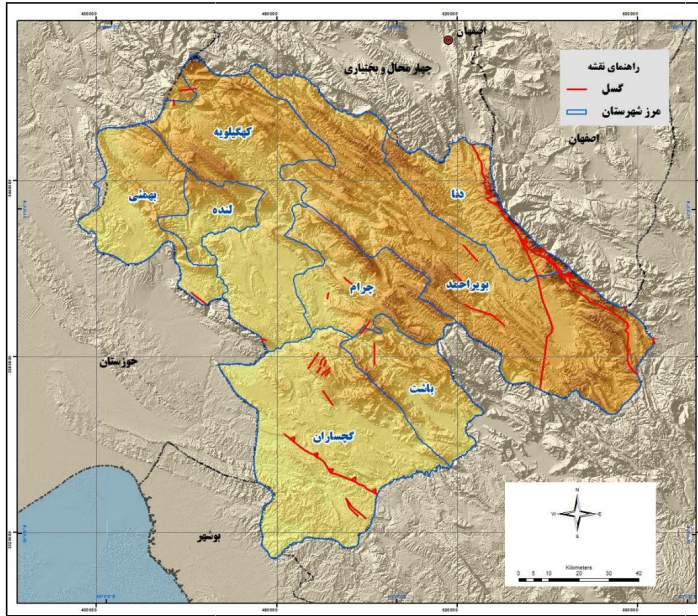
به طور کلی ساختار گسله مؤثر بر استان کهگیلویه و بویر احمد در سه شهرستان گچساران در جنوب، دنا در شمال و جنوب شرق شهرستان بویر احمد متمرکز می‌باشد.

گسل راندگی زاگرس: این ساختار گسله پی سنگی و شکل‌گیری آن به اواخر پرکامبرین و کوهزایی کاتانگایی مربوط می‌گردد. گسل زاگرس اثر چشم‌گیری در لرزه‌خیزی فلات ایران و بخش جنوبی استان دارد. سازوکار گسل راندگی - فشاری است. بدین ترتیب پهنه واقع در فرا دیواره گسل یا بخش شمالی شهرستان نسبت به فرو دیواره یا بخش جنوبی شهرستان از احتمال لرزه‌خیزی بیشتری برخوردار است.

گسل دنا: با راستای شمال غربی- جنوب شرقی از جمله ساختار گسله اصلی و پی سنگی است که تأثیر کاملاً آشکاری را بر طرفین داشته است. گسل دنا در شهرستان دنا روند شمال غربی- جنوب شرقی دارد که تقریباً در شهرستان سی سخت دو شاخه شده و از آنجا با روند شمال غربی- جنوب شرقی در شمال یاسوج و روند شمالی- جنوبی در غرب یاسوج تداوم دارد. گسل دنا افزون بر جنبش فشاری دارای جنبش راستا لغز راست بر می‌باشد. دوشاخه شدن گسل دنا در سی سخت، منطقه ضعیفی را به وجود آورده که از پتانسیل لرزه‌خیزی برخوردار می‌باشد.

گسل‌های میشان، رگ سفید، خیرآباد و دوگنبدان با وجودی که پی سنگی نبوده ولی شواهدی بر فعالیت و جنبایی آن‌ها وجود دارد. مناطق مزبور از دیدگاه لرزه زمین ساخت توان لرزه‌خیزی دارند. با توجه به کوتاه بودن زمان دوره بازگشت زمین لرزه‌ها در این بخش از زاگرس، بیشتر زمین لرزه‌ها، بزرگی کم تا متوسط دارند.

همچنین تمرکز نیروی فشاری در گستره زاگرس علاوه بر فعالیت ساختار گسله موجب تداوم بر خاصگی طاق‌دیس‌ها نیز شده است از این رو در محل محور ساختمان‌های چین‌خورده احتمال تمرکز فعالیت لرزه‌ای وجود دارد. علاوه بر ساختار گسله رخنمون یافته در سطح، گسل‌های پنهانی نیز در گستره استان کهگیلویه و بویر احمد وجود دارد که رخنمون سطحی ندارند. بر اساس مقاطع زمین‌شناسی موجود تقریباً اکثر شهرستان‌های استان دارای ساختار گسله پنهان می‌باشند که این خود عامل بالقوه جهت لرزه‌خیزی مناطق در برگیرنده آن‌ها می‌باشد. این ساختارها با تمرکز زمین لرزه‌های با عمق کم تا متوسط شناسایی می‌شوند. همچنین طبق سالنامه آماری استان در سال ۹۸ تعداد ۳۹ مورد زمین لرزه در سطح استان رخ داده است که تعداد مجروحان این حوادث برابر با ۶۳۲۹۴ نفر بوده است.

نقشه ۱۰- گسل های بزرگ استان

۳-۲-۲-۲- سیل

به منظور بررسی وضعیت سیل در استان از گزارش‌های مطالعات آمایش سرزمین استان بهره گرفته شد. در جدول زیر وضعیت رودخانه‌های مهم استان از نظر سیل خیزی و همچنین پهنه سیلابی آن‌ها با دوره بازگشت ۱۰۰ ساله آورده شده است.

جدول ۲۵- مساحت تحت پوشش سیل و درصد شدت سیل خیزی به تفکیک شهرستان

شهرستان	مساحت (کیلومتر مربع)							
	محدوده	سیل خیزی متوسط	سیل خیزی نسبتاً زیاد	سیل خیزی زیاد	سیل خیزی خیلی زیاد	سیل خیزی متوسط	سیل خیزی نسبتاً زیاد	سیل خیزی زیاد
بویر احمد	۴۲۰۶/۵۴	۴۱۸۱/۳۰	۰	۲۵/۲۴	۰	۹۹/۴	۰	۰/۶
کهگیلویه	۲۷۸۶/۰۳	۱۸۰۳/۰۱	۳۵/۲۰	۴۵۷/۷۰	۴۹۰/۱۲	۶۴/۷	۱/۳	۱۷/۶
لنده	۵۴۰/۴۵	۵۲۹/۶۴	۰	۰	۰	۹۸/۰	۰	۲/۰
باشت	۱۰۶۲/۲۷	۵۳۳/۷۳	۰	۵۲۸/۵۴	۰	۵۰/۲	۰	۴۹/۸
چرام	۱۳۱۷/۵۵	۵۶۹/۱۴	۰	۷۴۸/۴۱	۰	۴۳/۲	۰	۵۶/۸
گجساران	۳۱۲۳/۸۷	۱۴۹۶/۳۹	۰	۱۶۲۷/۴۸	۰	۴۷/۹	۰	۳۶/۲
بهمنی	۱۳۴۰/۶۸	۸۵۵/۲۵	۰	۰	۴۸۵/۴۳	۶۳/۸	۰	۳۶/۲
دنا	۱۱۴۲/۳۵	۱۱۴۲/۳۵	۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۰

مراکز مهم اقتصادی در معرض خطر پهنه سیلابی استان عبارت‌اند از: کارخانه شرکت تعاونی ۳۵۷ زردبند و انبار نفت (واقع در پهنه سیلابی رودخانه بشار در شهرستان بویر احمد)، تعداد ۱۴ مخزن زمینی و ۱ مخزن هوایی آب (واقع در پهنه سیلابی بشار و گرم‌رود در شهرستان بویر احمد و پهنه سیلابی رودخانه‌های گرم‌رود و ماربر در شهرستان دنا) و تعداد ۳۳ استخر پرورش ماهی (واقع در پهنه سیلابی رودخانه بشار در شهرستان بویر احمد و رودخانه گرم‌رود در شهرستان دنا).

جدول ۲۶- مساحت کاربری‌های اراضی مختلف موجود در پهنه سیلابی

نوع کاربری	مساحت کل در استان (کیلومتر مربع)	مساحت در معرض سیل (کیلومتر مربع)	درصد مساحت در پهنه سیلابی
مرتع	۶۱۷۶/۴	۲۰۴/۳۵	۳/۳۱
کشاورزی	۲۲۷۳/۷۴	۹۲/۷۰	۴/۰۸
جنگل	۶۵۸۲/۳۱	۱۸۵/۴۱	۲/۸۲

(سند آمایش استان)

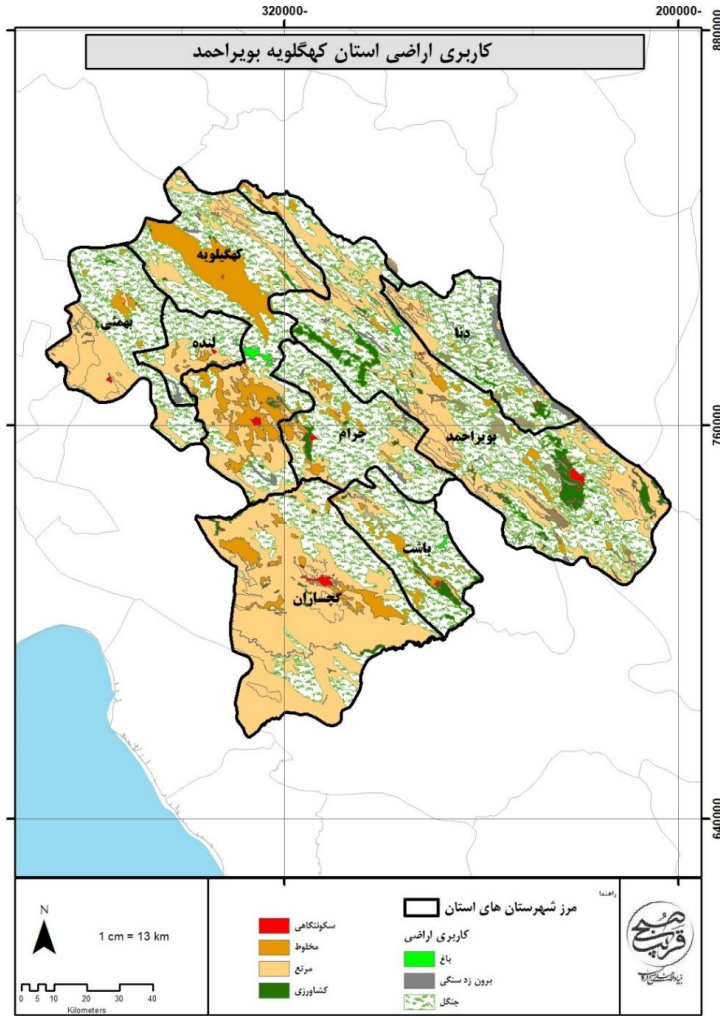
۳-۲-۳-۳- گردوغبار

پدیده گردوغبار طی سال‌های اخیر تعداد وقوع آن در نواحی غربی و جنوب غربی ایران افزایش یافته است. دو شهر یاسوج و دوگنبدان در ماه‌های گرم بیشتر از شهرهای دیگر دچار پدیده گردوغبار شده‌اند که کاهش دید و اختلال در تردد جاده‌ای، تعطیلی مدارس و اداره‌ها و نیز خسارات شدید به محصولات زراعی، باغی، دامی، شیوع و تشدید بیماری‌ها از آثار این پدیده مخرب در استان بوده است. میانگین سالانه غلظت گردوغبار ایستگاه گچساران در سال ۱۳۹۳ برابر ۱۱۰/۷ میلی گرم بر مترمکعب و بیشترین غلظت ماهانه در خرداد برابر ۱۲۷/۹ میلی گرم بر مترمکعب می‌باشد. میانگین سالانه در ایستگاه یاسوج برابر ۱۲۵/۸ میلی گرم بر مترمکعب و بیشترین میانگین مربوط به فروردین ماه برابر با ۱۳۹/۹ میلی گرم بر مترمکعب بوده است.

۳-۲-۳-۸- کاربری اراضی

بخش عمده‌ای از اراضی استان با اختصاص مساحتی بالغ بر ۸۹/۹ درصد از محدوده استان به اراضی بکر و دست‌نخورده طبیعی (جنگل، مرتع و صخره) تعلق دارد. اراضی کشاورزی در قسمت غربی استان و بیشتر در

شهرستان‌های بویراحمد و دنا تمرکز پیدا کرده‌اند. شایان ذکر است که شهرستان گچساران کمترین میزان اراضی کشاورزی و جنگلی را به خود اختصاص داده است.

نقشه ۱۱- کاربری اراضی استان کهگیلویه و بویراحمد

۳-۲-۹- مناطق حفاظت شده

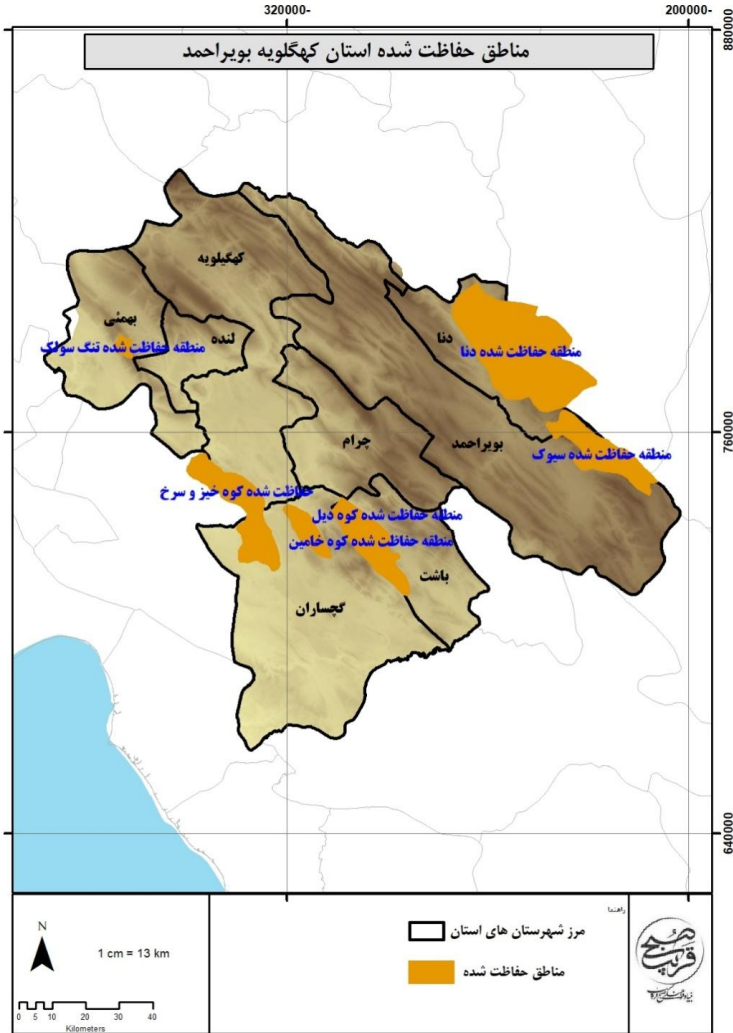
استان کهگیلویه و بویر احمد دارای ۷ منطقه حفاظت شده دنا، سیوک، خائیز سرخ، دیل، خامین، دنای شرقی و سولک و ماغر با مساحت حدود ۱۸۹۰۷۴ هکتار و ۵ منطقه شکار ممنوع پادانای سمیرم، خرم ناز، لار، حاتم و کوه تارش و ماغر با مساحت ۱۰۵۸۸۰ هکتار است.

جدول ۲۷- مناطق تحت حفاظت محیط زیست استان

موقعیت	مساحت (هکتار)	منطقه حفاظت شده
	۹۳۶۶۰	منطقه حفاظت شده دنا
واقع در شهرستان دنا	۱۲۸۵۸	منطقه حفاظت شده سیوک
واقع در حوزه استحفاظی در شهرستان های گچساران، کهگیلویه و بوهران	۳۳۳۸۵	منطقه حفاظت شده خائیز سرخ
در ضلع شمال و شمال غربی دو گنبدان مرکز شهرستان گچساران		منطقه حفاظت شده دیل
واقع در حوزه استحفاظی شهرستان گچساران از بخش گرمسیری استان	۲۵۶۷۱	منطقه حفاظت شده خامین
واقع در حوزه استحفاظی شهرستان بویر احمد	۲۰۲۸۲	منطقه حفاظت شده دنای شرقی
در بخش مرکزی شهرستان بهمئی	۲۴۲۸	منطقه حفاظت شده سولک و ماغر

جدول ۲۸- مناطق شکار ممنوع استان کهگیلویه و بویر احمد

موقعیت	مساحت (هکتار)	منطقه
در امتداد مناطق شکار ممنوع ماغر و منطقه حفاظت شده سولک در استان های کهگیلویه و بویر احمد و خوزستان	۱۳۷۸۹	شکار ممنوع کوه حاتم و کوه تارش
این منطقه از مناطق گرمسیر استان است	۱۷۹۵۲	منطقه شکار ممنوع لار
این منطقه از مناطق سردسیر استان است	۱۹۹۳۵	منطقه شکار ممنوع خرم ناز
واقع در رشته کوه زاگرس	۴۳۸۲۰	منطقه شکار ممنوع پادانای سمیرم
واقع در شهرستان بهمئی	۱۰۳۸۴	منطقه شکار ممنوع ماغر

نقشه ۱۲- مناطق حفاظت شده استان کهگیلویه و بویراحمد

۳-۳- بررسی نظام اجتماعی-جمعیتی

۳-۳-۱- بررسی و تحلیل اجتماعی و فرهنگی استان کهگیلویه و بویر احمد

۳-۳-۱-۱- تعیین عوامل و فرایندهای فرهنگی مانع و پیشبرنده توسعه استان کهگیلویه و

بویر احمد

توسعه اجتماعی با چگونگی و شیوه زندگی افراد یک جامعه پیوند تنگاتنگی دارد و ناظر بر بالا بردن سطح زندگی عمومی از طریق ایجاد شرایط مطلوب و بهینه در زمینه‌های فقرزدایی، تغذیه، بهداشت، مسکن، اشتغال، آموزش و چگونگی گذران اوقات فراغت می‌باشد. توسعه اجتماعی باید به رفاه و آسایش بیشتر افراد جامعه منجر شود تا افراد رضایت بیشتری از زندگی داشته باشند. توسعه اجتماعی، یک حوزه میان رشته‌ای و میان بخشی در جست‌وجوی بهزیستی مادی و اجتماعی مردم در همه سطوح جامعه تعریف می‌شود. از طرفی دیگر توسعه اجتماعی در برگیرنده بعدی از توسعه است که بر کنش و واکنش‌های انسانی، نهادها و روابط اجتماعی با یکدیگر تأکید می‌ورزد و بر آن‌ها تمرکز می‌نماید. امروز طرح رویکرد اجتماع محور در فرایند مدیریت و برنامه‌ریزی سبب شده است که سنجش میزان توسعه یافتگی بر مبنای شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی بخش مهمی از جریان تحقیق در راستای رفع نابرابری‌های منطقه‌ای به حساب آید (سرور و خلیجی، ۱۳۹۴). به طور کلی در مسیر رسیدن به توسعه عواملی وجود دارد که مانع و عواملی نیز پیشبرنده توسعه است که پژوهشگران نیز در صدد شناخت این عوامل هستند؛ شناسایی عوامل مانع و یا پیشبرنده توسعه این امکان را فراهم می‌نماید که در شناخت و تحلیل روند تغییرات نیروهای پیشران توسعه در استان به یک چارچوب مشخص دست یافت. در واقع هدف از شناخت عوامل و فرایندهای فرهنگی و اجتماعی در نهایت دستیابی به چارچوبی جامع از این عوامل در ارتباط با توسعه استان است؛ اینکه روند تغییرات شاخص‌ها و مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی استانی به طور کلی در راستای توسعه و به عنوان بستر ساز و محرک توسعه عمل می‌کنند یا اینکه در فرایند توسعه به عنوان اختلال ایجاد می‌کنند مهم است (گزارش آمایش استان گیلان، ۱۳۹۷).

۳-۳-۱-۲- عوامل و فرایندهای فرهنگی-اجتماعی پیشبرنده توسعه

در این بخش به عوامل و فرایندهای پیشبرنده توسعه در استان پرداخته شده است. از اصلی‌تری عوامل اجتماعی و فرهنگی توسعه استان می‌توان به سرمایه اجتماعی بهتر نسبت به کل کشور اشاره کرد. سرمایه اجتماعی در سطح کلان و خرد و همچنین شاخص اصلی سرمایه اجتماعی در استان کهگیلویه و بویر احمد به نسبت کل کشور میانگین بالاتری داشته و از وضعیت بهتری برخوردار است. برای سنجش سرمایه اجتماعی (کلان، میانی و

خرد) از متغیرهای زیادی استفاده می‌شود که از جمله آن می‌توان به پنداشت نسبت به موفقیت نظام در رفع و حل مشکلات، پنداشت نسبت به موفقیت نهادی در انجام وظایف، پنداشت نسبت به نکویی جامعه (مطلوب بودن جامعه)، ارزیابی نسبت به آینده، عام‌گرایی، اعتماد، رضایت از زندگی و ... اشاره کرد که ارزیابی مردم از موارد بالا به طور تقریبی از میانگین کل کشور بالاتر بوده است. باید توجه داشت که عوامل دیگری مانند عدم تمایل به مهاجرت، تعلق خاطر و عرق ملی، احساس امنیت و ... که از دیگر متغیرهای سرمایه اجتماعی هستند نیز از عوامل پیشبرنده توسعه هستند که میانگین آن‌ها در استان در سطح بالایی قرار دارد؛ البته باید در نظر داشت که با توجه به افزایش میزان آسیب‌های اجتماعی در استان برای بالا نگه‌داشتن این شاخص‌ها و مؤلفه‌ها باید برنامه‌ریزی دقیق و مدونی داشت زیرا که در بلندمدت امکان کاهش میزان آن وجود دارد و این نقاط قوت و پیشبرنده در آینده تبدیل به عوامل مانع شوند.

۳-۱-۳- عوامل و فرایندهای فرهنگی-اجتماعی مانع توسعه

از عوامل مانع توسعه می‌توان به این موارد اشاره کرد که استان کهگیلویه و بویراحمد از حیث مذهبی و قومی همگون است اما تعدد طوایف ساکن در استان، آن را مستعد رقابت‌های طایفه‌ای و گروهی ساخته که تأثیر آن به اشکال مختلف در وضعیت استان قابل مشاهده است. به طور طبیعی هر اقدامی اعم از عزل و نصب مدیران، تصویب یا اجرای پروژه‌ها و ... به طور کامل از این فضای رقابتی متأثر است و سبب می‌شود منافع کلی استان تحت تأثیر این رقابت‌های گروهی قرار گیرد و آن‌چنان که باید نتوان از پتانسیل‌ها و منابع استان در جهت توسعه استان استفاده کرد. مهم‌ترین علت چالش و مسئله بیان شده را می‌توان در ساختار عشائری و روستایی حاکم بر استان جستجو کرد. از طرف دیگر در تصمیم‌گیری، مدیریت و اجرای اقدامات مختلف در این استان به کاهش اهمیت هویت و تعلق طایفه‌ای و یا مدیریت و تعدیل رقابت‌های طایفه‌ای به عنوان یک ملاحظه اجتماعی توجه نشده است. در نتیجه بیشتر این اقدامات مانند عزل و نصب مدیران، تصویب و اجرای پروژه‌ها یا اتخاذ و اعمال تصمیم‌ها در فضای عمومی استان از منظر تأمین منافع طایفه‌ای و قومی قابل تفسیر بوده است (مسئله شناسی راهبردی توسعه در استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۹۵).

آسیب‌های اجتماعی به طور کلی از عواملی هستند که مانع توسعه محسوب می‌شوند و روند توسعه را مختل می‌کنند که از جمله آن‌ها می‌توان به قتل، خودکشی، سرقت، نزاع‌های دسته جمعی، طلاق، بیکاری و ... اشاره کرد که میزان آن‌ها در استان رو به افزایش است و روند نگران‌کننده‌ای را دنبال می‌کند. برای مثال؛ از موانع مهم در توسعه می‌توان به نزاع‌های دسته جمعی اشاره کرد که استان کهگیلویه و بویراحمد در بین استان‌های

مختلف کشور بالاترین آمار را در این امر دارد به گونه‌ای که در سال ۱۳۹۷ در هر صد هزار نفر در استان، ۱۹/۷۷ مورد نزاع دسته جمعی اعلام شده است که به نسبت کل کشور بیش از دو برابر بوده است. که این نزاع‌های دسته جمعی به طور مستقیم از نظام طایفه‌ای و عشایری حاکم بر استان متأثر بوده و به عنوان نوعی مکانیسم حل مسئله و تعارضات از همان منظر قابل بررسی است. عوامل دیگری چون وضعیت نامناسب اقتصادی، عدم آشنایی با راهکارهای قانونی جهت احقاق حق، پایین بودن آستانه تحمل، اختلافات با سابقه ملکی و خانوادگی نیز در این موضوع دخیل هستند (مسئله شناسی راهبردی توسعه در استان کهگیلویه و بویر احمد، ۱۳۹۵). خودکشی نیز در استان در مقایسه با کل کشور تقریباً دو برابر است که می‌تواند علت‌های بسیاری همچون مشکلات اقتصادی، مشکلات خانوادگی و ... داشته باشد. از دیگر عوامل مهم مانع توسعه می‌توان به نرخ بیکاری بالا، افزایش طلاق، پایین بودن سرمایه اجتماعی در سطح میانی و ... اشاره کرد.

۳-۱-۴- وضعیت شاخص‌های توسعه انسانی در استان کهگیلویه و بویر احمد

- تحلیل مسائل و مشکلات اجتماعی (طلاق، سرقت، جنایت و...)

مسائل و مشکلات اجتماعی

بیکاری

جدول زیر نرخ بیکاری در جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر تا سال ۱۳۹۷ را نشان می‌دهد؛ همان‌طور که مشاهده می‌شود نرخ بیکاری در استان کهگیلویه و بویر احمد روند سینوسی داشته است و نرخ بیکاری در سال ۱۳۹۷ برابر ۱۳/۳ بوده است که از نرخ بیکاری کل کشور بالاتر بوده است. باید توجه داشت که نرخ بیکاری در استان در همه سال‌ها به جز سال ۱۳۹۵ از نرخ بیکاری در کل کشور بالاتر بوده است.

جدول ۲۹- نرخ بیکاری در جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر

استان	۱۳۸۰	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵	۱۳۹۷
کهگیلویه و بویر احمد	۱۵/۳	۱۵/۶	۱۴/۱	۱۲/۳	۱۳/۳
کل کشور	۱۴/۲	۱۱/۳	۱۲/۳	۱۲/۴	۱۲

منبع: سالنامه آماری کشور، ۱۳۹۷

جدول زیر نرخ بیکاری در جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر به تفکیک مناطق شهری و روستایی در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور را نشان می‌دهد. با توجه به اطلاعات جدول نرخ بیکاری در استان کهگیلویه و بویر احمد در مناطق شهری نسبت به مناطق روستایی بالاتر بوده است به طوری که نرخ بیکاری در مناطق شهری استان کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۹۸ برابر با ۱۲/۵ درصد و در مناطق روستایی برابر با ۸/۵ درصد بوده است که در مقایسه با نرخ بیکاری کل کشور در مناطق شهری و روستایی وضعیت نامناسب تری دارد.

جدول ۳۰- نرخ بیکاری در جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر به تفکیک مناطق شهری و روستایی

نقاط روستایی		نقاط شهری		جمع		سال	
رتبه	نرخ	رتبه	نرخ	رتبه	نرخ		
۱	۱۷/۲	۲	۱۸/۱	۱	۱۷/۷	کهگیلویه و بویر احمد	۱۳۹۴
-	۸/۱	-	۱۲/۲	-	۱۱	کل کشور	
۱۱	۹/۲	۵	۱۶/۳	۷	۱۳/۳	کهگیلویه و بویر احمد	۱۳۹۵
-	۸/۹	-	۱۳/۷	-	۱۲/۴	کل کشور	
۴	۱۰/۴	۸	۱۴/۵	۸	۱۲/۸	کهگیلویه و بویر احمد	۱۳۹۶
-	۸/۲	-	۱۳/۴	-	۱۲/۱	کل کشور	
۵	۱۰/۶	۸	۱۵/۳	۱۱	۱۳/۳	کهگیلویه و بویر احمد	۱۳۹۷
-	۷/۹	-	۱۳/۵	-	۱۲	کل کشور	
۱۱	۸/۵	۱۳	۱۲/۵	۱۳	۱۰/۸	کهگیلویه و بویر احمد	۱۳۹۸
-	۷/۳	-	۱۱/۸	-	۱۰/۶	کل کشور	

منبع: سازمان آمار، جایگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان‌های کشور، ۱۳۹۸-۱۳۹۴

جدول زیر نرخ بیکاری در جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر به تفکیک جنسیت در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور را نشان می‌دهد؛ همان‌طور که مشاهده می‌شود نرخ بیکاری زنان در همه سال‌های مورد بررسی نسبت به بیکاری مردان، هم در استان کهگیلویه و بویر احمد و هم در کل کشور بیشتر بوده است. در خصوص نرخ بیکاری زنان باید عنوان کرد که به جز سال ۱۳۹۶ در تمام سال‌های بررسی شده در استان کهگیلویه و بویر احمد یک روند کاهشی داشته است به گونه‌ای که از ۳۳/۵ درصد در سال ۱۳۹۴ به ۱۸/۳ درصد در سال ۱۳۹۸ رسیده

است؛ باید به این نکته نیز اشاره کرد که نرخ بیکاری زنان در استان کهگیلویه و بویر احمد در همه سال‌های بررسی شده به جز سال ۱۳۹۶ از نرخ بیکاری زنان در کل کشور نیز بالاتر بوده است.

جدول ۳۱- نرخ بیکاری در جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر به تفکیک جنسیت

نرخ بیکاری زنان		نرخ بیکاری مردان		سال
رتبه	نرخ	رتبه	نرخ	
۱	۳۳/۵	۳	۱۵	کهگیلویه و بویر احمد
-	۱۹/۴	-	۹/۳	کل کشور
۱۶	۲۰/۸	۱۱	۱۰/۹	کهگیلویه و بویر احمد
-	۲۰/۷	-	۱۰/۵	کل کشور
۱۷	۱۹/۶	۸	۱۰/۸	کهگیلویه و بویر احمد
-	۱۹/۸	-	۱۰/۲	کل کشور
۱۳	۱۹/۹	۸	۱۱/۷	کهگیلویه و بویر احمد
-	۱۸/۹	-	۱۰/۴	کل کشور
۱۴	۱۸/۳	۱۳	۹	کهگیلویه و بویر احمد
-	۱۷/۵	-	۹	کل کشور

منبع: سازمان آمار، جایگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان‌های کشور، ۱۳۹۸-۱۳۹۴

طلاق

جدول زیر تعداد طلاق و ازدواج را به تفکیک مناطق شهری و روستایی نشان می‌دهد؛ با توجه به بررسی‌ها، میزان طلاق در استان تا سال ۱۳۹۵ افزایش داشته و در سال ۱۳۹۷ میزان آن کاهش پیدا کرده است. میزان ازدواج نیز از سال ۱۳۹۰ به بعد یک روند کاهشی را دنبال کرده است.

جدول ۳۲- تعداد ازدواج و طلاق واقع شده در استان کهگیلویه و بویر احمد

سال	جمع		نقاط شهری		نقاط روستایی	
	ازدواج	طلاق	ازدواج	طلاق	ازدواج	طلاق
۱۳۸۰	۴۷۱۴	۲۴۶	۲۰۳۰	۱۴۱	۲۶۸۴	۱۰۵
۱۳۸۵	۷۰۲۴	۵۳۹	۳۰۵۱	۳۱۲	۳۹۷۳	۲۲۷
۱۳۹۰	۸۸۱۹	۱۰۲۱	۴۴۹۷	۶۲۷	۴۳۲۲	۳۹۴
۱۳۹۵	۷۹۱۹	۱۷۵۰	۶۷۱۷	۱۶۲۶	۱۲۰۲	۱۲۴
۱۳۹۷	۵۸۹۵	۱۴۱۵	۴۸۷۷	۱۲۷۶	۱۰۱۸	۱۳۹
۱۳۹۷ کل کشور	۵۵۰۵۶۵	۱۷۵۶۱۴	۴۸۶۶۶۱	۱۶۴۱۲۴	۶۳۹۰۴	۱۱۴۹۰

منبع: سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویر احمد، ۱۳۹۷؛ سالنامه آماری کشور، ۱۳۹۷

جدول زیر نسبت طلاق به ازدواج در استان کهگیلویه و بویر احمد را نشان می‌دهد؛ همان‌طور که در جدول قابل مشاهده است؛ نسبت طلاق به ازدواج طی سال‌های مورد بررسی افزایش یافته است به گونه‌ای که از ۵/۲۲ در سال ۱۳۸۰ به ۲۴ در سال ۱۳۹۷ رسیده است، این موضوع نشان می‌دهد که قبح طلاق و فشارهای هنجاری این موضوع در جامعه کمتر شده است. به این نکته نیز باید اشاره کرد که نسبت طلاق به ازدواج افزایش نگران کننده‌ای از سال ۱۳۹۰ داشته است چرا که از ۱۱/۵۸ در این سال به ۲۴ در سال ۱۳۹۸ رسیده است که حاکی از افزایش بیش از دو برابری است اما نسبت طلاق به ازدواج در استان در سال ۱۳۹۷ به نسبت کل کشور پایین‌تر بوده است.

جدول ۳۳- نسبت طلاق به ازدواج در استان کهگیلویه و بویر احمد

سال	۱۳۸۰	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵	۱۳۹۷	۱۳۹۷ کل کشور
تعداد طلاق به ازای هر ۱۰۰ ازدواج	۵/۲۲	۷/۶۷	۱۱/۵۸	۲۲/۱	۲۴	۳۱/۹

منبع: سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویر احمد، ۱۳۹۷؛ سالنامه آماری کشور، ۱۳۹۷

بهبودی و تأمین اجتماعی

جدول زیر تعداد مراکز (دولتی و غیردولتی) تحت پوشش معاونت اجتماعی اداره کل بهزیستی و افراد خدمت گیرنده را نشان می‌دهد؛ با توجه به اطلاعات جدول در سال ۱۳۹۷، ۶۰۵۷ نفر در مراکز نگهداری افراد دچار آسیب اجتماعی هستند که این تعداد نسبت به سال ۱۳۹۵ بیشتر شده است که این موضوع نشان دهنده افزایش آسیب‌های اجتماعی در استان کهگیلویه و بویراحمد می‌باشد.

جدول ۳۴-تعداد مراکز (دولتی و غیردولتی) تحت پوشش معاونت اجتماعی اداره کل بهزیستی و افراد خدمت گیرنده

سال	نگهداری کودکان بی سرپرست		آسیب‌های اجتماعی ^۶	
	تعداد مراکز	تعداد افراد	تعداد مراکز	تعداد افراد
۱۳۸۰	۱	۱۲	۱	۲۲۵
۱۳۸۵	۲	۲۱	۳	۴۱۲
۱۳۹۰	۲	۲۳	۳	۱۶۲۳
۱۳۹۵	۲	۲۴	۱۱	۴۷۸۹
۱۳۹۷	۳	۲۹	۲۹	۶۰۵۸

منبع: سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۹۷؛ سالنامه آماری کشور، ۱۳۹۷

جدول زیر میزان شاخص‌های مرتبط با سازمان بهزیستی را نشان می‌دهد؛ همان‌طور که در جدول مشخص است استان کهگیلویه و بویراحمد در خصوص تعداد مراکز ارائه‌دهنده خدمات اجتماعی شهری در بخش آسیب‌های اجتماعی به تعداد افراد دارای آسیب اجتماعی رتبه سوم را در کشور دارد و در دیگر موارد میزان قابل توجهی را به خود اختصاص داده و میزان آن کم بوده و در رتبه‌های آخر قرار داشته است.

۶. شامل فعالیت واحدهای بازپروری زنان و دختران آسیب دیده اجتماعی، خانه سلامت، ساماندهی کودکان خیابانی، مداخله در بحران‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی، مداخله به منظور کاهش طلاق، مهمانسرای سلامت کودک و طرح تلفن کودک است که در سال ۱۳۹۰ اطلاعات پایگاه خدمات اجتماعی، اسکان موقت، خدمات سیار اورژانس اجتماعی و حمایت از مبتلایان به اختلال هویت جنسی را نیز شامل می‌شود.

جدول ۳۵- میزان شاخص‌های مرتبط با سازمان بهزیستی

۱۳۹۸		استان	موارد
رتبه	شاخص		
۳	۰/۶۴	کهگیلویه و بویر احمد	نسبت تعداد مراکز ارائه‌دهنده خدمات اجتماعی شهری در بخش آسیب‌های اجتماعی به تعداد افراد دارای آسیب اجتماعی
-	۰/۱۸	کل کشور	
۳۱	۱/۱۹	کهگیلویه و بویر احمد	نسبت تعداد مراکز نگهداری از کودکان بی سرپرست به تعداد کودکان بی سرپرست
-	۲/۶۰	کل کشور	
۲۹	۲۰۴۹۴	کهگیلویه و بویر احمد	تعداد معلولان تحت نظارت سازمان بهزیستی کشور
-	۱۷۱۰۴۷۵	کل کشور	
۳۱	۴۲۱۱	کهگیلویه و بویر احمد	تعداد افراد پذیرفته شده در مراکز آسیب‌های اجتماعی تحت پوشش سازمان بهزیستی
-	۹۴۵۳۹۴	کل کشور	

منبع: سازمان آمار، جایگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان‌های کشور، ۱۳۹۸-۱۳۹۴

جدول زیر نیز موارد مرتبط در خصوص کمیته امداد امام خمینی استان کهگیلویه و بویر احمد را در مقایسه با کل کشور نشان می‌دهد؛ همان‌طور که مشاهده می‌شود استان کهگیلویه و بویر احمد در هیچ یک از موارد وضعیت بالاتری نسبت به کل کشور نداشته و وضعیت مناسبی از این نظر ندارد.

جدول ۳۶- میزان شاخص‌های مرتبط با کمیته امداد امام خمینی

۱۳۹۸		استان	موارد
رتبه	شاخص		
۱۷	۲۳	کهگیلویه و بویر احمد	تعداد واحدهای کمیته امداد امام خمینی
-	۸۳۲	کل کشور	
۱۷	۱۱۷۶۱۹	کهگیلویه و بویر احمد	تعداد مددجویان مورد حمایت کمیته امداد خمینی
-	۴۷۸۳۶۸۱	کل کشور	
۳۱	۱۴/۸	کهگیلویه و بویر احمد	سهم زنان سرپرست خانوار از کل افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی
-	۲۵/۱	کل کشور	

منبع: سازمان آمار، جایگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان‌های کشور، ۱۳۹۸-۱۳۹۴

جدول زیر درصد افراد تحت پوشش سازمان تأمین اجتماعی در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور را نشان می‌دهد؛ همان‌طور که در جدول مشخص است در مجموع ۴۳/۵ درصد مردم در استان بیمه شده و مستمری بگیر هستند که این درصد از متوسط کل کشور پایین‌تر است. در استان کهگیلویه و بویر احمد، ۳۸/۵ درصد بیمه شده و ۵ درصد مستمری‌بگیر هستند. که این درصد در کل کشور برابر با ۴۵/۶۱ درصد بیمه شده و ۸/۱۵ درصد مستمری‌بگیر است.

جدول ۳۷- درصد افراد تحت پوشش سازمان تأمین اجتماعی

سال ۱۳۹۷			استان
مستمری‌بگیران	بیمه‌شدگان	مجموع	
۵/۰	۳۸/۵	۴۳/۵	کهگیلویه و بویر احمد
۸/۱۵	۴۵/۶۱	۵۳/۷۶	کل کشور

منبع: سالنامه آماری کشور، ۱۳۹۷

جدول زیر درصد بیمه‌شدگان تحت پوشش سازمان بیمه سلامت در سال ۱۳۹۷ در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور را نشان می‌دهد؛ همان‌طور که در جدول مشخص است در استان کهگیلویه و بویر احمد درصد افرادی که تحت پوشش بیمه سلامت ایران بوده‌اند برابر با ۶۹/۸۶ درصد است که از متوسط بیمه‌شدگان پوشش سازمان بیمه سلامت در کل کشور (۵۱/۶۳ درصد) بالاتر است.

جدول ۳۸- درصد بیمه‌شدگان تحت پوشش سازمان بیمه سلامت ایران

سال ۱۳۹۷	استان
۶۹/۸۶	کهگیلویه و بویر احمد
۵۱/۶۳	کل کشور

منبع: سالنامه آماری کشور، ۱۳۹۷

۷- از تاریخ ۱۳۹۱/۷/۱ سازمان بیمه خدمات درمانی به سازمان بیمه سلامت ایران تغییر نام پیدا کرده‌است.

آسیب‌های اجتماعی

اعتیاد و قاچاق مواد مخدر

جدول زیر مربوط به انواع مواد مخدر و روان‌گردان‌های کشف شده در استان کهگیلویه و بویر احمد می‌باشد؛ با توجه به اطلاعات جدول میزان مواد مخدر کشف شده در استان روند افزایشی داشته است. همان‌طور که در جدول قابل مشاهده است بیشترین مواد مخدر کشف شده مربوط به تریاک و شیره تریاک بوده است و همچنین در سایر مواد مخدر نیز بالاترین میزان کشف مربوط به آمپول و قرص‌های روانگردان می‌شود.

جدول ۳۹- انواع مواد مخدر و روان‌گردان‌های کشف شده

سال					مواد مخدر (کیلوگرم)	
۱۳۹۷	۱۳۹۵	۱۳۹۰	۱۳۸۵	۱۳۸۰		
۱۹	۷۲	۱۲۹	۴	۴	هروئین (هروئین، کراک، کریستال)	مواد افیونی
۰	۰	۰	۰	۱	مرفین	
۴۸۶۲	۳۴۰۰	۲۸۴۱	۵۰۷	۲۳۹	تریاک و شیره تریاک	
۴۰۹	۱۱۳۴	۲۹۴	۱۰۳	۱۴	حشیش	کانابیس
۲۹	۱۱۰	۱	۰۰۰	۰۰	گراس	
۱۲	۱	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	شیشه (متا آمفتامین)	محرک‌ها
۳۱	۱۳	۶	۰۰۰	۰۰۰	سایر موارد	
۸۴۱۱۶	۲۵۱۸۳۳	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	آمپول و قرص‌های روان‌گردان	سایر موارد
۰	۰	۰	۰۰۰	۰۰۰	مواد پیش‌ساز (لیتر)	

منبع: سالنامه آماری کشور، ۱۳۹۷؛ سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویر احمد، ۱۳۹۷

همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود تعداد دستگیرشدگان در ارتباط با مواد مخدر کشف شده یک روند سینوسی داشته و در سال‌های مورد بررسی از روند ثابتی پیروی نکرده است.

جدول ۴۰- دستگیرشدگان در ارتباط با انواع مواد مخدر کشف شده به تفکیک نوع جرم

سال	جمع کل	قاچاقچیان و عوامل توزیع کننده	معتاد و مصرف کننده	اتباع بیگانه
۱۳۸۰	۲۵۰۵	۷۳	۲۴۳۲	۰
۱۳۸۵	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰
۱۳۹۰	۱۲۳۳	۱۱۸۰	۵۱	۲
۱۳۹۵	۲۱۹۶	۱۶۰۳	۵۸۳	۱۰
۱۳۹۷	۱۷۰۴	۱۱۳۹	۵۶۲	۳

سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۹۷

جدول زیر نسبت متوسط مقدار مواد مخدر کشف شده به کل جمعیت (کیلوگرم به ده هزار نفر) در استان کهگیلویه و بویراحمد را نشان می دهد؛ همان طور که در جدول مشخص است این نسبت در سال ۱۳۹۸ در استان برابر با ۸۱/۴۲ و در کل کشور برابر با ۱۱۴/۴۴ بوده است که این مسئله نشان از میزان کم مواد مخدر در استان در مقایسه با کل کشور دارد. ولیکن روند رو به افزایش میزان مواد مخدر در استان می تواند یکی از موانع توسعه در استان باشد.

جدول ۴۱- نسبت متوسط مقدار مواد مخدر کشف شده به کل جمعیت (کیلوگرم به ده هزار نفر)

۱۳۹۸		استان
رتبه	نسبت	
۱۰	۸۱/۴۲	کهگیلویه و بویراحمد
-	۱۱۴/۴۴	کل کشور

منبع: سازمان آمار، جایگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان های کشور، ۱۳۹۸-۱۳۹۴

جدول زیر نسبت دستگیر شدگان مواد مخدر به کل جمعیت در استان کهگیلویه و بویر احمد را در سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهد؛ همان‌طور که مشخص است این نسبت در استان برابر با ۲۳/۲۳ و در کل کشور برابر با ۵۰/۲۵ است که میزان پایین برخورد با قاچاقچیان مواد مخدر را نشان می‌دهد.

جدول ۴۲- نسبت دستگیر شدگان مواد مخدر به کل جمعیت (در هر ده هزار نفر)

۱۳۹۸		استان
رتبه	نسبت	
۳۰	۲۳/۲۳	کهگیلویه و بویر احمد
-	۵۰/۲۵	کل کشور

منبع: سازمان آمار، جایگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان‌های کشور، ۱۳۹۸-۱۳۹۴

سرقت

در سال ۱۳۹۷ و به نسبت سال‌های گذشته، میزان انواع سرقت در استان کهگیلویه و بویر احمد افزایش یافته است که در جدول زیر قابل مشاهده است. در سال ۱۳۹۷ از اماکن خصوصی ۷۲۲ مورد سرقت، از اماکن دولتی ۱۲۴ مورد و از منازل ۷۸۷ مورد سرقت صورت گرفته است.

جدول ۴۳- سرقت‌های عادی بر حسب نوع (مورد)

احشام	سرقت انواع وسایل نقلیه و لوازم آن			سرقت از اماکن				Σ
	لوازم خودرو یا وسایل داخل آن	موتورسیکلت	اتومبیل	مغازه	متزل	اماکن دولتی	اماکن خصوصی	
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۱۳۸۰
۱۳۳	۲۱۴	۳۳۸	۱۹	۹۴	۱۷۸	۳۶	۳۴	۱۳۸۵
۴۲۶	۱۳۹۵	۵۸۱	۱۳۳	۲۱۸	۵۳۵	۷۲	۱۶۰	۱۳۹۰
۴۶۶	۱۷۱۰	۳۲۲	۱۲۶	۱۶۷	۵۸۱	۷۰	۳۳۴	۱۳۹۵
۵۷۳	۲۴۱۰	۳۰۱	۱۰۶	۱۹۱	۷۸۷	۱۲۴	۷۲۲	۱۳۹۷

منبع: سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویر احمد، ۱۳۹۷

جدول زیر نسبت تعداد دستگیرشدگان انواع سرقت‌های عادی به کل جمعیت را در هر ده هزار نفر نشان می‌دهد که این نسبت در استان کهگیلویه و بویراحمد برابر با ۲۵/۷۴ در هر ده هزار نفر می‌باشد که به نسبت کل کشور (۴۲/۸۲) در هر ده هزار نفر) پایین تر است.

جدول ۴۴- نسبت تعداد دستگیرشدگان انواع سرقت‌های عادی به کل جمعیت (در ده هزار نفر)

۱۳۹۸		استان
رتبه	نسبت	
۲۶	۲۵/۷۴	کهگیلویه و بویراحمد
-	۴۲/۸۲	کل کشور

منبع: سازمان آمار، جایگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان‌های کشور، ۱۳۹۸-۱۳۹۴

جرایم واقع شده در حوزه استحفاظی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران

بنا بر سالنامه آماری کشور در سال ۱۳۹۷، میزان قتل در این سال در استان (۲/۲۴) در هر صد هزار نفر) تقریباً برابر این میزان متوسط کشوری (۲/۲۵) در هر صد هزار نفر) بوده است. همچنین میزان جرائم خودکشی، نزاع‌های دسته جمعی، زورگیری و باج‌گیری در استان به نسبت کل کشور بالاتر بوده است و در دیگر جرائم نسبت پایین‌تری را به کل کشور داشته است.

جدول ۴۵- جرائم واقع شده در حوزه استحفاظی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران بر حسب موضوع (در هر صد هزار نفر)

سال ۱۳۹۷									
استان	قتل	مرگ‌های مشکوک		نزاع و درگیری		شرارت			
		خودکشی	سایر	فردی	دسته جمعی	زورگیری و باج‌گیری (اخاذی)	چاقو و قمه‌کشی	سایر شرارت‌ها	دستگیرشدگان
کهگیلویه و بویراحمد	۲/۲۴	۹/۲۶	۱۴/۷۳	۵۷۱/۷۷	۱۹/۷۷	۰/۸۴	۲/۱۰	۰/۱۴	۱/۴۰
کل کشور	۲/۲۵	۵/۳۰	۲۸/۵۳	۹۴۳/۳۴	۸/۰۴	۰/۱۵	۷/۶۵	۲/۱۸	۹/۰۰

منبع: سالنامه آماری کشور، ۱۳۹۷

جدول زیر در خصوص نسبت تعداد دستگیرشدگان جرائم واقع شده در حوزه استحضای نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران به کل جمعیت (تعداد به صد هزار نفر) می باشد؛ با توجه به اطلاعات جدول، در استان کهگیلویه و بویر احمد نسبت دستگیرشدگان در این مورد برابر با ۰/۶۷ در صد هزار نفر می باشد که به نسبت کل کشور (۷/۵۲ در صد هزار نفر) وضعیت پایین تری داشته و در بین استان های قرار گرفته است که کمترین نسبت تعداد دستگیرشدگان جرائم را داشته اند.

جدول ۴۶- نسبت تعداد دستگیرشدگان جرائم واقع شده در حوزه استحضای نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران به کل جمعیت (تعداد به صد هزار نفر)

۱۳۹۸		استان
رتبه	نسبت	
۲۸	۰/۶۷	کهگیلویه و بویر احمد
-	۷/۵۲	کل کشور

منبع: سازمان آمار، جایگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان های کشور، ۱۳۹۸-۱۳۹۴

۳-۱-۵- سنجش سرمایه اجتماعی استان

در این بخش به بررسی ابعاد سرمایه اجتماعی در سطوح کلان، میانی و خرد و همچنین شاخص سرمایه اجتماعی کل بر اساس نتایج آخرین گزارش سنجش سرمایه اجتماعی کشور در سال ۱۳۹۳ پرداخته می شود.

۳-۱-۵-۱- سرمایه اجتماعی سطح کلان

بر اساس گزارش سنجش سرمایه اجتماعی کشور در سال ۱۳۹۳، سنجش سرمایه اجتماعی در سطح کلان از ترکیب ۴ مؤلفه زیر ساخته می شود که میانگین هر کدام از این مؤلفه ها در تعیین وضعیت سرمایه اجتماعی سطح کلان در استان و کل کشور مهم است.

- ❖ پنداشت نسبت به موفقیت نظام در رفع و حل مشکلات
 - ❖ پنداشت نسبت به موفقیت نهادی در انجام وظایف
 - ❖ پنداشت نسبت به نکویی جامعه
۱. مطلوب بودن جامعه
 ۲. وجود عدالت و برابری

❖ ارزیابی نسبت به آینده

جدول زیر میانگین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی سطح کلان در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور را نشان می‌دهد همان‌طور که در جدول مشاهده می‌گردد در همه مؤلفه‌ها میانگین استان کهگیلویه و بویر احمد بالاتر از میانگین کل کشور است که سطح بالای استان نسبت به کل کشور در مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی کلان را نشان می‌دهد. البته باید در نظر داشت که با توجه به میانگین اصلی طیف سرمایه اجتماعی کلان در همه‌ی مؤلفه‌ها در استان پایین‌تر بوده است. به طور کلی وضعیت ابعاد سرمایه اجتماعی سطح کلان در استان به نسبت کل کشور بهتر ولیکن سطح آن به نسبت میانگین اصلی طیف پایین‌تر بوده است.

جدول ۴۷- میانگین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی سطح کلان در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور

رتبه	میانگین	استان	مؤلفه‌ها
۲۱	۲۴/۴۹	کهگیلویه و بویر احمد	پنداشت نسبت به موفقیت نظام در رفع و حل مشکلات (میانگین طیف ۳۰)
-	۲۳/۶۴	کل کشور	
۲۱	۲۹/۹۸	کهگیلویه و بویر احمد	پنداشت نسبت به موفقیت نهادی در انجام وظایف (میانگین طیف ۳۰)
-	۲۹/۳	کل کشور	
۲۰	۲۲/۵۷	کهگیلویه و بویر احمد	پنداشت نسبت به نکویی جامعه (مطلوب بودن جامعه) (میانگین طیف ۲۴)
-	۲۱/۹۱	کل کشور	
۲۱	۲۲/۵۲	کهگیلویه و بویر احمد	پنداشت نسبت به نکویی جامعه (وجود عدالت و برابری) (میانگین طیف ۲۷)
-	۲۲/۰۸	کل کشور	
۱۹	۱۹/۳۵	کهگیلویه و بویر احمد	ارزیابی نسبت به آینده (میانگین طیف ۲۱)
-	۱۸/۸۲	کل کشور	

اطلاعات سرمایه اجتماعی کل کشور، ۱۳۹۳

جدول زیر نشان دهنده شاخص سرمایه اجتماعی در سطح کلان در استان کهگیلویه و بویر احمد و همچنین کل کشور است؛ با توجه به اطلاعات جدول مشاهده می‌شود که میانگین استان کهگیلویه و بویر احمد در شاخص سرمایه اجتماعی سطح کلان برابر با ۱۳/۵۲ است که از میانگین کل کشور با ۱۳/۱۸ بالاتر است اما از میانگین

اصلی طیف پایین تر بوده و این موضوع نشان می دهد که شاخص سرمایه اجتماعی کلان در استان کهگیلویه و بویر احمد متوسط رو به پایین بوده و تقریباً وضعیت مطلوبی ندارد.

جدول ۴۸- میانگین سرمایه اجتماعی سطح کلان در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور

رتبه	میانگین طیف (۱۵)	استان	مورد
۲۰	۱۳/۵۲	کهگیلویه و بویر احمد	سرمایه اجتماعی در سطح کلان
-	۱۳/۱۸	کل کشور	

اطلاعات سرمایه اجتماعی کل کشور، ۱۳۹۳

۳-۱-۵-۲- سرمایه اجتماعی سطح میانی

سرمایه اجتماعی در سطح میانی از ترکیب ۸ مؤلفه زیر ساخته می شود که مبتنی بر نظر پاسخگویان نسبت به نهادها و سازمان ها می باشد که این مؤلفه ها عبارت اند از:

۱. اعتماد سازمانی
۲. کیفیت خدمات سازمانی
۳. عملکرد و پاسخگویی سازمان ها به نیازها
۴. آمادگی مشارکت و کمک به سازمان ها در صورت نیاز
۵. اعتماد تعمیم یافته (اعتماد به گروه های شغلی و حرفه ای)
۶. دگرخواهی، پرهیز کاری و وظیفه شناسی گروه های شغلی و حرفه ای
۷. عام گرایی گروه های شغلی و حرفه ای
۸. ویژگی ها و ارزش های اخلاقی مسئولین

جدول زیر مربوط به مؤلفه های شاخص سرمایه اجتماعی در سطح میانی می باشد. همان طور که در جدول مشخص است میانگین استان کهگیلویه و بویر احمد نسبت به کل کشور فقط در مؤلفه های ارزیابی اعتماد تعمیم یافته، عام گرایی گروه های شغلی و حرفه ای و ویژگی ها و ارزش های اخلاقی مثبت مسئولین بالاتر بوده است و در دیگر مؤلفه ها میانگین پایین تری را نسبت به کل کشور داشته است این موضوع نشان از وضعیت نامناسب استان کهگیلویه و بویر احمد در مؤلفه های شاخص سرمایه اجتماعی در سطح میانی است. همان طور که در جدول مربوطه مشاهده می شود کیفیت خدمات سازمانی استان کهگیلویه و بویر احمد پایین ترین میانگین را نسبت به کل کشور داشته است.

جدول ۴۹- میانگین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی سطح میانی در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور

رتبه	میانگین	استان	مؤلفه‌ها
۶	۶۱/۴۹	کهگیلویه و بویر احمد	اعتماد سازمانی (میانگین طیف ۶۹)
-	۶۴/۳۴	کل کشور	
۲	۵۱/۸۸	کهگیلویه و بویر احمد	کیفیت خدمات سازمانی (میانگین طیف ۶۰)
-	۵۵/۶۱	کل کشور	
۱۴	۵۲/۰۳	کهگیلویه و بویر احمد	عملکرد و پاسخگویی سازمان‌ها به نیازها (میانگین طیف ۵۴)
-	۵۲/۲۶	کل کشور	
۸	۴۳/۱۴	کهگیلویه و بویر احمد	آمادگی مشارکت و کمک به سازمان‌ها در صورت نیاز (میانگین طیف ۴۸)
-	۴۵/۵۴	کل کشور	
۲۰	۴۰/۱۲	کهگیلویه و بویر احمد	اعتماد تعمیم‌یافته (اعتماد به گروه‌های شغلی و حرفه‌ای) (میانگین طیف ۳۹)
-	۳۹/۴۹	کل کشور	
۱۴	۳۹/۳	کهگیلویه و بویر احمد	دگرخواهی، پرهیز کاری و وظیفه‌شناسی گروه‌های شغلی و حرفه‌ای (میانگین طیف ۳۹)
-	۳۹/۷۵	کل کشور	
۱۶	۳۸/۲۷	کهگیلویه و بویر احمد	عام‌گرایی گروه‌های شغلی و حرفه‌ای (میانگین طیف ۳۹)
-	۳۸	کل کشور	
۲۸	۲۱/۰۴	کهگیلویه و بویر احمد	ویژگی‌ها و ارزش‌های اخلاقی منفی مسئولین (میانگین طیف ۱۸)
-	۱۹/۹۷	کل کشور	
۱۲	۱۲/۷۷	کهگیلویه و بویر احمد	ویژگی‌ها و ارزش‌های اخلاقی مثبت مسئولین (میانگین طیف ۱۵)
-	۱۳	کل کشور	

اطلاعات سرمایه اجتماعی کل کشور، ۱۳۹۳

جدول زیر مربوط به میانگین سرمایه اجتماعی سطح میانی در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور است که استان کهگیلویه و بویر احمد با میانگین ۲۶/۰۴ پایین‌تر از میانگین کل کشور با میانگین ۲۶/۳۶ قرار دارد.

همان‌طور که در جدول مشخص است استان کهگیلویه و بویراحمد جزو ۱۰ استانی است که پایین‌ترین سرمایه اجتماعی در سطح میانی را در کشور داشته است.

جدول ۵۰- میانگین سرمایه اجتماعی سطح میانی در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور

رتبه	میانگین طیف (۲۷)	استان	مورد
۹	۲۶/۰۴	کهگیلویه و بویراحمد	سرمایه اجتماعی در سطح میانی
-	۲۶/۳۶	کل کشور	

اطلاعات سرمایه اجتماعی کل کشور، ۱۳۹۳

۳-۳-۱-۵-۳- سرمایه اجتماعی سطح خرد

سرمایه اجتماعی در سطح خرد با ۸ مؤلفه زیر تعریف می‌شود که از مجموع این مؤلفه شاخص سرمایه اجتماعی سطح خرد ساخته می‌شود که عبارت‌اند از:

۱. اعتماد عمومی
۲. ارزش‌ها و ویژگی‌های اخلاقی
۳. عام‌گرایی اجتماعی (شعاع اعتماد و تعاملات نزدیک و دور با اعضای خانواده تا غریبه‌ها)
۴. مشارکت اجتماعی
۵. بده‌بستان اجتماعی
۶. تعلق و عرق ملی
۷. رضایت از زندگی
۸. احساس امنیت

جدول زیر میانگین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی سطح خرد را در استان و کل کشور نشان می‌دهد؛ با توجه به جدول مشاهده می‌شود میانگین استان کهگیلویه و بویراحمد در مؤلفه عام‌گرایی اجتماعی شعاع اعتماد و تعاملات با اعضای خانواده پایین‌تر از میانگین کل کشور بوده است و در دیگر مؤلفه‌ها میانگین بالاتری دارد.

جدول ۵۱- میانگین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی سطح خرد در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور

رتبه	میانگین	استان	مؤلفه‌ها
۱۶	۲۵/۴۹	کهگیلویه و بویر احمد	ارزش‌ها و ویژگی‌های اخلاقی منفی (میانگین طیف ۲۱)
-	۲۴/۹	کل کشور	
۱۹	۲۳/۸	کهگیلویه و بویر احمد	ارزش‌ها و ویژگی‌های اخلاقی مثبت (میانگین طیف ۲۷)
-	۲۳/۷۶	کل کشور	
۴	۲۴,۲۶	کهگیلویه و بویر احمد	عام‌گرایی اجتماعی شعاع اعتماد و تعاملات با اعضای خانواده
-	۲۵/۱۱	کل کشور	
۱۴	۱۹/۳۲	کهگیلویه و بویر احمد	عام‌گرایی اجتماعی شعاع اعتماد و تعاملات با همسایه‌ها و آشنایان
-	۱۹/۱۱	کل کشور	
۲۹	۱۶/۳۳	کهگیلویه و بویر احمد	عام‌گرایی اجتماعی شعاع اعتماد و تعاملات با غیر همشهری و غریبه‌ها
-	۱۵/۱۶	کل کشور	

اطلاعات سرمایه اجتماعی کل کشور، ۱۳۹۳

اعتماد عمومی

قابل اعتماد بودن مردم

جدول زیر توزیع درصدی قابل اعتماد بودن مردم در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور را نشان می‌دهد؛ با توجه به اطلاعات جدول زیر ۵۰/۷ درصد از پاسخگویان استان کهگیلویه و بویر احمد میزان قابل اعتماد بودن مردم را متوسط ارزیابی کرده‌اند که این میزان در کشور برابر با ۴۷/۱ درصد بوده است.

جدول ۵۲- توزیع درصدی قابل اعتماد بودن مردم در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور

رتبه	خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	خیلی کم	استان
۱۳	۶	۱۴/۷	۵۰/۷	۲۱/۳	۱۲/۷	کهگیلویه و بویر احمد
	۲/۵	۱۴/۹	۴۷/۱	۲۳/۱	۱۲/۵	کل کشور

اطلاعات سرمایه اجتماعی کل کشور، ۱۳۹۳

احتمال سپردن مراقبت از فرزندان به همسایگان (در زمان مسافرت)

جدول زیر توزیع درصدی احتمال سپردن مراقبت از فرزندان به همسایگان (در زمان مسافرت) در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور را نشان می‌دهد؛ با توجه به اطلاعات جدول زیر، ۲۲/۷ درصد از پاسخگویان استان کهگیلویه و بویراحمد این میزان را زیاد و خیلی زیاد عنوان کرده‌اند در حالی که این میزان در کشور برابر با ۱۸/۲ درصد بوده است. استان کهگیلویه و بویراحمد در مقایسه با استان‌های دیگر در این خصوص ششمین استانی است که بالاترین میزان را به خود اختصاص داده است.

جدول ۵۳- توزیع درصدی احتمال سپردن مراقبت از فرزندان به همسایگان (در زمان مسافرت) در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور

رتبه	خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	خیلی کم	استان
۲۵	۱/۷	۲۱	۳۰/۸	۲۸/۶	۱۷/۹	کهگیلویه و بویراحمد
-	۲/۸	۱۵/۴	۲۶	۲۴/۴	۳۱/۴	کل کشور

اطلاعات سرمایه اجتماعی کل کشور، ۱۳۹۳

مشارکت اجتماعی

مشارکت در فعالیت‌های داوطلبانه

جدول زیر توزیع درصدی مشارکت در فعالیت‌های داوطلبانه در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور را نشان می‌دهد؛ با توجه به اطلاعات مندرج در جدول، ۵۸/۵ درصد از پاسخگویان استان کهگیلویه و بویراحمد میزان مشارکت در فعالیت داوطلبانه خود را کم و خیلی کم عنوان کرده‌اند که این میزان در کل کشور برابر با ۵۱/۳ درصد بوده است. همان‌طور که مشخص است نزدیک به ۶۰ درصد از پاسخگویان استان میزان مشارکت خود را کم و خیلی کم عنوان کرده‌اند.

جدول ۵۴- توزیع درصدی مشارکت در فعالیت داوطلبانه در استان کهگیلویه و بویراحمد و کل کشور

رتبه	خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	خیلی کم	استان
۱۰	۲/۵	۱۰	۲۹	۳۳/۷	۲۴/۸	کهگیلویه و بویراحمد
-	۳/۳	۱۰/۸	۳۴/۶	۲۷/۴	۲۳/۹	کل کشور

اطلاعات سرمایه اجتماعی کل کشور، ۱۳۹۳

تعلق و عرق ملی

افتخار به ایرانی بودن

جدول زیر توزیع درصدی افتخار به ایرانی بودن در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور را نشان می‌دهد؛ با توجه به اطلاعات جدول زیر، ۸۷/۲ درصد از پاسخگویان استان کهگیلویه و بویر احمد میزان افتخار به ایرانی بودن خود را زیاد و خیلی زیاد عنوان کرده‌اند که بالاتر از متوسط کشور (با ۷۵/۵ درصد) بوده است.

جدول ۵۵- توزیع درصدی افتخار به ایرانی بودن در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور

رتبه	خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	خیلی کم	استان
۲۶	۵۸/۷	۲۸/۵	۶/۹	۲/۵	۳/۳	کهگیلویه و بویر احمد
-	۴۵	۳۰/۵	۱۵/۸	۵/۸	۳	کل کشور

اطلاعات سرمایه اجتماعی کل کشور، ۱۳۹۳

تمایل به مهاجرت

جدول زیر توزیع درصدی تمایل به مهاجرت در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور را نشان می‌دهد؛ با توجه به جدول زیر ۶۵ درصد از پاسخگویان استان کهگیلویه و بویر احمد تمایل به مهاجرت خود را کم و خیلی کم عنوان کرده‌اند که این میزان در کشور برابر با ۵۶/۹ درصد است.

جدول ۵۶- توزیع درصدی تمایل به مهاجرت در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور

رتبه	خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	خیلی کم	استان
۵	۹	۹/۲	۱۶/۸	۲۵/۵	۳۹/۵	کهگیلویه و بویر احمد
-	۹/۹	۱۳/۲	۲۰	۲۲	۳۴/۹	کل کشور

اطلاعات سرمایه اجتماعی کل کشور، ۱۳۹۳

رضایت از زندگی

جدول زیر توزیع درصدی رضایت از زندگی در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور را نشان می‌دهد؛ همان‌طور که در جدول زیر قابل مشاهده است، ۴۱/۹ درصد از پاسخگویان استان کهگیلویه و بویر احمد میزان رضایت از زندگی خود را متوسط عنوان کرده‌اند که این میزان در کل کشور برابر با ۴۰/۵ درصد بوده است. با توجه به رتبه استان (۸) نیز می‌توان متوجه این موضوع شد که استان کهگیلویه و بویر احمد در میزان رضایت از زندگی در بین استان‌های کشور دارای میانگین متوسطی است.

جدول ۵۷- توزیع درصدی رضایت از زندگی در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور

رتبه	خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	خیلی کم	استان
۸	۵/۸	۲۳/۱	۴۱/۹	۲۰/۳	۸/۹	کهگیلویه و بویر احمد
-	۷/۳	۲۶/۳	۴۰/۵	۱۷/۲	۸/۷	کل کشور

اطلاعات سرمایه اجتماعی کل کشور، ۱۳۹۳

احساس امنیت

جدول زیر توزیع درصدی احساس امنیت در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور را نشان می‌دهد؛ همان‌طور که در جدول زیر قابل مشاهده است، ۳۲/۷ درصد از پاسخگویان استان کهگیلویه و بویر احمد میزان احساس امنیت خود را زیاد و خیلی زیاد بیان کرده‌اند که در مقایسه با کل کشور (۳۳/۹ درصد) تقریباً برابر بوده است. بر اساس اطلاعات جدول استان کهگیلویه و بویر احمد از جمله استان‌هایی است که احساس امنیت در آن در حد متوسط ارزیابی شده است.

جدول ۵۸- توزیع درصدی احساس امنیت در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور

رتبه	خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	خیلی کم	استان
۱۶	۴/۲	۲۸/۵	۳۹/۴	۱۸/۲	۹/۸	کهگیلویه و بویر احمد
-	۷	۲۶/۹	۳۱/۷	۲۰/۲	۱۴/۲	کل کشور

اطلاعات سرمایه اجتماعی کل کشور، ۱۳۹۳

جدول زیر میانگین شاخص سرمایه اجتماعی سطح خرد را در استان و کل کشور نشان می‌دهد؛ با توجه به جدول میانگین سرمایه اجتماعی سطح خرد استان کهگیلویه و بویر احمد (۲۵/۹۲) تقریباً با میانگین کل کشور (۲۵/۲۳) برابر است.

جدول ۵۹- میانگین سرمایه اجتماعی سطح خرد در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور

رتبه	میانگین طیف (۲۷)	استان	مورد
۲۲	۲۵/۹۲	کهگیلویه و بویر احمد	سرمایه اجتماعی در سطح خرد
-	۲۵/۲۳	کل کشور	

اطلاعات سرمایه اجتماعی کل کشور، ۱۳۹۳

۳-۱-۵-۴- سرمایه اجتماعی کل

جدول زیر میانگین شاخص سرمایه اجتماعی را در استان و کل کشور نشان می‌دهد با توجه به جدول، میانگین سرمایه اجتماعی استان کهگیلویه و بویر احمد (۲/۸۳) بالاتر از میانگین کل کشور (۲/۷۹) است. رتبه استان در رابطه با این شاخص از نظر ارزیابی پایین نسبت سرمایه اجتماعی برابر با ۱۸ بوده است که وضعیت نسبتاً مناسب به متوسط کشور را نشان می‌دهد.

جدول ۶۰- میانگین سرمایه اجتماعی در استان کهگیلویه و بویر احمد و کل کشور

رتبه	میانگین (۱ تا ۵)	استان	مورد
۱۸	۲/۸۳	کهگیلویه و بویر احمد	سرمایه اجتماعی کل
-	۲/۷۹	کل کشور	

اطلاعات سرمایه اجتماعی کل کشور، ۱۳۹۳

وضعیت سلامت و درمان استان کهگیلویه و بویر احمد

در سال ۱۳۹۷، تعداد کارکنان شاغل در دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی، ۶۴۰۱ نفر گزارش شده است. از این تعداد بیشترین سهم به پیراپزشکان با ۶۷/۶ درصد اختصاص دارد. در این سال تعداد ۶۱۷ پزشک در دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی مشغول به فعالیت بوده‌اند که سهم پزشک عمومی ۳۹/۲ درصد و پزشک متخصص ۳۳/۱ درصد گزارش شده است. تعداد ۱۳ بیمارستان با ۱۲۳۴ تخت مصوب فعال بوده که ۶۱/۵ درصد آن به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی وابسته است (سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویر احمد، ۱۳۹۷). در این سال، ۶۵ آزمایشگاه تشخیص پزشکی، ۸۷ داروخانه، ۳۳ موسسه تشخیصی-درمانی هسته‌ای و ۳۷ مرکز جامع توان‌بخشی فعال بوده‌اند. تعداد اورژانس پیش بیمارستانی نیز ۴۳ پایگاه گزارش شده که از این تعداد ۳۴/۹ درصد شهری و ۶۱/۵ درصد جاده‌ای بوده است. تعداد ۲۵۲۵۲ نفر نیز در استان برای اهدای خون مراجعه کرده‌اند و میزان کل اهدا ۱۸۳۶۴ کیسه خون بوده است.

جداول زیر تعداد و سرانه (در هر صد هزار نفر) پزشکان شاغل در دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی-درمانی بر حسب نوع رشته و نوع تخصص را نشان می‌دهد؛ با توجه به بررسی‌ها در سال ۱۳۹۷ سرانه مجموع پزشکان شاغل در استان، ۵۹/۳۲ در هر صد هزار نفر بوده است که در مقایسه با متوسط کشور (۶۱/۰۶) در هر صد هزار نفر) پایین‌تر بوده و به نسبت کل کشور وضعیت نامناسبی داشته است؛ همچنین باید به این نکته توجه کرد که در اکثر موارد (به جز پزشک عمومی و دکترای علوم آزمایشگاهی) در خصوص پزشکان استان در مقایسه با متوسط کشور وضعیت پایین‌تری داشته است.

جدول ۶۱- پزشکان شاغل در دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی- درمانی بر حسب نوع رشته و نوع تخصص

سال	جمع	پزشک عمومی	دندان پزشکی	دکترای علوم آزمایشگاهی	داروساز	پزشک متخصص	پزشک فوق تخصص	دکترای تخصصی
کل کشور	۴۸۸۰۶	۱۶۱۳۰	۵۲۲۲	۳۴۰	۲۴۰۶	۱۶۵۳۰	۲۶۲۶	۵۵۵۲
۱۳۸۰	۳۲۲	۱۴۳	۲۹	۰	۱۶	۱۳۴	۰	۰
۱۳۸۵	۳۲۴	۱۵۴	۲۶	۰	۲۴	۱۲۰	۰	۰
۱۳۹۰	۳۹۳	۱۷۸	۴۱	۰	۳۰	۱۴۴	۰	۰
۱۳۹۵	۴۲۳	۲۱۴	۴۲	۵	۹	۱۴۱	۹	۳
۱۳۹۷	۶۱۷	۲۴۲	۴۲	۳	۳۳	۲۰۴	۱۹	۷۴

منبع: سالنامه آماری کشور، ۱۳۹۷؛ سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویر احمد، ۱۳۹۷

جدول ۶۲- سرانه پزشکان شاغل در دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی- درمانی بر حسب نوع رشته و نوع تخصص (صد هزار نفر)^۸

سال	جمع	پزشک عمومی	دندان پزشکی	دکترای علوم آزمایشگاهی	داروساز	پزشک متخصص	پزشک فوق تخصص	دکترای تخصصی
کل کشور	۶۱/۰۶	۲۰/۱۸	۶/۵۳	۰/۴۳	۳/۰۱	۲۰/۶۸	۳/۲۹	۶/۹۵
۱۳۹۰	۵۱/۰۸	۲۴/۲۸	۴/۱۰	۰/۰۰	۳/۷۸	۱۸/۹۲	۰/۰۰	۰/۰۰
۱۳۹۵	۵۹/۶۷	۲۷/۰۳	۶/۲۳	۰/۰۰	۴/۵۵	۲۱/۸۶	۰/۰۰	۰/۰۰
۱۳۹۷	۵۹/۳۲	۳۰/۰۱	۵/۸۹	۰/۷۰	۱/۲۶	۱۹/۷۷	۱/۲۶	۰/۴۲

منبع: سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویر احمد، ۱۳۹۷

دو جدول زیر تعداد و سرانه بیمارستان‌های فعال و تخت‌های مصوب موجود بر حسب نوع وابستگی در هر صد هزار نفر را نشان می‌دهد. سرانه بیمارستان‌های فعال استان کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۹۷ با ۱/۸۲ نسبت به کل کشور (۱/۲۷) وضعیت بهتری دارد ولی در تخت‌های فعال و مصوب، وضعیت استان (۱۷۳/۰۶) در هر صد هزار نفر) در مقایسه با کل کشور (۲۰۸/۳۷) در هر هزار نفر) نامناسب است.

^۸ سرانه سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ بر اساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن (۱۳۹۵) محاسبه شده است.

جدول ۶۳- تعداد بیمارستان‌های فعال کشور و تخت‌های مصوب موجود بر حسب نوع وابستگی

سال و شهرستان	مجموع		دولتی						غیردولتی		سایر		
	تخت مصوب	بیمارستان فعال	دانشگاه علوم پزشکی	تأمین اجتماعی		سایر نهادهای عمومی		خبریه		خصوصی			
				بیمارستان	تخت	بیمارستان	تخت	بیمارستان	تخت				
کل کشور	۱۶۶۵۴۳	۱۰۱۶	۱۱۲۶۸۳	۷۵	۱۲۷۵۶	۱۰۱	۱۵۹۴۹	۳۵	۵۳۳۸	۱۷۴	۱۸۷۰۳	۲	۱۱۱۴
۱۳۸۰	۵۷۳	۶	۵۴۳	۱	۳۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۳۸۵	۵۷۳	۶	۵۴۳	۱	۳۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۳۹۰	۷۱۱	۶	۶۱۱	۲	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۳۹۵	۷۷۵	۹	۶۱۱	۱	۳۲	۲	۸۲	۰	۰	۱	۵۰	۰	۰
۱۳۹۷	۱۲۳۴	۱۳	۱۰۷۰	۱	۳۲	۳	۸۲	۰	۰	۱	۵۰	۰	۰

منبع: سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۹۷

جدول ۶۴- سرانه بیمارستان‌های فعال و تخت‌های مصوب موجود بر حسب نوع وابستگی (صد هزار نفر)

سال و شهرستان	مجموع		دولتی						غیردولتی		سایر		
	تخت مصوب	بیمارستان فعال	دانشگاه علوم پزشکی	تأمین اجتماعی		سایر نهادهای عمومی		خبریه		خصوصی			
				بیمارستان	تخت	بیمارستان	تخت	بیمارستان	تخت				
کل کشور	۲۰۸۳۷	۱/۲۷	۱۴۰۹۸	۰/۰۹	۱۵/۹۶	۰/۱۳	۱۹/۹۵	۰/۰۴	۶/۶۸	۰/۲۲	۲۳/۴۰	۰/۰۰	۱/۳۹
۱۳۸۵	۹۰/۳۴	۰/۹۵	۸۵/۶۱	۰/۱۶	۴/۷۳	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
۱۳۹۰	۱۰۷/۹۵	۰/۹۱	۹۲/۷۷	۰/۳۰	۱۵/۱۸	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
۱۳۹۵	۱۰۸/۶۹	۱/۲۶	۸۵/۶۹	۰/۱۴	۴/۴۹	۰/۲۸	۱۱/۵۰	۰/۲۸	۰/۰۰	۰/۱۴	۷/۰۱	۰/۰۰	۰/۰۰
۱۳۹۷	۱۷۳/۰۶	۱/۸۲	۱۵۰/۰۶	۰/۱۴	۴/۴۹	۰/۴۲	۱۱/۵۰	۰/۴۲	۰/۰۰	۰/۱۴	۷/۰۱	۰/۰۰	۰/۰۰

منبع: سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۹۷

دو جدول زیر تعداد و سرانه تخت‌های فعال بخش‌های بیمارستانی در هر صد هزار نفر را نشان می‌دهد. با توجه به اطلاعات جدول، سرانه مجموع تخت‌های فعال در استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۹۷ برابر با ۱۹۹ است که نسبت به متوسط کشور بالاتر است. استان کهگیلویه و بویراحمد در تخت‌های فعال بیمارستانی فقط در بخش مراقبت‌های ویژه و مراقبت نوزادان سرانه پایین‌تری نسبت به متوسط کشور داشته و در دیگر بخش‌ها بالاتر است.

جدول ۶۵- تعداد تخت‌های فعال بخش‌های بیمارستانی

سال	مجموع	روانی	سوختگی	مراقبت‌های ویژه (ای سی یو)	مراقبت بیماران قلبی (سی سی یو)	مراقبت‌های نوزادان (ان آی سی یو)	سایر
۱۳۸۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۳۸۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۳۹۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۳۹۵	۹۱۳	۱۰۷	۱۴	۳۵	۲۵	۲۳	۷۰۹
۱۳۹۷	۱۴۱۹	۱۰۸	۱۴	۵۴	۵۱	۲۹	۱۱۶۳

منبع: سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویر احمد، ۱۳۹۷

جدول ۶۶- سرانه تخت‌های فعال بخش‌های بیمارستانی (صد هزار نفر)

سال	مجموع	روانی	سوختگی	مراقبت‌های ویژه (آی سی یو)	مراقبت بیماران قلبی (سی سی یو)	مراقبت نوزادان (ان آی سی یو)	سایر
کل کشور (۱۳۹۷)	۱۷۲/۸۱	۱۲/۸۲	۱/۱۵	۱۱/۱۷	۷/۴۲	۴/۰۸	۱۳۶/۱۶
۱۳۸۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۳۹۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۳۹۵	۱۲۸/۰۴	۱۵/۰۱	۱/۹۶	۴/۹۱	۳/۵۱	۳/۲۳	۹۹/۴۳
۱۳۹۷	۱۹۹/۰۰	۱۵/۱۵	۱/۹۶	۷/۵۷	۷/۱۵	۴/۰۷	۱۶۳/۱۰

منبع: سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویر احمد، ۱۳۹۷

دو جدول زیر تعداد و سرانه مراکز ارائه دهنده مراقبت‌های اولیه بهداشتی در هر صد هزار نفر را نشان می‌دهد. با توجه به اطلاعات جدول سرانه مجموع مراکز ارائه دهنده مراقبت‌های اولیه بهداشتی در استان کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۹۷ برابر با ۷۶/۵۲ است که نسبت به متوسط کشور بالاتر است. استان کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۹۷ در همه موارد به جز مراکز خدمات جامع شهری به نسبت متوسط کشور وضعیت بهتری داشته است.

جدول ۶۷- مراکز ارائه‌دهنده مراقبت‌های اولیه بهداشتی

سال و شهرستان	مجموع	مراکز خدمات جامع (مراکز بهداشتی و درمانی)				پایگاه بهداشت		خانه‌های بهداشت فعال	تسهیلات زایمانی	پایگاه مراقبت بهداشت مرزی
		شهری	روستایی	شهری	روستایی	شهری	روستایی			
کل کشور (۱۳۹۷)	۲۹۴۶۵	۱۵۵۹	۲۶۴۵	۱۰۵۹	۵۶۱	۳۲۴	۱۷۷۴۶	۲۱۴	۹۲	
۱۳۸۰	۲۹	۰	۴۶	۰	۰	۰	۲۹۰	۰	۰	
۱۳۸۵	۳۰	۰	۵۴	۰	۰	۰	۳۲۲	۰	۰	
۱۳۹۰	۵۷	۰	۴۲	۰	۰	۰	۳۴۱	۰	۰	
۱۳۹۵	۲۷	۰	۴۳	۰	۰	۰	۳۴۵	۱۱	۰	
۱۳۹۷	۵۰۴	۱۰	۴۷	۱۹	۱۱	۳	۳۵۱	۱۱	۰	

منبع: سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویر احمد، ۱۳۹۷

جدول ۶۸- سرانه مراکز ارائه‌دهنده مراقبت‌های اولیه بهداشتی (در هر صد هزار نفر)

پایگاه مراقبت بهداشت مرزی	تسهيلات زایمانی	خانه‌های بهداشت فعال	پایگاه بهداشت		مراکز خدمات جامع (مراکز بهداشتی و درمانی)				مجموع	سال و شهرستان
			شهری	روستایی	شبه روزی	شهری روستایی	روستایی	شهری		
۰/۱۲	۰/۲۷	۲۲/۲۰	۶/۵۹	۰/۴۱	۰/۷۰	۱/۳۲	۳/۳۱	۱/۹۵	۳۶/۸۷	۱۳۹۷ کل کشور
۰/۰۰	۰/۰۰	۵۰/۷۶	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۸/۵۱	۴/۷۳		۱۳۸۵
۰/۰۰	۰/۰۰	۵۱/۷۷	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۶/۳۸	۸/۶۵		۱۳۹۰
۰/۰۰	۱/۶۷	۵۲/۳۸	۷/۴۴	۰/۴۶	۰/۰۰	۰/۰۰	۶/۵۳	۴/۱۰		۱۳۹۵
۰/۰۰	۱/۶۷	۵۳/۲۹	۷/۹۰	۰/۴۶	۱/۶۷	۲/۸۸	۷/۱۴	۱/۵۲	۷۶/۵۲	۱۳۹۷

منبع: سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویر احمد، ۱۳۹۷

دو جدول زیر تعداد و سرانه پایگاه‌های اورژانس در هر صد هزار نفر را نشان می‌دهد. با توجه به اطلاعات جدول سرانه مجموع پایگاه‌های اورژانس در استان کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۹۷ برابر با ۶/۰۳ است که نسبت به متوسط کشور بالاتر است.

جدول ۶۹- تعداد پایگاه‌های اورژانس

جاده‌ای	شهری	مجموع	سال ۱۳۹۷
۲۷	۱۶	۴۳	کهگیلویه و بویر احمد
۱۵۶۹	۹۶۷	۲۵۳۶	کل کشور

منبع: سالنامه آماری کشور، ۱۳۹۷

جدول ۷۰- سرانه پایگاه‌های اورژانس (در هر صد هزار نفر)

جاده‌ای	شهری	مجموع	سال ۱۳۹۷
۳/۷۹	۲/۲۴	۶/۰۳	کهگیلویه و بویر احمد
۱/۹۶	۱/۲۱	۳/۱۷	کل کشور

منبع: سالنامه آماری کشور، ۱۳۹۷

۳-۲- فقر و محرومیت

محوریت موضوع فقر و محرومیت از جمله مهم‌ترین مسائل کشور به خصوص در دوره پس از انقلاب اسلامی بوده است. فقر با تعابیری چون فقر مطلق (تعریف معیشتی و حداقلی) و فقر نسبی (به مثابه محرومیت نسبی)

همواره مورد توجه سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و متخصصان کشور بوده است. با پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ به دلیل پشتوانه ایدئولوژیک انقلاب در بسط عدالت اجتماعی، اشتیاق برای تساهل، توازن و تعادل بین همه مناطق کشور و تعدیل شکاف میان شهر و روستا، دیدگاه‌های محرومیت‌زدایی رونق یافت. تلاش برای محرومیت‌زدایی و توسعه مناطق محروم و دورافتاده کشور در دستور کار نظام جمهوری اسلامی قرار گرفت. پس از آن برنامه‌های اول تا ششم توسعه نیز گواه اهمیت این موضوع در دولت‌های مختلف بوده است.

درواقع کاهش محرومیت و نابرابری منطقه‌ای به دلیل تبعات اقتصادی و سیاسی، موضوع مهمی در بیش‌تر کشورهای در حال توسعه است. کیفیت زندگی افراد دستخوش نابرابری‌های منطقه‌ای عظیمی است که در بسیاری موارد به سرعت در حال افزایش است. زیرا هرچه قدر تفاوت‌های منطقه‌ای از ابعاد مختلف بیشتر باشد، منجر به حرکت جمعیت و سرمایه به سمت قطب‌های پرجاذبه می‌گردد.

در ایران یکی از اهداف مهم در برنامه‌های اقتصادی-اجتماعی پس از انقلاب، کاهش محرومیت و رفع نابرابری میان مناطق بوده است. توسعه منطقه‌ای در ایران در طول دهه اول بعد از انقلاب اسلامی، با توجه ویژه به مناطق محروم در کل کشور مورد توجه قرار گرفت. در دهه دوم بعد از انقلاب، جهت‌گیری جدیدی در برنامه‌ریزی منطقه‌ای ایجاد گردید؛ تغییر جهت برنامه‌ریزی منطقه‌ای از سطوح ملی و بین منطقه‌ای به سطوح منطقه‌ای و درون منطقه‌ای، توجه به سازمان‌دهی طرح‌های مناطق روستایی و توجه به شناسایی پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های مناطق برای حصول توسعه از آن جمله است.

با این وجود علیرغم تلاش‌های صورت گرفته در برنامه‌ها و سیاست‌ها، در حال حاضر نابرابری‌های مشهودی میان مناطق مختلف کشور به لحاظ شاخص‌های توسعه و سطوح محرومیت موجود است. از این رو پژوهش‌های متفاوتی در راستای شناسایی و طبقه‌بندی مناطق محروم کشور و برنامه‌ریزی به منظور اتخاذ سیاست‌های مناسب جهت ارتقای وضعیت موجود صورت گرفته است.

۳-۲-۱- طرح‌های انجام شده در زمینه مناطق محروم

طرح مطالعاتی «نگاهی به فقر چندبعدی و بررسی وضعیت آن در ایران» توسط دفتر مطالعات رفاه اجتماعی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماع (بر اساس داده‌های سرشماری سال ۱۳۹۱)؛ «شناسایی مناطق کمتر توسعه‌یافته کشور» زیر نظر سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (۱۳۸۶-۱۳۸۵) و «اطلس مناطق محروم کشور؛ سطح‌بندی و پهنه‌بندی مناطق محروم کشور و مزیت نسبی این مناطق» توسط بنیاد برکت (۱۳۹۶) از جمله مطالعاتی است

که در زمینه شناسایی مناطق محروم کشور در سطوح شهرستان، بخش و دهستان در سطح ملی صورت گرفته است.

الف) دفتر مطالعات رفاه اجتماعی به بررسی فقر چندبعدی در ایران پرداخته است. در این پژوهش با استفاده از فایل خام داده‌های طرح آمارگیری از هزینه و درآمد خانوار شهری و روستایی سال ۱۳۹۱ مرکز آمار ایران، محاسبات شاخص فقر چندبعدی انجام شده است. بدین منظور ۵ شاخص سلامت، آموزش، مسکن، استانداردهای زندگی و اشتغال به عنوان مشخصه‌های فقر چندبعدی در نظر گرفته شده است. سپس با استفاده از وزن دهی به شاخص‌ها و مؤلفه‌های هر یک، میزان اهمیت آن‌ها تعیین شده است.

جدول ۲۱- شاخص‌ها و ابعاد فقر چندبعدی

وزن مؤلفه‌ها	مؤلفه	وزن شاخص	شاخص
۱۰	سوء تغذیه	۲۰	سلامت
۱۰	عدم برخورداری از بیمه درمان		
۱۰	خانوارهای دارای عضو کمتر از ۵ سال تحصیل	۲۰	آموزش
۱۰	خانوارهای دارای کودک ۶ تا ۱۸ سال کمتر از ۸ کلاس سواد (متناسب با سن)		
۱۰	مصالح بی دوام	۲۰	مسکن
۱۰	سطح زیربنای کمتر از ۱۶ مترمربع		
۴	سطح دسترسی به آشپزخانه	۲۰	استانداردهای زندگی
۴	عدم دسترسی به آب و برق		
۴	نداشتن حمام		
۴	نداشتن دارایی مانند اتومبیل، دوچرخه و...		
۴	نوع سوخت خانوار برای پخت و پز		
۱۰	سرپرست بیکار	۲۰	اشتغال
۱۰	عدم برخورداری از بیمه اجتماعی		

شاخص‌های مذکور درصد خانوارهایی را که دچار فقر چندبعدی هستند به تفکیک استان نشان می‌دهد. بر این اساس ۱۸ درصد از خانوارهای مناطق شهری استان کهگیلویه و بویر احمد دچار فقر شهری هستند. همچنین ۳۷

درصد از خانوارهای مناطق روستایی دچار فقر چندبعدی هستند. در این گزارش میانگین محرومیت هر استان نیز مشخص شده است. میانگین محرومیت در مناطق شهری استان کهگیلویه و بویراحمد برابر با ۳۳/۷ و در مناطق روستایی برابر با ۴۰/۹ هست. مقدار عددی این شاخص هرچه بیش تر باشد به معنی فاصله زیاد خانوارهای دچار فقر چندبعدی از آستانه فقر است. این شاخص در واقع معادل شاخص شکاف فقر در محاسبه فقر درآمدی است. علاوه بر این، بر اساس مطالعات انجام شده، ۵ اولویت اول هر استان جهت برنامه‌ریزی به تفکیک مناطق شهری و روستایی مشخص شده است.

پنج اولویت اول استان کهگیلویه و بویراحمد در مناطق شهری عبارت است از سلامت، مسکن، استاندارد زندگی، اشتغال و آموزش. اولویت‌های استان کهگیلویه و بویراحمد به تفکیک مناطق روستایی نیز عبارت است از: سلامت، استاندارد زندگی، مسکن، اشتغال و آموزش (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی، بی تا).

ب) طرح مطالعاتی شناسایی مناطق کمتر توسعه یافته کشور با هدف شناسایی مناطق کمتر توسعه یافته و تهیه نقشه مرکب آن‌ها (چگالی شاخص، بیکاری، بی سواد، کمبود امکانات سکونتی، ارتباطی، فرهنگی، آموزشی و بهداشتی و ...) به منظور حمایت و تقویت توان منطقه‌ای صورت گرفته است.

در این پژوهش پس از انجام مطالعات اولیه و بحث و بررسی مراجع صاحب نظر، ۲۵ شاخص به منظور سنجش میزان محرومیت در سطوح شهرستان، بخش و دهستان استفاده شده است. لازم به ذکر است برخی از شاخص‌ها به تناسب سطوح مورد بررسی (شهرستان، بخش و دهستان) متفاوت بوده است.

شاخص‌هایی نظیر نرخ بیکاری، نرخ بی سواد (به دلیل وجود رابطه مستقیم و شدید با محرومیت)، تراکم خانوار در واحد مسکونی (پایین بودن این نرخ بیانگر بهبود وضعیت اقتصاد و توسعه‌ای هر جامعه‌ای است)، نرخ مهاجرت (نشانگر عدم رضایت از مکان زندگی و بازتاب توزیع نامتوازن امکانات)، بار تکفل شغلی (بیانگر نسبت جمعیت شاغل به کل جمعیت)، نسبت مراکز بهداشتی و درمانی به تعداد نقاط جمعیتی، نسبت آموزشگاه متوسطه به تعداد نقاط جمعیتی، نسبت تأسیسات ورزشی به تعداد نقاط جمعیتی، نسبت روستاهای برخوردار از گاز، نسبت روستاهای دارای آب آشامیدنی سالم به کل روستاها (از مهم‌ترین شاخص‌های توسعه انسانی و اجتماعی که عدم برخورداری از آن سهم تعیین کننده‌ای در تشخیص محرومیت دارد)، نسبت جمعیت تحت پوشش کمیته امداد و بهزیستی به کل جمعیت، چگالی جمعیت (نشانگر رابطه میان جمعیت و مساحت شهرستان، بخش و دهستان است)، فاصله مرکز شهرستان از مرکز (به منظور دسترسی یا عدم دسترسی مردم منطقه به خدمات مرکزی استان)، فاصله مرکز شهرستان از نزدیک‌ترین فرودگاه، فاصله مرکز شهرستان به ایستگاه راه آهن، نسبت پزشک به تعداد نقاط جمعیتی، نسبت روستاهای بهره‌مند از دفاتر پستی به تعداد روستا، نسبت شرکت تعاونی روستایی به

تعداد روستا، نسبت شعب بانک به تعداد نقاط جمعیتی، نسبت کتابخانه‌های عمومی یا کانون پرورش فکری و ... در سه سطح شهرستان، بخش و دهستان مورد ارزیابی قرار گرفت.

درواقع شاخص‌ها ترکیبی از متغیرهای اجتماعی و فرهنگی و از سوی دیگر متغیرهای اقتصادی و زیرساختی بوده است. اهمیت شاخص‌های مذکور در میزان محرومیت و قابل سنجش بودن؛ در انتخاب آن‌ها نقش اساسی داشته است.

سنجش میزان محرومیت: در این طرح به دلیل محدودیت‌های موجود در دستیابی به شاخص‌های مذکور در محدوده‌های شهرستان، بخش و دهستان؛ از نتایج سرشماری سال ۱۳۸۵ استفاده شده است. در طی جلساتی با مسئولین استانداری‌ها و معاونین و همین‌طور متخصصین امر، فرآیند وزن دهی شاخص‌ها انجام شده است.

بر اساس روش ضریب همبستگی، میانگین وزن هریک از شاخص‌ها مشخص شده و بر پایه آن پهنه‌بندی و سطح‌بندی بخش‌های محروم (به واسطه مجموع امتیاز شاخص ترکیبی کل) مشخص شده است. از این رو با رتبه‌بندی شاخص‌ها از طریق وزن دهی جایگاه هر شهرستان، بخش و دهستان به لحاظ میزان محرومیت مشخص شده است. بر این اساس مناطق محروم استان کهگیلویه و بویر احمد به شرح جدول زیر است:

جدول ۲۲- مناطق کمتر توسعه یافته استان کهگیلویه و بویر احمد

تابعیت تقسیماتی			ضریب دهستان ^۹	دهستان کمتر توسعه یافته
بخش	شهرستان	استان		
بهمئی گرمسیری	بهمئی	کهگیلویه و بویر احمد	۸	بهمئی گرمسیری شمالی
بهمئی گرمسیری	بهمئی	کهگیلویه و بویر احمد	۸	سرآسیاب یوسفی
مرکزی	بهمئی	کهگیلویه و بویر احمد	۶	بهمئی گرمسیری جنوبی
مرکزی	بهمئی	کهگیلویه و بویر احمد	۶	کفش کنان
لوداب	بویر احمد	کهگیلویه و بویر احمد	۸	چین
لوداب	بویر احمد	کهگیلویه و بویر احمد	۸	لوداب
مارگون	بویر احمد	کهگیلویه و بویر احمد	۸	زیلانثی
مارگون	بویر احمد	کهگیلویه و بویر احمد	۷	مارگون
مرکزی	بویر احمد	کهگیلویه و بویر احمد	۶	دشت روم
مرکزی	بویر احمد	کهگیلویه و بویر احمد	۶	سپیدار
مرکزی	بویر احمد	کهگیلویه و بویر احمد	۶	کاکان
پاتاوه	دنا	کهگیلویه و بویر احمد	۶	پاتاوه

تابعیت تقسیماتی			ضریب دهستان ^۹	دهستان کمتر توسعه یافته
بخش	شهرستان	استان		
پاتاوه	دنا	کهگیلویه و بویر احمد	۷	سادات محمودی
کبکیان	دنا	کهگیلویه و بویر احمد	۷	کبکیان
کبکیان	دنا	کهگیلویه و بویر احمد	۷	چنار
مرکزی	دنا	کهگیلویه و بویر احمد	۶	توت نده
مرکزی	دنا	کهگیلویه و بویر احمد	۶	دنا
چاروسا	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۸	طیبه سرحدی شرقی
چاروسا	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۸	طیبه سرحدی غربی
چرام	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۶	الغچین
چرام	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۶	چرام
دیشموک	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۸	آجم
دیشموک	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۸	بهمئی سرحدی شرقی
دیشموک	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۸	بهمئی سرحدی غربی
سرفاریاب	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۸	پشته زیلانی
سرفاریاب	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۷	سرفاریاب
لنده	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۶	عالی طیب
لنده	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۶	طیبه گرمسیری شمالی
مرکزی	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۶	طیبه گرمسیری جنوبی
مرکزی	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۷	دشمن زیاری
مرکزی	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۶	دهدشت شرقی
مرکزی	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۶	دهدشت غربی
مرکزی	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	۶	راک
باشت	گچساران	کهگیلویه و بویر احمد	۶	کوه مره خامی
باشت	گچساران	کهگیلویه و بویر احمد	۶	بابونی
مرکزی	گچساران	کهگیلویه و بویر احمد	۶	بی بی حکیمه
مرکزی	گچساران	کهگیلویه و بویر احمد	۶	لیشتر
مرکزی	گچساران	کهگیلویه و بویر احمد	۶	بویر احمد گرمسیری

(شناسایی مناطق کمتر توسعه یافته کشور، ریاست جمهوری، ۱۳۸۶)

بر اساس مطالعات مذکور، ۲۸/۹۴ درصد از دهستان‌ها محرومیت بالایی (ضریب ۸) داشته، ۱۵/۷۸ درصد دارای محرومیت متوسط (ضریب ۷) و ۵۵/۲۶ درصد نیز از محرومیت پایینی (ضریب ۶) برخوردار بوده‌اند. لازم ذکر است، ضرایب بر اساس ۵ تا ۹ تعیین شده و ضریب ۵ به معنی محرومیت کمتر و ضریب ۹ به معنی محرومیت بیش تر است.

دهستان‌های بهمئی سرحدی غربی، بهمئی سرحدی شرقی، پشته زیلائی، آجم، طیبی سرحدی شرقی، طیبی سرحدی غربی، زیلائی، لوداب، چین، سرآسیاب یوسفی و بهمئی گرمسیری شمالی در اولویت میزان فقر قرار دارند.

ج) پژوهش دیگر مربوط به اطلس مناطق محروم کشور؛ سطح‌بندی و پهنه‌بندی مناطق محروم کشور و مزیت نسبی این مناطق توسط بنیاد برکت صورت گرفته است. در این طرح ۵۴ شاخص به منظور سنجش سطح محرومیت مورد استفاده قرار گرفته شده است.

سنجش میزان محرومیت: بر اساس روش مک گراناها (روش ضریب همبستگی) میانگین وزن هریک از شاخص‌ها مشخص شده و بر پایه آن پهنه‌بندی و سطح‌بندی بخش‌های محروم (به واسطه مجموع امتیاز شاخص ترکیبی کل) مشخص شده است. از این رو با رتبه‌بندی شاخص‌ها از طریق وزن دهی جایگاه هر استان، شهرستان و بخش به لحاظ میزان محرومیت مشخص شده است. شاخص‌های مذکور به شرح جدول زیر است:

جدول ۲۳- وزن شاخص‌های ترکیبی بر اساس روش مک گراناها (روش ضریب همبستگی)

ردیف	شاخص	میانگین وزن شاخص‌ها
۱	نرخ اشتغال (درصد)	۰/۰۸۳۵
۲	نرخ اشتغال زنان (درصد)	۰/۱۱۴۸
۳	نرخ فعالیت (درصد)	۰/۱۴۰۷
۴	بار تکفل شغلی (نفر به ازای هر نفر شاغل)	۰/۱۶۴۳
۵	نسبت شاغلان بخش کشاورزی به کل شاغلان (درصد)	۰/۱۹۱۶
۶	نسبت شاغلان بخش صنعت به کل شاغلان (درصد)	۰/۲۲۲۳
۷	نسبت شاغلان بخش خدمات به کل شاغلان (درصد)	۰/۲۴۳۳
۸	نسبت مساحت اراضی راعی به کل مساحت بخش	۰/۲۷۴۵
۹	نسبت مساحت اراضی زراعی آبی به کل اراضی زراعی (درصد)	۰/۳۰۲۳
۱۰	نسبت مساحت اراضی زراعی دیم به کل اراضی زراعی (درصد)	۰/۳۲۵۱
۱۱	نسبت مساحت اراضی باغی به کل اراضی (درصد)	۰/۳۵۸۸
۱۲	سراشه دام سنگین خانوار (رأس)	۰/۳۹۳۰
۱۳	سراشه دام سبک خانوار (رأس)	۰/۴۱۹۵
۱۴	تراکم تراکتور در هر ۱۰۰ هکتار اراضی	۰/۴۵۰۲
۱۵	تراکم کمباین در هر ۱۰۰۰ هکتار اراضی	۰/۴۸۱۵
۱۶	نسبت شرکت تعاونی روستایی به تعداد روستا (درصد)	۰/۵۰۲۷
۱۸	نسبت روستاهای بهره‌مند از گاز به تعداد روستا (درصد)	۰/۵۳۶۰
۱۹	نسبت شعب بانک به ۱۰/۰۰۰ نفر جمعیت	۰/۵۵۵۴

ردیف	شاخص	میانگین وزن شاخص‌ها
۲۰	فاصله مرکز بخش از مرکز شهرستان (Km)	۰/۵۸۵۹
۲۱	فاصله مرکز بخش از مرکز استان (Km)	۰/۶۰۳۷
۲۲	شدت فرسایش	۰/۶۳۷۴
۲۳	قابلیت اراضی	۰/۶۶۸۹
۲۴	ارتفاع	۰/۶۹۳۴
۲۵	کلاس شیب	۰/۷۲۳۲
۲۶	میزان بارش	۰/۷۴۶۲
۳۱	دما	۰/۷۶۹۱
۳۲	اقلیم	۰/۷۹۹۸
۳۳	منابع آب	۰/۸۲۷۱
۳۴	تعداد معدن	۰/۸۵۵۵
۳۵	پتانسیل زلزله	۰/۸۷۹۴
۳۶	پتانسیل سیل	۰/۹۰۵۹
۳۷	بعد خانوار	۰/۹۳۰۰
۳۸	نرخ رشد جمعیت (درصد)	۰/۹۵۸۹
۳۹	نسبت جنسی (درصد)	۰/۹۸۵۰
۴۰	تراکم جمعیت	۱/۰۱۰۸
۴۱	نسبت شهرنشینی (درصد)	۱/۰۴۴۰
۴۲	نرخ باسوادی (درصد)	۱/۰۶۷۸
۴۳	نرخ باسوادی زنان (درصد)	۱/۰۹۸۱
۴۴	نسبت باسوادان با تحصیلات عالی به کل باسوادان (درصد)	۱/۱۲۲۸
۴۵	نسبت مراکز بهداشتی درمانی و خانه بهداشت به جمعیت (ده هزار نفر جمعیت)	۱/۱۴۶۵
۴۶	نسبت پزشک به جمعیت (ده هزار نفر جمعیت)	۱/۱۸۲۲
۴۷	نسبت مدرسه راهنمایی به تعداد روستا (درصد)	۱/۲۰۴۲
۴۸	نسبت دبیرستان و هنرستان به تعداد روستا (درصد)	۱/۲۳۰۶
۴۹	نسبت کتابخانه و کانون پرورش فکری کودکان به تعداد روستا (درصد)	۱/۲۵۸۸
۵۰	نسبت تأسیسات ورزشی به تعداد روستا (درصد)	۱/۲۹۰۰
۵۱	نسبت روستاهای بهره‌مند از آب آشامیدنی سالم (درصد)	۱/۳۱۳۳
۵۲	نسبت روستاهای بهره‌مند از دفتر پستی به تعداد روستا (درصد)	۱/۳۳۷۲
۵۳	نسبت جمعیت تحت پوشش کمیته امداد و بهزیستی به کل جمعیت (درصد)	۱/۳۶۱۱
۵۴	نسبت روستاهای خالی از سکنه به کل روستاها (درصد)	۰/۰۳۴۶

(اطلس مناطق محروم کشور، بنیاد برکت، ۱۳۹۶)

جدول ۲۴- مناطق کم تر توسعه یافته استان کهگیلویه و بویراحمد

ردیف	استان	شهرستان	بخش
۱	کهگیلویه و بویراحمد	بهمنی	مرکزی
۲	کهگیلویه و بویراحمد	بهمنی	بهمنی گرمسیری
۳	کهگیلویه و بویراحمد	دنا	مرکزی
۴	کهگیلویه و بویراحمد	دنا	پاتاوه
۵	کهگیلویه و بویراحمد	دنا	کبکیان
۶	کهگیلویه و بویراحمد	کهگیلویه	مرکزی
۷	کهگیلویه و بویراحمد	کهگیلویه	چاروسا
۸	کهگیلویه و بویراحمد	کهگیلویه	دیشمک
۹	کهگیلویه و بویراحمد	کهگیلویه	لنده
۱۰	کهگیلویه و بویراحمد	چرام	مرکزی
۱۱	کهگیلویه و بویراحمد	چرام	سرفاریاب

(اطلس مناطق محروم کشور، بنیاد برکت، ۱۳۹۶)

نتایج این پژوهش حاکی از آن است که در مجموع، ۵۶۴ بخش و شهرستان محروم در استان‌های مختلف کشور مورد سنجش قرار گرفته است. در این میان استان کهگیلویه و بویراحمد دارای ۵ شهرستان و ۳۸ دهستان محروم است. شهرستان‌های بهمنی بخش بهمنی گرمسیری، کهگیلویه بخش دیشموک، بویراحمد بخش لوداب، بویراحمد بخش مارگون، کهگیلویه بخش چاروسا، چرام بخش سرفاریاب به ترتیب در ردیف ۳۴، ۴۱، ۴۰، ۶۰، ۸۰ و ۸۵ مناطق محروم کشور به شمار آمدند. بدیهی است رفع محرومیت مناطق مذکور مستلزم شناخت کافی از امکانات و پتانسیل‌های منطقه‌ای و بهره‌گیری از آن‌ها در جهت رفع محرومیت و دستیابی به توسعه پایدار است. مزیت‌های نسبی مناطق محروم استان کهگیلویه و بویراحمد در سه بخش عمده اقتصادی یعنی کشاورزی، صنعت و خدمات و زیر بخش‌های آن به شرح زیر است:

الف) کشاورزی:

۱. مزیت نسبی در تولید محصولات باغی نظیر سیب، مرکبات، انگور آبی، گردو، هلو، انگور دیم، انار، زیتون، زردآلو، آلو، انجیر آبی، گلابی، بادام آبی و گیلان
۲. مزیت نسبی در تولید گندم، هندوانه، جو، شلتوک، یونجه، ذرت علوفه‌ای، گوجه، خیار، ذرت دانه‌ای، خربزه، پیاز، شیدر، چغندرقد، لوبیا، کلزا، عدس و سیب‌زمینی.
۳. مزیت نسبی در دامداری و دام‌پروری و پرورش دام سبک.

۴. مزیت نسبی در پرورش دام سنگین به خصوص در بخش‌های مرکزی کهگیلویه، پاتاوه دنا، مرکزی چرام، کبگیان دنا و بخش لنده کهگیلویه.
۵. مزیت نسبی در تولید گوشت مرغ و تخم مرغ
۶. مزیت نسبی در پرورش زنبور عسل
۷. مزیت نسبی در پرورش ماهیان و آبی‌پروری با توجه به وجود چشمه‌سارها و رودخانه‌های دائمی در برخی از بخش‌های استان نظیر: لوداب و مارگون بویراحمد، بخش بوستان باشت بخش پاتاوه دنا و بخش چار و ساو مرکزی کهگیلویه
۸. مزیت نسبی در وجود جنگل و مراتع مناسب که زمینه مناسبی برای پرورش دام سبک را فراهم نموده است.

ب) صنعت:

۱. وجود ناحیه صنعتی دنا در بخش مرکزی شهرستان دنا
۲. وجود ناحیه صنعتی باشت در بخش مرکزی شهرستان گچساران
۳. وجود ناحیه صنعتی دلی بچک در بخش مرکزی شهرستان بویراحمد
۴. وجود شهرک صنعتی دهدشت در بخش چرام شهرستان کهگیلویه
۵. وجود شهرک صنعتی سقاوه در بخش مارگون شهرستان بویراحمد
۶. وجود شهرک صنعتی خان احمد در بخش باشت شهرستان گچساران
۷. وجود شهرک صنعتی دهدشت ۲ در بخش چرام شهرستان کهگیلویه
۸. وجود شهرک صنعتی لیکک در بخش مرکزی شهرستان بهمئی
۹. وجود ظرفیت‌های معدنی و معادن سنگ لاشه، ماسه‌سنگی، نمک آبی، سنگ آهک، سلسین، بوکسیت، سنگ گچ و مرمریت در بخش‌های محروم استان.
۱۰. مزیت نسبی در تولید قالی و قالیچه، گبه، گلیم در غالب بخش‌های محروم کشور، همچنین جوال‌بافی در بویراحمد.
۱۱. مزیت نسبی و داشتن پتانسیل مناسب در تولید چرم و کفش به لحاظ رواج گوسفندداری در استان
۱۲. مزیت نسبی در ایجاد صنایع تبدیلی، تکمیلی، بسته‌بندی و وابسته به کشاورزی و دامداری محصولات به لحاظ داشتن باغات میوه قابل توجه.

ج) خدمات:

۱. مزیت نسبی در ارائه خدمات بازرگانی به لحاظ نزدیکی به آب‌های گرم خلیج فارس و قابلیت دسترسی به بنادر حاشیه آن در کوتاه‌ترین زمان ممکن است. انجام مبادلات اقتصادی و بازرگانی، وجود گمرک یاسوج، قابلیت توسعه صنعتی در زمینه صنایع نفت، گاز و پتروشیمی، هم‌چنین صنایع فرآورده‌های مواد معدنی و صنایع تبدیلی جانی کشاورزی و دامی و داشتن توان بالای تولید محصولات جنگلی با استفاده از میوه بلوط، هم‌چنین موقعیت ارتباطی مناسبی در مرکز و جنوب کشور و هم‌جواری با قطب‌های صنعتی توسعه‌یافته اصفهان، شیراز، اهواز و عسلویه.
۲. مزیت نسبی در فعالیت‌های مرتبط با گردشگری با وجود جاذبه‌های طبیعی و جاذبه‌های ناشی از شیوه زیست معیشتی عشایری و فرهنگی و توان ایجاد اقامتگاه‌های سنتی بومی و ... در بخش‌های محروم استان.
۳. مزیت نسبی در استفاده از انرژی برق آبی کوچک زیست‌توده برای نواحی روستایی بخش‌های محروم به لحاظ داشتن بازندگی سالانه مناسب و بهره‌مندی از منابع آب‌های سطحی و زیرزمینی.
۴. مزیت نسبی وجود مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای متعدد در استان، که زمینه توانمندسازی مهارتی جوانان مستعد بخش‌های مناطق محروم را فراهم می‌کند (اطلس مناطق محروم کشور، بنیاد برکت، ۱۳۹۶).

۳-۲-۲- شاخص‌های جمعیتی دهستان‌های محروم استان کهگیلویه و بویر احمد

همان‌طور که مشاهده می‌شود بر اساس داده‌های سرشماری سال ۱۳۹۵، جمعیت کل ساکن در مناطق محروم استان کهگیلویه و بویر احمد برابر با ۲۰۵۸۶۸ نفر است. از این تعداد ۱۰۲/۴۸۴ نفر زن و ۱۰۳/۳۸۴ نفر مرد هستند. تعداد خانوار ساکن در این مناطق برابر با ۵۴/۴۲۴ است. میانگین بعد خانوار برابر با ۳/۷۶ است و میانگین نسبت جنسی در این مناطق برابر با ۱۰۰/۳ است. نسبت جنسی در مناطق محروم این استان پایین‌تر از متوسط نسبت جنسی کشور (۱۰۳) است. بعد خانوار این مناطق بیش‌تر از متوسط بعد خانوار در کل کشور است (متوسط بعد خانوار کل کشور در سرشماری ۱۳۹۵ برابر با ۳/۳ بوده است). بالاترین نسبت جنسی مربوط به دهستان بهمئی گرمسیری جنوبی واقع در شهرستان بهمئی با نسبت ۱۰۶/۴ است. پس از آن دهستان‌های چرام، کفش‌کنان، سپیدار، بابوئی و مارگون به ترتیب با ۱۰۵، ۱۰۴/۷، ۱۰۴/۴، ۱۰۴/۳ و ۱۰۴ بالاترین نسبت جنسی را دارا هستند.

بالاترین میزان بعد خانوار نیز مربوط به دهستان آجم در شهرستان کهگیلویه با بعد خانوار ۴/۵ بوده است. بعد خانوار به ترتیب در دهستان‌های بهمئی سرحدی شرقی، بهمئی سرحدی غربی، زیلایی، طیبی و چین به ترتیب با ۴/۴، ۴/۳، ۴/۲، ۴/۲ و ۴ است و در شهرستان‌های کهگیلویه و بویر احمد بیش‌ترین میزان را داشته است.

جدول ۷۵- شاخص‌های جمعیتی مناطق محروم استان کهگیلویه و بویر احمد

تابعیت تقسیماتی			سرشماری سال ۹۵						
بخش	شهرستان	استان	دهستان کمتر توسعه یافته	بعد خانوار	نسبت جنسی	تعداد زنان	تعداد مردان	جمعیت	خانوار
بهمنی گرمسیری	بهمنی	کهگیلویه و بویر احمد	بهمنی گرمسیری شمالی	۳/۷	۱۰۰/۹	۰۶۱,۳	۰۸۹,۳	۱۵۰,۶	۶۴۶,۱
بهمنی گرمسیری	بهمنی	کهگیلویه و بویر احمد	سرآسیاب یوسفی	۳/۷	۱۰۲	۶۱۰,۱	۶۴۲,۱	۲۵۲,۳	۸۹۰
مرکزی	بهمنی	کهگیلویه و بویر احمد	بهمنی گرمسیری جنوبی	۳/۸	۱۰۶/۴	۴۳۲,۳	۶۵۱,۳	۰۸۳,۷	۸۸۰,۱
مرکزی	بهمنی	کهگیلویه و بویر احمد	کفش کنان	۳/۴	۱۰۴/۷	۶۷۶	۷۰۸	۳۸۴,۱	۴۰۲
لوداب	بویر احمد	کهگیلویه و بویر احمد	چین	۴/۰	۱۰۱	۸۲۴,۱	۸۴۳,۱	۶۶۷,۳	۹۱۹
لوداب	بویر احمد	کهگیلویه و بویر احمد	لوداب	۳/۸	۱۰۱/۱	۵۲۲,۳	۵۶۱,۳	۰۸۳,۷	۸۵۸,۱
مارگون	بویر احمد	کهگیلویه و بویر احمد	زیلانی	۴/۲	۱۰۳/۹	۵۸۳,۴	۷۶۰,۴	۳۴۳,۹	۲۴۶,۲
مارگون	بویر احمد	کهگیلویه و بویر احمد	مارگون	۳/۹	۱۰۴/۰	۶۲۷,۳	۷۷۱,۳	۳۹۸,۷	۸۸۰,۱
مرکزی	بویر احمد	کهگیلویه و بویر احمد	دشت روم	۳/۵	۱۰۲/۶	۳۵۶,۵	۴۹۷,۵	۸۵۳,۱۰	۰۸۲,۳
مرکزی	بویر احمد	کهگیلویه و بویر احمد	سپیدار	۳/۷	۱۰۴/۴	۸۱۷,۳	۹۸۶,۳	۸۰۳,۷	۱۱۰,۲
مرکزی	بویر احمد	کهگیلویه و بویر احمد	کاکان	۳/۴	۹۷/۲	۸۶۶	۸۴۲	۷۰۸,۱	۵۰۲
پاتاوه	دنا	کهگیلویه و بویر احمد	پاتاوه	۳/۷	۹۹/۵	۳۲۹,۶	۲۹۵,۶	۶۲۴,۱۲	۳۸۱,۳
پاتاوه	دنا	کهگیلویه و بویر احمد	سادات محمودی	۳/۷	۱۰۲/۸	۰۰۸,۵	۱۴۸,۵	۱۵۶,۱۰	۷۳۰,۲
کبکیان	دنا	کهگیلویه و بویر احمد	کبکیان	۳/۵	۹۴/۷	۴۷۴,۲	۳۴۲,۲	۸۱۶,۴	۳۶۸,۱
کبکیان	دنا	کهگیلویه و بویر احمد	چنار	۳/۸	۹۲/۷	۹۱۴	۸۴۷	۷۶۱,۱	۴۶۵
مرکزی	دنا	کهگیلویه و بویر احمد	توت نده	۳/۶	۱۰۲/۳	۳۹۴,۲	۴۴۸,۲	۸۴۲,۴	۳۵۳,۱
مرکزی	دنا	کهگیلویه و بویر احمد	دنا	۳/۴	۱۰۰/۰	۳۸۸,۲	۳۸۸,۲	۷۷۶,۴	۴۱۲,۱
چاروسا	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	طیبه سرحدی شرقی	۳/۹	۱۰۳/۴	۸۶۹,۲	۹۶۶,۲	۸۳۵,۵	۵۱۱,۱
چاروسا	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	طیبه سرحدی غربی	۴/۲	۹۶/۶	۷۸۸,۳	۶۶۱,۳	۴۴۹,۷	۷۵۵,۱
چرام	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	العجین	۳/۶	۹۷/۲	۶۴۵,۲	۵۷۰,۲	۲۱۵,۵	۴۴۲,۱
چرام	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	چرام	۳/۸	۱۰۵/۰	۶۹۹,۲	۸۳۵,۲	۵۳۴,۵	۴۵۳,۱
دیشموک	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	آجم	۴/۵	۱۰۲/۵	۱۹۸	۲۰۳	۴۰۱	۸۹
دیشموک	کهگیلویه	کهگیلویه و بویر احمد	بهمنی سرحدی شرقی	۴/۴	۱۰۳/۶	۸۸۲,۳	۰۲۲,۴	۹۰۴,۷	۷۹۵,۱

تابعیت تقسیماتی				سرشماری سال ۹۵					
بخش	شهرستان	استان	دهستان کمتر توسعه یافته	بعد خانوار	نسبت جنسی	تعداد زنان	تعداد مردان	جمعیت	خانوار
دیشموک	کهگیلویه	کهگیلویه و بویراحمد	بهمنی سرحدی غربی	۴/۳	۱۰۳/۹	۲۶۲,۳	۳۸۸,۳	۶۵۰,۶	۵۳۳,۱
سرفاریاب	کهگیلویه	کهگیلویه و بویراحمد	پشته زیلانی	۳/۸	۱۰۳/۴	۱۸۸,۱	۲۲۸,۱	۴۱۶,۲	۶۳۵
سرفاریاب	کهگیلویه	کهگیلویه و بویراحمد	سرفاریاب	۳/۵	۱۰۰/۴	۵۷۹,۱	۵۸۶,۱	۱۶۵,۳	۸۹۵
لنده	کهگیلویه	کهگیلویه و بویراحمد	عالی طیب	۳/۷	۹۶/۵	۱۱۴,۱	۰۷۵,۱	۱۸۹,۲	۵۹۲
لنده	کهگیلویه	کهگیلویه و بویراحمد	طیبه گرمسیری شمالی	۳/۸	۱۰۰/۳	۹۹۲,۱	۹۹۸,۱	۹۹۰,۳	۰۵۳,۱
مرکزی	کهگیلویه	کهگیلویه و بویراحمد	طیبه گرمسیری جنوبی	۳/۵	۹۸/۴	۴۲۹	۴۲۲	۸۵۱	۲۴۳
مرکزی	کهگیلویه	کهگیلویه و بویراحمد	دشمن زیاری	۳/۸	۹۶/۲	۰۵۳,۲	۹۷۶,۱	۰۲۹,۴	۰۷۰,۱
مرکزی	کهگیلویه	کهگیلویه و بویراحمد	دهدشت شرقی	۳/۹	۱۰۱/۶	۰۸۹,۶	۱۸۸,۶	۲۷۷,۱۲	۱۵۹,۳
مرکزی	کهگیلویه	کهگیلویه و بویراحمد	دهدشت غربی	۳/۸	۹۶/۸	۴۸۵,۴	۳۴۱,۴	۸۲۶,۸	۳۴۸,۲
مرکزی	کهگیلویه	کهگیلویه و بویراحمد	راک	۳/۸	۹۱/۲	۲۸۳,۲	۰۸۳,۲	۳۶۶,۴	۱۳۹,۱
باشت	گهساران	کهگیلویه و بویراحمد	کوه مره خامی	۳/۹	۱۰۰/۷	۲۱۰,۱	۲۱۸,۱	۴۲۸,۲	۶۲۶
باشت	گهساران	کهگیلویه و بویراحمد	بابونی	۳/۵	۱۰۴/۳	۱۲۵,۲	۲۱۶,۲	۳۴۱,۴	۲۳۵,۱
مرکزی	گهساران	کهگیلویه و بویراحمد	بی بی حکیمه	۳/۵	۹۸/۶	۶۹۰	۶۸۰	۳۷۰,۱	۳۹۱
مرکزی	گهساران	کهگیلویه و بویراحمد	لیشتر	۳/۷	۱۰۱/۴	۲۴۲,۴	۳۰۱,۴	۵۴۳,۸	۳۰۰,۲
مرکزی	گهساران	کهگیلویه و بویراحمد	بویراحمد گرمسیری	۳/۳	۹۰/۳	۷۸۱,۱	۶۰۹,۱	۳۹۰,۳	۰۳۶,۱
جمع میانگین				۳/۷۶	۱۰۰/۳	۱۰۲/۴۸۴	۱۰۳۳۸۴	۲۰۵۸۶۸	۵۴۴۲۴

(داده‌های سرشماری مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

۳-۲-۳- جمع‌بندی

استان کهگیلویه و بویراحمد با مساحت ۱۶/۲۶۴ کیلومتر مربع و جمعیت ۷۱۳/۵۲ نفر (بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵، مرکز آمار ایران) در امتداد رشته کوه‌های زاگرس قرار دارد. کهگیلویه و بویراحمد سرزمینی کوهستانی و نسبتاً مرتفع است که حدود سه چهارم مساحت آن را ارتفاعات و تپه‌ماهورها تشکیل داده است. هرچه در امتداد کوه‌های زاگرس از شمال شرقی به جنوب غربی نزدیک‌تر شویم، از ارتفاع کوه‌ها و مقدار بارندگی و رطوبت هوا کاسته می‌شود. این وضعیت منجر به ایجاد اقلیم دوگانه‌ای شده است و استان کهگیلویه و بویراحمد را به دو ناحیه سردسیری و گرمسیری تقسیم نموده است.

این استان از شمال با استان‌های اصفهان و چهارمحال بختیاری، از شرق و جنوب شرقی با استان فارس، از جنوب با استان بوشهر و از غرب با استان خوزستان هم‌مرز است. با این وجود این استان به دلیل کوهستانی بودن و عدم بهره‌مندی از جاده‌های مناسب در بن بست ارتباطی قرار گرفته است.

به‌طور کلی استان کهگیلویه و بویراحمد با وجود معادن، منابع نفت و گاز، جنگل‌ها و مراتع حاصلخیز، جاذبه‌های توریستی طبیعی و ... از جمله مناطق محروم کشور محسوب می‌شود. بر اساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، در رابطه با سنجش فقر ایران در سال ۱۳۹۵؛ نرخ فقر استان‌های کهگیلویه و بویراحمد، سیستان و بلوچستان و ایلام بر اساس خط فقر خوراکی در خوشه پنجم قرار گرفته است. به این معنا که در این مناطق، ۶۵ درصد از افراد کم‌تر از ۲۱۰۰ کالری مصرف می‌کنند و یا هزینه خوراکی آن‌ها کم‌تر از سبد ۲۱۰۰ کالری است (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۷: ۳۱).

در استان کهگیلویه و بویراحمد همچون بسیاری از مناطق توسعه‌نیافته کشور، به دلیل عدم وجود امکانات مناسب شغلی، بالا بودن میزان باروری عمومی، برخورداری از جمعیت نسبتاً جوان در دهه‌های گذشته، عدم وجود تأسیسات و امکانات آموزشی لازم، مهاجرفرستی دارای ابعاد گسترده‌ای بوده است. به‌طوری که بر اساس برنامه آمایش استان کهگیلویه و بویراحمد، این استان در سال ۱۳۹۰، جایگاه نهم را در میان استان‌های مهاجرفرست کشور به دست آورده است (برنامه آمایش استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۹۳).

بنابراین رفع کاستی‌های مذکور، توسعه اشتغال، تأمین زیرساخت‌های لازم به خصوص در حوزه ارتباطی و حداکثر استفاده از قابلیت‌های طبیعی در زمینه گردشگری و رشد صنایع این استان می‌بایست در محور برنامه‌های توسعه‌ای قرار گیرد.

۳-۳-۳- سکونتگاه‌های غیر رسمی

سکونتگاه‌های غیررسمی به مثابه یکی از پیامدها و ویژگی‌های بارز شهرنشینی در کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران است. این سکونتگاه‌ها یکی از عوامل تهدیدکننده کیفیت زندگی و برهم زنده تعادل اجتماعی در شهرها به حساب می‌آیند. اسکان غیررسمی در شهرها به طور اساسی ناشی از عوامل متعددی است. بخشی از آن سبب توسعه ناهمگون و نابرابر مناطق شهری و تفاوت‌های مکانی- فضایی (افتراق مکانی) نسبت به امکانات و تسهیلات موجود می‌شود.

تعاریف متعددی از سکونتگاه‌ها ارائه شده است که هر یک بر ملاک‌ها و معیارهای خاصی مانند کالبد، جغرافیا، اقتصاد، روابط اجتماعی و ویژگی‌های روانی تأکید کرده‌اند. برخی از نظر «بوم‌شناسی شهری» بر عواملی مانند نحوه استفاده از زمین، کمبود مسکن، قیمت و اجاره زمین توجه کرده و عده‌ای دیگر از چشم‌انداز «فقر شهری» و مسائلی مانند نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی و «تبعیض» نگریسته‌اند.

این پدیده به اشکال متفاوت در گوشه و کنار شهرها، حتی در بخش مرکزی شهرها در قالب محله‌هایی با عناوین زاغه، آلونک‌نشینی، حاشیه‌نشینی، سکونتگاه‌های خودرو، سکونتگاه‌های غیرمجاز، سکونتگاه‌های برنامه‌ریزی نشده و ... مشاهده می‌شود. فقدان مالکیت بر زمین، قرارگیری در اراضی نامناسب (حریم خطوط راه‌آهن، بزرگراه‌ها و ...)، در دسترس نبودن امکانات پایه زندگی، بی‌نظمی و نابسامانی کالبدی، اقتصادی و اجتماعی، وجود فضاهای بی‌دفاع، گم و بدون نظارت از ویژگی‌های این سکونتگاه‌هاست.

مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری و گسترش سکونتگاه‌های غیررسمی؛ روند شتابان جمعیت شهری و عدم توسعه زیرساخت‌های ضروری، مهاجرت گسترده اعم از روستا به شهر و مهاجرت افراد از هسته داخلی شهر به حواشی آن، سطح پایین درآمد خانوار و بالا بودن بهای زمین و همچنین هزینه ساخت و ساز رسمی، فقدان منطقه‌بندی و کاربری نامناسب زمین، ناکارآمدی سیاست‌ها و برنامه دولت‌ها، برنامه‌ریزی از بالا به پایین، توزیع ناعادلانه خدمات و امکانات بوده است.

۳-۳-۱- نحوه مواجهه دولت‌ها با سکونتگاه‌های غیررسمی

به دنبال شهرنشینی شتابان معاصر در کشورهای درحال توسعه و از جمله ایران، سکونتگاه‌های غیررسمی به مثابه جلوه‌ای کالبدی از فقر شهری در درون یا پیرامون شهرها شکل گرفتند. بنا به شرایط تاریخی و جغرافیایی و با توجه به مکاتب اقتصادی و سیاسی حاکم، از این پدیده برداشت‌های متفاوتی شکل گرفت و برای حل آن نیز رویکردهای متفاوتی اتخاذ گردید. از نادیده انگاشتن تا توانمندسازی، طیفی از اقدامات و سیاست‌ها را در برمی‌گیرد که به فراخور شرایط تاریخی و جغرافیایی مورد توجه قرار گرفته‌اند. این سیاست‌ها تحت تأثیر مکاتب، نظام‌های سیاسی و اجرایی و یا سازمان‌های بین‌المللی ترویج شده و کمابیش در بیش‌تر این کشورها تجربه شده‌اند. سیاست‌هایی چون نادیده گرفتن، تخریب و تخلیه اجباری، مسکن عمومی، بهسازی و توانمندسازی و ... نتایج متفاوتی را در کشورهای مختلف به همراه داشته است.

از اوایل سده بیستم که مسئله فقر و سکونتگاه‌های فقیرنشین مورد توجه جدی برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران قرار گرفت؛ تمرکز بر سیاست‌های اقتصادی کلان از جمله سیاست‌های فقرزدایی و سیاست‌هایی برای افزایش متوسط

درآمد و نیز ایجاد عدالت اجتماعی، همواره به مثابه راه حل ریشه‌ای فقر و محلات فقیرنشین مورد توجه بوده است.

جدول ۲۶- خلاصه رویکردهای مسلط در برنامه‌ریزی و حل مسئله سکونتگاه‌های غیررسمی

نکات اصلی	دوره رواج و تسلط	رویکرد
با توسعه اقتصادی در کل جامعه مشکل حل خواهد شد. مشکل ساختاری است و با برنامه‌ریزی محلی حل نخواهد شد.	تا دهه ۱۹۶۰	نادیده گرفتن
سکونتگاه‌های غیررسمی غده چرکین بر بدن شهر هستند و باید برچیده شوند.	۱۹۶۰ تا ۱۹۸۰ برخی کشورها تاکنون	حذف و تخلیه اجباری
بهره‌گیری از نیروی کار، مهارت و توان مدیریت ساکنان در حل مشکل	۱۹۷۰ و ۱۹۸۰	خودیاری
دولت و منابع دولتی کلید حل مشکل است. نیاز به پارانه‌های هدف‌دار مسکن	۱۹۵۰ تا ۱۹۸۰	مسکن عمومی (اجتماعی)
تأمین زمین و زیرساخت‌های اولیه راه حل است.	۱۹۷۰ تا ۱۹۸۰	مکان - خدمات
تأمین حق سکونت و زیرساخت‌ها با بهره‌گیری از وضع موجود	۱۹۸۰ تاکنون	ارتقاء بخشی (بهبودی)
ایجاد چارچوب سیاسی، اداری و محیطی استفاده از ظرفیت‌های درونی اجتماعات محل توسعه اقتصادی و اجتماعی	۱۹۹۰ تاکنون	توانمندسازی
با ترکیبی از توانمندسازی و تأکید بر حکمروایی شایسته (به‌ویژه حق نگاهداشت مسکن) محور، اجتماع محلی دانسته شد.	از ۲۰۰۰	اجتماع محوری (تام)

(ایراندوست، ۱۳۸۹: ۱۳۹)

۳-۳-۲- سکونتگاه‌های غیررسمی در ایران و به‌طور خاص استان کهگیلویه و بویر احمد

ایران از جمله کشورهای در حال توسعه‌ای محسوب می‌شود که با مشکل وجود سکونتگاه‌های غیررسمی روبروست. سکونتگاه‌های غیررسمی در ایران پیش از سال ۱۳۳۰ به صورت محدود در چند شهر به وجود آمد. با این وجود تا قبل از اصلاحات ارضی، روندی بسیار آرام و کند داشته است. اما بعد از اصلاحات ارضی در سال ۱۳۴۲ همراه با رشد مهاجرت، حاشیه‌نشینی نیز ابعاد وسیع‌تری پیدا کرد. چراکه اکثر خوش‌نشینانی که صاحب نسق نبوده و در نتیجه زمینی به آن‌ها واگذار نشد و کشاورزانی نیز که مقدار ناچیزی زمین به آن‌ها رسیده بود مهاجرت نموده و در محلات فقیرنشین و حاشیه شهرها سکنی گزیدند. نکته قابل ذکر آن است که وجه اشتراک تمامی انواع سکونتگاه‌های غیررسمی دستیابی محدود و یا عدم دسترسی به امکانات و خدمات اساسی و زیرساختی است. اما در ایران سکونتگاه‌های غیررسمی به گونه‌ای متفاوت از سایر کشورها شکل گرفته است. به‌طوری که در غالب سکونتگاه‌های ایران، تصرف و مالکیت به صورت ملکی است و شکل تصرف عدوانی و

غضبی بسیار نادر است. ساکنان این سکونتگاه‌ها مسکن را خود بر روی زمینی که تملک کرده‌اند، ساخته اما ضوابط و مقررات رسمی را رعایت نکرده و در نتیجه این سکونتگاه‌ها بدون برنامه ایجاد شده است. از این رو سکونتگاه‌های بی ضابطه با سکونتگاه‌های ایران قرابت معنایی بیش تری دارد. در حال حاضر بیش از ۳۰ درصد از جمعیت کشورمان در سکونتگاه‌های غیررسمی ساکن هستند. متأسفانه این پدیده به سرعت در حال رشد و گسترش است و مشکلات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، امنیتی و زیست محیطی فراوانی را در اغلب شهرهای ایران به وجود آورده است. استان کهگیلویه و بویر احمد نیز از جمله استان‌هایی است که با پدیده سکونتگاه‌های غیررسمی مواجه است. این استان با وجود دارا بودن منابع ارزشمند همچون نفت و گاز، آب‌های سطحی، شرایط طبیعی و اقلیمی و جاذبه‌های گردشگری منحصر به فرد از وضعیت توسعه اقتصادی و اجتماعی مناسبی در مقایسه با شاخص‌های ملی برخوردار نیست. عوامل متعددی منجر به شکل‌گیری و رشد سکونتگاه‌های غیررسمی در این استان شده است. تنها مطالعات در دسترس در رابطه با سکونتگاه‌های غیررسمی در این استان مربوط به مطالعات وزارت کشور در سال ۱۳۹۰ بوده است. در این سال استان کهگیلویه و بویر احمد دارای ۵۲۲۵۲ نفر جمعیت حاشیه‌نشین بوده است که در ۱۶ محله اسکان غیررسمی و در دو شهر یاسوج و دو گنبدان استقرار یافته‌اند. اگرچه این استان از این حیث در رتبه پانزدهم کشور قرار دارد. اما روند رشد شکل‌گیری سکونتگاه‌های غیررسمی در استان نگران کننده است. بنا بر آخرین اظهارات مسئولین استانی جمعیت حاشیه‌نشین شهر یاسوج از ۲۵ هزار نفر در سال ۱۳۹۰ به ۶۸ هزار نفر در سال ۱۳۹۴ افزایش یافته است (مرکز بررسی‌های استراتژیک، ۱۳۹۵: ۴).

استان کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۳۵ فاقد سکونتگاه شهری بوده و جمعیت ساکن در این منطقه به صورت عشایر غیرساکن ییلاق و قشلاق می‌نمودند. اما در سال‌های اخیر شاهد رشد سریع شهرها و مهاجرت از روستاهای این استان بوده‌ایم.

جدول ۷۷- سهم جمعیت شهری و روستایی استان طی سال‌های ۹۵-۱۳۸۵

سال	جمعیت کل		ساکن در نقاط شهری		ساکن در نقاط روستایی و غیرساکن	
	جمعیت کل	درصد	جمعیت	درصد	جمعیت	درصد
۱۳۸۵	۶۳۴۴۹۹	۳۰۲۱۹۲	۴۷/۶	۳۳۲۱۰۷	۵۲/۴	
۱۳۹۰	۶۵۸۶۲۹	۳۴۶۶۲۶	۵۲/۶	۳۱۲۰۰۳	۴۷/۴	
۱۳۹۵	۷۱۳۰۵۲	۳۹۷۴۶۱	۵۵/۷	۳۱۵۵۹۱	۴۴/۳	

(برنامه آمایش استان کهگیلویه و بویر احمد: ۱۸)

در استان کهگیلویه و بویراحمد نیز به پیروی از روند جاری کشور، توزیع جمعیتی استان از روستانشینی به شهرنشینی روز به روز در حال افزایش است. گرچه نرخ روستانشینی در طی سال‌های اخیر کاهش یافته است، با این وجود این نرخ همواره از متوسط کشور بالاتر بوده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود در سال ۱۳۹۵، ۴۴/۳ درصد از جمعیت این استان در نقاط روستایی و غیرساکن حضور داشتند. نکته قابل توجه آن است که شهرهای این استان نیز همچنان ماهیت روستایی خود را حفظ نموده‌اند. شهرستان‌های بویراحمد، دنا، کهگیلویه، بهمئی، گچساران، باشت، چرام و لنده شهرستان‌های عشایرنشین کهگیلویه و بویراحمد را تشکیل می‌دهند.

بر اساس نتایج پایه اولین سرشماری ثبتی مبنایی عشایر کوچنده کشور در سال ۱۳۹۹، جمعیت عشایری استان کهگیلویه و بویراحمد در دوره قشلاقی ۷/۳۱۲ خانوار با جمعیت ۲۹/۲۶۷ نفر و در دوره ییلاقی ۹/۲۷۲ خانوار با جمعیت ۳۷/۱۲۶ نفر است. این در حالی است که بر اساس اطلاعات سومین سرشماری رسمی عشایر کوچنده کشور که در سال ۱۳۸۷ توسط مرکز آمار ایران انجام شده بود، جمعیت عشایری استان کهگیلویه و بویراحمد در دوره قشلاقی برابر با ۶۳/۲۲۵ (۱۰۰۸۸ خانوار) و در دوره ییلاقی برابر با ۷۰/۷۷۵ (۱۱۱۲۰ خانوار) بوده است (سایت سازمان امور عشایر ایران). با توجه به بررسی‌های و آمار و اطلاعات مذکور، آهنگ رشد یکجانشینی در استان در حال افزایش است. یکجانشینی مستلزم تأمین زیرساخت‌ها، اشتغال‌زایی، تأمین مسکن و ... است. بدیهی است، فقدان یا کاستی در هر یک از موارد منجر به حاشیه رانده شدن جمعیت به پیرامون شهرها خواهد شد. در حال حاضر آمارهای دقیقی از وضعیت سکونتگاه‌های غیررسمی در این استان موجود نمی‌باشد. برخی از مسئولین به شکل گیری و گسترش سکونتگاه‌های غیررسمی در پیرامون شهرهای بزرگ، نظیر یاسوج و گچساران اشاره داشته‌اند. برخی نیز معتقدند مناطقی نظیر مادون که روستایی در اطراف یاسوج بوده است؛ به دلیل رشد بالای سکونتگاه غیررسمی به صورت غیراصولی به شهر تبدیل شده است و زیرساخت‌های لازم در آن مهیا نبوده است.

۳-۳-۳- جمع‌بندی

گسترش سکونتگاه‌های غیررسمی در استان کهگیلویه و بویراحمد متأثر از عوامل مختلفی است. مواردی چون مهاجرت از روستا به شهرها، یکجانشینی عشایر و کمبود تسهیلات زیرساختی، کمبود امکانات آموزشی در روستاها، بیکاری، محدودیت‌های اقلیمی نظیر کوهستانی بودن و کمبود زمین‌های کشاورزی، تمرکز امکانات در شهرهای بزرگ، ضعف ارتباطی با سایر استان‌ها به دلیل صعب‌العبور بودن مسیرهای موجود، نبود راه آهن، نایم بودن جاده‌ها و آسفالت نبودن برخی محورها و به تبع آن، عدم امکان مبادلات تجاری و ضعف اقتصادی؛ از جمله مهم‌ترین عوامل رشد سکونتگاه‌های غیررسمی در این استان بوده است.

بررسی نقش سکونتگاه‌های روستایی بر اساس اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی بیانگر آن است که در هیچ‌یک از شهرستان‌های استان سهم مشاغل بخش کشاورزی از کل مشاغل به بیش از ۴۱ درصد نمی‌رسد. بنابراین با توجه به اراضی کشاورزی محدود و کوهستانی بودن اغلب اراضی استان، کشاورزی به عنوان فعالیت غالب اکثر جوامع روستایی استان در نظر گرفته نمی‌شود (برنامه آمایش استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۹۳: ۱۲۵). بی‌شک در شرایط کنونی فضاها روستایی نمی‌تواند فقط جایگاه فعالیت‌های سنتی باشد؛ لذا برای نگهداشت جمعیت و تأمین اشتغال روستایی، باید توجه به توان‌ها و قابلیت‌های بالقوه فضاها روستایی، توسعه بخش خدمات، صنعت و همچنین پتانسیل‌های توریسم مد نظر قرار گیرد؛ تحقق این امر در گرو توسعه یکپارچه شهری و روستایی است. برخی از فضاها روستایی استان، محیط مناسبی برای رونق توریسم به‌ویژه اکوتوریسم (شهرستان‌های نظیر دنا، چرام) است. ناحیه کوهپایه‌ای استان نیز با پوشش جنگلی و چشم‌اندازهای ارزشمند، برخورداری از قابلیت‌های کشاورزی و منابع آب و خاک مناسب، برخی به دلیل ذخایر معدنی (بهمنی گرمسیری جنوبی و دهدشت) و قسمت اعظم فضاها روستایی شهرستان گچساران به دلیل فعالیت‌های نفت و گاز و امکانات انرژی، مستعد برای توسعه یکپارچه است.

بنابراین مواردی چون شناخت وضعیت موجود سکونتگاه‌های غیررسمی این استان و برنامه‌ریزی جهت حل مشکلات و آسیب‌های آن، می‌بایست در اولویت اقدامات قرار گیرد. چراکه افزایش مهاجرت و رشد سکونتگاه‌ها نه تنها منجر به رشد آسیب‌های اجتماعی، ناامنی و ... در استان کهگیلویه و بویراحمد خواهد شد؛ بلکه زمینه‌های شکل‌گیری و گسترش سکونتگاه‌های غیررسمی را در استان‌های هم‌جوار خود به خصوص استان‌های فارس (شهرستان کازرون)، خوزستان (شهرستان بهبهان)، اصفهان (شهرستان سمیرم) و چهارمحال و بختیاری (شهرستان لردگان) ایجاد خواهد نمود. نکته قابل ذکر آن است که در حال حاضر نیز، ساکنین استان کهگیلویه و بویراحمد به منظور تأمین مایحتاج خود به استان‌های هم‌جوار به خصوص استان فارس تردد دارند.

بنابراین توجه به سکونتگاه‌های غیررسمی و عوامل زمینه‌ساز آن، در این مقطع زمانی اهمیت بسیاری می‌یابد که در صورت عدم رسیدگی، استان کهگیلویه و بویراحمد در آینده‌ای نه چندان دور شاهد رشد چند برابری سکونتگاه‌های غیررسمی و افزایش آسیب‌های اجتماعی و ناامنی‌های منطقه‌ای خواهد بود.

۳-۳-۴- بررسی ویژگی‌های جمعیتی

در برنامه‌ریزی‌هایی که در راستای پیشرفت و آبادانی یک منطقه صورت می‌گیرد، شناخت وضعیت گذشته آن منطقه یک اصل پذیرفته شده است و به طور معمول بخش قابل توجهی از مطالعات پشتیبان این نوع برنامه‌ریزی‌ها را به خود اختصاص می‌دهد. از سوی دیگر در شرایطی که هدف‌گذاری‌های کمی در چارچوب یک

برنامه‌ریزی لحاظ شوند، شناسایی روندها و ساختار تحولات متغیرهای مورد نظر، اهمیتی مضاعف خواهند یافت. به طور طبیعی در یک برنامه‌ریزی مرتبط با توسعه، تحولات جمعیتی از مهم‌ترین حوزه‌هایی است که وضعیت گذشته آن، باید مورد بررسی قرار گیرد. بنابراین یکی از پیش‌نیازهای اساسی برنامه‌ریزی‌های ملی و منطقه‌ای آگاهی از تحولات و ساختار جمعیت فعلی و آینده است. این آگاهی از یک‌سو وضعیت و کیفیت منابع انسانی را روشن می‌کند و از سوی دیگر سطح نیازهای جامعه را برای سال‌های آتی مشخص می‌سازد.

عدم توجه به شاخص‌های جمعیتی در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های منطقه‌ای و ملی موجب می‌گردد که توان منطقه و سرزمین با جمعیت آن تناسب نداشته و مشکلات بسیاری را جهت دستیابی به توسعه متوازن در سطح ملی به وجود آورد.

گزارش حاضر با استفاده از روش اسنادی و بهره‌گیری از منابع آماری از قبیل آمارهای توصیفی، نتایج سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران، سالنامه‌های سازمان ثبت احوال و ...، با تمرکز بر ساختار جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد و مقایسه شاخص‌های مربوطه با میانگین‌های کشوری در صدد است که تصویری روشن از منابع انسانی استان را جهت دستیابی به توسعه‌ی عادلانه و متوازن ارائه دهد.

۳-۴-۱- تغییرات تعداد جمعیت

جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد از ۲۴۴۳۷۰ نفر در سال ۱۳۵۵ به ۵۴۴۳۵۶ نفر در سال ۱۳۷۵ و سپس به ۷۱۳۰۵۲ نفر در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است. این ارقام بیانگر آن است که طی ۴۰ سال منتهی به سال ۱۳۹۵، جمعیت استان هر ساله به طور میانگین، ۲/۷ درصد رشد داشته است. این نرخ رشد در مقایسه با رشد متوسط کشور (۲/۱ درصد) در همین بازه زمانی نشان می‌دهد که افزایش جمعیت استان در قیاس با کل کشور کمی بیش‌تر بوده است. در واقع، جمعیت استان طی این دوره حدود ۳ برابر و جمعیت کشور طی این دوره حدوداً ۲/۴ برابر شده‌اند. برآوردها نشان می‌دهد که در سال ۱۳۹۹ نیز جمعیت استان نسبت به سال ۱۳۹۵ با رشد متوسط ۱/۳ درصدی، به حدود ۷۵۳ هزار نفر رسیده است.

افزایش مطلق تعداد جمعیت استان تا سال ۱۳۹۰ روند کاهشی طی کرده و سپس طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ دوباره افزایش یافته است و این روند برخلاف روند کشور، در دوره مورد بررسی بوده است. با مشاهده تغییرات افزایش نسبی جمعیت در جداول زیر به خوبی می‌توان به کاهش این شتاب پی برد. افزایش نسبی جمعیت از ۶۸/۵ درصد در دوره ۶۵-۱۳۵۵ به ۳/۸ درصد در دوره ۹۰-۱۳۸۵ کاهش و با افزایش قابل توجهی به ۸/۳ درصد در دوره ۹۵-۱۳۹۰ رسیده است.

لازم به ذکر است که تغییرات جمعیتی مناطق شهری و روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۹۵ همسو با تغییرات جمعیت مناطق شهری و روستایی کشور نبوده است، همانطور که در جدول ملاحظه می‌شود تغییر نسبی جمعیت مناطق شهری استان در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۰ ثابت بوده و تغییر نسبی جمعیت نقاط روستایی طی همین بازه زمانی افزایشی بوده است.

جدول ۷۸- تغییرات تعداد جمعیت کشور به تفکیک وضع سکونت، در سال‌های ۹۵-۱۳۵۵

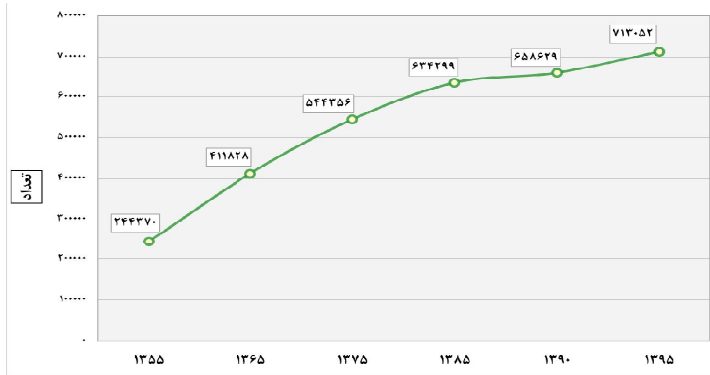
سال	کل			نقاط شهری			نقاط روستایی		
	تعداد جمعیت	افزایش مطلق	افزایش نسبی (درصد)	تعداد جمعیت	افزایش مطلق	افزایش نسبی (درصد)	تعداد جمعیت	افزایش مطلق	افزایش نسبی (درصد)
۱۳۵۵	۳۳۷۰۸۷۴۴	-	-	۱۵۸۵۴۶۸۰	-	-	۱۷۸۵۴۰۶۴	-	-
۱۳۶۵	۴۹۴۴۵۰۱۰	۱۵۷۳۶۲۶۶	۴۶/۷	۲۶۸۴۴۵۶۱	۱۰۹۸۹۸۸۱	۶۹/۳	۲۲۶۰۰۴۴۹	۴۷۴۶۳۸۵	۲۶/۶
۱۳۷۵	۶۰۰۵۵۴۸۸	۱۰۶۱۰۴۷۸	۲۱/۵	۳۶۸۱۷۷۸۹	۹۹۷۳۲۲۸	۳۷/۲	۲۳۲۲۷۶۹۹	۶۳۷۲۵۰	۲/۸
۱۳۸۵	۷۰۴۹۵۷۸۲	۱۰۴۰۲۹۴	۱۷/۴	۴۸۲۵۹۹۶۴	۱۱۴۴۲۱۷۵	۳۱/۱	۲۲۲۳۵۸۱۸	-۱۰۰۱۸۸۱	-۴/۳
۱۳۹۰	۷۵۱۴۹۶۶۹	۴۶۵۳۸۸۷	۶/۶	۵۳۴۶۶۶۶۱	۵۳۸۶۶۹۷	۱۱/۲	۲۱۵۰۳۰۰۸	-۷۳۲۸۱۰	-۳/۳
۱۳۹۵	۷۹۹۲۶۲۷۰	۴۷۷۶۶۰۱	۶/۴	۵۹۱۴۶۸۴۷	۵۵۰۰۱۸۶	۱۰/۳	۲۰۷۷۹۴۲۳	-۷۲۳۵۸۵	-۳/۴

مأخذ: محاسبه شده بر اساس نتایج سرشماری‌های عمومی و نفوس مرکز آمار ایران

جدول ۷۹- تغییرات تعداد جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد به تفکیک وضع سکونت، در سال‌های ۹۵-۱۳۵۵

سال	کل			نقاط شهری			نقاط روستایی		
	تعداد جمعیت	افزایش مطلق	افزایش نسبی (درصد)	تعداد جمعیت	افزایش مطلق	افزایش نسبی (درصد)	تعداد جمعیت	افزایش مطلق	افزایش نسبی (درصد)
۱۳۵۵	۲۴۴۳۷۰	-	-	۳۰۸۶۷	-	-	۲۱۳۵۰۳	-	-
۱۳۶۵	۴۱۱۸۲۸	۱۶۷۴۵۸	۶۸/۵	۱۱۱۳۰۸	۸۰۴۴۱	۲۶۰/۶	۳۰۰۵۲۰	۸۷۰۱۷	۴۰/۸
۱۳۷۵	۵۴۴۳۵۶	۱۳۲۵۲۸	۳۲/۲	۲۱۳۵۶۳	۱۰۲۲۵۵	۹۱/۹	۳۳۰۷۹۳	۳۰۲۷۳	۱۰/۱
۱۳۸۵	۶۳۴۲۹۹	۸۹۹۴۳	۱۶/۵	۳۰۲۱۹۲	۸۸۶۲۹	۴۱/۵	۳۳۲۱۰۷	۱۳۱۴	۰/۴
۱۳۹۰	۶۵۸۶۲۹	۲۴۳۳۰	۳/۸	۳۴۶۶۲۶	۴۴۴۳۴	۱۴/۷	۳۱۲۰۰۳	-۲۰۱۰۴	-۶/۱
۱۳۹۵	۷۱۳۰۵۲	۵۴۴۲۳	۸/۳	۳۹۷۴۶۱	۵۰۸۳۵	۱۴/۷	۳۱۵۵۹۱	۳۵۸۸	۱/۱

مأخذ: محاسبه شده بر اساس نتایج سرشماری‌های عمومی و نفوس مرکز آمار ایران

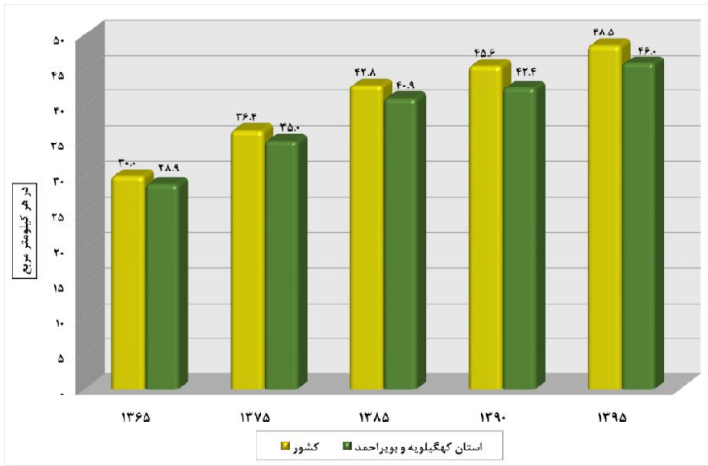

نمودار ۷- تغییرات تعداد جمعیت استان کهگیلویه و بویر احمد، در سال های ۹۵-۱۳۵۵

۳-۴-۲- تراکم جمعیت

جمعیت هر منطقه بر اساس عوامل متعددی نظیر آب و هوا، امکانات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در سطح آن منطقه پخش و توزیع می‌شود. تراکم جمعیت را در اصطلاح عامیانه می‌توان به پرازدحام و کم ازدحام بودن هر سرزمینی تعبیر کرد. تراکم جمعیت از تقسیم جمعیت به مساحت، برحسب کیلومترمربع به دست می‌آید. در کشور ایران تراکم حسابی جمعیت در سرشماری‌های متعدد رو به افزایش است و علت آن ثابت بودن مساحت کشور و افزایش روزافزون جمعیت است.

در سال ۱۳۶۵ تراکم جمعیت در کل استان، ۲۸/۹ نفر در هر کیلومترمربع بوده است و این در حالی است که تراکم جمعیت در همان سال در کشور برابر با ۳۰ نفر در هر کیلومترمربع است. بر اساس محاسبات به عمل آمده؛ طی ۳۰ سال بعد (۱۳۹۵) میزان تراکم جمعیت استان به ۴۶ نفر در هر کیلومترمربع افزایش یافته است. تراکم جمعیتی استان حدود ۱۷ واحد نسبت به سال ۱۳۶۵ افزایش یافته اما همچنان از تراکم جمعیت در کل کشور کمتر بوده است. در سال ۱۳۹۵، رتبه استان کهگیلویه و بویر احمد به لحاظ شاخص تراکم جمعیت؛ ۲۲ می‌باشد و در رده استان‌های کم تراکم کشور قرار دارد.

نمودار ۸- تراکم نسبی جمعیت کشور و استان کهگیلویه و بویراحمد در سال‌های ۱۳۶۵-۹۵

در جدول زیر تراکم جمعیت شهرستان‌های استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۹۵ نمایش داده شده است. ملاحظه می‌شود که در شهرستان‌های بویراحمد و کهگیلویه، میزان تراکم جمعیت بالاتر از سایر شهرستان‌های استان و میانگین استانی می‌باشد و در مابقی شهرستان‌های استان، تراکم جمعیتی پایینی نسبت به میانگین استانی گزارش شده است.

جدول ۸۰- تراکم نسبی جمعیت شهرستان‌های استان کهگیلویه و بویراحمد، در سال ۱۳۹۵

تراکم جمعیت (در هر کیلومتر مربع)	مساحت	تعداد جمعیت	شهرستان
۷۰/۴	۴۲۵۷	۲۹۹۸۸۵	بویراحمد
۴۶/۸	۲۸۰۵	۱۳۱۳۵۱	کهگیلویه
۳۹/۶	۳۱۳۱	۱۲۴۰۹۶	گچساران
۳۸/۶	۱۱۰۱	۴۲۵۳۹	دنا
۲۹	۱۳۱۷	۳۸۱۳۶	بهمنی
۲۵/۹	۱۲۹۵	۳۳۵۴۳	چرام
۲۰/۶	۱۰۵۵	۲۱۶۹۰	باشت
۴۰/۱	۵۴۴	۲۱۸۱۲	لنده
۴۶	۱۵۵۰۵	۷۱۳۰۵۲	استان کهگیلویه و بویراحمد

مأخذ: محاسبه شده بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران و سالنامه آماری استان کهگیلویه و

بویراحمد

۳-۳-۴-۳- سهم جمعیت استان از کشور

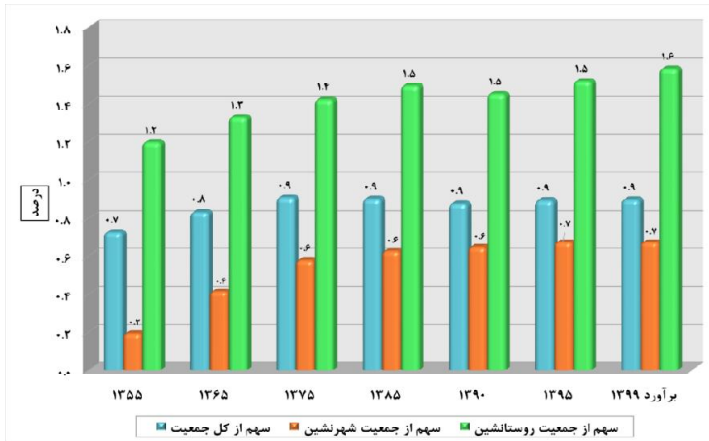
با توجه به تفاوت تعداد جمعیت استان‌ها و نیز تأثیر تفاوت سهم جمعیتی مناطق بر میزان تأثیرگذاری آن‌ها بر کل کشور، سهم جمعیتی استان از کل کشور طی شش دوره سرشماری و همچنین برآورد سال ۱۳۹۹ به تفکیک وضع سکونت مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که در طول سال‌های ۹۵-۱۳۵۵ سهم جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد از جمعیت کشور نسبتاً ثابت بوده یا تغییرات کمی داشته است. همچنین برآورد مرکز آمار ایران حاکی از ثبات نسبی در روند سهم جمعیت استان از جمعیت کشور در سال‌های آتی دارد. لازم به ذکر است که رتبه جمعیتی استان کهگیلویه و بویراحمد در میان استان‌های کشور، ۲۹ می‌باشد، به عبارتی این استان در رده استان‌های کم جمعیت کشور قرار دارد.

جدول ۸۱- روند تغییرات سهم جمعیت شهری و روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد از

جمعیت شهری و روستایی کشور، در سال‌های ۹۹-۱۳۵۵

سال							شرح	
برآورد ۱۳۹۹	۱۳۹۵	۱۳۹۰	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	۱۳۵۵	کشور	تعداد کل جمعیت
۸۴۰۳۸۰۰۰	۷۹۹۲۶۲۷۰	۷۵۱۴۹۶۶۹	۷۰۴۹۵۷۸۲	۶۰۰۵۵۴۸۸	۴۹۴۴۵۰۱۰	۳۳۷۰۸۷۴۴	کشور	
۷۵۳۰۰۰	۷۱۳۰۵۲	۶۵۸۶۲۹	۶۳۴۲۹۹	۵۴۴۳۵۶	۴۱۱۸۲۸	۲۴۴۳۷۰	استان کهگیلویه و بویراحمد	
۰/۹	۰/۹	۰/۹	۰/۹	۰/۹	۰/۸	۰/۷	سهم از کشور (درصد)	
۶۳۳۹۰۰۰۰	۵۹۱۴۶۸۴۷	۵۳۶۴۶۶۶۱	۴۸۲۵۹۹۶۴	۳۶۸۱۷۷۸۹	۲۶۸۴۴۵۶۱	۱۵۸۵۴۶۸۰	کشور	تعداد جمعیت شهرنشین
۴۲۶۰۰۰	۳۹۷۴۶۱	۳۴۶۶۲۶	۳۰۲۱۹۲	۲۱۳۵۶۳	۱۱۱۳۰۸	۳۰۸۶۷	استان کهگیلویه و بویراحمد	
۰/۷	۰/۷	۰/۶	۰/۶	۰/۶	۰/۴	۰/۲	سهم از کشور (درصد)	
۲۰۶۴۸۰۰۰	۲۰۷۷۴۲۳	۲۱۵۰۳۰۰۸	۲۲۲۳۵۸۱۸	۲۳۲۳۷۶۹۹	۲۲۶۰۰۴۴۹	۱۷۸۵۴۰۶۴	کشور	تعداد جمعیت روستائین
۳۲۷۰۰۰	۳۱۵۵۹۱	۳۱۲۰۰۳	۳۳۲۱۰۷	۳۳۰۷۹۳	۳۰۰۵۲۰	۲۱۳۵۰۳	استان کهگیلویه و بویراحمد	
۱/۶	۱/۵	۱/۵	۱/۵	۱/۴	۱/۳	۱/۲	سهم از کشور (درصد)	

مأخذ: محاسبه شده بر اساس نتایج سرشماری‌های عمومی و نفوس مرکز آمار ایران

نمودار ۹- روند تغییرات سهم جمعیت شهری و روستایی استان کهگیلویه و بویر احمد از جمعیت شهری و روستایی کشور، در سال‌های ۹۹-۱۳۵۵

۳-۴-۳- میزان شهرنشینی و روستائینی

میزان شهرنشینی و روستائینی به نسبتی از جمعیت یک محدوده اطلاق می‌شود که در نقاط شهری یا روستایی سکونت دارند. در طرح‌ریزی کالبدی مناطق، نه تنها تعداد جمعیت، بلکه ساخت و توزیع آن نیز مدنظر قرار می‌گیرد که با گذشت زمان بر اثر افزایش سریع جمعیت در پهنه سرزمین و گسترش شهرها، اهمیت فزاینده‌ای یافته است. در همین راستا توجه به توزیع جمعیت در دو منطقه روستایی و شهری به لحاظ تبعات و مشکلاتی که ایجاد می‌کند، یکی از اهم خصوصیات جمعیتی خواهد بود. لذا تلاش شده است که این تغییرات جمعیتی در سطح مناطق شهری و روستایی استان نیز مورد مطالعه قرار گیرد؛ که حاصل آن در جدول زیر آورده شده است.

بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، نسبت جمعیت شهرنشین کشور، ۷۴ درصد و نسبت جمعیت روستائین برابر با ۲۶ درصد بوده و میزان جمعیت شهرنشین در کشور در این سال، حدود ۳ برابر میزان جمعیت روستائین بوده است.

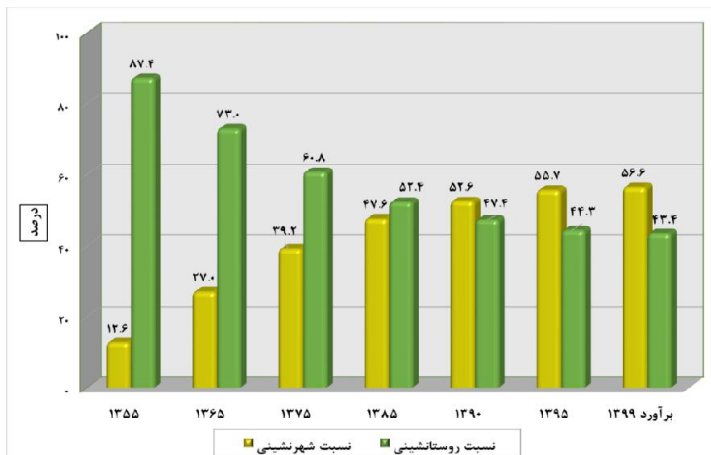
با توجه به نتایج سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران می‌توان اذعان داشت که شتاب شهرنشینی در استان کهگیلویه و بویر احمد بسیار بیشتر از نسبت شهرنشینی کشور بوده است. ملاحظه می‌شود که تا سال ۱۳۸۵ میزان شهرنشینی استان کهگیلویه و بویر احمد کمتر از ۵۰ درصد کل جمعیت بوده و در سرشماری

سال ۱۳۹۰ به ۵۲/۶ درصد از کل جمعیت رسیده است در حالی که سرشماری ۱۳۶۵ نشان می‌دهد که بیش از نیمی از جمعیت کشور شهرنشین بوده‌اند. برآورد سال ۱۳۹۹ نیز حاکی از آن است که میزان شهرنشینی استان حدود ۱۹ واحد کمتر از میانگین کشوری می‌باشد. بر اساس نتایج سرشماری سال ۱۳۹۵، استان کهگیلویه و بویراحمد در رده استان‌های با میزان شهرنشینی پایین قرار دارد (رتبه‌ی این استان به لحاظ میزان شهرنشینی، ۲۸ بوده است).

جدول ۸۲- مقایسه روند تغییرات نسبت جمعیت شهرنشین و روستائین استان کهگیلویه و بویراحمد با کشور، در سال‌های ۹۹-۱۳۵۵

سال							شرح	
برآورد ۱۳۹۹	۱۳۹۵	۱۳۹۰	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	۱۳۵۵	کشور	نسبت
۷۵/۴	۷۴	۷۱/۴	۶۸/۵	۶۱/۳	۵۴/۳	۴۷	کشور	نسبت
۵۶/۶	۵۵/۷	۵۲/۶	۴۷/۶	۳۹/۲	۲۷	۱۲/۶	استان کهگیلویه و بویراحمد	شهرنشینی
۲۴/۶	۲۶	۲۸/۶	۳۱/۵	۳۸/۷	۴۵/۷	۵۳	کشور	نسبت
۴۳/۴	۴۴/۳	۴۷/۴	۵۲/۴	۶۰/۸	۷۳	۸۷/۴	استان کهگیلویه و بویراحمد	روستائینی

مأخذ: محاسبه شده بر اساس نتایج سرشماری‌های عمومی و نفوس مرکز آمار ایران

نمودار ۱۰- روند تغییرات نسبت جمعیت شهرنشین و روستائین استان کهگیلویه و بویراحمد با کشور، در سال‌های ۹۹-۱۳۵۵

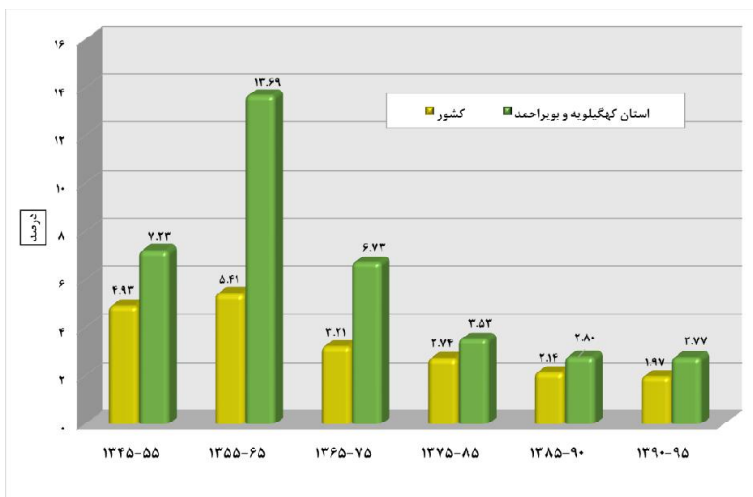
۳-۳-۴-۵- متوسط رشد سالانه جمعیت

طی شش دوره مابین سال‌های ۹۵-۱۳۴۵ رشد سالانه جمعیت استان کهگیلویه و بویر احمد در مناطق شهری و روستایی نوساناتی قابل توجهی پشت سر نهاده و از الگوی مشخصی پیروی نکرده است. نرخ رشد در تمام چهار دوره سرشماری (۱۳۵۵-۹۰) روند نزولی داشته به طوری که رقم آن از ۵/۴ درصد در سال ۱۳۶۵ به ۰/۷۶ در سال ۱۳۹۰ کاهش یافته و سپس به ۱/۶۰ درصد در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است. مناطق روستایی استان نیز به مانند روند کل استان تا سال ۱۳۹۰ روندی کاهشی طی کرده و حتی در دوره ۹۰-۱۳۸۵، درصد رشد سالانه جمعیت مناطق روستایی استان منفی شده است اما در دوره بعد با رشد مثبت مواجه شده و به ۰/۲۳ درصد رسیده است. تغییرات جمعیتی استان کهگیلویه و بویر احمد در سرشماری سال ۱۳۹۵ را می‌توان تحت تأثیر پدیده گشتاور جمعیتی (زاد و ولد متولدین دهه ۱۳۶۰) دانست که باعث رشد جمعیت استان نسبت به دوره قبل شده است. همچنین به نظر می‌رسد که روند مهاجرت جمعیت روستایی به نقاط شهری در دوره ۹۵-۱۳۹۰، متوقف شده است زیرا رشد جمعیت شهری ثابت باقی مانده و رشد جمعیت روستایی افزایش پیدا کرده است. در دوره ۹۵-۱۳۹۰، رتبه استان کهگیلویه و بویر احمد به لحاظ شاخص رشد جمعیت، ۸ بوده است، به عبارتی این استان در رده استان‌های با رشد مطلوب محسوب می‌شود.

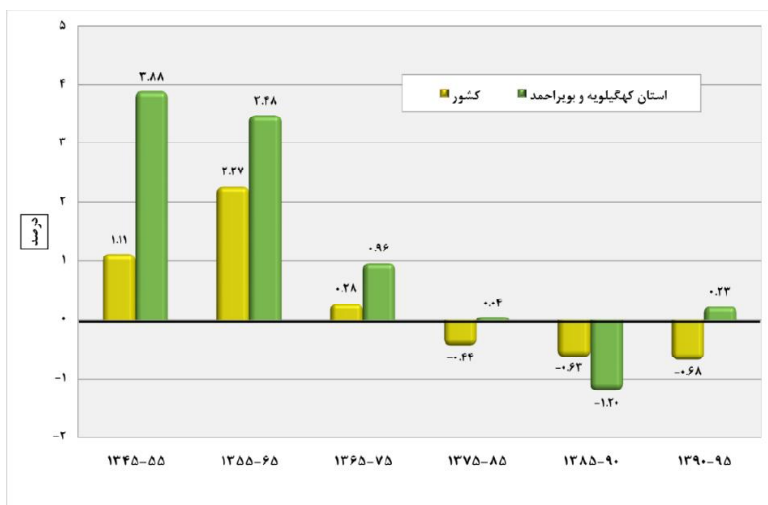
جدول ۸۳- درصد رشد سالانه جمعیت استان کهگیلویه و بویر احمد و کشور به تفکیک وضع سکونت، طی سرشماری‌های ۹۵-۱۳۴۵

دوره سرشماری						شرح	وضع سکونت
۹۵-۱۳۹۰	۹۰-۱۳۸۵	۸۵-۱۳۷۵	۷۵-۱۳۶۵	۶۵-۱۳۵۵	۵۵-۱۳۴۵		
۱/۲۴	۱/۲۹	۱/۶۲	۱/۹۶	۳/۹۱	۲/۷۱	کشور	کل
۱/۶۰	۰/۷۶	۱/۵	۲/۸۳	۵/۴	۴/۲	استان کهگیلویه و بویر احمد	
۱/۹۷	۲/۱۴	۲/۷۴	۳/۲۱	۵/۴۱	۴/۹۳	کشور	نقاط شهری
۲/۸	۲/۸	۳/۵	۶/۷	۱۳/۷	۷/۲	استان کهگیلویه و بویر احمد	
-۰/۶۸	-۰/۶۳	-۰/۴۴	۰/۲۸	۲/۲۷	۱/۱۱	کشور	نقاط روستایی
۰/۲۳	-۱/۲	۰/۰۴	۰/۹۶	۳/۴۸	۳/۸۸	استان کهگیلویه و بویر احمد	

مأخذ: محاسبه شده بر اساس نتایج سرشماری‌های عمومی و نفوس مرکز آمار ایران

نمودار ۱۱- درصد رشد سالانه جمعیت نقاط شهری استان کهگیلویه و بویر احمد و کشور، طی سرشماری‌های ۱۳۴۵-۹۵

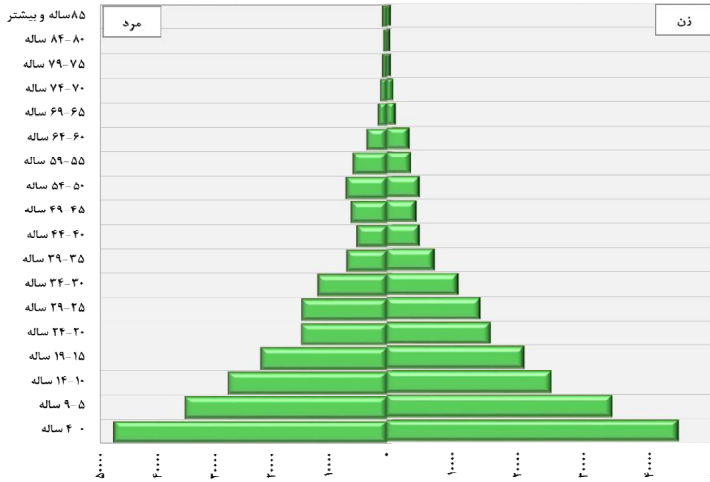
نمودار ۱۲- درصد رشد سالانه جمعیت نقاط روستایی استان کهگیلویه و بویر احمد و کشور، طی سرشماری‌های ۱۳۴۵-۹۵

۳-۳-۴-۶- هرم سنی جنسی جمعیت

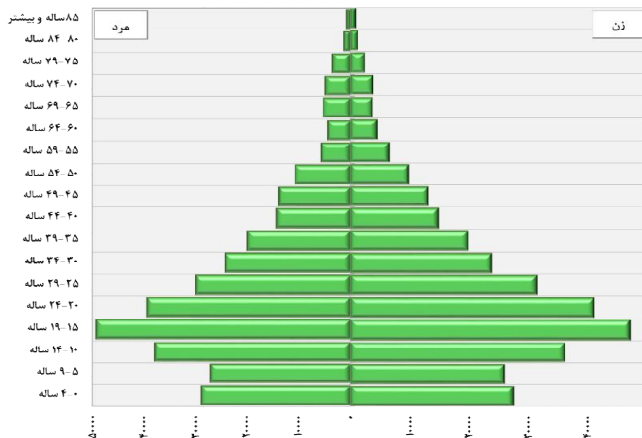
ترکیب سنی جمعیت به صورت توزیع سنی و به تفکیک جنس با هرم سنی نشان داده می‌شود و به عبارت دیگر نمایش هندسی توزیع جمعیت بر حسب سن و جنس با هرم سنی امکان‌پذیر است. شکل هرم سنی جنسی یک منطقه به سه عامل بستگی دارد: تعداد موالید در هر یک از نسل‌ها، تقلیل تعداد افراد در اثر مرگ و میر، مهاجرت به یک منطقه یا مهاجرت از آن منطقه.

کشور ما به لحاظ ساخت سنی اکنون در طیف میان‌سال جوان قرار دارد. این موقعیت که در جریان عبور جوامع از مراحل گذار جمعیتی به وجود می‌آید بهترین دوره در تاریخ یک جمعیت برای بهبود وضعیت اقتصادی و تولید، به لحاظ توان ایجاد شده از طریق ساخت سنی است. این وضعیت که اصطلاحاً موهبت جمعیتی و یا پنجره جمعیتی نامیده می‌شود در کشور ما حدود ۴۰ سال باز خواهد بود.

با نگاهی به هرم سنی و جنسی استان کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۶۵ و مقایسه آن با سال ۱۳۸۵، می‌توان عنوان نمود که طی دوره ۲۰ ساله مذکور، شاهد باریک‌تر شدن قاعده هرم سنی در سال ۱۳۸۵ نسبت به سال ۱۳۶۵ هستیم. به بیان دیگر تعداد جمعیت در گروه‌های سنی ۰-۱۴ ساله در سال ۱۳۶۵ به گروه‌های سنی ۱۵-۲۹ ساله در سال ۱۳۸۵ انتقال یافته است و از حجم باروری سال ۱۳۶۵ به شدت کاسته شده است. در واقع در سال ۱۳۸۵ بخش عظیمی از جمعیت استان در گروه‌های سنی جوان قرار داشته‌اند. در سال ۱۳۸۵ شاهد آن هستیم که گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله بیشترین تعداد جمعیت را در خود جای داده است. این امر بیانگر آغاز گذار ساختار سنی به سمت تراکم جمعیت در گروه‌های سنی میانی (۱۵-۶۴ سال) می‌باشد. نکته دیگری که در هرم سنی جنسی جمعیت استان در هر دو مقطع زمانی (۱۳۶۵ و ۱۳۸۵) قابل مشاهده است، حجم نسبتاً کم جمعیت در گروه‌های سنی بالای ۶۰ سال در مقایسه با سایر گروه‌های سنی است. این امر بیانگر آن است که ساختار سنی جمعیت استان در هیچ یک از دو مقطع مذکور سالخورده نبوده است. هر چند تعداد جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر در سال ۱۳۸۵ نسبت به سال ۱۳۶۵ دچار افزایش شده است. در یک جمع‌بندی کلی از ساختار سنی استان طی ۲۰ ساله دوره ۱۳۶۵ تا ۱۳۸۵، می‌توان بیان داشت که جمعیت استان دارای یک ساختار جوان بوده است..

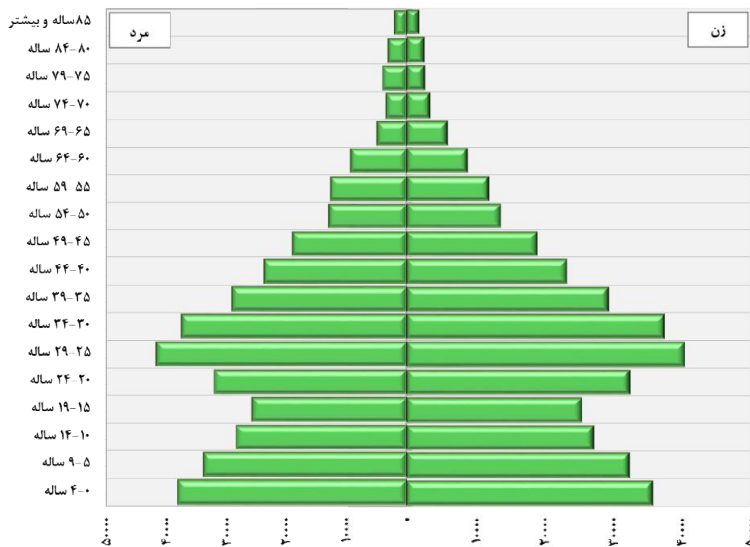
نمودار ۱۳- هرم سنی جنسی جمعیت استان کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۶۵

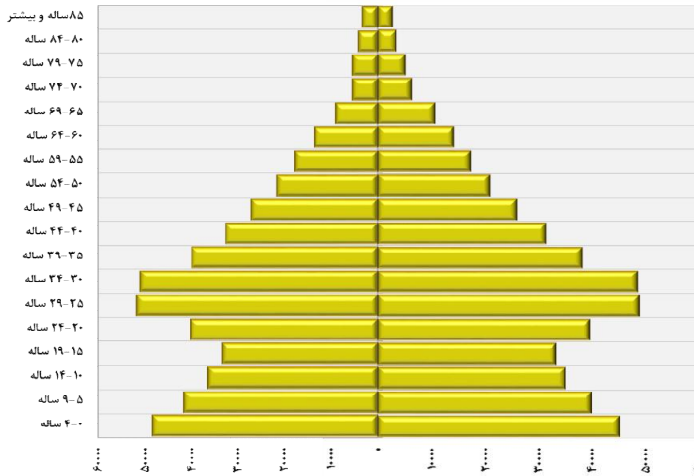
نمودار ۱۴- هرم سنی جنسی جمعیت استان کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۸۵

با توجه به هرم سنی جنسی سال ۱۳۹۵، می‌توان ادعان نمود که تعداد موالید این استان از سال ۱۳۹۰ رو به افزایش گذاشته است. در واقع متولدین دهه ۶۰ که اکنون به سن بزرگسالی و فعالیت رسیده‌اند، بیشترین تعداد جمعیت را نشان می‌دهند. بنابراین با توجه به این هرم باید گفت که گذار سنی جمعیت، همگام با سایر گذارهای جمعیتی در این استان اتفاق افتاده است (تغییر از وضعیتی که جمعیت این استان بسیار جوان (شرایط دهه ۶۰) به

وضعیت امروزی که سهم بزرگی از جمعیت را جوانان و بزرگسالان تشکیل می‌دهند). به این ترتیب در هرم زیر افزایش گروه‌های سنی ۲۵-۲۹ ساله و ۳۰-۳۴ ساله نسبت به دوره‌های قبل کاملاً نمایان است. اقتصاددانان این وضعیت را فرصت طلایی اطلاق می‌کنند. همچنین افزایش جمعیت در گروه‌های سنی مذکور بر روی میزان زاد و ولد کنونی که به گشتاور جمعیتی معروف است، تأثیر بسزایی گذاشته است. ملاحظه می‌شود که جمعیت گروه سنی ۰-۴ ساله بیش از جمعیت ۵-۹ ساله و جمعیت گروه سنی ۵-۹ ساله بیش از ۱۰-۱۴ ساله می‌باشد (پدیده گشتاور جمعیتی). البته افزایش تعداد موالید یک پدیده مقطعی و موقتی می‌باشد چرا که با ورود جمعیت ۲۵-۳۴ ساله‌ها به سنین بزرگسالی، این پدیده نیز متوقف خواهد شد. با توجه به رأس هرم نیز باید گفت که استان کهگیلویه و بویراحمد با پدیده سالخورده‌گی جمعیت فاصله زیادی دارد.

نمودار ۱۵-هرم سنی جنسی جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۹۵

نمودار ۱۶- هرم سنی جنسی جمعیت استان کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۹۵

۳-۳-۷- گروه عمده سنی جمعیت

در مطالعات جمعیتی برای داشتن تصویری کلی از ساخت جمعیت، ساختار سنی جمعیت را می‌توان در سه گروه عمده سنی بررسی کرد: جمعیت ۱۴-۰ سال، جمعیت ۶۴-۱۵ سال و جمعیت ۶۵ سال و بیشتر. این سه طبقه‌بندی بیانگر جوانی، میانسالی و سالمندی جمعیت یک منطقه می‌باشد.

بر اساس نتایج سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن؛ جمعیت ۱۴-۰ ساله استان از ۴۹/۲ درصد در سال ۱۳۵۵ به ۲۶ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است. جمعیت ۶۴-۱۵ سال (جمعیت در سنین فعالیت) حدود ۳/۵ برابر شده و از ۴۷/۵ درصد به ۶۸/۲ درصد و جمعیت ۶۵ سال و بیشتر (جمعیت سالمند) از ۳/۴ درصد به ۵/۸ درصد افزایش یافته است. بدیهی است از جمله ویژگی‌های مربوط به جمعیت استان، افزایش جمعیت بالقوه فعال (۱۵-۶۴ سال) است و در صورت بهره‌برداری مناسب و بهینه از این ظرفیت می‌توان بر سرعت توسعه‌ی استان افزود. اهمیت این موضوع تا حدی است که برخی از صاحب‌نظران علوم اجتماعی و اقتصادی از این شرایط جمعیتی به عنوان «پنجره جمعیتی فرصت‌ها»^{۱۰} نام می‌برند. در واقع در این زمان می‌توان با برنامه‌ریزی مناسب و استفاده بهینه از

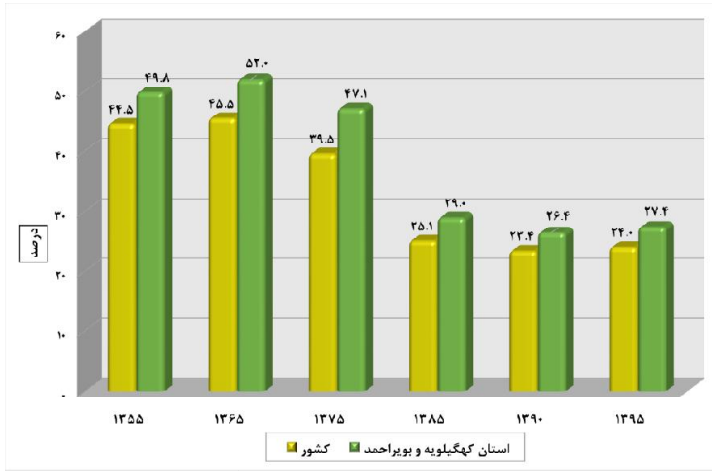
۱۰. بخش جمعیت سازمان ملل، پنجره جمعیتی را به عنوان دوره‌ای تعریف می‌کند که در آن نسبت جمعیت زیر ۱۵ ساله کمتر از ۳۰ درصد می‌شود؛ در حالی که نسبت جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر هنوز زیر ۱۵ درصد است. تعریف عملیاتی دیگری؛ دوره ای که در آن نسبت وابستگی کل کمتر از ۰/۵ درصد باشد (سرایبی ۱۳۸۸).

نیروی انسانی موجود، به سوی شکوفایی و توسعه اقتصادی گام برداشت. افزایش نسبت جمعیت سالمند نیز بیانگر افزایش میزان امید به زندگی در نتیجهی افزایش سطح بهداشت عمومی و تغییرات اساسی در نگرش و سبک زندگی افراد می‌باشد.

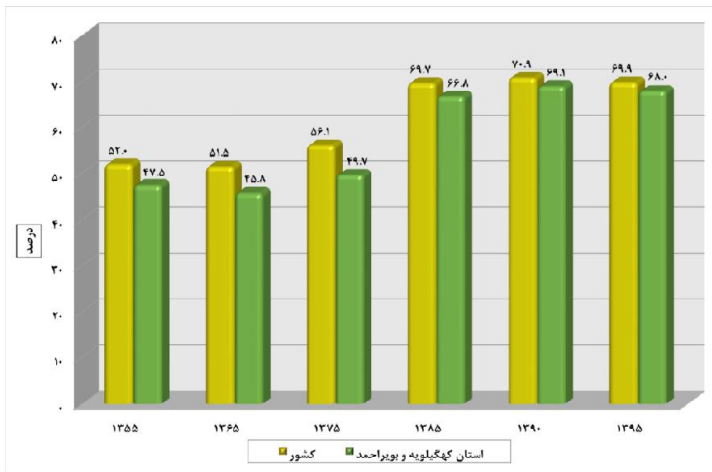
جدول ۸۴- تعداد و توزیع درصد جمعیت استان کهگیلویه و بویر احمد و کشور بر حسب گروه‌های عمده سنی در سال‌های ۹۵-۱۳۵۵

شرح	سال	تعداد				توزیع درصد		
		جمع	۶۵ ساله و بیشتر	۱۵-۶۴ ساله	۰-۱۴ ساله	جمع	۶۵ ساله و بیشتر	۱۵-۶۴ ساله
کشور	۱۳۵۵	۱۷۵۱۲۹۱۱	۱۱۸۶۴۷۰	۳۳۷۰۸۷۴۴	۴۴/۵	۵۲/۰	۳/۵	۱۰۰
	۱۳۶۵	۲۵۴۴۵۵۶۲	۱۵۰۱۷۱۸	۴۹۴۱۱۲۹۷	۴۵/۵	۵۱/۵	۳/۰	۱۰۰
	۱۳۷۵	۳۳۷۰۲۴۰۶	۲۵۹۵۱۸۱	۶۰۰۲۳۱۲۲	۳۹/۵	۵۶/۱	۴/۳	۱۰۰
	۱۳۸۵	۴۹۱۵۷۵۶۲	۳۶۵۶۵۹۱	۷۰۴۹۵۷۸۲	۲۵/۱	۶۹/۷	۵/۲	۱۰۰
	۱۳۹۰	۵۳۲۴۴۸۰۰	۴۲۹۶۷۶۹	۷۵۱۰۳۳۴۷	۲۳/۴	۷۰/۹	۵/۷	۱۰۰
	۱۳۹۵	۵۵۸۶۲۰۸۷	۴۸۷۱۵۱۸	۷۹۹۲۶۲۷۰	۲۴/۰	۶۹/۹	۶/۱	۱۰۰
استان کهگیلویه و بویر احمد	۱۳۵۵	۱۱۶۰۲۸	۶۶۴۰	۲۴۴۳۷۰	۴۹/۸	۴۷/۵	۲/۷	۱۰۰
	۱۳۶۵	۱۸۸۷۳۸	۸۵۰۹	۴۱۱۸۲۸	۵۲/۰	۴۵/۸	۲/۱	۱۰۰
	۱۳۷۵	۲۷۰۴۰۶	۱۷۴۲۴	۵۴۴۳۵۶	۴۷/۱	۴۹/۷	۳/۲	۱۰۰
	۱۳۸۵	۴۲۳۵۸۰	۲۷۰۳۴	۶۳۴۲۹۹	۲۹/۰	۶۶/۸	۴/۳	۱۰۰
	۱۳۹۰	۴۵۴۹۲۲	۲۹۵۵۵	۶۵۸۶۲۹	۲۶/۴	۶۹/۱	۴/۵	۱۰۰
	۱۳۹۵	۴۸۴۹۵۹	۳۲۸۴۶	۷۱۳۰۵۲	۲۷/۴	۶۸/۰	۴/۶	۱۰۰

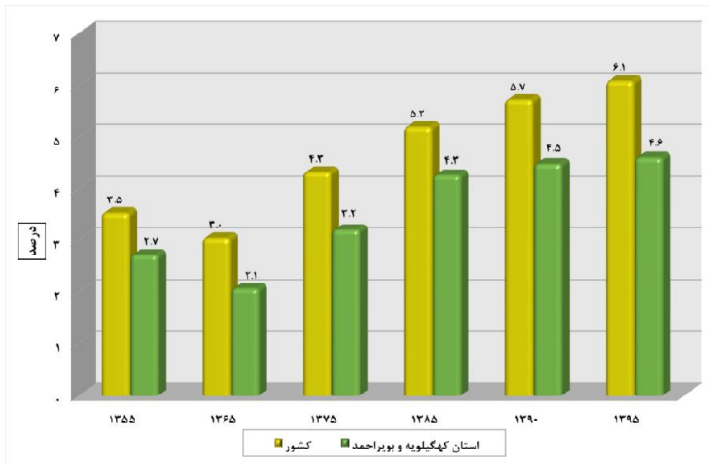
مأخذ: محاسبه شده بر اساس نتایج سرشماری‌های عمومی و نفوس مرکز آمار ایران

نمودار ۱۷- روند تغییرات درصد جمعیت ۱۴-۰ ساله استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور در سال‌های ۹۵-۱۳۵۵

نمودار ۱۸- روند تغییرات درصد جمعیت ۶۴-۱۵ ساله استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور در سال‌های ۹۵-۱۳۵۵

نمودار ۱۹- روند تغییرات درصد جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور در سال های ۹۵-۱۳۵۵

۳-۴-۸- نسبت جنسی جمعیت

اطلاعات درباره جنس در برنامه‌ریزی‌های مختلف و به‌ویژه برنامه‌ریزی خدمات بهداشتی مورد نیاز است. وقایع جمعیتی عموماً بر حسب جنس به‌طور متفاوت رخ می‌دهند. دیگر وقایع جمعیتی مانند باروری، مرگ و میر و مهاجرت بر شاخص نسبت جنسی تأثیرگذار هستند.

نسبت جنسی عبارت است از نسبت تعداد مردان به زنان در یک جمعیت که در عدد صد ضرب می‌شود. نسبت جنسی به‌طور ساده نشان می‌دهد که در مقابل هر صد نفر زن چند نفر مرد در جمعیت وجود دارد. در صورتی که این شاخص از ۱۰۰ کمتر شد تعداد زنان بیشتر است و اگر بیشتر از ۱۰۰ شد تعداد مردان بیشتر خواهد بود. افزایش یا کاهش نسبت جنسی جمعیت می‌تواند تبعات و آثار بسیاری را در زمینه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی جامعه داشته باشد. با توجه به اهمیت این شاخص، بررسی آن و تغییرات حاصله طی پنج دوره مورد بررسی مفید خواهد بود.

با توجه به اطلاعات ارائه شده از سوی مرکز آمار ایران و همان‌گونه که در جدول زیر نمایش داده شده است طی پنج دوره مورد بررسی شاخص نسبت جنسی جمعیت در استان کهگیلویه و بویراحمد از الگوی یکسانی پیروی نکرده است. از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ این شاخص روند کاهشی طی کرده و در سال ۱۳۹۵ به یکباره افزایش یافته است. همچنین بالاترین مقدار نسبت جنسی مناطق شهری استان مربوط به سال ۱۳۶۵ بوده و

از آن زمان به بعد این شاخص کاهش یافته و در سال ۱۳۹۵ نیز نسبت به دوره قبل، تغییر محسوسی نداشته است. در مورد شاخص نسبت جنسی در مناطق روستایی استان، می‌توان اذعان داشت که در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۹۰ این شاخص روند متعادلی طی کرده و نسبت مردان و زنان در مناطق روستایی بسیار نزدیک به هم بوده است اما در سال ۱۳۹۰ شاخص نسبت جنسی کاهش یافته که ناشی از مهاجرت مردان به شهرها بوده است. در سال ۱۳۹۵ در مقابل هر ۱۰۰ زن حدود ۱۰۲ مرد در مناطق روستایی استان زندگی می‌کرده‌اند که بیانگر بازگشت تعادل در فراوانی تعداد مردان و زنان می‌باشد. در سال ۱۳۹۵؛ رتبه استان کهگیلویه و بویراحمد به لحاظ شاخص نسبت جنسی، ۲۱ بوده است، به عبارتی این استان در رده استان‌های با نسبت جنسی متعادل قرار دارد.

جدول ۸۵- نسبت جنسی جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور به تفکیک وضع سکونت، در سال‌های ۹۵-۱۳۶۵

شرح	سال	کل کشور			استان کهگیلویه و بویراحمد	
		مرد	زن	نسبت جنسی	مرد	زن
کل	۱۳۶۵	۲۵۲۸۰۹۶۱	۲۴۱۶۴۰۴۹	۱۰۴/۶	۳۱۲۵۲۹	۱۹۹۲۹۹
	۱۳۷۵	۳۰۵۱۵۱۵۹	۲۹۵۴۰۳۲۹	۱۰۳/۳	۲۷۵۸۲۸	۲۶۸۵۲۸
	۱۳۸۵	۳۵۸۶۶۶۲	۳۴۶۲۹۴۲۰	۱۰۳/۶	۳۲۰۹۸۳	۳۱۳۳۱۶
	۱۳۹۰	۳۷۹۰۵۶۶۹	۳۷۲۴۴۰۰۰	۱۰۱/۸	۳۲۹۰۷۹	۳۲۹۵۵۰
	۱۳۹۵	۴۰۴۹۸۴۴۲	۳۹۴۲۷۸۲۸	۱۰۲/۷	۳۶۱۳۸۶	۳۵۱۶۶۶
نقاط شهری	۱۳۶۵	۱۲۷۶۹۶۱۷	۱۳۰۷۴۹۴۴	۱۰۵/۳	۵۸۸۴۴	۵۲۴۶۴
	۱۳۷۵	۱۸۸۰۵۰۲۳	۱۸۰۱۲۷۶۶	۱۰۴/۴	۱۱۰۰۱۶	۱۰۳۵۴۷
	۱۳۸۵	۲۴۵۷۶۴۴۲	۲۳۶۸۳۵۲۲	۱۰۳/۸	۱۵۴۷۰۱	۱۴۷۲۹۱
	۱۳۹۰	۲۷۰۲۳۶۳۸	۲۶۶۲۳۰۲۳	۱۰۱/۵	۱۷۴۲۷۶	۱۷۲۲۵۰
	۱۳۹۵	۲۹۸۴۱۴۱۴	۲۹۳۰۵۴۳۳	۱۰۱/۸	۲۰۱۶۸۱	۱۹۵۷۸۰
نقاط روستایی	۱۳۶۵	۱۱۵۱۱۳۴۴	۱۱۰۸۹۱۰۵	۱۰۳/۸	۱۵۳۶۸۵	۱۴۶۸۳۵
	۱۳۷۵	۱۱۷۱۰۱۳۶	۱۱۵۲۷۵۶۳	۱۰۱/۶	۱۶۵۸۱۲	۱۶۴۹۸۱
	۱۳۸۵	۱۱۲۸۹۹۲۰	۱۰۹۴۵۸۹۸	۱۰۳/۱	۱۶۶۲۸۲	۱۶۵۸۲۵
	۱۳۹۰	۱۰۸۸۲۰۳۱	۱۰۶۲۰۹۷۷	۱۰۲/۵	۱۵۴۷۰۳	۱۵۷۳۰۰
	۱۳۹۵	۱۰۶۵۷۰۲۸	۱۰۱۲۳۳۹۵	۱۰۵/۳	۱۵۹۷۰۵	۱۵۵۸۸۶

مأخذ: محاسبه شده بر اساس نتایج سرشماری‌های عمومی و نفوس مرکز آمار ایران

نمودار ۲۰- روند تغییرات شاخص نسبت جنسی نقاط شهری و روستایی استان کهگیلویه و بویر احمد، سال‌های ۱۳۶۵-۹۵

۳-۳-۴-۹- متوسط بعد خانوار

خانوار کوچک‌ترین واحد اجتماعی است و از این جهت که اعضای یک خانوار لزوماً با یکدیگر نسبت خویشاوندی ندارند از خانواده متمایز می‌شود. بعد خانوار شاخصی است که نسبت جمعیت را به تعداد خانوارها نشان می‌دهد؛ بدین معنا که در هر خانواری به طور متوسط چند نفر زندگی می‌کنند. در خانواده‌های هسته‌ای امروزی، افراد اصلی تشکیل دهنده خانوار همان پدر، مادر و فرزندان (با تعداد کم) هستند اما در مناطق فقیر با فرهنگ سنتی، هم تعداد فرزندان بالاتر است و هم ممکن است کسان دیگری در کنار اعضای خانواده زندگی کنند و به همین دلیل بعد خانوارها بالا می‌رود. بعد خانوار می‌تواند تحت تأثیر عوامل اقتصادی، اجتماعی تغییر کند همچنین می‌تواند تبعاتی را نیز در زمینه‌های مختلف ایجاد کند. لذا بررسی آن و روند تغییرات آن یکی از مهم‌ترین عوامل جمعیتی مورد بررسی خواهد بود.

بر اساس نتایج سرشماری سال ۱۳۶۵، متوسط بعد خانوارهای شهری و روستایی استان کهگیلویه و بویر احمد به ترتیب برابر با ۵/۶ و ۵/۸ نفر به ازای هر خانوار بوده است که بر اساس نتایج سرشماری‌های بعدی به سرعت روند نزولی طی کرده و به ۳/۸ نفر هم در خانوارهای شهری و هم در خانوارهای روستایی در سال ۱۳۹۵ رسیده است. بررسی تغییرات بعد خانوارها نشان می‌دهد که در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۵، به طور میانگین ۱/۸ نفر از بعد خانوارهای شهری و ۲ نفر از بعد خانوارهای روستایی کم شده است. با این حال، متوسط بعد خانوار در استان کمی بالاتر از میانگین کشوری می‌باشد، در واقع در این استان خانوارها پرجمعیت‌تر از میانگین خانوارهای کشور هستند. رتبه استان به لحاظ شاخص متوسط بعد خانوار، ۲ می‌باشد، به عبارتی این استان در رده استان‌های با خانوار پرجمعیت‌تر قرار دارد. همچنین بر اساس نتایج آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن

(سال ۱۳۹۵)، حدود ۱۱ درصد از خانوارهای استان زن سرپرست بوده‌اند و ۳۲/۲ درصد از خانوارهای زن سرپرست، خانوارهای یک‌نفره (خودسرپرست) بوده‌اند.

جدول ۸۶- تعداد و متوسط بعد خانوارهای استان کهگیلویه و بویر احمد و کشور به تفکیک وضع سکونت در سال‌های ۹۵-۱۳۶۵

شرح	سال	کل		نقاط شهری		نقاط روستایی	
		تعداد خانوار	بعد خانوار	تعداد خانوار	بعد خانوار	تعداد خانوار	بعد خانوار
کشور	۱۳۶۵	۹۶۷۲۴۷۷	۵/۱	۵۵۲۷۴۷۵	۴/۹	۴۱۴۵۰۰۲	۵/۵
	۱۳۷۵	۱۲۳۸۷۳۴۵	۴/۸	۷۹۴۳۱۸۹	۴/۶	۴۴۰۵۸۱۴	۵/۳
	۱۳۸۵	۱۷۳۵۲۶۸۶	۴/۱	۱۲۲۸۲۹۳۶	۳/۹	۵۰۶۹۷۶۰	۴/۴
	۱۳۹۰	۲۱۱۱۰۴۸۱	۳/۶	۱۵۳۶۵۸۹۲	۳/۵	۵۷۴۴۵۸۹	۳/۷
	۱۳۹۵	۲۴۱۹۶۰۳۵	۳/۳	۱۸۱۲۵۴۸۸	۳/۳	۶۰۷۰۵۴۷	۳/۴
استان کهگیلویه و بویر احمد	۱۳۶۵	۷۱۲۷۳	۵/۸	۱۹۸۷۰	۵/۶	۵۱۴۰۳	۵/۸
	۱۳۷۵	۹۲۳۱۷	۵/۹	۳۶۷۴۰	۵/۸	۵۵۵۷۷	۶
	۱۳۸۵	۱۲۴۷۱۹	۵/۱	۵۹۴۰۰	۵/۱	۶۵۳۱۹	۵/۱
	۱۳۹۰	۱۵۵۳۷۸	۴/۲	۸۱۵۴۰	۴/۳	۷۳۸۳۸	۴/۲
	۱۳۹۵	۱۸۶۳۲۰	۳/۸	۱۰۳۲۷۰	۳/۸	۸۳۰۵۰	۳/۸

مأخذ: محاسبه شده بر اساس نتایج سرشماری‌های عمومی و نفوس مرکز آمار ایران

۳-۳-۴-۱۰- موازنه مهاجرتی

مهاجرت به عنوان یکی از عوامل اصلی پویایی جمعیت، سبب تغییر در ساختار سنی و جنسی و متوسط رشد سالانه جمعیت و تحولات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در مبدأ و مقصد می‌گردد. خالص مهاجرت از تفاضل مهاجرت به یک منطقه (مهاجرپذیری) و مهاجرت از همان منطقه (مهاجرفرستی) به دست می‌آید. به عبارت دیگر، میزان خالص مهاجرت بر اساس تفاوت بین آن‌هایی که به یک جمعیت می‌پیوندند و آن‌هایی که آن جمعیت را ترک می‌کنند، محاسبه می‌شود.

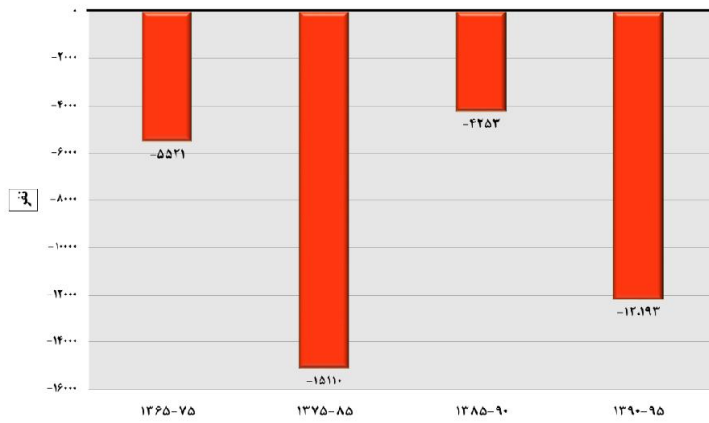
مطابق با نتایج سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران، تراز مهاجرتی استان کهگیلویه و بویر احمد طی ۳۰ سال منتهی به سال ۱۳۹۵، همواره منفی بوده است و در فاصله‌ی سال‌های ۹۵-۱۳۶۵، این استان حدود ۳۷ هزار نفر از جمعیت خود را از دست داده است. نسبت مهاجران وارد شده به مهاجران خارج شده در طول ۵ ساله ۹۵-۱۳۹۰ نشان می‌دهد که به طور متوسط به ازای هر ۵۳ نفری که وارد استان شده، ۱۰۰ نفر از

استان خارج شده است، هر چند که این رقم نسبت به دوره‌های قبل کاهش یافته است، اما همچنان مسئله‌ی بزرگی برای استان محسوب می‌شود. ذکر این نکته ضروری است که در ایران مهاجران معمولاً در دسته افراد جوان و متخصص جامعه قرار دارند که به دلیل شرایط اجتماعی و اقتصادی حاکم در مبدأ، دست به مهاجرت می‌زنند.

جدول ۸۷- مقایسه مهاجران وارد شده، خارج شده و خالص مهاجرت استان کهگیلویه و بویراحمد، طی سرشماری‌های ۹۵-۱۳۶۵

دوره	مهاجران وارد شده	مهاجران خارج شده	خالص مهاجرت	نسبت خالص به جمعیت استان (درصد)	نسبت مهاجران وارد شده به مهاجران خارج شده (درصد)
۷۵-۱۳۶۵	۱۹۷۲۹	۲۵۲۵۰	-۵۵۲۱	-۱	۷۸/۱
۸۵-۱۳۷۵	۲۸۶۴۷	۴۳۷۵۷	-۱۵۱۱۰	-۲/۴	۶۵/۵
۹۰-۱۳۸۵	۱۲۹۴۰	۱۷۱۹۳	-۴۲۵۳	-۰/۶	۷۵/۳
۹۵-۱۳۹۰	۱۳،۹۳۰	۲۶،۱۲۳	-۱۲،۱۹۳	-۱/۷	۵۳/۳

مأخذ: محاسبه شده بر اساس نتایج سرشماری‌های عمومی و نفوس مرکز آمار ایران

نمودار ۲۱- خالص مهاجرت استان کهگیلویه و بویراحمد، طی سرشماری‌های ۹۵-۱۳۶۵

در پنج سال دوره ۹۵-۱۳۹۰ تعداد مهاجران وارد شده به استان کهگیلویه و بویراحمد برابر با ۵۳۹۰۸ نفر بوده که ۳۵۷۴۰ نفر از آن‌ها در نقاط شهری و ۱۸۱۶۸ نفر باقی مانده نیز در نقاط روستایی استان سکونت گزیده‌اند به عبارتی دیگری طی دوره مورد بررسی ۹ درصد از جمعیت ساکن در نقاط شهری و ۵/۸ درصد از جمعیت ساکن در نقاط روستایی استان، مهاجر بوده‌اند. گفتنی است که میزان مهاجرپذیری استان در دوره ۹۵-۱۳۹۰، در مقایسه با دوره‌ی قبل افزایش داشته است. بالاترین میزان مهاجرپذیری مربوط به دوره ۸۵-۱۳۷۵ بوده که ۲۹/۳ درصد از جمعیت نقاط شهری و ۱۵/۹ درصد از جمعیت نقاط روستایی، مهاجر بوده‌اند.

جدول ۸۸- تعداد و نسبت مهاجرپذیری استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور به تفکیک وضع سکونت، طی سرشماری‌های ۹۵-۱۳۶۵

دوره	شرح	تعداد			نسبت مهاجرپذیری (به ازای صد نفر جمعیت کل شهری/روستایی)		
		کل	نقاط شهری	نقاط روستایی	کل	نقاط شهری	نقاط روستایی
۷۵-۱۳۶۵	کشور	۸۷۱۸۷۰	۶۱۲۲۶۷۵	۲۵۹۶۰۹۵	۱۴/۵	۱۶/۶	۱۱/۲
	استان کهگیلویه و بویراحمد	۸۶۰۴۷	۵۹۱۰۰	۲۶۹۴۷	۱۵/۸	۲۷/۷	۸/۱
۸۵-۱۳۷۵	کشور	۱۲۱۴۸۱۴۸	۸۹۹۹۷۰۹	۳۱۴۸۴۳۹	۱۷/۲	۱۸/۶	۱۴/۲
	استان کهگیلویه و بویراحمد	۱۴۱۳۱۴	۸۸۴۳۰	۵۲۸۸۴	۲۲/۳	۲۹/۳	۱۵/۹
۹۰-۱۳۸۵	کشور	۵۵۳۴۶۶۶	۴۳۰۲۰۸۶	۱۲۳۲۵۸۰	۷/۴	۸	۵/۷
	استان کهگیلویه و بویراحمد	۶۵۱۷۵	۴۲۵۹۱	۲۲۵۸۴	۹/۹	۱۲/۳	۷/۲
۹۵-۱۳۹۰	کشور	۴۳۰۰۹۸۸	۳۵۶۴۷۳۵	۷۳۶۲۵۳	۵/۴	۶	۳/۵
	استان کهگیلویه و بویراحمد	۵۳۹۰۸	۳۵۷۴۰	۱۸۱۶۸	۷/۶	۹	۵/۸

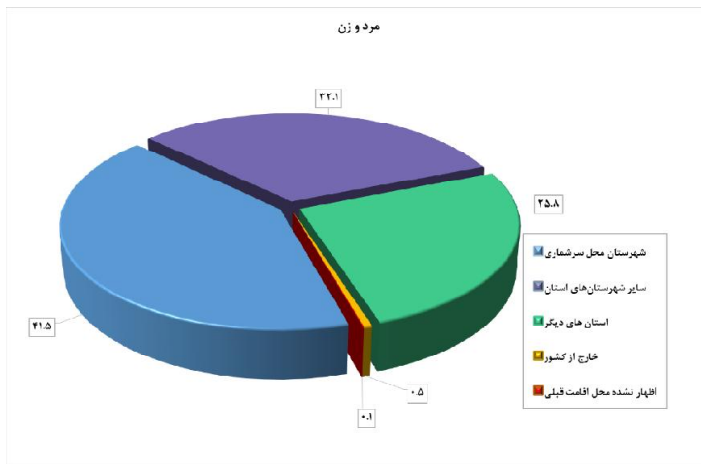
مأخذ: محاسبه شده بر اساس نتایج سرشماری‌های عمومی و نفوس مرکز آمار ایران

۳-۴-۱۱- مبدأ اقامت قبلی مهاجران

مهاجرت‌های داخلی خود به انواع مختلفی از قبیل مهاجرت‌های شهر به شهر، روستا به شهر، روستا به روستا، شهر به روستا، بین استانی، داخل استانی و ... قابل تقسیم هستند که هر کدام از منظر خاصی به موضوع مهاجرت می‌پردازند. در گزارش حاضر مهاجران استان کهگیلویه و بویراحمد برحسب محل اقامت قبلی آنان مورد مطالعه قرار گرفته‌اند و علت پرداختن به این موضوع آگاهی از حجم مهاجرت‌های درون استانی و برون

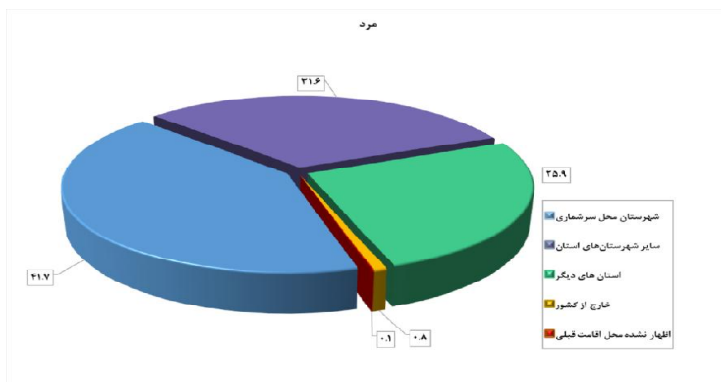
استانی می‌باشد. آگاهی از سهم مهاجرت‌های بین استانی و درون استانی می‌تواند نقش عمده‌ای در سیاست‌گذاری‌های جمعیتی و مهاجرتی یک منطقه داشته باشد.

مطابق با نتایج سرشماری سال ۱۳۹۵ از کل مهاجران وارد شده به استان کهگیلویه و بویر احمد؛ مبدأ اقامت ۴۱/۵ درصد از مهاجران شهرستان محل سرشماری (درون شهرستانی) بوده است، به عبارتی بالاترین سهم از مهاجرت‌ها؛ درون شهرستانی بوده است. مهاجران مربوط به سایر شهرستان‌های استان با ۳۲/۱ درصد در مرتبه دوم قرار دارد. همچنین ۲۵/۸ درصد از مهاجران دارای مبدأ اقامت برون استانی (مربوط به استان‌های دیگر) می‌باشند. به علاوه سهم مهاجران غیر ایرانی در این استان بسیار ناچیز می‌باشد. بنابراین می‌توان اذعان داشت که در طول دوره مورد بررسی؛ این استان جاذبه‌ی کمتری برای مهاجران استان‌های دیگر داشته است. لازم به ذکر است که مهاجرانی که از استان‌های دیگر به استان کهگیلویه و بویر احمد وارد شده‌اند عمدتاً از استان‌های فارس، خوزستان و اصفهان بوده‌اند.

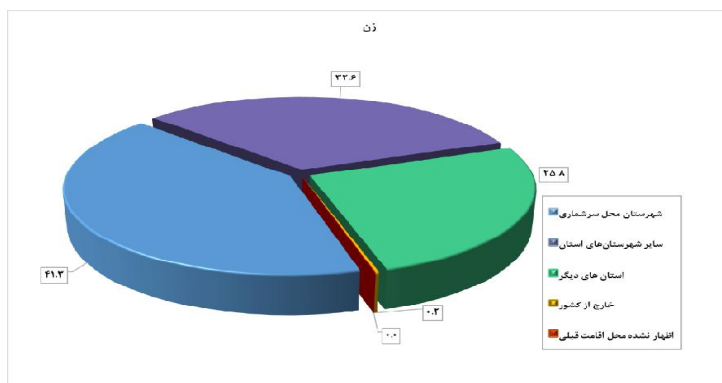

نمودار ۲۲- مبدأ اقامت قبلی مهاجران استان کهگیلویه و بویر احمد، طی سرشماری‌های ۹۵-

۱۳۹۰

نمودار ۲۳- مبدأ اقامت قبلی مردان مهاجر استان کهگیلویه و بویر احمد ، طی سرشماری‌های ۱۳۹۰-۹۵

نمودار ۲۴- مبدأ اقامت قبلی زنان مهاجر استان کهگیلویه و بویر احمد ، طی سرشماری‌های ۱۳۹۰-۹۵

۳-۴-۱۲- الگوی مهاجرت

بررسی آمار و اطلاعات مهاجرتی طی دوره ۹۵-۱۳۹۰ نشان می‌دهد بیشترین حجم از مهاجران وارد شده به استان کهگیلویه و بویراحمد، مبدأ اقامت قبلی آن‌ها شهر بوده و به شهرهای استان نیز وارد شده‌اند (۴۰/۳ درصد از کل مهاجران). حجم مهاجرت‌های روستا به شهر با ۲۵/۷ درصد از کل مهاجران در مرتبه دوم قرار گرفته است. حجم مهاجرت‌های شهر به روستا با ۱۸/۷ درصد نیز قابل توجه است، مثبت شدن رشد جمعیت روستایی استان در دوره ۹۵-۱۳۹۰ نسبت به دوره قبل را علاوه بر افزایش میزان باروری این دوره، می‌توان به موضوع مهاجرت‌های شهر به روستا نیز ربط داد.

جدول ۸۹- تعداد و توزیع درصد مهاجران واردشده به استان کهگیلویه و بویراحمد بر حسب الگوی مهاجرت (بر اساس آخرین جابجایی انجام شده)، طی سرشماری‌های ۹۵-۱۳۹۰

الگوی مهاجرت							شرح
جمع	محل اقامت قبلی	خارج از کشور	شهر به روستا	روستا به روستا	روستا به شهر	شهر به شهر	
۵۳۹۰۸	۳۱	۲۷۹	۱۰۱۰۳	۷۹۵۸	۱۳۸۳۹	۲۱۶۹۸	تعداد
۱۰۰	۰/۱	۰/۵	۱۸/۷	۱۴/۸	۲۵/۷	۴۰/۳	توزیع درصد

مأخذ: محاسبه شده بر اساس نتایج سرشماری‌های عمومی و نفوس مرکز آمار ایران

۳-۴-۱۳- ولادت‌های ثبت شده

زاد و ولد یکی از مهم‌ترین رویدادهای جمعیتی است که در حرکات طبیعی جمعیت اثرگذار است و عامل منحصر به فرد افزایش جمعیت می‌باشد. بنابراین رویداد ولادت از جمله آمارهای حیاتی است که افزایش آن در هر جامعه‌ای تأثیر مستقیمی بر رشد جمعیت می‌گذارد. در سال ۱۳۸۵ تعداد ۱۳۶۸۲ ولادت برای استان کهگیلویه و بویراحمد ثبت شده است که این رقم به ۱۶۳۱۲ ولادت در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته و طی سه سال بعد (۱۳۹۸) به ۱۲۰۳۹ ولادت کاهش یافته است. همان‌طور که در جدول ملاحظه می‌شود در تمامی دوره‌های مورد بررسی، میزان خام ولادت‌های ثبت شده در استان با اختلاف بالاتر از متوسط کشوری است. اختلاف میزان باروری استان

و کشور در نقاط روستایی مشهودتر است، رشد مثبت جمعیت نقاط روستایی استان، در سال ۱۳۹۵ نسبت به دوره قبل نیز گواه این مطلب است. افزایش تعداد و میزان ولادت‌های ثبت شده استان در طول سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ را می‌توان به مولید مربوط به دهه ۶۰ دانست که در این بازه زمانی به سن ازدواج و فرزندآوری رسیده‌اند.

جدول ۹۰- تعداد و میزان ولادت‌های ثبت شده استان کهگیلویه و بویر احمد و کشور به تفکیک وضع سکونت، در سال‌های ۹۷-۱۳۸۵

سال	شرح	تعداد			میزان به ازای هزار نفر جمعیت کل شهری/روستایی		
		جمع	نقاط شهری	نقاط روستایی	جمع	نقاط شهری	نقاط روستایی
۱۳۸۵	کشور	۱۲۵۳۹۱۲	۸۴۵۰۵۰	۴۰۸۸۶۲	۱۷/۸	۱۷/۵	۱۸/۴
	استان کهگیلویه و بویر احمد	۱۳۶۸۲	۶۵۹۲	۷۰۹۰	۲۱/۶	۲۱/۸	۲۱/۳
۱۳۹۰	کشور	۱۳۸۱۲۲۹	۱۰۸۷۹۸۸	۲۹۴۲۴۱	۱۸/۴	۲۰/۳	۱۳/۷
	استان کهگیلویه و بویر احمد	۱۵۱۹۹	۸۴۳۳	۶۷۶۶	۲۳/۱	۲۴/۳	۲۱/۷
۱۳۹۵	کشور	۱۵۲۸۰۵۳	۱۱۷۶۰۳۲	۳۵۲۰۲۱	۱۹/۱	۱۹/۹	۱۶/۹
	استان کهگیلویه و بویر احمد	۱۶۳۱۲	۹۴۷۴	۶۸۳۸	۲۲/۹	۲۳/۸	۲۱/۷
۱۳۹۸	کشور	۱۱۹۶۱۳۵	۹۱۷۲۶۵	۲۷۸۸۷۰	۱۴/۴	۱۴/۷	۱۳/۵
	استان کهگیلویه و بویر احمد	۱۲۰۳۹	۶۶۶۳	۵۳۷۶	۱۶/۱	۱۶	۱۶/۲

مأخذ: محاسبه شده بر اساس اطلاعات سازمان ثبت احوال کشور

۳-۴-۱۴- میزان باروری کل

یکی از مهم‌ترین شاخص‌های باروری، میزان کل باروری است. میزان کل باروری عبارت است از شمار فرزندان که یک زن در طول دوران باروری خود با توجه به سن باروری (۴۹-۱۵ سال)، بدون به شمار آوردن مرگ و میرهای فرزندان به دنیا می‌آورد.

تغییرات میزان باروری کل استان کهگیلویه و بویر احمد و کشور برحسب دوره‌های ۵ ساله، از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۹۵ در جدول زیر نمایش داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود روند باروری کشور از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۹۰، روندی کاهشی بوده است و در دوره ۹۵-۱۳۹۱ نسبت به دوره‌های قبل، اندکی افزایش یافته است. اما

میزان باروری کل در استان کهگیلویه و بویراحمد از دوره ۹۰-۱۳۸۶ به بعد دوباره روند صعودی پیدا کرده و یکی از دلایل افزایش جمعیت استان در سال ۱۳۹۵ نسبت به دوره قبل را می‌توان افزایش میزان باروری طی پنج‌ساله‌ی اخیر دانست.

جدول ۹۱- میزان باروری کل استان کهگیلویه و بویراحمد و کشور، طی سال‌های ۹۵-۱۳۷۶

۹۵-۱۳۹۱		۹۰-۱۳۸۶		۸۵-۱۳۸۱		۸۰-۱۳۷۶		دوره
استان کهگیلویه و بویراحمد	کشور	استان کهگیلویه و بویراحمد	کشور	استان کهگیلویه و بویراحمد	کشور	استان کهگیلویه و بویراحمد	کشور	شرح
۲/۲۹	۲/۰۱	۲/۲۷	۱/۷۹	۲/۲۵	۱/۸۱	۲/۴۸	۲/۰۹	میزان باروری کل

مأخذ: مرکز آمار ایران

۳-۳-۴-۱۵- مرگ و میرهای ثبت شده

مرگ و میر یکی از دو پدیده ذاتی جمعیت است که ثبات یا تغییر آن سبب تغییر در حجم، توزیع یا ترکیب جمعیت خواهد شد. بنابراین دسترسی به آمار دقیق، صحیح و به روز این رویداد بسیار حائز اهمیت می‌باشد. شمار مرگ و میرها نیز مانند بسیاری از پدیده‌های جمعیتی ممکن است در مناطق مختلف، در نقاط شهری و روستایی و حتی در نواحی مختلف یک شهر متفاوت باشد. این تفاوت بیش از هر چیز به تغذیه، ویژگی‌های زیست‌محیطی، سطح توسعه و بهداشت، تفاوت‌های قومی و نژادی، سطح فرهنگ، آگاهی‌های اجتماعی و عوامل متعدد دیگری مربوط است که هر یک از آن‌ها می‌تواند مطالعات مرگ و میر را به جهت خاصی سوق دهد. منبع اصلی آمارهای مرگ و میر ثبت وقایع حیاتی یا نظام ثبت احوال است.

میزان خام مرگ و میرهای ثبت شده برای استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۸۵ برابر با ۹/۶ مرگ به ازای هزار نفر جمعیت بوده که طی سال‌های بعد با روندی نزولی به ۳/۸ مرگ کاهش یافته است. در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۸ میزان خام مرگ و میرهای ثبت شده استان، پایین‌تر از متوسط کشوری گزارش شده است.

جدول ۹۲- تعداد و میزان مرگ و میر ثبت شده استان کهگیلویه و بویر احمد و کشور به تفکیک وضع سکونت، در سال های ۹۷-۱۳۸۵

سال	شرح	تعداد			میزان به ازای هزار نفر جمعیت کل شهری/روستایی		
		کل	نقاط شهری	نقاط روستایی	کل	نقاط شهری	نقاط روستایی
۱۳۸۵	کشور	۴۰۸۵۶۶	۲۵۷۴۳۶	۱۵۱۱۳۰	۵/۸	۵/۳	۶/۸
	استان کهگیلویه و بویر احمد	۶۱۱۹	۱۶۲۲	۴۴۹۷	۹/۶	۵/۴	۱۳/۵
۱۳۹۰	کشور	۴۲۲۱۳۳	۳۰۵۴۷۵	۱۰۹۶۲۸	۵/۶	۵/۷	۵/۱
	استان کهگیلویه و بویر احمد	۵۲۸۷	۱۵۶۶	۳۷۲۱	۸	۴/۵	۱۱/۹
۱۳۹۵	کشور	۳۶۹۷۵۱	۲۷۴۸۷۰	۹۴۷۸۸	۴/۶	۴/۶	۴/۶
	استان کهگیلویه و بویر احمد	۲۷۲۶	۱۵۱۱	۱۲۱۵	۳/۸	۳/۸	۳/۸
۱۳۹۸	کشور	۳۹۵۳۹۲	۲۹۲۹۷۱	۱۰۲۴۲۱	۴/۸	۴/۷	۴/۹
	استان کهگیلویه و بویر احمد	۲۸۷۲	۱۶۱۲	۱۲۶۰	۳/۸	۳/۹	۳/۸

مأخذ: محاسبه شده بر اساس اطلاعات سازمان ثبت احوال کشور

۳-۳-۴-۱۶- امید به زندگی

امید به زندگی^{۱۱} به عنوان یکی از اندازه‌های خلاصه سلامت جمعیت، به همراه سایر شاخص‌های بهداشتی، نتیجه عملکردهای نظام سلامت را جهت تعیین اولویت‌ها، تخصیص منابع و ارزشیابی برنامه‌های سلامت مشخص می‌کنند. بررسی مقادیر امید به زندگی یک جمعیت در طول زمان یا در مکان‌های مختلف با زمان‌های مشابه، امکان مقایسه برآیند نهایی عوامل خطر منتهی به مرگ و عوامل پیشگیری‌کننده از مرگ و میر را فراهم می‌سازد. به همین جهت یکی از بخش‌های اصلی مورد بررسی در استان کهگیلویه و بویر احمد، میزان امید به زندگی آن در سال‌های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ می‌باشد. همراه با افزایش خدمات پزشکی و امکانات بهداشتی و ظهور درمان‌های نوین، روند افزایشی در میزان امید به زندگی رخ داده است. این روند افزایشی هم در سطح کشوری و در سطح استانی دارای نوسان بوده است.

در سال ۱۳۹۵ امید به زندگی برای زنان استان ۷۳/۱ سال و برای مردان ۷۱/۲ سال بوده است، بنابراین امید به زندگی زنان استان با اختلاف، بیشتر از امید به زندگی مردان می‌باشد. اما همواره میزان امید به زندگی در میان

۱۱. منظور از امید به زندگی در بدو تولد، میانگین سال‌هایی است که یک فرد از بدو تولد در زمان و مکان معینی، زندگی خواهد کرد.

زنان و مردان استان، پایین تر از زنان و مردان کشور بوده است. به طور کلی طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵، امید به زندگی زنان و مردان استان کهگیلویه و بویر احمد، روندی سینوسی طی کرده و به امید به زندگی مردان حدود ۳/۸ سال و به امید به زندگی زنان حدود ۳/۶ سال افزوده شده است.

جدول ۹۳- مقایسه امید به زندگی کل کشور و استان کهگیلویه و بویر احمد به تفکیک جنس، در سال‌های ۹۵-۱۳۸۵ (سال)

سال	کل کشور		استان کهگیلویه و بویر احمد	
	مرد	زن	مرد	زن
۱۳۸۵	۷۱/۷	۷۳/۶	۶۷/۴	۶۹/۵
۱۳۹۰	۷۱/۵	۷۴	۷۱/۱	۷۳/۴
۱۳۹۵	۷۲/۵	۷۵/۵	۷۱/۲	۷۳/۱

مأخذ: بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران

۳-۳-۴-۱۷- پیش‌بینی جمعیت تا سال ۱۴۱۵

در مطالعات جمعیت‌شناسی آهنگ رشد جمعیت از اهمیت به‌سزایی برخوردار می‌باشد. به این ترتیب که آهنگ رشد جمعیت اگر متعادل باشد یک فرصت است و در صورتی که غیرمتعادل باشد یک تهدید محسوب می‌شود، برای دستیابی به تجزیه و تحلیل مناسب در این زمینه، ناگزیر به پیش‌بینی جمعیت هستیم. برای انجام پیش‌بینی از روش «ترکیبی پیش‌بینی جمعیت» بهره گرفته شد. در این روش که متداول‌ترین روش پیش‌بینی جمعیت می‌باشد بر اساس عملکرد مجموعه عوامل مؤثر بر تغییر و تحولات جمعیت یعنی باروری، مرگ و میر، مهاجرت و ترکیب سنی و جنسی جمعیت است.

بر اساس پیش‌بینی مرکز آمار ایران، جمعیت استان کهگیلویه و بویر احمد تا سال ۱۴۱۵ به بیش از ۸۶۰ هزار نفر خواهد رسید. همچنین بر اساس پیش‌بینی‌های به دست آمده در طول ۲۰ سال آینده^{۱۲} نزدیک به ۶۰ درصد جمعیت استان ساکن نقاط شهری و حدود ۴۰ درصد جمعیت استان ساکن نقاط روستایی خواهند بود، بنابراین این استان در سال‌های آینده نیز دارای نسبت قابل توجهی جمعیت روستانشین خواهد بود.

۱۲. مبنای پیش‌بینی؛ جمعیت سال ۱۳۹۵ است.

جدول ۹۴- پیش‌بینی تعداد جمعیت کشور و استان کهگیلویه و بویر احمد، بر اساس
برآوردهای مرکز آمار ایران تا سال ۱۴۱۵

سال	شماره	جمع			نقاط شهری			نقاط روستایی		
		مردوزن	مرد	زن	مردوزن	مرد	زن	مردوزن	مرد	زن
۱۴۰۰	کشور	۸۴۹۷۱۰۰۰	۴۲۹۳۷۰۰۰	۴۲۰۳۴۰۰۰	۶۴۳۹۷۰۰۰	۳۲۵۳۶۰۰۰	۳۱۸۶۱۰۰۰	۲۰۵۷۵۰۰۰	۱۰۴۰۱۰۰۰	۱۰۱۷۳۰۰۰
	استان کهگیلویه و بویر احمد	۷۶۳۰۰۰۰	۳۸۴۰۰۰۰	۳۷۸۰۰۰۰	۴۳۳۰۰۰۰	۲۱۸۰۰۰۰	۲۱۵۰۰۰۰	۳۳۹۰۰۰۰	۱۶۶۰۰۰۰	۱۶۳۰۰۰۰
۱۴۰۵	کشور	۸۹۱۲۱۰۰۰	۴۴۹۵۰۰۰۰	۴۴۱۷۱۰۰۰	۶۸۹۸۲۰۰۰	۳۴۷۸۸۰۰۰	۳۴۱۹۵۰۰۰	۲۰۱۳۹۰۰۰	۱۰۱۶۳۰۰۰	۹۹۹۶۰۰۰
	استان کهگیلویه و بویر احمد	۸۰۵۰۰۰۰	۴۰۴۰۰۰۰	۴۰۱۰۰۰۰	۴۶۷۰۰۰۰	۲۳۴۰۰۰۰	۲۳۳۰۰۰۰	۳۳۸۰۰۰۰	۱۷۰۰۰۰۰	۱۶۸۰۰۰۰
۱۴۱۰	کشور	۹۲۴۶۰۰۰۰	۴۶۵۶۲۰۰۰	۴۵۸۹۸۰۰۰	۷۲۸۷۷۰۰۰	۳۶۶۹۴۰۰۰	۳۶۱۸۳۰۰۰	۱۹۵۸۳۰۰۰	۹۸۶۸۰۰۰	۹۷۱۵۰۰۰
	استان کهگیلویه و بویر احمد	۸۳۸۰۰۰۰	۴۱۹۰۰۰۰	۴۱۹۰۰۰۰	۴۹۴۰۰۰۰	۲۴۷۰۰۰۰	۲۴۷۰۰۰۰	۳۴۴۰۰۰۰	۱۷۲۰۰۰۰	۱۷۲۰۰۰۰
۱۴۱۵	کشور	۹۵۲۷۸۰۰۰	۴۷۹۰۸۰۰۰	۴۷۳۷۰۰۰۰	۷۶۳۴۷۰۰۰	۳۸۳۸۱۰۰۰	۳۷۹۶۵۰۰۰	۱۸۹۳۲۰۰۰	۹۵۲۷۰۰۰	۹۴۰۵۰۰۰
	استان کهگیلویه و بویر احمد	۸۶۵۰۰۰۰	۴۳۱۰۰۰۰	۴۳۴۰۰۰۰	۵۱۹۰۰۰۰	۲۵۹۰۰۰۰	۲۶۰۰۰۰۰	۳۴۶۰۰۰۰	۱۷۲۰۰۰۰	۱۷۳۰۰۰۰

مأخذ: مرکز آمار ایران

۳-۳-۴-۱۸- جمع‌بندی

- ✓ استان کهگیلویه و بویر احمد با جمعیتی بالغ بر ۷۵۰ هزار نفری (برآورد مرکز آمار ایران برای سال ۱۳۹۹)، کمتر از یک درصد از جمعیت کشور را شامل می‌شود. از جمله شاخص‌های قابل توجه در این استان بالا بودن نسبت جمعیت روستایی در مقایسه با دیگر استان‌های کشور است، به طوری که بر اساس برآورد مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۹، بیش از ۴۳ درصد جمعیت استان را روستائیان تشکیل می‌دهند.
- ✓ ساختار سنی جمعیت کنونی استان کهگیلویه و بویر احمد نمایانگر قرار گرفتن سهم قابل توجهی از جمعیت در سنین جوانی و میانسالی (فعال بالقوه) است؛ میانگین سنی جمعیت (۲۸/۶ سال)، بالا بودن سهم جمعیت ۶۴-۱۵ ساله (۶۸ درصد از کل جمعیت) گواه این مطلب هستند.
- ✓ درصد رشد سالانه جمعیت استان طی دوره ۹۵-۱۳۹۰ به میزان کمی بالاتر از میانگین رشد سالانه کشور به دست آمده است.
- ✓ در خصوص شاخص نسبت جنسی، این استان در رده استان‌های با نسبت جنسی متعادل قرار دارد.
- ✓ تراکم جمعیتی در استان همواره پایین‌تر از کشور بوده است.
- ✓ آمار مهاجرت استان (با کسر مهاجرت‌های داخل استانی) نشان می‌دهد که جمعیت مهاجر وارد شده به استان (طی دوره ۹۵-۱۳۹۰) حدود ۲ درصد از جمعیت استان را شامل می‌شود که این امر دلالت بر مهاجرپذیر نبودن

استان است. در مقابل می‌توان اذعان داشت که استان کهگیلویه و بویراحمد در طول ۳۰ سال منتهی به سال ۱۳۹۵، همواره استانی مهاجر فرست بوده است و در طول ده ساله ۹۵-۱۳۸۵ حدود ۱۶۵۰۰ نفر از جمعیت (معادل ۲/۳ درصد از کل جمعیت استان) را از دست داده است.

- ✓ در خصوص متوسط بعد خانوارهای ساکن در این استان باید گفت که بعد خانوار بالاتر از میانگین کشوری گزارش شده است و نکته حائز اهمیت در مورد خانوارهای استان این است که بر اساس نتایج آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن (سال ۱۳۹۵)، حدود ۱۱ درصد از خانوارهای استان کهگیلویه و بویراحمد زن سرپرست بوده‌اند و حدود ۳۲ درصد از خانوارهای زن سرپرست یک نفره (خودسرپرست) می‌باشند.
- ✓ بر اساس آمار سال ۱۳۹۷ سازمان ثبت احوال، میزان خام ولادت در استان بالاتر از میانگین کشوری می‌باشد و باروری کل در استان برابر با ۲/۲۹ بوده که بیشتر از متوسط کشوری است.
- ✓ میزان خام مرگ و میرهای ثبت شده برای سال ۱۳۹۷ در استان کمتر از میانگین کشوری گزارش شده است.

۳-۳-۵- وضعیت سواد و تعلیم و تربیت رسمی - عمومی

۳-۳-۵-۱- تعلیم و تربیت رسمی - عمومی

آموزش عمومی شامل دوره‌های ابتدایی، راهنمایی، متوسطه عمومی و فنی و حرفه‌ای می‌باشد و مسئولیت اجرای آن با وزارت آموزش و پرورش است. لازم به ذکر است که از سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ با تغییر نظام آموزش عمومی، مقاطع تحصیلی شامل ابتدایی، متوسطه دوره اول، متوسطه دوره دوم است. در این بخش تلاش خواهد شد، در ابتدا آمار بخش تعلیم و تربیت رسمی عمومی با تمرکز بر استان کهگیلویه و بویراحمد ارائه گردد و در نهایت ضمن احصاء مهم‌ترین مسائل و چالش‌های آموزش عمومی راهکارهایی برای بهبود این وضعیت پیشنهاد خواهد شد.

۳-۳-۵-۱-۱- آمار و اطلاعات

- در سال تحصیل ۹۹-۱۳۹۸ در دوره‌های روزانه و بزرگسالان، ۱۶۶۸۵۹ نفر مشغول به تحصیل بوده‌اند که نسبت به سال گذشته ۵/۴ درصد افزایش داشته است. ۵۱/۸ درصد دانش‌آموزان پسر و ۴۸/۲ درصد هم دختر بوده‌اند.
- ۵۱/۱ درصد در مقطع ابتدایی (پایین‌تر از میانگین کشوری با ۵۴/۶ درصد)، ۲۰/۴ درصد در مقطع دوره اول متوسطه (با بزرگ‌سال) پایین‌تر از میانگین کشوری با ۲۲/۷ درصد) و ۲۰ درصد در مقطع دوره دوم متوسطه (با بزرگ‌سال) بالاتر از متوسط کشوری با ۱۸ درصد مشغول تحصیل بوده‌اند. همچنین در این سال، ۹۴۵ نفر در

آموزش استثنایی و ۱۳۱۵۳ نفر در دوره پیش دبستانی مشغول به تحصیل بوده‌اند که نسبت به سال گذشته به ترتیب ۰/۴ درصد و ۲۳/۹ درصد افزایش داشته‌اند.

- نرخ ترک تحصیل بر اساس آمار ارائه شده توسط مدیر کل آموزش و پرورش استان معادل ۱ درصد در دوره ابتدایی می‌باشد که نسبت بالاتری در مقایسه متوسط کشوی (۰/۰۹ درصد) را نشان می‌دهد. نرخ ترک تحصیل در دوره متوسطه اول در استان، ۳/۵۷ است که از متوسط کشوری (۴/۴) پایین تر می‌باشد.
- بر اساس تعداد دانش‌آموزان جامانده از تحصیل که حدود ۱۲۲۷ نفر می‌باشند می‌توان دریافت که در این مقطع، نرخ ترک تحصیل از سطح کشوری (۲ درصد) پایین تر است. با این وجود بر اساس آمار اداره کل آموزش و پرورش کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۹۸ حدود ۲۳ هزار دانش‌آموز در معرض خطر ترک تحصیل قرار داشتند که حدود ۱۰ درصد کل دانش‌آموزان را در بر می‌گیرد.
- شاخص نسبت دانش‌آموز به معلم دوره ابتدایی در سطح کشور، ۲۶/۵ دانش‌آموز به ازای یک معلم است در حالی که به علت پراکندگی و کوهستانی بودن استان کهگیلویه و بویر احمد، این آمار در استان برابر با ۱۸ دانش‌آموز به ازای یک معلم است.
- نسبت دانش‌آموز به معلم در دوره متوسطه اول حدود ۱۹ نفر می‌باشد که نسبت به متوسط کشوری که ۲۱ نفر می‌باشد، پایین تر است. نسبت دانش‌آموز به معلم در دوره متوسطه دوم، ۱۵ نفر می‌باشد که نسبت به متوسط کشوری که ۱۶/۶ می‌باشد، نرخ پایین تری را نشان می‌دهد. به علت پراکندگی مناطق مسکونی، روستایی و عشایری، ۸۱۷ مدرسه از یک تا ۱۰ دانش‌آموز دارند. همچنین پنج مدرسه تک نفره در استان دایر است. از این حیث باید این استان را از گران‌ترین استان‌ها از باب ارائه آموزش تلقی کرد.
- بر اساس آمار سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور، سرانه مطلوب فضای آموزشی در کشور، ۸/۴ مترمربع و سرانه متوسط فضای آموزشی نیز ۵/۱۸ مترمربع است^{۱۳}. بر اساس این آمار، ۱۱ استان کشور از جمله تهران زیر خط میانگین سرانه قرار می‌گیرند. سیستان و بلوچستان، خراسان شمالی، البرز، تهران، قم و گیلان نیز از جمله استان‌هایی هستند که سرانه فضای آموزشی آن‌ها زیر خط استاندارد است. در استان کهگیلویه و بویر احمد سرانه فضای آموزشی برابر با ۸/۲ متر می‌باشد و بالاتر از میانگین کشوری است و از این حیث بعد از استان یزد رتبه دوم کشوری را بر عهده دارد و به سرانه مطلوب فضای آموزشی در کشور نزدیک است.
- بر اساس آمار اداره کل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس استان کهگیلویه و بویر احمد، ۶۵ درصد از دانش‌آموزان در مدارس شهری و ۳۵ درصد نیز در مدارس روستایی تحصیل می‌کنند. بر اساس همین آمار، ۷۰ درصد مدارس استحکام دارند و در این میان ۳۰ درصد نیازمند مقاوم‌سازی، تخریب و بازسازی است. متوسط

۱۳. در فضای آموزش شهری سرانه ۴/۹۶ مترمربع و در فضاهای آموزش روستایی سرانه ۵/۸۱ مترمربع است.

کشوری در خصوص نسبت مدارس مستحکم به کل مدارس حدود ۶۶ درصد می‌باشد که از این حیث نیز مدارس استان در سطحی بالاتر از متوسط کشوری قرار دارند.

جدول ۹۵- آمار تعداد دانش آموزان، معلمان و فضای آموزشی در سال تحصیلی ۹۸-۹۹

سال و دوره تحصیلی	جمع	پسر	دختر	معلم	مدیریت و کیفیت بخشی	تعداد آموزشگاه	تعداد کلاس درس
۹۹-۱۳۹۸	۱۶۶۸۵۹	۸۶۴۳۴	۸۰۴۲۵	۹۰۵۶	۲۸۴۶	۲۹۳۵	۹۰۰۲
آموزش استثنایی	۹۴۵	۶۰۹	۳۳۶	۲۶۵	۸۸	۹۳	۲۰۲
پیش دبستانی	۱۳۱۵۳	۶۶۳۹	۶۵۱۴			۴۲۸	۸۷۱
ابتدایی	۸۵۳۰۰	۴۳۵۶۲	۴۱۷۳۸	۴۲۷۲	۹۵۱	۱۶۹۳	۴۶۱۴
متوسطه دوره اول	۳۳۸۴۶	۱۷۶۳۰	۱۶۲۱۶	۲۰۶۵	۷۷۶	۴۱۴	۱۶۶۷
متوسطه دوره دوم	۲۸۶۰۳	۱۴۹۹۸	۱۳۶۰۵	۲۴۵۴	۱۰۱۱	۳۰۷	۱۶۴۸
بزرگ سال (دوره اول متوسطه)	۱۸۲	۱۰۸	۷۴		۱		
بزرگ سال (دوره دوم متوسطه)	۴۸۳۰	۲۸۸۸	۱۹۴۲	.	۳۷		

۳-۵-۱-۲- مهم ترین مسائل آموزش و پرورش استان کهگیلویه و بویر احمد

۱. پایین بودن تراکم دانش آموزی از جدی ترین چالش های فضاهای در استان کهگیلویه و بویر احمد می‌باشد. در حال حاضر از تقریباً سه هزار مرکز آموزشی شامل پیش دبستانی و مقاطع مختلف تحصیلی در کهگیلویه و بویر احمد، ۸۱۷ مدرسه زیر ۱۰ نفر دانش آموز دارند. مضاف بر این، ۱۱۴ دبیرستان در مناطق روستایی استان زیر استاندارد تعریف شده، جمعیت دانش آموزی دارند که به دلیل مشکلات جغرافیایی و خطرهای طبیعی احتمالی برای دانش آموزان از سویی و نبودن امکانات فضاهای خوابگاهی امکان تجمع این مدارس وجود ندارد.

۲. فرسوده بودن ۲ هزار و ۶۰۰ کلاس درس و استیجاری بودن ۱۲۹ مدرسه را از دیگر مشکلات آموزش و پرورش استان محسوب می‌شود. بخش عمده‌ای از مدارس فرسوده، استیجاری و فاقد امکانات در شهرستان بویراحمد و روستاهای آن قرار دارند.
۳. کمبود فضای آموزشی در استان به خصوص در شهرستان بویراحمد وجود دارد. تقریباً ۴۰ درصد از دانش‌آموزان استان در این شهرستان زندگی می‌کنند و به این جهت این شهرستان با کمبود فضای آموزشی به خصوص در بخش شهری روبرو است. مهاجرت بی‌رویه از سایر مناطق استان به شهرستان بویراحمد اکنون در بخش آموزش به یک معضل جدی تبدیل شده است.
۴. همان‌طور که در بند قبلی توضیح داده شد، وضعیت شهرستان بویراحمد در بین شهرستان‌های استان خاص می‌باشد. بر اساس آمار ارائه شده توسط اداره کل آموزش و پرورش استان، شهرستان بویراحمد تنها شهرستان در استان می‌باشد که دارای کمبود نیروی انسانی می‌باشد. بر اساس گزارش این اداره کل، این شهرستان با کمبود حدود ۲۰۰ معلم روبرو است. به این مسئله باید انباشت و مازاد نیرو در شهر یاسوج را نیز اضافه کرد که کارایی بخشی از نیروی انسانی در استان را به پایین‌ترین حد ممکن رسانده است.
۵. بر اساس گزارش اداره کل آموزش و پرورش استان، ۷۸۲۰۲ دانش‌آموز در سامانه شاد ثبت نام کرده‌اند که تقریباً ۵۳ درصد از کل دانش‌آموزان را شامل می‌شود. به تعبیر دیگر حدود ۴۷ درصد از دانش‌آموزان استان دسترسی به سامانه شاد نداشته و از آموزش در این بستر مجازی محروم هستند. علل عدم دسترسی به سامانه شاد را باید در عدم دسترسی به اینترنت و نداشتن گوشی‌های هوشمند جستجو کرد.
۶. بر اساس آمار اداره آموزش و پرورش عشایر کهگیلویه و بویراحمد بیش از سه هزار و ۶۲۵ دانش‌آموز در مناطق عشایری این استان مشغول به تحصیل هستند. بر اساس گزارش اداره مذکور، ۸۳ درصد از سه هزار و ۶۲۵ دانش‌آموز عشایری این استان به شبکه اجتماعی دانش‌آموزی (شاد) دسترسی ندارند.

۳-۳-۵-۲- وضعیت سواد در استان کهگیلویه و بویراحمد

وضع سواد در بین افراد جامعه یکی از معیارهای مهم در تعیین میزان توسعه‌یافتگی کشورها بشمار می‌آید و بررسی روند تغییرات آن بیانگر چگونگی پیشرفت و توسعه نیروی انسانی در آن جامعه است. یکی از مهم‌ترین شاخص‌ها در این زمینه میزان باسوادی است. به طور کلی، بررسی این شاخص در سال‌های بعد از انقلاب حاکی از روند افزایشی آن و توجه به مسئله آموزش عمومی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌های کشور است. با این مقدمه کوتاه در این بخش تلاش خواهد شد وضعیت سواد در استان کهگیلویه و بویراحمد مورد بررسی قرار گیرد و در نهایت دلالت‌های این مطالعه برای تدوین برنامه‌های راهبردی استان استخراج شود.

۳-۵-۲-۱- آمار و اطلاعات

بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، تعداد باسوادان استان، ۵۲۷۶۸۸ نفر بوده که از این تعداد، ۵۹/۵ درصد (۳۱۴۰۴۳) در نقاط شهری و ۴۰/۵ درصد (۲۱۳۶۴۵) در نقاط روستایی و غیرساکن سکونت داشته‌اند. بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال‌های ۱۳۶۵، ۱۳۷۰، ۱۳۷۵، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰، و ۱۳۹۵ نرخ باسوادی در جمعیت ۶ ساله و بیشتر به ترتیب ۵۳ درصد، ۶۹ درصد، ۷۶ درصد، ۸۲ درصد، ۸۲ درصد و ۸۴/۴ درصد بوده است. بر اساس داده‌های جدول زیر نرخ باسوادی مردان برابر با ۸۹/۲ درصد است که از متوسط کشور که ۹۱ درصد می‌باشد، پایین‌تر است. نرخ باسوادی زنان نیز ۷۹/۴ می‌باشد که از متوسط کشوری که ۸۴/۲ می‌باشد، پایین‌تر است. همچنین نرخ باسوادی شهری ۹۰ درصد می‌باشد که از متوسط کشوری که ۹۰/۸ درصد می‌باشد، پایین‌تر است و در نهایت نرخ باسوادی جمعیت روستایی برابر ۷۷/۳ درصد می‌باشد که از متوسط کشوری که ۷۸/۵ می‌باشد، پایین‌تر است. به طور کلی همه آمارهای وضعیت سواد در استان اعم از مردان، زنان، بخش شهری و بخش روستایی از متوسط کشوری پایین‌تر است. بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ شهرستان گچساران با ۹۶/۶ درصد و شهرستان کهگیلویه نیز با ۸۸/۲ درصد به ترتیب بیشترین و کمترین میزان باسوادی را در استان کهگیلویه و بویراحمد دارند.

جدول ۹۶- وضعیت نرخ باسوادی در استان کهگیلویه و بویراحمد

جنس / سکونت‌گاه	نرخ باسوادی (درصد)
مردان	۸۹/۲
زنان	۷۹/۴
شهری	۹۰
روستایی	۷۷/۳

بر اساس گزارش اداره کل آموزش و پرورش استان که مبتنی بر آمار نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ می‌باشد جامعه هدف سوادآموزی حدود ۱۱ هزار نفر از جمعیت درگروه سنی ۱۰ تا ۴۹ سال می‌باشد که دوسوم آن را زنان تشکیل می‌دهند. فعالیت‌های سوادآموزی با پوشش چهار هزار و ۵۰۰ نفر در سه دوره سوادآموزی، انتقال و تحکیم سواد در این استان در حال اجرا است. ۱۶ مرکز یادگیری محلی در استان کهگیلویه و بویراحمد وجود دارد که در کنار آموزش سواد پایه به سوادآموزان این استان مواردی شامل حرفه‌آموزی و ایجاد اشتغال و تولید

نیز جزو فعالیت آن‌ها است. بر اساس گزارش سازمان نهضت سوادآموزی استان کهگیلویه و بویر احمد جزو ۸ استان برتر کشور در خصوص فعالیت‌های سوادآموزی است. ۹۵۰ آموزش دهنده و ۸۵ ناظر و ارزیاب در فعالیت‌های سوادآموزی کهگیلویه و بویر احمد مشارکت دارند.

۳-۵-۳- وضعیت آموزش عالی در استان کهگیلویه و بویر احمد

۳-۵-۳-۱- آمار و اطلاعات

- در حوزه آموزش عالی با توجه به تقسیم‌بندی‌های صورت گرفته مبتنی بر سیاست‌ها و ضوابط اجرایی حاکم بر آمایش آموزش عالی در جمهوری اسلامی ایران (مصوبه جلسه ۷۷۶ مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی) استان کهگیلویه و بویر احمد در منطقه ۷ و در کنار استان‌های بوشهر و فارس جانمایی شده است:
- منطقه ۷ شامل استان‌های بوشهر، فارس و کهگیلویه و بویر احمد و دانشگاه‌های شیراز، سلمان فارسی، صنعتی شیراز، هنر شیراز، فسا، جهرم، یاسوج، دانشکده فنی و مهندسی لار، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی داراب (انفکاک) است.
- در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸، تعداد دانشجویان حدود ۲۹۵۹۱ نفر بوده که ۱۸/۹ درصد در مقطع کاردانی، ۹/۶۳ درصد در مقطع کارشناسی، ۱۱/۸ درصد در مقطع کارشناسی ارشد و ۵/۴ درصد در مقطع دکتری حرفه‌ای و تخصصی مشغول به تحصیل بوده‌اند. همچنین از این تعداد دانشجوی، ۸/۸ درصد مربوط به پزشکی، ۵۵ درصد مربوط به علوم انسانی، ۵/۷ درصد مربوط به علوم پایه، ۲۶ درصد مربوط به فنی و مهندسی، ۲/۳ درصد مربوط به کشاورزی و دامپزشکی و ۲/۲ درصد مربوط به گروه هنر می‌باشد که نسبت به سال گذشته، ۸/۷ درصد کاهش یافته است.
- از این تعداد دانش‌آموخته، ۸/۸ درصد مربوط به پزشکی (بالاتر از متوسط کشوری با ۷/۳)، ۵۵ درصد مربوط به علوم انسانی (بالاتر از متوسط کشوری با ۴۸/۶)، ۵/۷ درصد مربوط به علوم پایه (پایین‌تر از متوسط کشوری با ۶/۲)، ۲۶ درصد مربوط به فنی و مهندسی (پایین‌تر از متوسط کشوری با ۲۶/۶)، ۲/۳ درصد مربوط به کشاورزی و دامپزشکی (پایین‌تر از متوسط کشوری با ۳/۸) و ۸/۷ درصد مربوط به هنر (بالاتر از متوسط کشوری با ۷/۶) بوده است.
- بر اساس آمار ارائه شده در سال ۱۳۹۵ در استان کهگیلویه و بویر احمد، ۳۵ موسسه آموزش عالی وجود دارد (۲/۳ از مؤسسات آموزش عالی کشور) که شامل ۲ واحد دولتی (وزارت عتف)، ۹ واحد دانشگاه پیام نور، ۱۲ واحد علمی - کاربردی، ۲ واحد دانشگاه فرهنگیان، ۲ موسسه فنی و حرفه‌ای، ۱ واحد وزارت بهداشت، ۲ موسسه غیردولتی - غیرانتفاعی و ۵ واحد دانشگاه آزاد می‌باشد.

- در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸، تعداد آموزشگران دانشگاهی تمام وقت مؤسسات آموزش عالی، ۷۸۷ نفر بوده که نسبت به سال گذشته، ۴/۱ درصد کاهش یافته است. ۸۲/۸ درصد از آموزشگران مرد و بقیه معادل ۱۷/۲ درصد زن بوده‌اند. در سال تحصیلی فوق، حدود ۹۸/۵ درصد از آموزشگران از لحاظ مرتبه علمی، هیأت علمی بوده‌اند.
- نسبت دانشجوی به استاد بر اساس آمار وزارت عتف حدود ۵۵/۳۸ نفر می‌باشد که نسبت به متوسط کشوری که ۴۹/۷ نفر می‌باشد در سطح بالاتری قرار دارد.
- بر اساس آمار آمایش آموزش عالی سهم شاغلان با تحصیلات عالی به کل شاغلان استان حدود ۲۵/۷۸ درصد که بعد از تهران (۲۹/۶۱ درصد) و ایلام (۲۵/۸۶ درصد) از این حیث دارای رتبه سوم کشوری است و سهم شاغلان با تحصیلات عالی هر استان به کل شاغلان عالی کشور برابر با ۰/۹ درصد می‌باشد.

۳-۵-۳-۲- مهم ترین مسائل آموزش عالی

بر اساس گزارش‌ها و تحلیل‌های ارائه شده مهم ترین مسائل آموزش عالی استان به شرح ذیل می‌باشد:

۱. بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی یکی از مهم ترین معضلات استان محسوب می‌شود. بر اساس آمارهای موجود، در سال ۱۳۹۸، ۵۱/۳ درصد (۱۵۶۴۵) جمعیت بیکاران استان را فارغ‌التحصیلان دانشگاهی از کاردانی به بالاتر تشکیل می‌دهند. به نظر می‌رسد که باید ریشه این نرخ بالا را حجم بیش از ۵۰ درصدی فارغ‌التحصیلان رشته‌های علوم انسانی و نبود واحدهای صنعتی بزرگ و شاخص در استان جستجو کرد. بر اساس تحلیل‌های ارائه شده، عدم استفاده از ظرفیت‌های بالقوه در استان در سالیان متمادی، فقر و محرومیت حاکم در استان، ضعف سرمایه‌گذاری‌های غیردولتی، کمبود زیرساخت‌ها به‌ویژه در حوزه صنعت، کشاورزی، گردشگری و نیز وابستگی شدید اقتصاد این استان به منابع دولتی و بانکی را می‌توان عمده دلایل وضعیت فاجعه‌بار اشتغال در استان قلمداد کرد. به نظر می‌رسد در وضعیت موجود، یکی از پیش‌نیازهای اساسی برای توسعه و رشد اقتصادی و کاهش میزان بیکاری گذر از مدرک‌گرایی، توجه به اهمیت مهارت‌آموزی و کسب دانش‌های فنی و حرفه‌ای باشد. اصلی که در تضاد آشکار با آمار فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در سطح استان دارد.
۲. در شرایط خاص کرونایی "کلاس‌داری آنلاین" و "آموزش مجازی" به عنوان راهبرد اصلی آموزش در سطح آموزش عمومی و عالی تبدیل شده است. تحقق این مدل از آموزش نیازمند زیرساخت‌های ارتباطی و فناوریانه می‌باشد که ضعف در تمهید آن فرایند آموزش را با چالش‌های جدی روبرو می‌کند. دانشگاه‌ها و مؤسسات

آموزش عالی استان نیز از این قاعده مبرا نبوده و از این حیث با مشکلات زیربنایی و روبنایی بسیاری (به خصوص در مؤسسات آموزش عالی کوچک) روبرو بوده‌اند.

۳. تغییرات مدیریتی که در سطح مؤسسات اصلی آموزش عالی در سطح استان که در طی ۵ سال اخیر اتفاق افتاده است، باعث شده است که آموزش عالی استان دچار آشفتگی شده و از رسالت و مأموریت اصلی خود فاصله بگیرد.

۴. یکی از مشکلات استان عدم ارتباط آموزش‌های ارائه شده در مراکز آموزش عالی استان و توانمندی‌های بالقوه آن است. در حال حاضر بخش بزرگی از فارغ‌التحصیلان دانشگاه در رشته‌های علوم انسانی تحصیل می‌کنند که بعد از فارغ‌التحصیلی با مشکلات متعددی در کارایی مواجه هستند. فقدان آموزش‌های کافی و مرتبط با حوزه گردشگری، معدن، کشاورزی و حتی نفت و گاز یکی از موانع توسعه درون‌زای استان به شمار می‌روند.

۵. بر اساس تحلیل‌های صورت گرفته ارتباط بین صنعت و دانشگاه در سطح استان مطلوب ارزیابی نمی‌شود. بر اساس گزارش رئیس دانشگاه یاسوج، پژوهش و ارتباط مراکز آموزش عالی با صنعت در استان از سطح پایین تری نسبت به سایر استان‌ها برخوردار است. توسعه مراکز پژوهشی، مراکز رشد و کارآفرینی، پارک‌های علم و فناوری و شرکت‌های دانش‌بنیان گام‌های بلندی در جهت توسعه و احیای این حلقه‌های ارتباطی می‌تواند باشد که بر اساس وضع موجود تاکنون در این مورد اقداماتی صورت نگرفته است.

۳-۳-۵-۳-۳- محوره‌های اساسی در آموزش عالی مبتنی بر نیازهای زیست‌بوم استان

در نهایت بر اساس گزارش ارائه شده، محوره‌های اساسی که آموزش عالی در جهت توسعه اقتصادی و افزایش اشتغال باید بر آن‌ها تمرکز نماید عبارت‌اند از:

- جنگلداری (رتبه اول جنگل‌های کشور)
- دامپزشکی
- گردشگری
- نفت و پتروشیمی (رتبه دوم کشور)
- داروسازی،
- کشاورزی
- صنایع شیمیایی
- ماهیگیری
- آب (تبه دوم کشوری به لحاظ میزان روان آب‌های سطحی و زیرزمینی مناسب برای صنایع بزرگ آب‌بر)

- معادن
- گیاهان دارویی

۳-۴- بررسی نظام اقتصادی و تولید

۳-۴-۱- نمای کلی اقتصاد استان کهگیلویه و بویر احمد

با وجود اینکه جمعیت استان کمتر از یک درصد جمعیت کشور است؛ وضعیت تولید سرانه این استان نسبت به جمعیت در وضعیت مطلوبی قرار دارد و در مقایسه با کل کشور در وضعیت بالاتر از میانگین قرار دارد. میزان شهرنشینی در این استان پایین‌تر از سطح کشور است و این امر موجب شده است که سهم بخش خدمات و حتی صنعت در اشتغال استان نسبت به سایر استان‌ها پایین است. این استان از نظر پتانسیل نیروی انسانی در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. نرخ مشارکت اقتصادی استان نسبت به کشور در بخش مناطق شهری و روستایی، پایین‌تر است. یکی دیگر از چالش‌های این استان معضل بیکاری است. نرخ بیکاری این استان در مناطق شهری و روستایی پایین‌تر از متوسط کشور قرار دارد. استان کهگیلویه و بویر احمد در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی طی بازه زمانی ۱۳۹۴ تا ۹۸ عملکرد نامطلوبی داشته است به طوری که طی چهار سال مذکور سهم استان از جذب سرمایه‌گذاری خارجی صفر بوده است. متأسفانه این استان از نظر سیاست‌گذاری‌های توسعه در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. از یک سو با بی توجهی نظام برنامه‌ریزی متمرکز روبه‌رو شده است و از سوی دیگر پتانسیل‌های این استان جهت جذب سرمایه‌گذاری خارجی نیز مغفول مانده است. یکی از شاخص‌های اصلی در زمینه میزان رفاه اجتماعی و کاهش فقر، وجود متوسط درآمد سالانه بالای یک خانوار است. اما بررسی وضعیت این شاخص نشان می‌دهد که سطح درآمد خانوار شهری در مقایسه با کشور در سطح پایینی قرار دارد. با توجه به اینکه نزدیک به ۵۷ درصد از جمعیت این استان در مناطق شهری قرار دارند، انتظار وجود فقر در مناطق شهری وجود دارد. از سوی دیگر نرخ رشد سپرده بانکی در استان بالاتر از متوسط کشوری است. از این رو در نبود سرمایه‌گذاری خارجی، این استان با تأکید بر سرمایه موجود در استان و به کارگیری آن در بخش تولید می‌توان موجبات رونق اقتصادی را فراهم نماید.

جدول ۹۷- نمای کلی وضعیت استان کهگیلویه و بویر احمد در مقایسه با کشور در سال ۹۸

رتبه در کشور	کشور	کهگیلویه و بویر احمد	شاخص
۲۹	۱۰۰	۰/۹	سهم جمعیتی (۱۳۹۵)
۳۰	۱۰۰	۰/۷	سهم جمعیت شهری (۱۳۹۵)
۱۶	۱۰۰	۱/۵	سهم جمعیت روستایی (۱۳۹۵)
۲۲	۵۱	۴۸	تراکم نسبی جمعیت (نفر در کیلومتر مربع)
۲۸	۷۴/۴	۵۶/۱	میزان شهرنشینی
-	۸۸/۲	۸۷/۵	مناطق شهری
-	۹۲/۷	۹۱/۵	مناطق روستایی
-	۱۷/۷۵	۲۹	کشاورزی
-	۳۱/۹۵	۱۶	صنعت
-	۵۰/۲۵	۵۵	خدمات
۱۳	۱۰/۶	۱۰/۸	جمعیت کل
۱۳	۱۱/۸	۱۲/۵	مناطق شهری
۱۱	۷/۳	۸/۵	مناطق روستایی
-	-	-	مناطق شهری
-	-	-	مناطق شهری
۴	۵۴۱۰۰۷	۵۲۴۸۱۳	متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری
۱۷	۲۹۷۰۲۲	۳۰۰۱۳۰	متوسط درآمد سالانه یک خانوار روستایی
۲۳	۰/۳۸۲۸	۰/۳۱۱۸	مناطق شهری
۱۰	۰/۳۵۳۹	۰/۳۳۱۱	مناطق روستایی
۲۸	۳۹/۹	۳۵/۲	جمعیت کل
۲۸	۳۹/۲	۳۴/۱	مناطق شهری
۲۷	۴۲/۳	۳۶/۶	مناطق روستایی
۲۸	۵۱۰۴۶۴۲	۰	میزان جذب سرمایه (هزار دلار) (۱۳۹۷)
۲۱	۳۱/۴	۳۲/۴	-
۱۲	۱۰۰	۲/۱۴	هزار ریال به نفر (۱۳۹۶)

منبع: مرکز آمار، جایگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان‌ها در مقایسه با کشور

تولید ناخالص داخلی

استان کهگیلویه و بویراحمد از نظر تولید ناخالص داخلی بدون احتساب نفت، سهم پایین تری نسبت به جمعیت خود دارد. در واقع این موضوع بیانگر آن است که بویایی و بهره‌وری نیروی انسانی در این استان در سطح پایینی قرار دارد به طوری که در تمامی سال‌های مورد بررسی کمتر از سهم جمعیتی است. این استان از نظر تولید ناخالص داخلی با نفت در وضعیت مطلوبی با توجه به جمعیت برخوردار است. اما این سهم در صدی طی دو دهه اخیر به شدت کاهش یافته است، به گونه‌ای که در سال ۹۷ به میزان ۲/۱۴ درصد رسیده است. همان‌طور که قبلاً نیز بیان شد این استان از نظر تولید ناخالص داخلی با نفت در رتبه ۱۲ کشور قرار دارد.

جدول ۹۸- سهم استان کهگیلویه و بویر احمد از تولید ناخالص داخلی بدون نفت و با نفت (میلیون ریال)

تولید ناخالص داخلی بدون نفت			تولید ناخالص داخلی		
سهم درصدی	کهگیلویه و بویر احمد	کشور	سهم درصدی	کهگیلویه و بویر احمد	کشور
۰.۵۲	۲۶۵۳۲۱.۸۷۸	۵۱۳۴۰.۲۰۰	۵.۱۸	۳۳۶۶۰۴۰.۸۴۴	۶۳۰۰۳۶۲۲.۹
۰.۵۴	۳۳۳۲۶۹.۶۶	۶۱۴۱۷۶۶۷.۷	۴.۲۰	۳۰۸۵۱۴۲.۶۳	۷۳۳۹۰۸۹۱.۹
۰.۵۷	۴۴۲۱۷۵۵.۵۵۲	۷۷۸۸۶۶۵۳.۸	۳.۸۷	۳۶۹۴۵۷۵۰.۰۶	۹۵۴۴۰۲۷۳.۴
۰.۵۴	۵۱۷۰۹۴۱.۳۲۲	۹۶۵۷۵۷۱۳۱	۳.۴۸	۴۱۴۳۰۷۶۳.۷۹	۱۱۸۹۲۸۶۸۷.۹
۰.۵۰	۶۱۸۷۲۹۵.۱۷۷	۱۳۱۵۱۳۰.۳۷	۳.۹۲	۶۰۹۶۱۰۱۴.۱۲	۱۵۵۴۸۱۰۸۹۴
۰.۵۲	۷۷۷۵۳۴.۲۱۷	۱۵۰۱۳۲۰۴.۶	۴.۱۲	۷۹۹۰۰۸۶۶.۴۲	۱۹۴۱۸۷۵۸۴
۰.۵۲	۹۷۰۵۱۹۱.۴۴	۱۸۵۸۳۹۹۶۹	۳.۸۱	۹۰۶۸۴۰۰۶.۶۷	۲۳۸۲۶۴۸۱۸
۰.۵۱	۱۲۱۴۰۶۵۸.۷۵	۳۳۷۰۸۰۶۱۹۲	۳.۰۱	۹۲۵۸۱۸۰۸.۰۲	۳۰۷۲۶۱۵۴۴۹
۰.۵۲	۱۵۱۲۵۷۱۷.۹۸	۲۹۳۳۶۰۱۴۷۳	۲.۵۹	۹۸۴۴۵۰۱.۵۳	۳۶۵۵۱۵۶۷۲
۰.۵۲	۱۷۲۶۱۸۳۷.۹۷	۳۳۹۶۵۷۹۶۷	۲.۰۹	۸۱۲۲۷۳۳۹.۸۱	۳۸۹۴۲۳۷۸
۰.۶۰	۲۴۱۴۶۲۷۵.۱۱	۴۰۱۰۲۲۰۵۷۲	۲.۳۴	۱۱۳۶۳۹۷۰.۹	۴۵۵۵۶۲۱۱
۰.۵۳	۲۷۲۸۸۷۰.۴۴	۵۱۳۳۱۵۷۶۰.۸	۲.۲۸	۱۴۴۵۲۰۸۶.۲	۶۳۹۶۲۱۵۵۵
۰.۵۳	۲۴۶۵۱۱۷۶.۳۲	۶۵۱۳۶۵۱۳۳۷	۱.۴۸	۱۰۹۵۲۰۳۸۸	۷۲۲۰۸۰۱۱۴۴
۰.۵۲	۴۵۱۴۶۷۵۲.۷۸	۸۷۶۱۵۷۱۵۶۵	۱.۶۱	۱۶۲۱۹۴۷۴۳.۳	۱۰۰۴۹۰۸۷۵۳۳
۰.۷۳	۷۳۴۶۶۸۷۷.۱۷	۱۰۲۶۸۷۹۰۷۵۸	۲.۵۴	۳۳۹۲۰۰۷۲۵.۵	۱۲۵۰۰۹۰۰۲۶
۰.۷۶	۸۱۵۹۷۸۰۵۷۱	۱۰۷۹۸۱۵۸۷۸۱	۱.۸۵	۲۲۵۲۴۰۴۵.۱	۱۲۱۸۰۰۱۶۱۲۹
۰.۷۰	۹۰۱۹۷۵۵۳.۰۸	۱۲۸۶۴۸۹۲۴۹	۱.۹۴	۲۸۹۴۵۲۵۷.۷	۱۴۹۰۲۵۷۵۳۴
۰.۷۰	۱۰۶۶۲۲۱۶.۳	۱۵۱۹۴۲۹۲۴۳۷	۲.۱۱	۳۷۹۲۹۱۷۸۲.۳	۱۷۹۱۸۷۱۱۵۳
۰.۶۸	۱۴۱۱۳۰۹۱۰.۵	۲۰۸۷۰۳۲۹۲۴۴	۲.۱۴	۵۵۲۷۵۲۶۳.۵	۲۵۸۲۹۷۱۲۴۶

منبع: مرکز آمار ایران، محاسبات نگارندگان

ارزش افزوده به تفکیک بخش‌های اقتصادی استان کهگیلویه و بویراحمد در مقایسه با کشور

سهم استان از ارزش افزوده کشور طی سال‌های اخیر کاهش یافته است. این استان در سال ۱۳۹۴ سهمی، ۲/۴۶ درصدی داشته است که در سال ۹۸ این میزان به ۲/۱۵ کاهش یافته است. همچنین رتبه این استان نیز متناظر با این وضعیت، کاهش یافته است و از رتبه ۱۰ به ۱۲ رسیده است. در واقع این افزایش رتبه را باید معکوس تعبیر کرد و به معنی کاهش سهم در ارزش افزوده تفسیر می‌شود.

بخش کشاورزی و معدن

سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی این استان در تمامی سال‌های مورد بررسی کمتر از یک درصد بوده است. این استان با وجود اشتغال نزدیک به ۳۰ درصدی در بخش کشاورزی، اما ارزش افزوده بسیار پایینی را تولید کرده است و از نظر کمترین میزان تولید ارزش افزوده بخش کشاورزی، بعد از استان قم و ایلام در رتبه سوم کشور قرار دارد. از میان بخش‌های مختلف کشاورزی سهم بخش زراعت و باغداری در وضعیت بهتری قرار دارد. اما بخش معدن به عنوان بخش تأثیر گذار در اقتصاد استان است که نمود آن در اقتصاد ملی نیز قابل توجه است. سهم ارزش افزوده این بخش بالاتر از بخش کشاورزی است. این استان در سال ۹۸ بعد از استان خوزستان از آن حیث در رتبه دوم قرار دارد. به طور متوسط سهم ارزش افزوده بخش معدن استان در اقتصاد کشوری طی سال‌های مورد بررسی حدود ۱۰ درصد بوده است.

جدول ۹۹- سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی استان کهگیلویه و بویر احمد از کشور

۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
۰.۹۷	۱.۰۲	۱.۰۳	۰.۹۳	۰.۸۹	۰.۹۶	۰.۹۵	۰.۹۵	کشاورزی، شکار، جنگلداری و ماهیگیری
۰.۸۹	۰.۹۶	۱.۰۴	۰.۸۶	۰.۷۸	۰.۸۵	۰.۸۶	۰.۸۳	زراعت و باغداری
۰.۹۰	۰.۸۸	۰.۷۳	۰.۸۲	۰.۹۶	۱.۰۵	۰.۹۳	۱.۰۱	پرورش حیوانات
۰.۸۶	۰.۸۴	۰.۸۳	۰.۸۳	۰.۹۱	۰.۸۸	۰.۷۶	۰.۷۷	گوداری صنعتی
۰.۹۸	۰.۸۹	۰.۶۹	۰.۸۳	۰.۸۷	۱.۱۰	۱.۰۲	۱.۰۷	دام ستنی
۰.۲۹	۰.۲۴	۰.۲۳	۰.۲۷	۰.۲۷	۰.۱۶	۰.۱۸	۰.۱۹	مرغزاری
۳.۳۸	۴.۰۸	۳.۴۲	۱.۹۵	۴.۴۹	۴.۲۷	۳.۰۲	۴.۶۳	پرورش زنبور عسل، کرم ابریشم، شکار و سایر فعالیت‌های کشاورزی
۴.۷۴	۳.۵۱	۳.۴۳	۳.۸۳	۳.۹۰	۳.۸۵	۳.۹۴	۳.۴۷	جنگلداری
۱.۷۵	۱.۷۴	۱.۷۰	۱.۸۲	۱.۴۳	۱.۷۷	۱.۶۰	۱.۸۸	ماهیگیری
۸.۴۲	۹.۸۷	۱۰.۰۳	۱۰.۴۹	۱۰.۷۱	۸.۴۹	۸.۱۷	۸.۱۷	استخراج معدن
۸.۹۳	۱۰.۵۵	۱۰.۶۱	۱۱.۰۷	۱۱.۱۶	۸.۷۸	۸.۵۰	۸.۹۵	استخراج نفت خام، گاز طبیعی و خدمات پشتیبانی معدن
۰.۶۶	۰.۲۳	۰.۵۲	۰.۷۸	۰.۲۸	۰.۲۴	۰.۲۴	۰.۲۹	استخراج سایر معادن

منبع: مرکز آمار ایران، محاسبات نگارنده

بررسی وضعیت استان به تفکیک شاخص‌های آن بیانگر این است که از میان زیر بخش‌های کشاورزی، سهم تولید آبریان در این استان بالاتر از متوسط کشوری و در رتبه هفتم قرار دارد. همچنین نسبت شاغلان این بخش به جمعیت نیز در وضعیت مطلوبی قرار گرفته است. از دیگر قابلیت‌های استان، وجود مساحت قابل توجه جنگل کاری به مساحت استان است که می‌تواند علاوه بر رونق صنعتی در بخش صنعت چوب و فرآورده‌های آن، موجب ایجاد صنایع مرتبط با چوب نیز در استان گردد. این استان از نظر سهم اراضی تحت پوشش شبکه فشار در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. در بخش معدن وضعیت شاخص‌های آن نسبت به بخش کشاورزی مطلوب‌تر است. در شاخص نسبت تعداد معادن در حال بهره‌برداری به کل جمعیت نزدیک به دو برابر میانگین کشوری است. اما نسبت شاغلان این بخش نصف آن می‌باشد. از این رو می‌توان به بخش معدن به عنوان یکی از

بخش های کلیدی استان که توان بالایی برای ایجاد اشتغال و ارزش افزوده بیشتر دارد، به عنوان یکی از محورهای کلیدی استان جهت توسعه در نظر گرفته شود. سرانه تولید و ارزش افزوده در استان به دلیل همین اشتغال کم و فقدان صنایع تبدیلی در وضعیت مطلوبی نیست. بررسی این دو شاخص نیز بیانگر این موضوع است.

جدول ۱۰۰- وضعیت شاخص های بخش کشاورزی و معدن در مقایسه با کشور

رتبه در کشور	کشور	کهگیلویه و بویر احمد	شاخص
۱۲	۱۰/۳۴	۱۴/۸۷	سرانه تولید گوشت قرمز (کیلوگرم به نفر)
۲۳	۱۳۲/۴۳	۱۰۱/۷۵	سرانه تولید شیر
۲۶	۳۲/۹۰	۲۰/۵۰	سرانه تولید گوشت مرغ
۷	۱۵/۴۴	۲۲/۸۰	سرانه تولید آبزیان
۳	۱/۱۱	۳/۲۸	نسبت تعداد شاغلان بخش شیلات (آبزی پروری) به کل جمعیت
۴	۰/۰۳	۰/۱۲	نسبت مساحت جنگل کاری به مساحت استان
۲۶	۱۰۰	۱/۲۶	سهم استان از اراضی تحت پوشش سیستم آبیاری تحت فشار (۱۳۹۷)
۲۵	۱۰۰	۰/۰۳	سهم استان از اراضی تحت پوشش شبکه های آبیاری و زهکشی (۱۳۹۷)
۳۱	۱۰۰	۰/۹	سهم آب مصرف شده استان از منابع آب کشور
۳۱	۱۰۰	۰/۷	سهم استان از آب مصرف شده در بخش کشاورزی
۱۰	۵/۹۹	۹/۴۰	نسبت تعداد معادن در حال بهره برداری به کل جمعیت (۱۳۹۷)
۲۶	۱۰۰	۱/۴۰	سهم استان از معادن در حال بهره برداری (۱۳۹۷)
۱۹	۱۲۱/۴۸	۶۵/۸۰	نسبت تعداد شاغلان معادن در حال بهره برداری به کل جمعیت (تعداد به صد هزار نفر) (۱۳۹۷)
۱۱	۴/۸۱	۱/۳۸	سرانه ارزش تولیدات معادن در حال بهره برداری (میلیون ریال به نفر) (۱۳۹۷)
۱۱	۳۷۵۲/۱۰	۱۰۰۷/۷۳	سرانه ارزش افزوده معادن در حال بهره برداری (هزار ریال به نفر) (۱۳۹۷)
۲۸	۳۲۷/۲۷	۳۲/۳۳	نسبت سرمایه گذاری (ارزش تغییرات اموال سرمایه ای) معادن در حال بهره برداری به کل جمعیت (هزار ریال به نفر) (۱۳۹۷)
۲۷	۱۰۰	۰/۴۸	سهم استان از شاغلان معادن در حال بهره برداری (۱۳۹۷)

منبع: مرکز آمار، جایگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان ها در مقایسه با کشور

بخش صنعت و ساختمان

بخش صنعت یکی از بخش های کمتر توسعه یافته استان محسوب می شود، به گونه ای که در تمامی سال های مورد بررسی، سهم ارزش افزوده بخش صنعت در اقتصاد کشور کمتر از یک درصد بوده است. این استان از نظر کمترین ارزش افزوده بخش صنعت در رتبه پنجم کشور قرار دارد. اما وضعیت زیر بخش های صنعتی متفاوت است به گونه ای که بخش تولید چوب و محصولات چوبی به جز مبلمان، حصیر و مواد حصیربافی از سال ۹۰ تا ۹۷ حدود یک درصد از ارزش افزوده کل کشور را تشکیل داده است. به عبارتی به دلیل مساحت قابل توجه استان از نظر پوشش جنگلی، مزیت نسبی مناسبی در استان در زمینه صنایع چوب ایجاد شده است. از دیگر

پتانسیل‌های استان که مرتبط با مزیت نسبی است، تولید سایر فرآورده‌های معدنی غیرفلزی است. سهم این بخش به طور متوسط در سال‌های مورد بررسی برابر با ۱/۲۷ درصد است. از دیگر قابلیت‌های استان در بخش تعمیر و نصب ماشین‌آلات و تجهیزات است. به عبارتی این بخش بیشترین سهم را در اقتصاد ملی در مقایسه با سایر استان‌ها داشته است. بخش ساختمان نیز به طور متوسط ۲/۳۵ درصد از ارزش افزوده بخش کل ساختمان کشور را تشکیل داده است. با توجه به نماگر بودن این بخش، استان کهگیلویه و بویر احمد از پتانسیل مناسبی جهت گسترش بخش ساختمان برخوردار است. از این رو می‌توان بیان داشت این استان دارای مزیت نسبی مناسبی جهت جذب صنایع مرتبط با ساختمان است.

جدول ۱۰۱- سهم ارزش افزوده بخش صنعت و ساختمان استان کهگیلویه و بویر احمد از

کشور

	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷
صنعت	۰.۵۴	۰.۵۲	۰.۴۸	۰.۶۲	۰.۷۰	۰.۵۴	۰.۵۵	۰.۵۴
تولید محصولات غذایی	۱.۵۲	۱.۴۱	۱.۵۵	۱.۵۳	۱.۵۰	۱.۴۳	۱.۴۶	۱.۴۰
تولید انواع آشامیدنیها	۱.۰۳	۱.۵۱	۰.۹۴	۱.۳۱	۱.۳۸	۱.۰۹	۰.۸۹	۰.۶۱
تولید فرآورده‌های توتون و تنباکو	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
تولید منسوجات	۰.۲۵	۰.۲۶	۰.۱۰	۰.۱۵	۰.۱۲	۰.۱۳	۰.۱۰	۰.۱۰
تولید پوشاک	۱.۲۷	۱.۲۴	۱.۲۴	۱.۲۶	۱.۲۴	۱.۲۲	۱.۲۱	۱.۲۲
تولید چرم و فرآورده‌های وابسته	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲
تولید چوب و محصولات چوبی به جز میلان، حصیر و مواد حصیر بافی	۱.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۰.۹۸	۰.۹۹	۱.۰۲	۰.۹۹
تولید کاغذ و فرآورده‌های کاغذی	۰.۰۵	۰.۰۶	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۳	۰.۰۱	۰.۰۱
چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده	۰.۱۹	۰.۱۹	۰.۲۰	۰.۱۸	۰.۱۶	۰.۱۶	۰.۱۴	۰.۱۵
تولید کتک، فرآورده‌های حاصل از پالایش نفت	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۰	۰.۰۱	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
تولید مواد شیمیایی و فرآورده‌های شیمیایی	۰.۱۴	۰.۰۷	۰.۰۳	۰.۰۴	۰.۰۹	۰.۰۹	۰.۲۶	۰.۲۸
تولید داروها و فرآورده‌های دارویی و شیمیایی و گیاهی	۰.۲۱	۰.۱۴	۰.۰۷	۰.۱۵	۰.۰۷	۰.۱۸	۰.۳۳	۰.۲۲
تولید فرآورده‌های لاستیکی و پلاستیکی	۰.۵۱	۰.۱۷	۰.۱۶	۰.۲۲	۰.۲۲	۰.۲۰	۰.۱۲	۰.۱۲
تولید سایر فرآورده‌های معدنی غیر فلزی	۱.۳۸	۱.۲۰	۱.۲۲	۱.۲۴	۱.۳۳	۱.۳۷	۱.۲۶	۱.۲۱
تولید فلزات پایه	۰.۰۶	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۲	۰.۰۲
تولید محصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین‌آلات و تجهیزات	۰.۹۵	۰.۸۷	۰.۹۰	۰.۹۳	۰.۹۱	۰.۹۱	۰.۹۴	۱.۰۴
تولید محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱
تولید تجهیزات برقی	۰.۰۷	۰.۰۷	۰.۰۷	۰.۰۷	۰.۰۷	۰.۰۷	۰.۰۶	۰.۰۷
تولید ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه‌بندی نشده در جای دیگر	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۱	۰.۰۱
تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم‌تریلر	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
تولید سایر تجهیزات حمل و نقل	۰.۰۵	۰.۰۰	۰.۰۳	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
تولید میلان	۰.۱۴	۰.۱۳	۰.۱۴	۰.۱۱	۰.۱۱	۰.۱۰	۰.۱۲	۰.۱۲
تولید سایر مصنوعات	۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۰۹	۰.۰۸	۰.۰۸
تعمیر و نصب ماشین‌آلات و تجهیزات	۲.۸۳	۲.۷۲	۲.۸۲	۲.۸۳	۳.۰۰	۲.۹۴	۲.۸۲	۳.۰۱
تأمین برقی، گاز، بخار و تهریه هوا	۰.۱۴	۰.۱۲	۰.۰۸	۰.۰۹	۰.۱۳	۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۰۶
تولید، انتقال و توزیع برقی	۰.۵۳	۰.۴۱	۰.۴۰	۰.۴۱	۰.۴۲	۰.۱۳	۰.۱۹	۰.۲۰
تولید و توزیع گاز طبیعی	۰.۱۰	۰.۰۹	۰.۰۶	۰.۰۶	۰.۰۹	۰.۰۵	۰.۰۴	۰.۰۴
آبرسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه	۱.۲۴	۱.۲۷	۱.۴۵	۱.۴۲	۱.۲۱	۰.۸۰	۱.۲۴	۱.۱۶
ساختمان	۲.۱۴	۲.۵۷	۱.۹۷	۲.۹۸	۲.۷۷	۲.۳۸	۲.۴۴	۱.۹۸
ساختمان‌های مسکونی	۰.۳۴	۰.۳۰	۰.۳۷	۰.۴۳	۰.۴۵	۰.۴۳	۰.۴۷	۰.۴۵
سایر ساختمان‌ها	۲.۸۰	۳.۶۰	۲.۶۸	۳.۵۵	۲.۳۲	۱.۹۵	۲.۹۷	۲.۵۳

منبع: مرکز آمار ایران، محاسبات نگارنده

بررسی وضعیت شاخص‌های بخش صنعت گویایی آن است که در تمامی شاخص‌ها، وضعیت استان در شرایط مطلوبی قرار ندارد و در بیشتر شاخص‌های این بخش در رتبه آخر در مقایسه با سایر استان‌ها قرار دارد. از میان شاخص‌های صنعتی که استان وضعیت مطلوب‌تری نسبت به بقیه برخوردار است، سرانه ارزش‌افزوده فعالیت صنعتی کارگاه‌های صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر است که استان از این نظر بعد از سمنان، قم و کرمانشاه در رتبه چهارم از نظر کمترین سرانه قرار دارد. وضعیت شاغلان بخش صنعتی در استان نیز، در میان سایر بخش‌ها کمترین میزان اشتغال را دارد به گونه‌ای که سهم آن در حدود پنج برابر کمتر از میانگین کشوری است.

جدول ۱۰۲- وضعیت شاخص‌های بخش صنعت در مقایسه با کشور

رتبه در کشور	کشور	کهگیلویه و بویر احمد	شاخص
۳۱	۳/۷۴	۰/۸۷	نسبت تعداد کارگاه‌های صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر به کل جمعیت (تعداد به ده هزار نفر) (۱۳۹۶)
۳۱	۳/۷۲	۰/۸۷	نسبت تعداد کارگاه‌های صنعتی خصوصی ده نفر کارکن و بیشتر به کل جمعیت (تعداد به ده هزار نفر)
۲۹	۲/۲۷	۰	نسبت تعداد کارگاه‌های صنعتی عمومی ده نفر کارکن و بیشتر به کل جمعیت (تعداد به ده هزار نفر) (۱۳۹۵)
۲۹	۲۱/۹۳	۴/۶۳	نسبت تعداد شاغلان کارگاه‌های صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر به کل جمعیت در سال ۱۳۹۶ (تعداد به ده هزار نفر)
۲۷	۲۶/۷۰	۵/۵۰	سرانه ارزش‌افزوده فعالیت صنعتی کارگاه‌های صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر (میلیون ریال به نفر)
۳۱	۱۰۰	۰/۰۶	سهم استان از ارزش تولید کارگاه‌های صنعتی (۱۳۹۶)
۳۰	۱۰۰	۰/۲۱	سهم استان از تعداد کارگاه‌های صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر (۱۳۹۶)
۳۱	۱۰۰	۰/۱۱	سهم استان از ارزش‌افزوده فعالیت صنعتی کارگاه‌های صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر (۱۳۹۶)
۳۰	۱۰۰	۰/۱۹	سهم استان از شاغلان کارگاه‌های صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر
۲۳	۱۰۰	۰/۶	سهم استان از آب مصرف شده در بخش صنعت

منبع: مرکز آمار، جایگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان‌ها در مقایسه با کشور

بخش خدمات

بخش خدمات در مقایسه با سایر بخش‌های اقتصادی در رتبه دوم قرار دارد. سهم استان در ارزش‌افزوده ملی در بخش معدن بیشترین میزان و در بخش صنعت در کمترین میزان قرار دارد. در این میان بخش خدمات بعد از بخش کشاورزی به عنوان بیشترین سهم در ارزش‌افزوده ملی شناخته می‌شود. رتبه استان از نظر سهم در اقتصاد ملی برای تمامی دوره‌های مورد بررسی دارای رتبه ۲۸ است و در تمامی سال‌ها کمتر از یک درصد بوده است. به طور کلی ارزش‌افزوده این بخش در اقتصاد ملی برای ۸ سال مورد بررسی حدود ۰/۶۱ درصد بوده است. در استان دو بخش فعالیت‌های دامپزشکی و مددکاری اجتماعی بیشترین سهم را در ارزش‌افزوده استان داشته‌اند.

بررسی شاخص‌های مربوط به خدمات پشتیبان تولید که می‌تواند زمینه ایجاد فناوری با سطح بالا را ایجاد کند، نشان می‌دهد با تمام مشکلات اقتصادی استان این بخش از پتانسیل بالایی برخوردار است. بررسی ارزش افزوده بخش‌های بیمه، تحقیق و توسعه، فعالیت‌های مالی و تجاری و ارتباطات در استان گواهی بر این مدعا می‌باشد.

جدول ۱۰۳- سهم ارزش افزوده بخش خدمات استان کهگیلویه و بویر احمد از کشور

۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰
۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۱	۰.۶۲
۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۱	۰.۶۲
۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۲	۰.۶۳	۰.۶۳
۰.۵۶	۰.۳۵	۰.۳۵	۰.۳۰	۰.۲۷	۰.۲۴	۰.۲۳	۰.۲۷
۰.۶۱	۰.۳۶	۰.۳۶	۰.۳۳	۰.۳۰	۰.۲۶	۰.۲۵	۰.۳۰
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
۰.۶۴	۰.۳۷	۰.۳۸	۰.۳۴	۰.۳۱	۰.۲۷	۰.۲۶	۰.۳۱
۰.۱۶	۰.۱۹	۰.۱۸	۰.۱۹	۰.۲۲	۰.۲۰	۰.۱۹	۰.۲۲
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
۰.۰۱	۰.۰۴	۰.۰۵	۰.۰۵	۰.۰۳	۰.۰۵	۰.۰۵	۰.۰۶
۰.۳۱	۰.۳۷	۰.۳۳	۰.۱۲	۰.۱۰	۰.۰۹	۰.۰۷	۰.۰۷
۰.۴۴	۰.۴۴	۰.۴۴	۰.۴۴	۰.۴۴	۰.۴۴	۰.۴۴	۰.۴۴
۰.۳۷	۰.۳۷	۰.۳۷	۰.۳۷	۰.۳۷	۰.۳۷	۰.۳۸	۰.۳۸
۰.۵۴	۰.۵۴	۰.۵۴	۰.۵۴	۰.۵۴	۰.۵۴	۰.۵۴	۰.۵۵
۰.۳۴	۰.۳۴	۰.۳۴	۰.۳۴	۰.۳۴	۰.۳۴	۰.۳۴	۰.۳۵
۰.۳۱	۰.۲۷	۰.۲۸	۰.۲۵	۰.۲۲	۰.۲۱	۰.۲۰	۰.۱۸
۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۰۹	۰.۰۹	۰.۰۹	۰.۰۹
۰.۶۲	۰.۵۷	۰.۵۵	۰.۶۴	۰.۶۴	۰.۶۴	۰.۶۳	۰.۵۴
۰.۳۴	۰.۳۱	۰.۲۴	۰.۲۳	۰.۲۵	۰.۲۵	۰.۲۹	۰.۲۸
۰.۳۰	۰.۳۰	۰.۱۵	۰.۱۷	۰.۲۰	۰.۲۳	۰.۲۷	۰.۲۹
۰.۵۶	۰.۴۷	۰.۴۷	۰.۴۷	۰.۴۸	۰.۴۳	۰.۴۳	۰.۴۲
۰.۱۴	۰.۱۴	۰.۱۴	۰.۱۲	۰.۱۱	۰.۱۴	۰.۱۴	۰.۰۹
۰.۶۰	۰.۵۷	۰.۵۹	۰.۶۰	۰.۵۸	۰.۵۳	۰.۵۰	۰.۴۸
۰.۴۷	۰.۴۴	۰.۴۸	۰.۴۸	۰.۴۴	۰.۳۷	۰.۲۹	۰.۳۲
۰.۳۸	۰.۳۸	۰.۳۸	۰.۳۸	۰.۳۴	۰.۳۵	۰.۴۴	۰.۲۹
۱.۴۲	۱.۴۲	۱.۴۲	۱.۴۲	۱.۴۲	۱.۴۲	۱.۴۲	۱.۴۲
۱.۵۴	۱.۵۴	۱.۵۳	۱.۵۲	۱.۵۲	۱.۴۸	۱.۴۶	۱.۴۶
۰.۳۵	۰.۳۶	۰.۳۵	۰.۳۵	۰.۳۶	۰.۳۵	۰.۳۶	۰.۳۵
۰.۰۴	۰.۰۵	۰.۰۵	۰.۰۲	۰.۰۳	۰.۰۲	۰.۰۴	۰.۰۵
۰.۳۵	۰.۳۵	۰.۳۲	۰.۳۵	۰.۳۴	۰.۳۵	۰.۳۵	۰.۳۴
۲.۲۷	۲.۴۰	۲.۲۵	۲.۳۲	۲.۲۷	۲.۶۱	۲.۷۱	۳.۰۳

منبع: مرکز آمار ایران، محاسبات نگارنده

ادامه جدول سهم ارزش افزوده بخش خدمات استان کهگیلویه و بویر احمد از کشور

۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
۰.۸۲	۰.۷۵	۰.۷۷	۰.۸۲	۰.۹۰	۰.۹۳	۰.۹۴	۰.۹۵	فعالیت‌های اداری و خدمات پشتیبانی
۰.۷۸	۰.۸۰	۰.۷۴	۰.۷۰	۰.۶۷	۰.۶۸	۰.۷۰	۰.۶۹	اداره‌امور عمومی، خدمات شهری و تأمین اجتماعی
۰.۸۲	۰.۸۴	۰.۷۱	۰.۶۶	۰.۵۷	۰.۶۶	۰.۷۲	۰.۷۰	امور عمومی و خدمات شهری
۱.۳۶	۱.۵۲	۱.۳۴	۱.۱۰	۱.۰۵	۱.۲۵	۱.۲۹	۱.۱۰	امور عمومی
۰.۵۳	۰.۴۷	۰.۴۲	۰.۴۶	۰.۳۷	۰.۳۹	۰.۴۳	۰.۴۵	خدمات شهری
۰.۶۵	۰.۶۵	۰.۶۶	۰.۶۵	۰.۶۸	۰.۶۶	۰.۶۵	۰.۶۵	امور دفاعی و انتظامی
۰.۵۲	۰.۵۲	۰.۵۲	۰.۵۲	۰.۵۵	۰.۵۲	۰.۵۲	۰.۵۴	امور دفاعی
۰.۹۴	۰.۹۴	۰.۹۳	۰.۹۵	۰.۹۳	۰.۹۵	۰.۹۴	۰.۹۳	امور انتظامی
۱.۸۱	۱.۹۰	۱.۹۴	۱.۷۸	۲.۰۲	۱.۵۲	۱.۱۹	۱.۰۹	تأمین اجتماعی اجباری
۱.۲۹	۱.۱۶	۱.۲۵	۱.۲۶	۱.۲۵	۱.۱۸	۱.۲۳	۱.۱۸	آموزش
۱.۶۵	۱.۲۶	۱.۵۳	۱.۳۷	۱.۲۸	۱.۲۴	۱.۱۹	۱.۳۹	آموزش ابتدایی
۱.۷۲	۱.۳۰	۱.۵۹	۱.۴۲	۱.۳۳	۱.۲۷	۱.۲۲	۱.۴۲	آموزش ابتدایی دولتی
۰.۴۷	۰.۴۷	۰.۴۷	۰.۴۷	۰.۴۷	۰.۴۷	۰.۴۷	۰.۴۷	آموزش ابتدایی خصوصی
۱.۳۵	۱.۲۷	۱.۲۵	۱.۴۷	۱.۳۸	۱.۴۳	۱.۴۹	۱.۴۱	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای
۱.۴۱	۱.۳۳	۱.۲۹	۱.۵۲	۱.۵۳	۱.۴۷	۱.۵۲	۱.۴۵	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای دولتی
۰.۶۶	۰.۴۷	۰.۶۰	۰.۶۱	۰.۶۴	۰.۶۵	۰.۸۴	۰.۶۹	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای خصوصی
۰.۸۳	۰.۹۱	۰.۹۱	۰.۸۸	۰.۹۴	۰.۸۶	۰.۹۵	۰.۷۲	آموزش عالی
۰.۸۴	۰.۹۳	۰.۹۴	۰.۸۸	۰.۹۷	۰.۸۱	۰.۶۹	۰.۵۵	آموزش عالی دولتی
۰.۸۱	۰.۸۸	۰.۸۷	۰.۸۷	۰.۹۰	۰.۹۱	۱.۳۵	۱.۰۲	آموزش عالی خصوصی
۰.۹۸	۱.۰۳	۱.۲۷	۱.۳۵	۱.۵۶	۱.۰۵	۱.۰۲	۱.۰۷	آموزش بزرگسالان
۱.۳۲	۱.۳۶	۱.۹۰	۱.۹۸	۲.۲۷	۱.۴۰	۱.۳۵	۱.۳۶	آموزش بزرگسالان دولتی
۰.۷۶	۰.۸۸	۰.۷۳	۰.۸۱	۰.۸۳	۰.۶۶	۰.۶۹	۰.۷۲	آموزش بزرگسالان خصوصی
۱.۰۲	۰.۹۸	۰.۸۸	۰.۹۶	۰.۸۹	۰.۹۸	۰.۹۷	۱.۱۸	فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان و مددکاری اجتماعی
۰.۹۶	۰.۹۱	۰.۸۰	۰.۸۷	۰.۸۰	۰.۸۷	۰.۸۵	۱.۰۶	فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان
۱.۲۰	۱.۲۹	۱.۲۴	۱.۲۲	۱.۱۲	۱.۱۶	۱.۱۵	۱.۳۵	فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان دولتی
۰.۷۶	۰.۶۳	۰.۴۷	۰.۶۲	۰.۵۹	۰.۶۸	۰.۶۴	۰.۷۲	فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان خصوصی
۲.۴۳	۲.۴۸	۲.۴۹	۲.۵۲	۲.۴۷	۲.۴۷	۲.۵۰	۲.۵۰	مددکاری اجتماعی
۱.۰۳	۱.۰۰	۰.۸۸	۰.۸۴	۰.۸۴	۰.۸۳	۰.۸۶	۰.۹۰	فعالیت‌های هنر، سرگرمی، تفریح و سایر خدمات
۰.۸۴	۰.۷۲	۰.۶۸	۰.۳۵	۰.۴۷	۰.۴۶	۰.۴۷	۰.۴۷	هنر، سرگرمی و تفریح
۰.۹۰	۰.۹۱	۰.۸۵	۰.۸۲	۰.۷۸	۰.۸۱	۰.۹۲	۱.۰۲	سازمان‌های مذهبی و سازمان‌های دارای عضو
۰.۹۰	۰.۹۰	۰.۹۰	۰.۹۰	۰.۹۱	۰.۹۱	۰.۹۱	۱.۲۵	تعمیر رایانه و کالاهای شخصی و خانگی
۱.۲۹	۱.۲۹	۱.۲۹	۱.۲۹	۱.۲۹	۱.۲۹	۱.۲۹	۱.۲۹	سایر فعالیت‌های خدماتی شخصی

منبع: مرکز آمار ایران، محاسبات نگارنده

ارزش افزوده استان

بخش کشاورزی و معدن استان

بررسی سهم ارزش افزوده استان کهگیلویه و بویر احمد در این بخش نشان می‌دهد که در سال مورد بررسی به طور میانگین بخش کشاورزی، ۳/۵۱ درصد ارزش افزوده در استان تولید کرده است. بررسی وضعیت سطح زیر کشت استان نشان می‌دهد که ۵۶ درصد از سطح زمین‌های کشاورزی مربوط به کشت دیم است و تنها ۱۴ درصد از اراضی زیر سطح کشت آبی قرار دارند. از این رو با توجه به موقعیت استان توجه به کشت مکانیزه که بهره‌وری بالایی دارد ضروری است. شهرستان‌های استان در بخش کشاورزی هر کدام دارای پتانسیل‌های قابل توجهی هستند. شهرستان بویر احمد با ۴۱ درصد از مساحت باغ‌های استان از پتانسیل بالایی برای توسعه مرکبات در استان برخوردار است. شهرستان بویر احمد و کهگیلویه در زمین پرورش دام، داری مزیت نسبی هستند به

طوری که حدود ۲۵ درصد از واحدهای دامی در شهرستان بویر احمد و ۲۳ درصد در شهرستان کهگیلویه قرار دارند. بخش معدن نیز، ۷۴/۵۲ درصد از ارزش افزوده استان را تولید کرده است. این استان یکی از استان‌های غنی در زمینه مواد معدنی است. بیشترین مواد معدنی در استان مربوط به سنگ گچ و مارن است که جزو محصولات ارسالی به تمامی نقاط کشور شناخته می‌شود. بر اساس آخرین اطلاعات استان در سال ۹۵، کهگیلویه و بویر احمد دارای ۴۳ معدن است. که تمرکز غالب آن یعنی حدود ۴۴ درصد آن در شهرستان گچساران است. شهرستان بویر احمد نیز دارای ۱۰ معدن و شهرستان کهگیلویه هم دارای ۷ معدن است.

جدول ۱۰۴ - سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی و معدن به کل استان

۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
۳.۸۸	۴.۰۵	۴.۷۵	۴.۸۳	۲.۹۴	۳.۰۵	۲.۶۸	۱.۹۱	کشاورزی، شکار، جنگلداری و ماهیگیری
۲.۵۴	۲.۷۷	۳.۵۰	۳.۲۱	۱.۸۷	۱.۹۴	۱.۶۵	۱.۱۷	زراعت و باغداری
۰.۷۶	۰.۷۳	۰.۶۷	۰.۹۰	۰.۷۰	۰.۷۳	۰.۶۸	۰.۴۷	پرورش حیوانات
۰.۰۹	۰.۰۸	۰.۰۹	۰.۱۱	۰.۰۸	۰.۰۷	۰.۰۷	۰.۰۴	گاوداری صنعتی
۰.۵۷	۰.۵۱	۰.۴۵	۰.۶۴	۰.۴۴	۰.۵۳	۰.۵۱	۰.۳۵	دام سنتی
۰.۰۴	۰.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۴	۰.۰۳	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۱	مرغداری
۰.۰۶	۰.۱۰	۰.۱۰	۰.۱۱	۰.۱۵	۰.۱۲	۰.۰۸	۰.۰۷	پرورش زنبور عسل، کرم ابریشم، شکار و سایر فعالیت‌های کشاورزی
۰.۱۲	۰.۱۲	۰.۱۲	۰.۱۶	۰.۱۱	۰.۰۹	۰.۱۰	۰.۰۹	جنگلداری
۰.۴۵	۰.۴۳	۰.۴۶	۰.۵۵	۰.۲۷	۰.۲۸	۰.۲۵	۰.۱۸	ماهیگیری
۷۴.۷۰	۷۲.۱۰	۶۹.۲۲	۶۴.۱۰	۷۶.۶۴	۸۰.۰۶	۷۷.۸۶	۸۱.۳۶	استخراج معدن
۷۴.۵۶	۷۲.۰۹	۶۹.۰۱	۶۳.۸۴	۷۶.۵۶	۷۹.۹۸	۷۷.۷۶	۸۱.۲۸	استخراج نفت خام، گاز طبیعی و خدمات پشتیبانی معدن
۰.۱۳	۰.۱۱	۰.۲۱	۰.۲۷	۰.۰۸	۰.۰۷	۰.۰۹	۰.۰۸	استخراج سایر معادن

منبع: مرکز آمار ایران، محاسبات نگارنده

بخش صنعت و ساختمان استان

بخش صنعت در تمامی سال‌های مورد بررسی، ۳/۷۲ درصد از ارزش افزوده استان را تشکیل داده است. استان کهگیلویه و بویر احمد دارای ۱۲ شهرک صنعتی است. شهرستان بویر احمد با ۴ شهرک صنعتی و ۲ ناحیه صنعتی، بیشترین تعداد واحدهای صنعتی استان را به خود اختصاص داده است. بخش ساختمان نیز به طور متوسط، ۴/۵۱ درصد از ارزش افزوده کل استان را طی سال‌های مورد بررسی تشکیل داده است.

جدول ۱-۵- سهم ارزش افزوده بخش صنعت و ساختمان به کل استان

۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰
۳.۷۷	۳.۸۷	۴.۰۸	۵.۴۸	۳.۶۰	۲.۸۷	۳.۲۴	۲.۸۱
۱.۷۰	۱.۷۷	۱.۹۵	۲.۲۶	۱.۳۵	۱.۱۹	۱.۲۵	۰.۹۰
۰.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۵	۰.۰۷	۰.۰۶	۰.۰۳	۰.۰۶	۰.۰۳
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
۰.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۴	۰.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۲	۰.۰۶	۰.۰۶
۰.۱۴	۰.۱۲	۰.۱۷	۰.۱۸	۰.۱۲	۰.۱۱	۰.۱۲	۰.۱۵
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
۰.۳۴	۰.۳۱	۰.۲۷	۰.۳۳	۰.۲۸	۰.۲۸	۰.۲۸	۰.۲۲
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
۰.۳۲	۰.۲۹	۰.۱۰	۰.۱۰	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۰۷	۰.۱۱
۰.۰۳	۰.۰۵	۰.۰۳	۰.۰۱	۰.۰۲	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۲
۰.۰۴	۰.۰۳	۰.۰۵	۰.۰۶	۰.۰۴	۰.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۸
۰.۶۵	۰.۷۱	۰.۸۴	۰.۹۴	۰.۷۷	۰.۷۸	۰.۸۹	۰.۸۰
۰.۰۳	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۰۴
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۸	۰.۵۹	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱
۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۰	۰.۰۱	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
۰.۱۱	۰.۱۰	۰.۱۰	۰.۰۹	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۳	۰.۰۳
۰.۱۹	۰.۲۳	۰.۲۶	۰.۲۹	۰.۲۰	۰.۱۹	۰.۲۴	۰.۲۶
۰.۱۰	۰.۱۳	۰.۱۰	۰.۱۱	۰.۰۷	۰.۰۶	۰.۰۸	۰.۰۹
۰.۰۹	۰.۱۱	۰.۱۵	۰.۱۸	۰.۱۳	۰.۱۲	۰.۱۶	۰.۱۶
۰.۱۴	۰.۱۷	۰.۱۱	۰.۲۲	۰.۱۵	۰.۱۳	۰.۱۷	۰.۱۳
۲.۹۴	۴.۴۲	۴.۹۹	۶.۵۶	۵.۱۹	۳.۲۸	۴.۷۸	۳.۹۲
۰.۲۵	۰.۱۸	۰.۱۸	۰.۲۴	۰.۱۹	۰.۱۹	۰.۱۷	۰.۱۷
۲.۶۸	۴.۲۴	۴.۸۱	۶.۳۲	۵.۰۰	۳.۰۹	۴.۶۱	۳.۷۶

منبع: مرکز آمار ایران، محاسبات نگارنده

بخش خدمات استان

بخش خدمات از نظر تأثیرگذاری در اقتصاد استان در رتبه دوم قرار می‌گیرد. همانند سایر استان‌های کشور بخش عمده‌فروشی و خرده‌فروشی سهم قابل توجهی در خدمات استان ایفا می‌نمایند. همچنین بخش مستغلات در سال‌های اخیر ارزش افزوده بیشتری را تولید کرده است. به عبارتی بخش مستغلات را می‌توان متأثر از بخش ساختمان در نظر گرفت.

جدول ۱۰۶- سهم ارزش افزوده بخش خدمات به کل استان

۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
۳.۲۸	۳.۳۱	۳.۴۶	۳.۹۳	۲.۹۰	۲.۹۴	۲.۸۳	۲.۴۳	عده فروشی و خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه موتوری و موتور سیکلت
۳.۰۷	۳.۰۸	۳.۱۹	۳.۶۳	۲.۷۳	۲.۷۹	۲.۶۷	۲.۲۹	عده فروشی، خرده فروشی به جز وسایل نقلیه موتوری و موتورسیکلت
۰.۲۱	۰.۲۳	۰.۲۷	۰.۲۹	۰.۱۷	۰.۱۵	۰.۱۶	۰.۱۴	عده فروشی، خرده فروشی و تعمیر وسایل نقلیه موتوری و موتورسیکلت
۱.۵۷	۱.۱۰	۱.۲۶	۱.۲۴	۰.۷۱	۰.۵۴	۰.۵۵	۰.۵۳	حمل و نقل و انبارداری و پست
۱.۴۹	۰.۹۹	۱.۱۵	۱.۱۹	۰.۶۹	۰.۵۲	۰.۵۳	۰.۵۱	حمل و نقل زمینی و حمل و نقل با خط لوله
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	حمل و نقل از طریق راه آهن بین شهری
۱.۴۷	۰.۹۸	۱.۱۳	۱.۱۷	۰.۶۷	۰.۵۱	۰.۵۲	۰.۴۹	سایر حمل و نقل زمینی
۰.۰۱	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	حمل و نقل از طریق لوله
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	حمل و نقل آبی
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۱	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	حمل و نقل هوایی
۰.۰۸	۰.۰۹	۰.۱۰	۰.۰۳	۰.۰۲	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	انبارداری و فعالیت‌های پشتیبانی حمل و نقل
۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	فعالیت‌های پست و پیگ
۰.۲۰	۰.۲۱	۰.۲۵	۰.۳۰	۰.۱۸	۰.۱۶	۰.۱۶	۰.۱۳	فعالیت خدماتی مربوط به تأمین جا و غذا
۰.۰۵	۰.۰۴	۰.۰۵	۰.۰۶	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۰۳	تأمین جا(اقامتگاه‌ها)
۰.۱۵	۰.۱۶	۰.۲۰	۰.۲۳	۰.۱۴	۰.۱۳	۰.۱۳	۰.۱۰	فعالیت‌های خدماتی مربوط به غذا و آشامیدنی‌ها(رستوران‌ها و...)
۰.۲۴	۰.۲۶	۰.۲۹	۰.۲۷	۰.۱۵	۰.۱۳	۰.۱۳	۰.۱۰	اطلاعات و ارتباطات
۰.۰۴	۰.۰۵	۰.۰۶	۰.۰۶	۰.۰۵	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۰۴	ارتباطات
۰.۲۰	۰.۲۱	۰.۲۳	۰.۲۱	۰.۱۰	۰.۰۹	۰.۰۸	۰.۰۶	سایر فعالیت‌های اطلاعات و ارتباطات
۰.۳۸	۰.۲۷	۰.۲۵	۰.۲۸	۰.۲۰	۰.۲۵	۰.۳۰	۰.۲۶	فعالیت‌های مالی و بیمه
۰.۱۹	۰.۱۴	۰.۰۸	۰.۱۱	۰.۰۸	۰.۱۰	۰.۱۷	۰.۱۸	بانک و موسسات مالی
۰.۱۶	۰.۱۰	۰.۱۳	۰.۱۳	۰.۱۰	۰.۰۹	۰.۱۱	۰.۰۷	بیمه
۰.۰۳	۰.۰۲	۰.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۲	۰.۰۶	۰.۰۲	۰.۰۱	سایر فعالیت‌های خدمات مالی و بیمه
۳.۰۵	۳.۲۸	۳.۸۸	۴.۳۶	۲.۵۵	۲.۳۴	۲.۳۶	۱.۸۳	املاک و مستغلات
۱.۳۵	۱.۴۲	۱.۸۱	۲.۰۰	۱.۰۸	۰.۹۰	۰.۸۲	۰.۷۱	خدمات واحدهای مسکونی شخصی
۰.۵۵	۰.۶۱	۰.۷۰	۰.۷۵	۰.۴۲	۰.۴۳	۰.۵۰	۰.۲۹	خدمات واحدهای مسکونی اجاری
۱.۰۴	۱.۱۲	۱.۲۲	۱.۴۵	۰.۹۶	۰.۹۱	۰.۹۱	۰.۷۳	خدمات واحدهای غیر مسکونی
۰.۱۱	۰.۱۳	۰.۱۴	۰.۱۶	۰.۰۹	۰.۱۰	۰.۱۴	۰.۱۱	خدمات دلان مستغلات
۰.۱۵	۰.۱۷	۰.۱۸	۰.۲۱	۰.۱۲	۰.۱۱	۰.۱۱	۰.۱۱	فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	تحقیق و توسعه
۰.۱۲	۰.۱۳	۰.۱۴	۰.۱۶	۰.۰۹	۰.۰۸	۰.۰۸	۰.۰۸	سایر فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی
۰.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۴	۰.۰۴	۰.۰۳	۰.۰۲	۰.۰۳	۰.۰۳	فعالیت‌های دامپزشکی

منبع: مرکز آمار ایران، محاسبات نگارنده

ادامه جدول سهم ارزش افزوده بخش خدمات به کل استان

۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
۰.۱۳	۰.۱۶	۰.۱۸	۰.۲۱	۰.۱۴	۰.۱۲	۰.۱۳	۰.۱۱	فصلی‌های اداری و خدمات پشتیبانی
۱.۵۴	۱.۸۴	۱.۹۶	۲.۰۴	۱.۱۶	۱.۰۶	۱.۱۵	۱.۱۲	اداره امور عمومی، خدمات شهری و تأمین اجتماعی
۰.۷۹	۰.۹۴	۰.۹۴	۱.۰۰	۰.۵۳	۰.۵۶	۰.۵۹	۰.۵۱	امور عمومی و خدمات شهری
۰.۶۶	۰.۵۹	۰.۵۶	۰.۵۲	۰.۲۹	۰.۳۴	۰.۳۶	۰.۳۱	امور عمومی
۰.۳۳	۰.۳۴	۰.۳۸	۰.۴۸	۰.۲۴	۰.۲۳	۰.۲۳	۰.۲۰	خدمات شهری
۰.۶۱	۰.۷۱	۰.۸۱	۰.۸۲	۰.۵۱	۰.۴۴	۰.۵۱	۰.۵۶	امور دفاعی و نظامی
۰.۳۳	۰.۳۹	۰.۴۱	۰.۴۶	۰.۲۷	۰.۲۳	۰.۲۹	۰.۳۳	امور دفاعی
۰.۲۸	۰.۳۲	۰.۴۰	۰.۴۶	۰.۲۴	۰.۲۱	۰.۲۳	۰.۲۳	امور نظامی
۰.۱۴	۰.۱۹	۰.۲۱	۰.۲۲	۰.۱۲	۰.۰۶	۰.۰۵	۰.۰۴	تأمین اجتماعی اجباری
۱.۶۰	۱.۸۸	۲.۲۸	۲.۴۳	۱.۶۱	۱.۱۷	۱.۶۴	۱.۳۳	آموزش
۰.۶۸	۰.۶۹	۰.۹۳	۰.۷۷	۰.۴۰	۰.۳۴	۰.۴۷	۰.۴۶	آموزش ابتدایی
۰.۶۷	۰.۶۸	۰.۹۲	۰.۷۵	۰.۳۹	۰.۳۴	۰.۴۶	۰.۴۵	آموزش ابتدایی دولتی
۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۰	آموزش ابتدایی خصوصی
۰.۶۰	۰.۷۴	۰.۸۳	۱.۰۷	۰.۵۹	۰.۵۳	۰.۷۶	۰.۶۴	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای
۰.۵۷	۰.۷۲	۰.۸۱	۱.۰۴	۰.۵۸	۰.۵۱	۰.۷۴	۰.۶۲	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای دولتی
۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۲	۰.۰۲	آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای خصوصی
۰.۲۹	۰.۴۰	۰.۴۵	۰.۵۱	۰.۳۵	۰.۲۶	۰.۳۵	۰.۲۷	آموزش عالی
۰.۱۸	۰.۲۴	۰.۲۶	۰.۳۰	۰.۲۱	۰.۱۴	۰.۱۶	۰.۱۳	آموزش عالی دولتی
۰.۱۰	۰.۱۶	۰.۱۹	۰.۲۱	۰.۱۴	۰.۱۱	۰.۱۹	۰.۱۴	آموزش عالی خصوصی
۰.۰۴	۰.۰۵	۰.۰۷	۰.۰۸	۰.۰۷	۰.۰۵	۰.۰۶	۰.۰۷	آموزش بزرگسالان
۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۴	۰.۰۶	۰.۰۵	۰.۰۳	۰.۰۴	۰.۰۵	آموزش بزرگسالان دولتی
۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۲	۰.۰۱	۰.۰۲	۰.۰۲	آموزش بزرگسالان خصوصی
۱.۸۷	۲.۱۸	۲.۲۰	۲.۷۸	۱.۶۶	۱.۳۳	۱.۳۷	۱.۲۹	فصلی‌های مربوط به سلامت انسان و مددکاری اجتماعی
۱.۶۹	۱.۹۴	۱.۹۰	۲.۴۱	۱.۲۴	۱.۱۱	۱.۱۲	۱.۰۷	فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان
۰.۶۶	۱.۱۸	۱.۲۶	۱.۴۱	۰.۷۰	۰.۶۰	۰.۶۴	۰.۷۴	فصلی‌های مربوط به سلامت انسان دولتی
۰.۷۳	۰.۷۶	۰.۶۵	۰.۹۹	۰.۵۵	۰.۵۲	۰.۴۸	۰.۳۳	فصلی‌های مربوط به سلامت انسان خصوصی
۰.۱۸	۰.۲۴	۰.۳۰	۰.۳۸	۰.۲۲	۰.۲۲	۰.۲۶	۰.۲۳	مددکاری اجتماعی
۰.۳۶	۰.۴۲	۰.۴۱	۰.۴۶	۰.۲۹	۰.۲۷	۰.۳۱	۰.۲۷	فعالیت‌های هنر، سرگرمی، تفریح و سایر خدمات
۰.۱۲	۰.۱۱	۰.۰۹	۰.۱۰	۰.۰۷	۰.۰۶	۰.۰۷	۰.۰۶	هنر، سرگرمی و تفریح
۰.۰۵	۰.۰۷	۰.۰۷	۰.۰۷	۰.۰۵	۰.۰۵	۰.۰۶	۰.۰۶	سازمان‌های مذهبی و سازمان‌های دارای عضو
۰.۰۱	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	۰.۰۱	تعمیر رایانه و کالاهای شخصی و خانگی
۰.۱۸	۰.۲۳	۰.۲۴	۰.۲۷	۰.۱۶	۰.۱۵	۰.۱۶	۰.۱۳	سایر فصلی‌های خدماتی شخصی

منبع: مرکز آمار ایران، محاسبات نگارندگان

ضریب تمرکزگرایی

بررسی وضعیت تمرکز اشتغال بر اساس بنگاه‌های اقتصادی بیانگر آن است که بویر احمد بیشترین حجم از تمرکز اشتغال استان در بخش صنعتی را دارد. اشتغال این شهرستان در بخش صنعت برابر با ۴۹۶۰ نفر که در قالب ۲۵۴ بنگاه اقتصادی توزیع شده است. گچساران دومین شهرستان استان از نظر تراکم فعالیت‌های اقتصادی است. تمرکز بنگاه اقتصادی این شهرستان، ۹۲ بنگاه است. در نهایت، تمرکز فعالیت صنعتی در این دو شهرستان حدود ۸۰ درصد استان را تشکیل داده است.

جدول ۱۰۷- ضریب تمرکز فعالیت‌های صنعتی به تفکیک کد ایسیک در سال ۱۳۹۸

شهرستان	ضریب تمرکز
باشت	۴.۵۲
بهمنی	۱.۶۱
بویر احمد	۵۹.۵۹
چرام	۴.۹۰
دنا	۴.۱۷
کهگیلویه	۶.۰۷
گچساران	۱۸.۵۴
لنده	۰.۶۰

منبع: وزارت صنعت، معدن و تجارت، محاسبات نگارنده

مزیت همکارانه

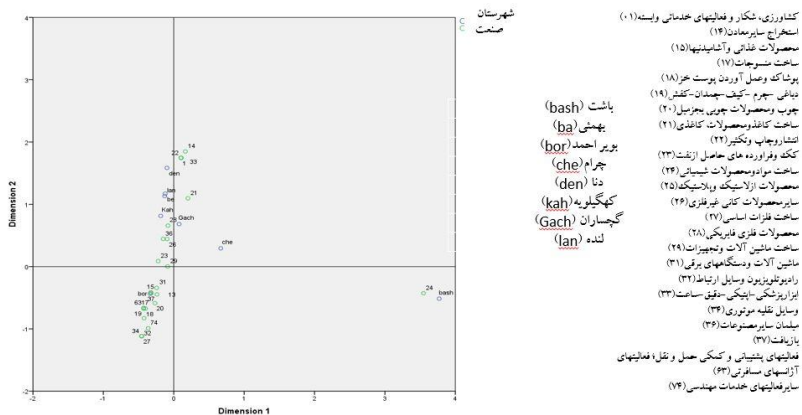
نرخ مکمل‌گری فعالیت‌های اقتصادی بیان می‌کند که به چه میزان شهرستان‌های استان توانایی همکاری و مکمل‌گری بر اساس قابلیت‌های اقتصادی خود را دارند. به عبارتی این موضوع به سیاست‌گذاران کمک می‌نماید که علاوه بر توجه به مزیت‌های نسبی و رقابتی شهرستان‌ها به مزیت همکارانه آن‌ها جهت توسعه یکپارچه توجه کافی نمایند. بررسی وضعیت نرخ مکمل‌گری نشان می‌دهد که شهرستان باشت می‌تواند بالاترین نرخ مکمل‌گری را با سایر شهرستان‌های استان داشته باشد. شهرستان لنده نیز کمترین میزان نرخ مکمل‌گری را بر اساس فعالیت‌های اقتصادی شهرستان می‌تواند داشته باشد.

جدول ۱۰۸- میزان مکمل‌گری میان شهرستان‌های استان کهگیلویه و بویر احمد

شهرستان	نرخ مکمل‌گری	نرخ مکمل‌گری کل
باشت	۰/۴۷۷	۰/۱۹۸
بهمنی	۰/۰۲۸	
بویر احمد	۰/۰۹۴	
چرام	۰/۰۳۷	
دنا	۰/۰۷۰	
کهگیلویه	۰/۰۴۱	
گچساران	۰/۰۹۰	
لنده	۰/۰۱۲	

منبع: وزارت صنعت، معدن و تجارت، محاسبات نگارنده

وضعیت میزان مکمل‌گری شهرستان‌های استان نشان می‌دهد که شهرستان‌های دنا، بهمئی و کهگیلویه و لنده از پتانسیل‌های بسیاری برای هم‌افزایی برخوردار هستند. به‌ویژه این هم‌افزایی در زمینه انتشار، چاپ و تکثیر، محصولات فلزی فابریکی می‌تواند صورت بگیرد. شهرستان‌های چرام و گچساران نیز از پتانسیل بالایی برای ایجاد هم‌افزایی در فعالیت ساخت کاغذ و محصولات کاغذی دارند. شهرستان بویر احمد در بسیاری از فعالیت‌های اقتصادی توان هم‌افزایی با سایر شهرستان‌های استان را دارد.

شکل ۱- سنجش میزان مکمل‌گری یا هم‌افزایی بودن میان شهرستان‌های استان

منبع: وزارت صنعت، معدن و تجارت، محاسبات نگارنده

۳-۵- نظام سکونتگاهی

۳-۵-۱- نظام شهرنشینی

بررسی تحولات جمعیتی استان کهگیلویه و بویر احمد در ۳۰ سال گذشته نشان می‌دهد که جمعیت استان از ۴۱۱۸۲۸ نفر در سال ۱۳۶۵ به ۷۱۳۰۵۲ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده که افزایش مطلق آن حدود ۳۰۲۲۴ نفر بوده است و متوسط رشد سالانه برابر ۱/۸۵ درصد را در طی دوره مذکور نشان می‌دهد که از نرخ رشد سالانه کشور (۱/۶ درصد) در همین دوره بالاتر است. لازم به ذکر است که طی دوره ۳۰ ساله ۹۵-۱۳۶۵ سهم جمعیت استان از کشور تغییر چشم‌گیری نداشته و بین ۰/۸ تا ۰/۹ در نوسان بوده است. همچنین با در نظر گرفتن تغییرات شمار جمعیت استان در طول آخرین دوره ۹۵-۱۳۹۰، نرخ رشد سالانه جمعیت استان معادل ۱/۶۰ درصد به دست می‌آید که از نرخ رشد سالانه جمعیت کشور (۱/۲۴ درصد) در دوره مشابه بیشتر است.

طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، ۵۹۱۴۶۸۴۷ نفر از جمعیت کشور را ساکنین شهری تشکیل می‌دهند و متوسط رشد سالانه جمعیت شهری کشور در دوره ۳۰ ساله اخیر (۹۵-۶۵) برابر با ۲/۶۴ درصد بوده است که از متوسط رشد جمعیت کل (۱/۶ درصد) بیشتر است. به عبارتی در این بازه زمانی، جمعیتی بالغ بر ۳۲/۳ میلیون نفر به جمعیت شهری کشور افزوده شد و سهم نسبی جمعیت شهرنشین از ۵۴/۲۹ به ۷۴ درصد افزایش یافته است. جمعیت شهری استان کهگیلویه و بویراحمد همانند جمعیت شهری کشور طی دوره ۹۵-۱۳۶۵ همواره رو به افزایش بوده است به طوری که جمعیت شهری استان در سال ۱۳۶۵ معادل ۱۱۱۳۰۸ نفر بوده و با رشدی معادل ۴/۳ درصد به ۳۹۷۴۶۱ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است، بنابراین می‌توان گفت جمعیت شهری استان در این دوره حدود ۳/۵ برابر شده است. بررسی تحول شهرنشینی نشان می‌دهد که نسبت شهرنشینی کشور در سال ۱۳۶۵ معادل ۵۴/۳ درصد بوده و به ۷۴ درصد در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است. به عبارتی، در مجموع ۳۰ سال اخیر (۹۵-۱۳۶۵) حدود ۲۰ درصد به میزان شهرنشینی کشور اضافه شده است. همان‌طور که در جدول زیر مشخص است مرتباً از سهم جمعیت روستایی کشور کاسته و به سهم جمعیت نقاط شهری افزوده شده است به طوری که در دوره‌های مختلف سهم جمعیت شهرنشین از روستائین پیشی گرفته است. این روند تاکنون علی‌رغم کاسته شدن از شدت آن همچنان ادامه دارد به طوری که در سال ۱۳۹۵ نرخ شهرنشینی به ۷۴ درصد افزایش یافته است.

متأثر از این تحولات، نسبت شهرنشینی در استان کهگیلویه و بویراحمد نیز در چند دهه اخیر افزایش یافته و این نسبت از رقم ۲۷ درصد در سال ۱۳۶۵ به ۵۵/۷ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است. آنچه در این بین قابل توجه است پایین‌تر بودن نرخ شهرنشینی استان در مقایسه با کشور در تمامی دوره‌ها است اما نکته حائز اهمیت که قابل یادآوری است اینکه نسبت شهرنشینی در استان با سرعت بیشتری در مقایسه با کشور رو به افزایش است.

جدول ۱۰۹- تغییرات جمعیت کشور و استان در فاصله سال‌های ۹۵-۱۳۶۵

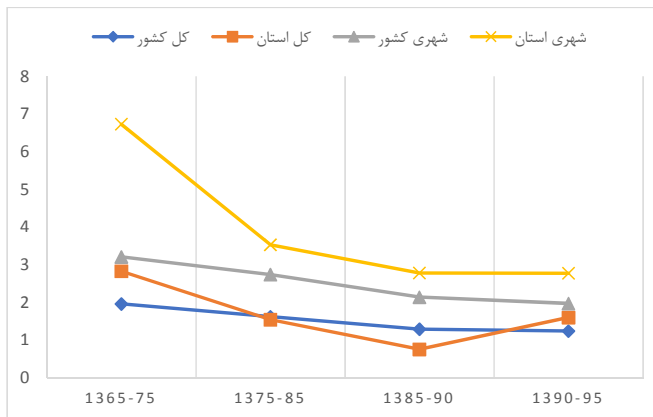
شرح	جمعیت کل				
	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵
کشور	۴۹۴۴۵۰۱۰	۶۰۰۵۵۴۸۸	۷۰۴۹۵۷۸۲	۷۵۱۴۹۶۶۹	۷۹۹۲۶۲۷۰
استان	۴۱۱۸۲۸	۵۴۴۳۵۶	۶۳۴۲۹۹	۶۵۸۶۲۹	۷۱۳۰۵۲
سهم استان از کشور	۰/۸۳	۰/۹۱	۰/۹۰	۰/۸۸	۰/۸۹
شرح	متوسط رشد سالانه جمعیت (درصد)				
	۱۳۶۵-۷۵	۱۳۷۵-۸۵	۱۳۸۵-۹۰	۱۳۹۰-۹۵	۱۳۶۵-۹۵
کل کشور	۱/۹۶	۱/۶۲	۱/۲۹	۱/۲۴	۱/۶
کل استان	۲/۸۳	۱/۵۴	۰/۷۶	۱/۶۰	۱/۸۵

منبع: سرشماری عمومی نفوس و مسکن

جدول ۱۱۰- تغییرات جمعیت شهری و نرخ رشد کشور و استان در فاصله سال های ۹۵-۱۳۶۵

جمعیت شهری					شرح
۱۳۹۵	۱۳۹۰	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	
۵۹۱۴۶۸۴۷	۵۳۶۴۶۶۶۱	۴۸۲۵۹۹۶۴	۳۶۸۱۷۷۸۹	۲۶۸۴۴۵۶۱	کشور
۳۹۷۴۶۱	۳۴۶۶۲۶	۳۰۲۱۹۲	۲۱۳۵۶۳	۱۱۳۰۸	استان
۰/۶۷	۰/۶۵	۰/۶۳	۰/۵۸	۰/۴۱	سهم استان از کشور
نسبت شهرنشینی					شرح
۷۴	۷۱/۳۹	۶۸/۴۶	۶۱/۳۱	۵۴/۲۹	
۵۵/۷	۵۲/۶	۴۷/۶	۳۹/۲	۲۷/۰	شهری کشور
۵۵/۷	۵۲/۶	۴۷/۶	۳۹/۲	۲۷/۰	شهری استان
متوسط رشد سالانه جمعیت (درصد)					شرح
۱۳۶۵-۹۵	۱۳۹۰-۹۵	۱۳۸۵-۹۰	۱۳۷۵-۸۵	۱۳۶۵-۷۵	
۲/۶۴	۱/۹۷	۲/۱۴	۲/۷۴	۳/۲۱	شهری کشور
۴/۳	۲/۸	۲/۸	۳/۵	۶/۷	شهری استان

منبع: سرشماری عمومی نفوس و مسکن

نمودار ۲۵- تغییرات رشد سالانه جمعیت کل و شهری کشور و استان

مطابق با نمودار فوق از بررسی و مقایسه نرخ های رشد جمعیت شهری کل کشور و استان در سال های مختلف نیز این گونه برداشت می شود که نرخ رشد جمعیت شهری استان کهگیلویه و بویر احمد در بازه ۹۵-۱۳۶۵ معادل ۴/۳ درصد بوده که نه تنها از متوسط کشور (۲/۶۴ درصد) بیشتر بوده، بلکه همواره مشابه با روند تجربه شده در کشور رو به کاهش بوده است. لازم به ذکر است که طی دوره مذکور بالاترین نرخ رشد متوسط سالانه مربوط به دوره ۷۵-۱۳۶۵ (معادل ۶/۷ درصد) بوده که شتاب قابل توجهی را در میزان جمعیت استان ایجاد نموده که معادل دو برابر متوسط رشد سالانه کشور در همین دوره بوده است.

۳-۵-۱-۱- بررسی تحولات جمعیتی کانون‌های شهری استان کهگیلویه و بویر احمد

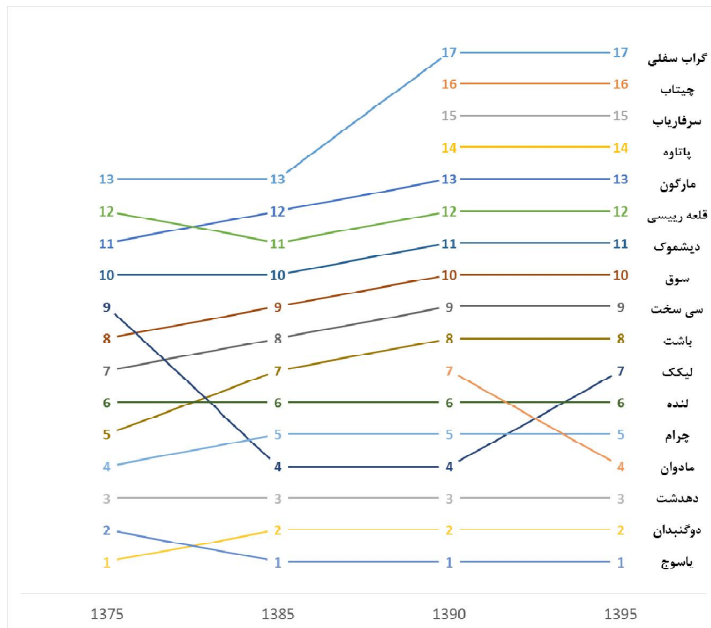
در سرشماری سال ۱۳۷۵ استان کهگیلویه و بویر احمد متشکل از ۱۳ کانون شهری بوده است که در سال ۱۳۹۰ با اضافه شدن سه نقطه شهری مادوان، پاتاوه و چیتاب تعداد شهرهای استان به ۱۶ شهر رسیده است. در نهایت شهر سرفاریاب که پس از ادغام روستای برآفتاب از توابع شهرستان کهگیلویه با روستای اسلام‌آباد مشایخ، در سال ۹۱ شناخته شد، ۱۷ کانون شهری در استان شکل گرفت و به این ترتیب شمار شهرهای استان کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۹۵ به ۱۷ شهر محدود شده و از سال ۱۳۹۱ تا سال ۱۳۹۵ بدون تغییر باقی مانده است.

بر اساس جدول زیر که جمعیت شهرهای استان کهگیلویه و بویر احمد را از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۵ به نمایش می‌گذارد، باید گفت که برخلاف آنکه شهر دوگنبدان با داشتن جمعیتی معادل ۷۰۴۲۲ نفر در سال ۱۳۷۵ پرجمعیت‌ترین شهر استان و از رتبه نخست جمعیتی برخوردار بوده است. جایگاه آن از سال ۱۳۸۵ به بعد تغییر کرده و شهر یاسوج به علت مرکز استان بودن به عنوان پرجمعیت‌ترین شهر استان شناخته شده است؛ چراکه جمعیت آن از ۶۹۱۳۳ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۱۳۴۵۳۲ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است. پس از یاسوج، شهر دوگنبدان دومین شهر بزرگ استان است که جمعیت آن از ۷۰۴۲۲ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۹۶۷۲۸ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است.

جدول ۱۱۱- جمعیت نقاط شهری استان در فاصله سال‌های ۹۵-۱۳۷۵

نام	۱۳۷۵		۱۳۸۵		۱۳۹۰		۱۳۹۵	
	رتبه	جمعیت	رتبه	جمعیت	رتبه	جمعیت	رتبه	جمعیت
یاسوج	۲	۶۹۱۳۳	۱	۱۰۰۵۴۴	۱	۱۰۸۵۰۵	۱	۱۳۴۵۳۲
دوگنبدان	۱	۷۰۴۲۲	۲	۸۳۸۵۶	۲	۹۱۷۳۹	۲	۹۶۷۲۸
دهدشت	۳	۳۷۳۰۱	۳	۵۱۲۵۳	۳	۵۶۲۷۹	۳	۵۷۰۳۶
مادوان	-	-	-	-	۷	۱۰۷۷۷	۴	۱۸۰۷۸
چرام	۴	۹۶۸۷	۵	۱۲۰۷۶	۵	۱۲۶۳۴	۵	۱۵۲۱۸
لنده	۶	۷۱۷۳	۶	۱۰۶۶۶	۶	۱۱۶۷۰	۶	۱۲۷۷۲
لیکک	۹	۴۹۲۹	۴	۱۲۵۹۴	۴	۱۷۰۰۷	۷	۱۰۸۵۷
باشت	۵	۷۸۱۸	۷	۸۳۴۹	۸	۹۲۶۶	۸	۱۰۷۶۴
سی سخت	۷	۶۳۵۶	۸	۶۸۱۴	۹	۷۳۸۹	۹	۷۸۵۵
سوق	۸	۵۶۷۳	۹	۵۸۹۵	۱۰	۵۹۹۳	۱۰	۶۴۳۸
دیشموک	۱۰	۲۱۸۵	۱۰	۴۱۱۸	۱۱	۴۸۷۵	۱۱	۵۷۹۱
قلعه ریسی	۱۲	۱۴۵۱	۱۱	۲۷۴۵	۱۲	۳۵۶۲	۱۲	۳۳۶۹
مارگون	۱۱	۱۷۹۹	۱۲	۲۷۳۵	۱۳	۲۷۰۶	۱۳	۳۱۳۵
پاتاوه	-	-	-	-	۱۴	۲۳۱۴	۱۴	۲۲۸۴
سرفاریاب	-	-	-	-	۱۵	۲۱۵۷	۱۵	۱۹۹۵
چیتاب	-	-	-	-	۱۶	۱۴۱۸	۱۶	۱۱۶۴
گراب سفلی	۱۳	۳۲۶	۱۳	۵۴۷	۱۷	۴۹۲	۱۷	۵۴۵

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰، ۱۳۹۵

نمودار ۲۶- تغییرات رتبه جمعیتی شهرهای استان طی دوره ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۵

بررسی رتبه جمعیتی شهرهای استان نشان دهنده تغییرات قابل توجه رتبه جمعیتی برخی از شهرهای استان کهگیلویه و بویر احمد طی دوره ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۵ است؛ به نحوی که شهر لیکک از رتبه نهم در سال ۱۳۷۵ به رتبه چهارم در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ و در نهایت به رتبه هفتم در سال ۱۳۹۵ دست یافته است. همچنین شهر مادوان که در سال ۱۳۹۰ شکل گرفته در این سال دارای رتبه هفتم و در سال ۱۳۹۵ به رتبه چهارم رسیده است. این در حالی است که شهر باشت از رتبه پنجم جمعیتی در سال ۱۳۷۵ به رتبه هشتم جمعیتی در سال ۱۳۹۵ تقلیل یافته است. دیگر شهرهای استان با تغییرات اندک رتبه جمعیتی مواجه بوده‌اند.

۳-۵-۱-۲- وضعیت نخست شهری در استان کهگیلویه و بویر احمد

وضعیت نخست شهری یک منطقه می‌تواند وضعیت توسعه را تحت‌الشعاع قرار دهد. مروری بر روش‌ها و شاخص‌های بررسی میزان نخست شهری بیانگر آن است که تاکنون چندین شاخص برای این موضوع بیان شده است؛ که شاخص چهار شهر مهتا یک از مهم‌ترین این روش‌ها است. شاخص مهتا در سال ۱۹۶۴ بهترین روش را برای نخست شهری، نسبت اندازه‌ی شهر نخست به چهار شهر اول پیشنهاد کرد. بعدها ریچاردسون شاخص چهار

شهر را با معیارهای قاعده‌ی رتبه اندازه تطبیق داد؛ بدین صورت که اگر بر اساس قاعده‌ی رتبه اندازه‌ی شهری، اندازه مطلوب شهرها در نظام شهری این گونه باشد که شهر اول دو برابر شهر دوم، سه برابر شهر سوم و چهار برابر شهر چهارم باشد؛ بنابراین نسبت شهر اول به مجموع چهار شهر نخست نظام شهری باید برابر ۰/۴۸ باشد (حکمت نیا و موسوی، ۱۳۸۵).

$$\frac{P_1}{P_1 + P_2 + P_3 + P_4}$$

بررسی این شاخص در استان کهگیلویه و بویر احمد طی دوره ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۵ نشان می‌دهد که میزان نخست شهری در وضعیت بسیار مطلوب و حداقل برتری قرار دارد؛ چراکه فاصله جمعیتی شهر نخست (یاسوج) با سه شهر اول استان (دوگنبدان، دهدشت و مادوان) متعادل بوده و هر یک از شهرها از اندازه مطلوب جمعیتی در نظام شهری استان برخوردارند.

جدول ۱۱۲- روند تغییرات شاخص نخست شهری در استان کهگیلویه و بویر احمد

شرح	جمعیت شهر نخست	جمعیت شهرهای نخست، دوم، سوم و چهارم	شاخص نخست شهری
نخست شهری ۱۳۷۵	۷۰۴۲۲	۱۸۶۵۴۳	۰/۳۸
نخست شهری ۱۳۸۵	۱۰۰۵۴۴	۲۴۸۲۴۷	۰/۴۱
نخست شهری ۱۳۹۰	۱۰۸۵۰۵	۲۷۳۵۳۰	۰/۴۰
نخست شهری ۱۳۹۵	۱۳۴۵۳۲	۳۰۶۳۷۴	۰/۴۴

۳-۱-۵-۳- بررسی وضعیت ساختار سلسله‌مراتبی کانون‌های شهری استان

امروزه شهرهایی که جریانات فضایی را به خود جذب می‌کنند و به کانون‌های سکونتی حائز اهمیت تبدیل می‌شوند، با ارائه فرصت‌های اقتصادی، اجتماعی، تحصیلی و ... منجر به جذب بیشتر جمعیت می‌گردند. از این رو شناخت سلسله‌مراتب جمعیتی شهرها می‌تواند تصویری از سلسله‌مراتب اهمیت و تأثیرگذاری آن‌ها ارائه دهد. امری که پیش‌نیاز تعیین اندازه‌ی بهینه‌ی شهرها و اتخاذ راهبردهای برنامه‌ریزانه در این راستا است. بر اساس اطلاعات سرشماری‌های نفوس و مسکن انجام‌شده در کشور در دوره‌ی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۷۵، وضعیت ساختار سلسله‌مراتبی استان کهگیلویه و بویر احمد در هر رده در قالب جدول زیر نشان داده شده است.

همان‌طور که از جدول مشخص است در سال ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ تعداد نقاط شهری استان تنها ۱۳ شهر بوده است. از این تعداد، در سال ۱۳۸۵ سه شهر (یاسوج، دوگنبدان و دهدشت) در زمره شهرهای میانی، سه شهر (لیکک، چرام و لنده) در گروه شهرهای بسیار کوچک و بقیه کانون‌های شهری در زمره روستا-شهرها طبقه‌بندی شده‌اند؛ به این ترتیب ۱۰ شهر استان جمعیتی زیر ۲۵ هزار نفر داشته‌اند. از این سال به بعد با تبدیل چهار نقطه روستایی به نقطه شهری تعداد شهرهای استان به ۱۷ شهر در سال ۱۳۹۰ رسیده است. در این میان به علت ایجاد سکونت‌گاه شهری مادوان در سال ۱۳۹۰ بر شمار شهرهای بسیار کوچک افزوده شده و تعداد آن از سه شهر در سال ۱۳۸۵ به چهار شهر در سال ۱۳۹۰ افزایش یافته است. همچنین لازم به ذکر است که دیگر نقاط شهری اضافه شده در همان سال، در زمره روستا-شهرهای با جمعیت کمتر از ۵۰۰۰ نفر قرار گرفته‌اند.

بر اساس سرشماری ۱۳۹۵ شمار شهرهای استان در مقایسه با سال ۱۳۹۰ ثابت بوده و وضعیت شهرهای استان نیز به لحاظ جمعیت نیز تغییر زیادی نکرده و تنها شهر باشت به شمار شهرهای بسیار کوچک (۲۵-۱۰ هزار نفر) افزوده شده است و هم اکنون استان کهگیلویه و بویراحمد با ۱۷ نقطه شهری دارای سه شهر با جمعیت بین ۵۰ تا ۲۰۰ هزار نفر و ۱۴ شهر با جمعیت کمتر از ۲۵ هزار نفر است. لازم به ذکر است که گروه شهرهای کوچک (۵۰-۲۵ هزار نفر) در این استان، فاقد سکونتگاه‌های شهری است و یاسوج به عنوان مرکز استان از سال ۱۳۸۵ همواره در زمره شهرهای میانی بزرگ قرار دارد.

جدول ۱۱۳- روند تغییرات سطوح جمعیتی نقاط شهری استان طی سال‌های ۹۵-۱۳۷۵

سال	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵
شهرهای میانی بزرگ (۲۵۰-۱۰۰ هزار نفر)	-	یاسوج	یاسوج	یاسوج
شهرهای میانی کوچک (۱۰۰-۵۰ هزار نفر)	دوگنبدان- یاسوج	دوگنبدان-دهدشت	دوگنبدان-دهدشت	دوگنبدان-دهدشت
شهرهای کوچک (۲۵-۵۰ هزار نفر)	دهدشت	-	-	-
شهرهای بسیار کوچک (۲۵-۱۰ هزار نفر)	-	لیکک-چرام-لنده	لیکک-چرام-لنده-مادوان	مادوان-چرام-لنده-لیکک-باشت
روستا شهر بزرگ (۱۰-۵ هزار نفر)	چرام-باشت-لنده-سی سخت-سوق	باشت-سی سخت-سوق	باشت-سی سخت-سوق	سی سخت-سوق-دیشموک
روستا شهر کوچک (کمتر از ۵ هزار نفر)	لیکک-دیشموک-مارگون-قلعه‌ریسی-گراب سفلی	دیشموک-قلعه‌ریسی-مارگون-گراب سفلی	دیشموک-قلعه‌ریسی-مارگون-پاتاوه-سرفاریاب-چیتاب-گراب سفلی	قلعه‌ریسی-مارگون-پاتاوه-سرفاریاب-چیتاب-گراب سفلی

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰، ۱۳۹۵

تقریباً ثابت بوده و از ۳۲/۳۷ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۳۳/۸۵ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است. بر اساس آنچه گفته شد بررسی وضعیت توزیع جمعیت شهری در سلسله مراتب اندازه شهری بیانگر سه موضوع مهم به شرح زیر است:

- شهر دوگنبدان به عنوان مرکز شهرستان گچساران در جنوبی‌ترین پهنه استان قرار گرفته است و این پهنه فاقد نقاط سکونتگاهی شهری است و به نوعی نشانه‌های تمرکز جمعیت در شهر دوگنبدان و پهنه‌های پیرامون آن دیده می‌شود.
- از نظر سلسله مراتب اندازه شهرها، نظام سکونت‌گاهی استان دارای عدم توازن و تعادل در توزیع اندازه شهری است؛ به نحوی که هیچ یک از شهرهای استان در رده جمعیتی شهرهای کوچک (۵۰-۲۵ هزار نفر) قرار نگرفته است.
- الگوی شکلی نظام سکونتگاه‌های شهری استان متبادر کننده نوعی گسست فضایی در نظام سکونتگاهی شهری در شرق استان به مرکزیت یاسوج و در غرب استان به مرکزیت دهدشت و در جنوب استان به مرکزیت دوگنبدان است که به واسطه شکل طبیعی زمین و ناهمواری‌های طبیعی ایجاد شده است.

۳-۵-۱-۴- الگوی استقرار سکونتگاه‌های شهری استان

استقرار و پیدایش یک شهر بیش از هر چیز تابع شرایط محیطی و موقعیت جغرافیایی و سپس عوامل اقتصادی و اجتماعی است. زیرا عوارض و پدیده‌های طبیعی در مکان‌گزینی، پراکندگی، حوزه نفوذ، توسعه فیزیکی، مورفولوژی شهری و امثال آن‌ها اثر قاطعی دارند و به عنوان یک عامل مؤثر عمل می‌کند. استان کهگیلویه و بویراحمد در دامنه رشته‌کوه‌های دنا واقع شده است و اغلب قسمت‌های استان بخصوص در نیمه شمالی، کوهستانی است. حداکثر ارتفاع مربوط به قله دنا با ۴۴۰۹ متر از سطح دریا می‌باشد و پست‌ترین پهنه استان با ارتفاع ۴۱۰ متر از سطح دریا مربوط به ناحیه بی‌بی جان‌آباد در جنوب شهرستان گچساران است. تغییرات شدید ارتفاع در محدود استان، تنوع و گوناگونی نسبتاً زیادی را در شرایط اقلیمی و وضعیت آب و هوایی استان پدید آورده است. اهمیت پستی بلندی و توپوگرافی در استان بسیار بالا بوده و شرایط طبیعی منطقه به نحوی است که در امتداد حرکت از شمال شرقی به جنوب غربی استان میزان ارتفاعات و رطوبت هوا کاهش و در مقابل بر شدت درجه حرارت و خشکی هوا اضافه می‌گردد. تغییرات ارتفاع و نیز اختلاف دما و میزان بارندگی دو ناحیه اقلیمی کاملاً متمایز سردسیری و گرمسیری را در استان به وجود آورده است، که این موضوع زمینه‌ساز شکل‌گیری الگوی خاصی از نظام شبکه شهرها بر اساس الگوی جزیره‌ای با سه مرکز یاسوج، دوگنبدان و دهدشت بوده است.

جمع کل	شهرهای میانی بزرگ (۱۰۰-۳۵۰ هزار نفر)	شهرهای میانی کوچک (۱۰۰-۵۰ هزار نفر)	شهرهای بسیار کوچک (۲۵-۱۰ هزار نفر)	روستا - شهر بزرگ (۱۰۰ هزار نفر)	روستا - شهر کوچک (کمتر از ۵ هزار نفر)	شرح	
						نوع	تعداد
۸	۱	۲	۴	۱	۱	بین ۱۵۵۰۰ تا ۱۰۰۰ متر	وضعیت توپوگرافی
۱	۱				۱	بین ۱۵۰۰ تا ۱۵۰۰ متر	
۸	۱		۱	۲	۴	بین ۱۵۰۰ تا ۲۵۰۰ متر	
۱۷	۱	۲	۵	۳	۶	جمع کل تعداد شهرها	
۲۲۰۸۸		۱۵۳۷۶۴	۵۶۱۱	۶۲۳۸	۱۹۹۵	بین ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ متر	
۳۲۶۹					۳۲۶۹	بین ۱۵۰۰ تا ۱۰۰۰ متر	
۱۳۳۲۴	۱۳۳۵۳		۱۸۰۷۸	۱۳۶۶۶	۷۱۷۸	بین ۲۵۰۰ تا ۱۵۰۰ متر	
۳۹۷۶۶۱	۱۳۳۵۳	۱۵۳۷۶۴	۷۶۶۸۹	۲۰۰۸۴	۱۳۳۲۴	جمع کل جمعیت شهرها	
۹	۱	۲	۴	۱	۱	کمتر از ۲/۵ درصد	
۳			۱		۲	بین ۲/۵ تا ۵ درصد	
۵			۵		۳	جمع کل تعداد شهرها	
۱۷	۱	۲	۵	۳	۶	کمتر از ۳/۵ درصد	
۳۵۳۲۰	۱۳۳۵۳	۱۵۳۷۶۴	۵۶۱۱	۶۲۳۸	۱۹۹۵	بین ۵ تا ۲۵ درصد	
۲۱۵۲۶			۱۸۰۷۸		۳۲۶۸	جمع کل جمعیت شهرها	
۲۰۵۹۵			۷۶۶۸۹	۱۳۶۶۶	۶۹۴۹	جمع کل جمعیت شهرها	
۳۹۷۶۶۱	۱۳۳۵۳	۱۵۳۷۶۴	۷۶۶۸۹	۲۰۰۸۴	۱۳۳۲۴	در فاصله ۱۰ کیلومتری بزرگراهها	
۴	۱	۲	۱			در فاصله ۱۰ کیلومتری راههای اصلی	
۵			۲	۱	۲	در فاصله ۱۰ کیلومتری راههای فرعی	
۸			۲	۲	۴	جمع کل تعداد شهرها	
۱۷	۱	۲	۵	۳	۶	در فاصله ۱۰ کیلومتری بزرگراهها	
۳۰۳۲۴	۱۳۳۵۳	۱۵۳۷۶۴	۱۸۰۷۸	۷۸۵۵	۳۲۶۸	در فاصله ۱۰ کیلومتری راههای اصلی	
۳۷۸۵			۳۲۶۸	۱۳۳۲۴	۸۹۴۴	در فاصله ۱۰ کیلومتری راههای فرعی	
۵۸۰۲			۷۶۶۸۹	۲۰۰۸۴	۱۳۳۲۴	جمع کل جمعیت شهرها	
۳۹۷۶۶۱	۱۳۳۵۳	۱۵۳۷۶۴	۷۶۶۸۹	۲۰۰۸۴	۱۳۳۲۴		

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، شهرهایی که در پهنه‌های با ارتفاع کمتر و شیب کمتر و دسترسی‌پذیری بالاتر به بزرگراه‌ها قرار گرفته‌اند، از میانگین جمعیت بیشتری نسبت به سایر شهرها برخوردار بوده‌اند. از این رو عوامل مرتبط با توپوگرافی و دسترسی‌پذیری را می‌توان از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر جمعیت‌پذیری شهرهای استان برشمرد.

۳-۵-۲- نظام روستانشینی

جمعیت روستانشینی در سال‌های اخیر، همواره سهم کمتری از کل جمعیت کشور را داشته است و به طور متناوب این سهم کمتر شده است. طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن، رشد جمعیت روستایی کشور تنها در دهه ۷۵-۱۳۶۵ نرخ مثبت ۰/۳ را تجربه کرده است و در سایر دوره‌های سرشماری با رشد منفی روبه‌رو بوده است. در طول این دوره نسبت روستانشینی در کشور از ۴۵/۲ به ۲۶ درصد کاهش یافته و مطابق سرشماری سال ۱۳۹۵ تنها ۲۰/۷ میلیون نفر از جمعیت ۷۹/۹ میلیون نفری کشور را ساکنان روستایی شامل می‌شود. به عبارت دیگر در بازه زمانی مورد مطالعه با وجود افزایش ۱/۶ برابری جمعیت کل کشور، جمعیت روستایی حدوداً هشت درصد کاهش یافته است و از سهم آن نسبت به جمعیت کل کشور حدود ۲۰ درصد کاسته شده است. بنابراین روند حاکم بر کل کشور در طی دوره ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۵، کاهش جمعیت روستایی در مقابل افزایش جمعیت کل کشور و در نتیجه کاهش چشمگیر سهم جمعیت روستانشین نسبت به جمعیت کل است.

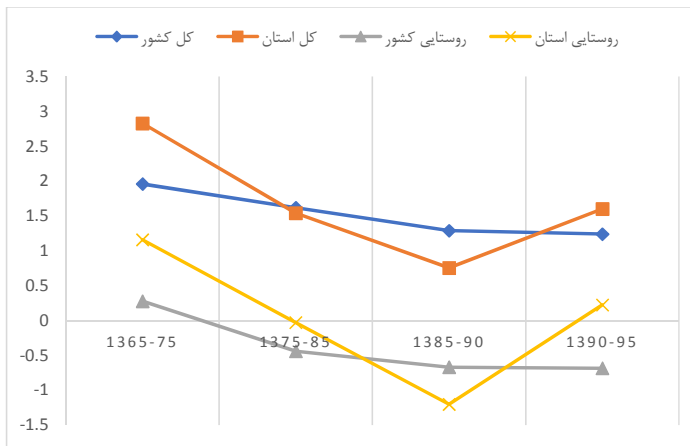
برخلاف روند کشور، جمعیت روستایی در استان کهگیلویه و بویراحمد در چند دهه اخیر تقریباً روند ثابتی داشته است؛ به طوری که جمعیت روستانشین استان از ۲۸۴۷۷۸ نفر در سال ۱۳۷۵ به ۳۱۴۰۰۹ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است و به عبارتی در حالی که در ۳۰ سال گذشته جمعیت استان بیش از ۱/۷ برابر شده، جمعیت روستایی استان تغییر چشمگیری نداشته است. در خصوص نسبت روستانشینی استان نیز باید گفت که میزان آن در ۳۰ سال اخیر (۹۵-۱۳۶۵) با اختلاف فاحشی همواره از کشور بیشتر بوده است و سهم زیادی از جمعیت استان را روستانشینان تشکیل داده‌اند. البته نباید از نظر دور داشت که اگرچه سهم بسیار زیادی از جمعیت استان را روستانشینان تشکیل داده‌اند، روند این نسبت در طی ۳۰ سال مورد بررسی کاهشی بوده و میزان آن از ۷۱/۵۸ درصد در سال ۱۳۶۵ به ۴۴ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است. لازم به ذکر است که در دوره مطالعاتی ۹۵-۱۳۶۵ سهم جمعیتی روستایی استان نسبت به کل جمعیت روستایی کشور افزایش داشته است؛ به گونه‌ای که میزان آن از ۱/۳ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱/۵ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است.

در ارتباط با نرخ رشد جمعیت روستایی کشور باید خاطر نشان کرد که برای اولین بار در دوره ۸۵-۱۳۷۵ روند تغییرات جمعیت روستایی کشور، معکوس و منفی شده و طبق جدول ارائه شده، روند منفی نرخ رشد جمعیت استان نیز در همین دهه به وقوع پیوسته است. همچنین باید گفت که روند تخلیه آبادی‌های استان از جمعیت و کاهش گرایش به روستانشینی در بازه زمانی ۹۰-۱۳۸۵ بیشترین سرعت را داشته و در استان کهگیلویه و بویراحمد با شدت بیشتری نسبت به کشور دنبال شده است به طوری که در دوره ۹۰-۱۳۸۵، متوسط نرخ رشد جمعیت روستایی استان، بسیار پایین‌تر از متوسط کشوری و تقریباً برابر با ۱/۲- درصد بوده و این در حالیست که متوسط نرخ رشد جمعیت روستایی کشور در همین دوره، ۰/۶۷- محاسبه شده است. لازم به ذکر است که در پنج سال ۹۵-۱۳۹۰، در حالیکه رشد جمعیت روستایی کشور، ۰/۶۸- درصد بوده، نرخ رشد جمعیت روستایی استان برابر با ۰/۲۲ درصد بوده است. با توجه به آنچه گفته شد، روند کاهش جمعیت روستانشین استان طی دوره ۳۰ ساله ۹۵-۱۳۶۵ با سرعت کمتری در مقایسه با کشور اتفاق افتاده است؛ چراکه نرخ رشد جمعیت روستانشین استان طی این دوره ۰/۲۱ درصد بوده و این در حالی است که در سطح کشور و طی دوره مذکور میزان این شاخص معادل ۰/۲۸- درصد برآورد شده است.

جدول ۱۱۴- تغییرات جمعیت روستایی طی دوره ۱۳۶۵-۱۳۹۵

جمعیت روستایی					شرح
۱۳۹۵	۱۳۹۰	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	
۲۰۷۷۹۴۲۳	۲۱۵۰۳۰۰۸	۲۲۲۳۵۸۱۸	۲۳۲۳۷۶۹۹	۲۴۶۰۰۴۴۹	کشور
۳۱۴۰۰۹	۳۱۰۵۱۸	۳۲۹۸۴۹	۳۳۰۷۹۳	۲۹۴۷۸۸	استان
۱/۵۱	۱/۴۴	۱/۴۸	۱/۴۲	۱/۳۰	سهم استان از کشور
نسبت روستانشینی					شرح
26	۲۸/۶۱	۳۱/۵۴	۳۸/۶۹	۴۵/۷۱	
۴۴/۰۴	۴۷/۱۵	۵۲	۶۰/۷۷	۷۱/۵۸	استان
متوسط رشد سالانه جمعیت (درصد)					شرح
۱۳۶۵-۹۵	۱۳۹۰-۹۵	۱۳۸۵-۹۰	۱۳۷۵-۸۵	۱۳۶۵-۷۵	
-۲۸	-۶۸	-۶۷	-۴۴	۰/۲۸	روستایی استان
۰/۲۱	۰/۲۲	-۲۰/۱	-۳	۱/۱۶	

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۶۵، ۱۳۷۵، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰، ۱۳۹۵

نمودار ۲۷- تغییرات نرخ رشد جمعیت روستایی استان و کشور

۳-۶- نظام زیربنایی

نظام زیربنایی استان در دو بخش نظام حمل و نقل و ارتباطات و نظام زیربنایی انرژی مورد بررسی قرار گرفته است که در ادامه به تشریح آن‌ها پرداخته می‌شود.

۳-۶-۱- نظام حمل و نقل و ارتباطات

حمل و نقل استان کهگیلویه و بویراحمد بر پایه دو حوزه حمل و نقل جاده‌ای و حمل و نقل هوایی استوار است که در ادامه به بررسی این زیربخش‌ها پرداخته می‌شود.

۳-۶-۱-۱- حمل و نقل جاده‌ای استان کهگیلویه و بویراحمد

مقایسه بین سهم انواع راه‌های بین‌شهری در استان کهگیلویه و بویراحمد نسبت به کشور نشان می‌دهد که بیشترین سهم راه‌های استان را، راه‌های روستایی و اصلی تشکیل داده است. مقایسه نسبت راه‌های اصلی و راه‌های بزرگراهی به جمعیت در مقایسه با متوسط کشور نشان می‌دهد، که وضعیت استان از این نظر تقریباً با میانگین کشوری برابر است. از نظر دسترسی استان به شبکه آزادراهی با توجه به توپوگرافی موجود در استان وضعیت کمی راه‌ها نسبت به جمعیت مناسب است اما الگوی شبکه به نحوی منفصل است و پیوندهای جاده‌ای درون استانی ضعیف است، به طوری که شهرهای استان از طریق راه‌های اصلی درون استانی با یکدیگر پیوند ندارند و مهم‌ترین پیوند بین شهرهای استان از طریق استان فارس و محور یاسوج-باصت که بخشی از آن از

استان فارس عبور کرده امکان پذیر است. لذا با توجه به ویژگی های توپوگرافی استان وضعیت مناسبی برای توسعه ترانزیت و حمل و نقل باری ندارد. جدول زیر نشان دهنده شاخص های اصلی حمل و نقل جاده ای استان در مقایسه با کشور است؛ همان طور که مشخص است، نسبت طول آزادراه ها و بزرگراه ها و راه های روستایی استان نسبت به جمعیت در مقایسه با کشور در وضعیت مناسب تری قرار دارد، اما استان از نظر برخورداری از راه های اصلی و ترانزیتی وضعیت نامناسب تری نسبت به کشور دارد. همچنین وضعیت تجهیزات و پایانه های حملی و نقلی نسبت به میانگین کشوری در جایگاه مناسب تری قرار دارد. اما شاخص کشته شدگان جاده ای نسبت به جمعیت نشان دهنده مخاطره بیشتر جاده های استان نسبت به کشور است.

جدول ۱۱۵- مقایسه شاخص های حمل و نقل جاده ای استان و کشور

وضعیت نسبت به کشور	کهگیلویه و بویر احمد	کشور	شاخص های حمل و نقل جاده ای در سال ۱۳۹۸
مناسب تر	۲۶/۵	۲۵/۸	نسبت طول آزادراه و بزرگراه به ۱۰۰ هزار نفر جمعیت (کیلومتر به نفر)
نامناسب تر	۷۲/۹	۷۵/۶	نسبت طول راه های شریانی به ۱۰۰ هزار نفر جمعیت (کیلومتر به نفر)
نامناسب تر	۱۷/۷	۳۱/۶	نسبت طول راه های ترانزیتی به ۱۰۰ هزار نفر جمعیت (کیلومتر به نفر)
مناسب تر	۹۲۲/۶	۱۲/۶۴۵	نسبت طول راه های روستایی به ۱۰۰ هزار نفر جمعیت روستایی (کیلومتر به نفر)
مناسب تر	۱۳/۴	۱۵/۰	طول کل راه ها نسبت به ماشین آلات و تجهیزات راهداری (کیلومتر به دستگاه)
مناسب تر	۱۲۶/۰	۱۵/۳۰۴	نسبت راه های ترانزیتی به پایانه های باربری (کیلومتر به پایانه)
مناسب تر	۰/۸۴	۰/۴۲	پایانه مسافربری به ازای ۱۰۰ هزار نفر جمعیت (پایانه به ازای نفر)
نامناسب تر	۱۷/۷	۱۴/۰	تعداد کشته شدگان جاده ای به ازای ۱۰۰ هزار نفر جمعیت

منبع: سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای کشور، ۱۳۹۸

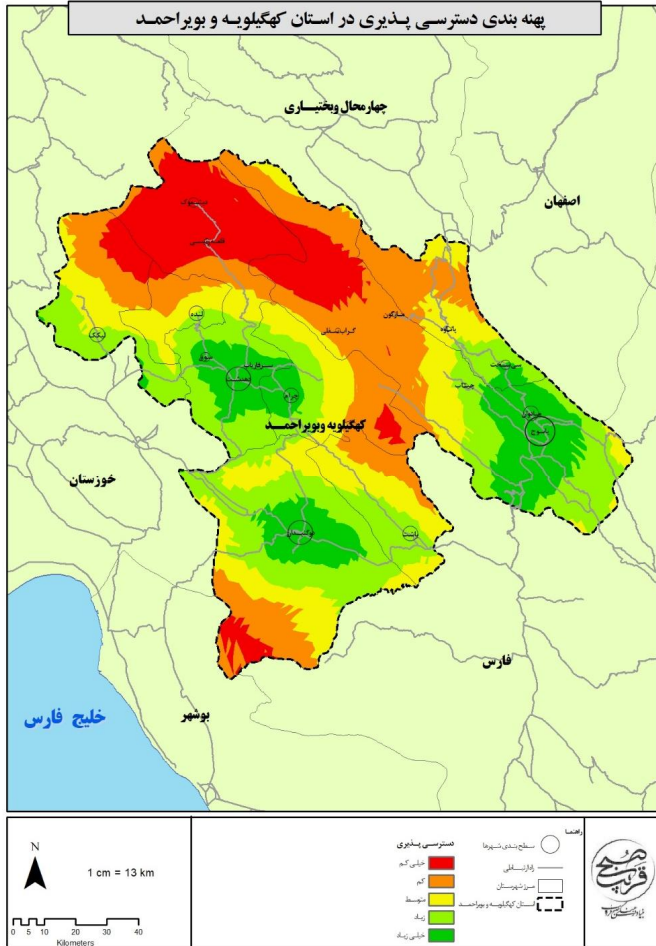
عوامل مختلفی در شکل گیری شبکه راه های استان کهگیلویه و بویر احمد تأثیر داشته است که در اینجا به خلاصه ای از مهم ترین این عوامل اشاره می شود:

- بستر طبیعی زمین، شکل توپوگرافی و رشته کوه های دنا موثرترین عامل بر شکل گیری شبکه حمل و نقل در استان است. به واسطه الگوی توپوگرافی و شکل زمین امکان توسعه شبکه راه در بخش هایی از استان فراهم نبوده و ارتباطات داخلی استان با این محدودیت رو به رو است و پهنه های شمالی استان که دارای پستی و بلندی بیشتری هستند به طور کلی با محدودیت های بیشتر مواجه هستند.

- عامل دوم مؤثر بر شکل گیری شبکه جاده استان، وجود دو شهر یاسوج و دوگنبدان به عنوان مهم ترین شهرهای استان است و شبکه جاده‌ای استان در جانب غرب و جنوب، حول این دو شهر شکل گرفته اند و تقویت شده اند.
- بر اساس تقسیمات سیاسی تاریخی، این استان پیش تر در دو استان فارس و خوزستان قرار گرفته بوده از این رو پیوندهای جاده‌ای بخش شرقی استان (یاسوج) با استان فارس و پیوندهای جاده‌ای بخش جنوبی و غربی استان (دوگنبدان) با استان خوزستان بیشتر است و مهم ترین محور اتصال بخش شرقی و جنوبی استان از طریق استان فارس است.

۳-۱-۶-۲- پهنه بندی دسترسی پذیری

بررسی وضعیت دسترسی پذیری استان نشان می دهد به طور کلی دسترسی پذیری استان به واسطه عدم وجود آزادراه و محدودیت طول بزرگراه نسبت به استانهای پیرامون کمتر است در محدوده داخلی استان، پهنه شمالی استان که شهرهای قلعه ریسی و لیلک در آن واقع شده است کمترین دسترسی پذیری را دارد و پهنه های پیرامون شهر یاسوج و دهدشت بیشترین دسترسی پذیری را نسبت به سایر پهنه های استان دارند؛ که مهمتری عامل مؤثر بر ویژگی های ارتباطی و حمل و نقل استان مربوط به شکل زمین و توپوگرافی است.

نقشه ۱۴- پهنه بندی دسترسی پذیری در استان کهگیلویه و بویر احمد

۳-۱-۶-۳- حمل و نقل ریلی

استان کهگیلویه و بویر احمد در حال حاضر فاقد مسیر راه آهن است و تنها خط در دست اجرای وزارت راه و شهرسازی مربوط به ایجاد خط ریلی اقلید- یاسوج است.

۳-۶-۱-۴- حمل و نقل هوایی و فرودگاه‌ها

استان کهگیلویه و بویر احمد دارای دو فرودگاه مسافربری (فرودگاه یاسوج و فرودگاه گچساران) است.

فرودگاه یاسوج:

این فرودگاه در دو کیلومتری جاده یاسوج به اصفهان واقع شده است. این فرودگاه با مساحت ۳۰۳ هکتار در قسمت شمالی شهر و در ارتفاع ۱۸۱۰ متری از سطح دریا واقع قرار دارد، این فرودگاه جزو مرتفع‌ترین فرودگاه‌های کشور محسوب می‌شود، فرودگاه دارای یک باند است که طولی برابر با ۲۵۹۸ متر و ظرفیت پذیرش هواپیماهای سبک و وزن و متوسط را دارد. عملیات ساخت آن در سال ۱۳۷۲ آغاز شد و در سال ۱۳۷۹ با حضور رئیس‌جمهور وقت افتتاح شد. باگذشت این سال‌ها فرودگاه طی طرح‌های توسعه‌ای که انجام شد به اندازه کنونی رسیده است. در سال ۱۳۹۵ پروژه افزایش طول باند فرودگاه با هدف سرویس‌دهی به هواپیماهای بدنه متوسط همچون فوکر ۱۰۰ و همچنین فراهم کردن مسیرهای پروازی جدید آغاز شد. عملیات این پروژه در سال ۱۳۹۶ به پایان رسید و باند جدید فرودگاه نیز در همین سال راه اندازی شد. بر اساس آمارنامه شرکت هواپیمایی کشور تعداد پروازهای این فرودگاه طی دوره ۱۳۹۷-۱۳۹۸ از ۸۶۷ پرواز به ۵۴۴ پرواز کاهش یافته است.

فرودگاه گچساران:

این فرودگاه یکی از قدیمی‌ترین فرودگاه‌های ایران است، با کشف نفت در این منطقه لزوم محلی برای فرود و بلند شدن هواپیماهایی که مهندسان و کارکنان را جابجا می‌کردند ضروری بود در ابتدا این فرودگاه فقط مخصوص پروازهای شرکت نفت ملی ایران با شرکت هواپیمای کارون (نفت سابق) بود. اما به مرور با افزایش پروازهای مسافربری این فرودگاه به عنوان یکی از فرودگاه‌های مسافربری استان مطرح شد. این فرودگاه از دو بخش مسافربری و هلیکوپتری تشکیل شده است. بخش هلیکوپتری دارای دو فروند هلیکوپتر است که یک فروند هلیکوپتر اورژانس هوایی و یک فروند دیگر ویژه پروازهای شرکت نفت است. و بخش مسافربری آن مسئولیت پروازهای هواپیمایی به مقصد تهران را بر عهده دارد. بر اساس آمار بیشترین آمار نشست و برخاست هواپیما در این فرودگاه در سال ۱۳۹۸ مربوط به ۴ ماه نخست سال بوده است.

نقشه ۱۵- شبکه حمل و نقل استان کهگیلویه و بویر احمد

۳-۶-۱-۵- فناوری اطلاعات و ارتباطات

بررسی وضعیت فناوری اطلاعات و ارتباطات استان از طریق شاخص توسعه ارتباطات و فناوری اطلاعات (IDI) صورت پذیرفت. هدف اصلی شاخص توسعه ارتباطات و فناوری اطلاعات، بررسی فرایند تبدیل شدن به جامعه اطلاعاتی در راستای حرکت از یک گام به سمت گام دیگر است که به عنوان یک ابزار نیرومند، توسعه جامعه اطلاعاتی را در کشورهای توسعه یافته و کشورهای در حال توسعه مورد ارزیابی قرار می دهد. این شاخص با استفاده از سه زیر شاخص دسترسی، استفاده و مهارت در فناوری اطلاعات مورد سنجش قرار می گیرد.

بررسی وضعیت استان کهگیلویه و بویراحمد از نظر شاخص IDI در سال ۱۳۹۸ نشان‌دهنده جایگاه ۲۱ام استان در بین استان‌های کشور است که بررسی زیرشاخص‌ها برای استان نشان می‌دهد، استان در زیرشاخص مهارت استفاده از فناوری اطلاعات دارای رتبه ۲۰ام، در زیر شاخص دسترسی به خدمات فناوری اطلاعات در جایگاه ۲۸ام و در زیر شاخص میزان استفاده از خدمات فناوری اطلاعات در جایگاه ۱۹ام در بین استان‌های کشور قرار دارد. لذا باید گفت مهم‌ترین عامل مؤثر بر بهبود جایگاه استان تقویت دسترسی به خدمات فناوری اطلاعات در بین ساکنین استان است.

۳-۶-۲- نظام انرژی و تأمین آب

استان کهگیلویه و بویراحمد با توجه به موقعیت جغرافیایی و قرارگیری در جنوب کشور یکی از مهم‌ترین میادین نفت و گاز کشور (گچساران) را در خود جای داده است، اما در خصوص زیرساخت‌های مرتبط با برق، استان فاقد نیروگاه‌های بزرگ تولید برق است و به طور کلی ظرفیت تولید انرژی در استان بسیار محدود است و تولید انرژی از طریق نیروگاه‌های کوچک و متوسط صورت می‌پذیرد.

۳-۶-۲-۱- زیرساخت‌های مرتبط با برق

میزان تولید خالص برق استان در سال ۱۳۹۸، بالغ بر ۳۹/۶ میلیون کیلووات ساعت بوده است که کل این تولید از طریق نیروگاه‌های کوچک آبی بوده است و کل ظرفیت عملی تولید برق این نیروگاه‌ها در سال ۱۳۹۸ برابر با ۱۶/۸ مگاوات بوده است. تعداد انواع مشترکین برق استان بیش از ۲۵۹ هزار مشترک بوده که مشترکین خانگی با ۸۶/۵ درصد بیشترین سهم را داشته است. هم چنین، حدود ۵۶۵۳۸ خانوار در ۱۷۶۸ روستا از نعمت برق برخوردار بوده‌اند. مهم‌ترین نیروگاه‌های کوچک آبی استان عبارت‌اند از پل کلو ۴ (کریک ۱-یاسوج ۷)، کریک ۲ و کریک ۳، پل کلو ۱، پل کلو ۲ و کخدان که در شهرستان دنا واقع شده‌اند.

۳-۶-۲-۲- زیرساخت‌های نفت و گاز

مهم‌ترین تأسیسات مربوط به نفت و گاز استان در محدوده شهرستان گچساران واقع شده است که در ارتباط با میدان نفت و گاز گچساران است، خطوط لوله ۱۰ اینچ نفت خام گچساران/ شیراز به طول ۲۲۴ کیلومتر و با ظرفیت ۶۰ هزار بشکه در روز یکی از مهم‌ترین این مسیرها است. توضیحات مربوط به میدان نفتی گچساران در بند شماره ۲-۳-۸-۱ (میادین نفت و گاز گچساران) به طور کامل ارائه شده است. در سال ۱۳۹۸ از تعداد ۱۷ شهر، هر ۱۷ شهر گازرسانی شده است. همچنین ۸۲۹ روستای استان نیز از نعمت گاز برخوردار بوده‌اند. تعداد انشعابات گاز طبیعی، بیش از ۱۹۴ هزار مشترک بوده است. ۹۹/۵ درصد از انشعاب مربوط به انشعابات خانگی و تجاری بوده است.

۳-۶-۲-۳- استحصال و تأمین آب

بر اساس آمار شرکت آب منطقه‌ای کهگیلویه و بویراحمد در سال آبی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ تعداد ۶۶۹۹ منبع آب زیرزمینی اعم از چاه‌های عمیق، نیمه عمیق، قنات و چشمه در استان وجود داشته، از این تعداد ۶۶ درصد چشمه و مابقی به قنات و چاه عمیق و نیمه عمیق اختصاص داشته است. همچنین در این سال، میزان تخلیه سالانه منابع آب‌های زیرزمینی، ۸۹۰ میلیون مترمکعب بوده که ۸۰ درصد تخلیه سالانه آن مربوط به چشمه‌ها بوده است.

در این سال حجم آب تولیدی در منابع سطحی حدود ۴۷۰۵ هزار مترمکعب و در منابع زیرزمینی حدود ۵۴۶۷۴ هزار مترمکعب بوده است و تعداد کل انشعاب آب در نقاط شهری و روستایی حدود ۲۴۱ هزار فقره بوده است که ۷۳ درصد آن در نقاط شهری و ۲۷ درصد آن در نقاط روستایی قرار داشته‌اند. بررسی آمارها نشان می‌دهد تعداد انشعاب‌های آب در نقاط شهری و روستایی نسبت به سال گذشته، ۳ درصد افزایش داشته است.

جدول ۱۱۶- میزان برداشت و مصرف منابع آب سطحی و زیرسطحی در سال ۱۳۹۲

مقدار	واحد	عنوان
منابع آب سطحی		
۴۳۹۲	میلیون مترمکعب	حجم منابع آب سطحی از منابع تجدیدشونده
۷	میلیون مترمکعب	حجم سالانه آب در چرخه (خروجی از استان یا ورودی به دریاچه‌ها، کفه‌ها و کویرها)
۲۷۰۵	میلیون مترمکعب	حجم سالانه آب ورودی از طریق مرزهای استان یا انتقالی به استان
منابع آب زیرزمینی		
۱۸۵۳	میلیون مترمکعب	حجم منابع آب زیرزمینی از منابع تجدیدشونده
۱۷۳	میلیون مترمکعب	حجم برداشت سالانه آب از چاه‌ها
۸۶۷	میلیون مترمکعب	حجم سالانه تخلیه از چشمه‌ها
۵	میلیون مترمکعب	حجم سالانه تخلیه از قنات
میزان کل برداشت و مصارف		
1/362	میلیون مترمکعب	میزان مصرف سالانه از منابع آب زیرزمینی
۳	میلیون مترمکعب	اضافه برداشت سالانه از منابع آب زیرزمینی
۲۹۸/۸	میلیون مترمکعب	میزان برداشت سالانه از منابع آب سطحی استان
۶۶۰/۹	میلیون مترمکعب	حجم کل سالانه آب مصرفی (سطحی و زیرزمینی)
۵۴۰/۱	میلیون مترمکعب	مصارف سالانه کشاورزی
۱۰۹/۹	میلیون مترمکعب	مصارف سالانه شرب
۱۰/۹	میلیون مترمکعب	مصارف سالانه صنعت

منبع: دفتر مطالعات پایه منابع آب، وزارت نیرو، ۱۳۹۲

بررسی میزان مصرف منابع آب در سال ۱۳۹۲ نشان دهنده دو موضوع اساسی است، نخست سهم برداشت از منابع زیرسطحی ۷۰ درصد و برداشت از منبع آب سطحی ۲۰ درصد آب مصرفی استان است. دوم سهم بالای مصرف در بخش کشاورزی است، به طوری که بیش از ۸۱ درصد منابع سطحی و زیرسطحی در بخش کشاورزی مصرف شده است و سهم بخش صنعت به کمتر از ۲ درصد منابع محدود بوده است. حدود ۱۶ درصد نیز مربوط به مصارف شرب بوده است.

۳-۷- بررسی نظام مدیریتی

۳-۷-۱- وضع موجود و مدل مفهومی

در این بخش، سیستم مدیریتی حاکم بر استان کهگیلویه و بویراحمد بررسی و تحلیل می‌گردد. این سیستم همچون بستر و چارچوبی است که کلیه فرآیندها و اقدامات توسعه‌ای، هم در حوزه نرم‌افزاری (سازمانی، اداری، حقوقی و ...) و هم در حوزه سخت‌افزاری (اجرا، تدارکات، نظارت و ...)، از طریق این سیستم و نظام موجود صورت می‌گیرد. در واقع می‌توان گفت توسعه پایدار و متوازن استان از یک سو، به کلیه برآوردها، تحلیل‌ها و راهکارهای فنی و تخصصی توسعه استان و از سوی دیگر به نحوه اجرای نتایج و محصول مطالعات آمایش که حاصل کارآمدی و اثربخشی نظام مدیریتی است، وابسته است. دستیابی به اهداف طرح آمایش استان نیازمند استفاده حداکثری از ظرفیت‌های قانونی و حقوقی موجود در نظام مدیریتی و شناسایی خلأها و کمبودهای قانونی و اداری و رفع آنهاست، تا از این طریق امکان تحقق حداکثری پروژه‌ها و اقدامات برنامه‌ریزی شده در مطالعات آمایش استان فراهم گردد.

نظام برنامه‌ریزی و مدیریت در کشور به صورت متمرکز، از بالا به پایین و به صورت بخشی و تخصصی است. به عبارت دیگر، سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی اجرایی و بودجه‌ریزی به صورت متمرکز از مرکز و در سطح ملی صورت می‌گیرد و سهم هر یک از وزارتخانه‌ها (دستگاه‌های اجرایی تخصصی) مشخص و به آنها ابلاغ می‌شود و آنها نیز به صورت سلسله‌مراتبی به دستگاه‌های متناظر در استان و شهرستان ابلاغ نموده و سپس فرآیندهای اجرایی را مطابق آیین‌نامه‌های سازمان برنامه و بودجه کشور، انجام می‌دهند. نظام پایش و نظارت عملکرد نیز متناسب با همین سیستم سلسله‌مراتبی از سطح خرد به کلان تهیه و جهت برنامه‌ریزی‌های آینده بکار گرفته می‌شود. در این نظام انجام هماهنگی‌های بین بخشی از طریق تشکیل ستادها، کمیته‌ها و کمیسیون‌های متشکل از نمایندگان دستگاه‌ها زیر نظر عالی‌ترین مقام مرتبط ملی، استانی یا شهرستانی، صورت می‌گیرد.

اجرای آمایش سرزمین در مقیاس استان کهگیلویه و بویراحمد و شهرستان‌های آن در چارچوب نظام مدیریتی مذکور با چالش‌هایی مواجه است که مهم‌ترین آن‌ها به شرح زیر است:

- عدم ارتباط روشن و شفاف بین جایگاه مطالعات آمایش استان با فرآیندهای مدیریتی توسعه استان از یک سو و لویح برنامه‌های ۵ ساله توسعه و برنامه‌های اجرایی یک‌ساله توسعه استان از سوی دیگر؛
- افزایش روزمرگی در نظام مدیریت و تصمیم‌گیری در سطح کلان و خرد استان و اخذ تصمیمات مقطعی با توجه به مقتضیات روز بدون آینده‌نگری؛
- تأثیر روابط پیشامدرن (نظام قبیله‌ای و قومی) بر مدیریت کلان و خرد استان؛
- تفاوت در انتظارات مدیران استان و درک متفاوت از برنامه‌ها و طرح‌های توسعه استان؛
- نگاه فصلی و عدم استمرار و تداوم در برنامه‌ریزی و اجرا؛
- اعمال نفوذ گروه‌های فشار و گروه‌های خارج از سازمان بر روند و اولویت اجرای برنامه‌ها و اقدامات؛
- مدیریت غیربومی و کوتاه‌مدت در سطح کلان استان و عدم آشنایی آن‌ها با مسائل و چالش‌ها، ظرفیت‌ها و فرصت‌های استان؛ برای مثال ۳ استاندار بومی از ۱۸ استاندار ابتدای انقلاب اسلامی تاکنون و متوسط عمر آن‌ها ۲۶ ماه (حدود دو سال)؛
- نبود داده و اطلاعات لازم، فنی و به‌هنگام برای مدیریت فرآیندها و همچنین کمبود جدی نیروی انسانی ماهر و متخصص در استان، برای مثال بیش از ۶۰ درصد کارکنان اداره کل راه و شهرسازی استان و ۴۵ درصد جهاد کشاورزی استان فاقد مدرک دانشگاهی‌اند؛
- بی‌ثباتی در نظام تصمیم‌گیری و عدم توجه جدی به برنامه آمایش سرزمین در تدوین برنامه توسعه استان؛
- عدم توجه مدیریت استان به حفظ نخبگان استانی و ایجاد ثبات سیاسی و مدیریتی؛
- وابستگی قابل توجه توسعه استان به منابع ملی، به طور متوسط ۸۰ درصد منابع مورد نیاز؛
- توسعه کمی دستگاه‌های دولتی و کارکنان دولت بیش از ظرفیت و توان مدیریتی و مالی دولت در استان؛
- عدم توجه و برنامه‌ریزی جدی مدیریت استان جهت تکمیل پروژه‌های کلان و زیرساختی استان؛
- نگاه سیاسی و امنیتی به منابع طبیعی استان و مداخلات فراوان سطح ملی در مدیریت استان؛
- فقدان تعریف الزامات نهادی و قانونی مورد نیاز تحقق برنامه آمایش استان؛
- عدم اجرایی نمودن پروژه‌های اولویت‌دار حوزه مدیریت و تصمیم‌گیری نظیر ایجاد سیستم پشتیبان تصمیم‌گیری فضایی (SDSS) بر اساس سند آمایش استان، طراحی سامانه مکان مرجع برای انطباق پروژه‌های اجرایی با الزامات سند آمایش استان، تشکیل کارگروه ویژه آمایش در استان به صورت منظم و انجام وظایف محوله، بازنگری طرح آمایش استان در دوره‌های ۵ ساله و سایر موارد؛

- نبود نظام یکپارچه برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و مدیریت توسعه سرزمینی در استان؛
- تشتت شدید در تصمیمات و مداخلات فضایی بخش‌های استان با مدیریت بخشی؛
- عدم توجه جدی شوراهای عالی و ستادهای استانی نظیر شورای عالی شهرسازی و معماری، ستاد بازآفرینی پایدار شهری، ستاد آموزش استان و غیره به آمایش سرزمین در سطح ملی و استانی؛
- نبود نتایج و دستاوردهای آمایش سرزمین به عنوان قوانین لازم‌الاجرا برای نهادهای دولتی و غیردولتی؛
- فقدان متولی جدی، کارآمد، مسئولیت‌پذیر و پاسخگو برای اجرای آمایش استان؛
- نبود نیروهای متخصص و میان‌رشته‌ای در راستای تحقق آمایش در استان؛
- کمبود جدی منابع مالی و پولی لازم و مدیریت بهینه منابع موجود برای تحقق آمایش استان؛
- نبود مدل مفهومی در ارتباط با نظام برنامه‌ریزی هماهنگ بین بخش‌ها و دستگاه‌های استانی؛
- نبود ابزارها، سازوکارهای منسجم و نهادهای مسئول پایش و نظارت بر عملکرد آمایش و فرآیندهای آن (سامانه ساترا، اگرچه یک بستر مناسب است اما سازوکار نهادی نیست).
- فقدان مشارکت جدی نهادهای غیردولتی و نمایندگان مردم (نمایندگان مجلس شورای اسلامی و اعضای شورای اسلامی استان، شهرها و روستاها) در تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری‌های برنامه توسعه استان؛
- نبود تقسیم وظایف و مسئولیت‌های نهادی غیردولتی و نهادهای عمومی در برنامه توسعه استان و پاسخگویی آن‌ها؛
- ضعف در مشارکت و همکاری نهادهای قضایی به عنوان ناظر و مدعی‌العموم در برنامه‌های توسعه استان؛
- فقدان توجه به فرصت‌ها و پتانسیل‌های به وجود آمده بعد از تهیه طرح از یک سو و تغییر در شرایط و ویژگی‌های مکانی و فضایی از سوی دیگر در راستای بازنگری و به‌روزرسانی برخط برنامه توسعه استان؛
- نبود سازوکار حفظ و رعایت زمان‌بندی پروژه‌ها و اقدامات برآمده از برنامه توسعه استان و ایجاد سازوکار رفع مشکلات و موانع اجرایی؛
- ضعف در شناسایی و توجه جدی به مسائل و مشکلات مردم استان به عنوان مجریان و دخیلان اصلی توسعه استان و سازوکارهای لازم برای انتقال نظرات و دیدگاه‌ها در برنامه توسعه؛
- عدم فرآیند برنامه‌ریزی از پایین به بالا و ایجاد شرایط تأثیرگذاری آن بر استراتژی‌های کلی توسعه استان؛
- نبود نظام کارا و مؤثر در جهت حفظ کیفیت اجرای برنامه‌ها و اقدامات توسعه‌ای؛
- تداخل تصمیم‌گیری‌ها در مناطقی با تداخل مسئولیت‌های نهادهای متولی و مجری و وجود خلأهای تصمیم‌گیری؛

- ضعف در پیش بینی و شناسایی فرصت‌ها و تهدیدهای امنیتی و ارائه راهکارها برای مواقع بحران با هدف کاهش حداقل تأثیرات بر فرآیند توسعه استان؛
 - نبود سازوکارهای لازم برای کاهش ریسک جهت فعالیت بخش خصوصی و تعاونی؛
- برای رفع موانع نظری و عملی اجرای آمایش استان نیازمند چارچوب نظری مناسب و منطبق با شرایط کشور است، تا از این طریق هم از حداکثر ظرفیت قانونی موجود کشور استفاده شود و هم خلأهای موجود شناسایی شده و فرآیندهای لازم برای ایجاد سازوکارهای قانونی مناسب در آینده برداشته شود. لذا با مطالعه منابع مختلف داخلی و خارجی از جمله ROM، D&E، TQM، KM، PDCA، IMS، PMBOK و سایر مطالب مرتبط، مدل مفهومی نظام مدیریتی آمایش استان مطابق نمودار زیر پیشنهاد شده است.
- در این مدل کلیه مفاهیم کلیدی مرتبط با اجرای برنامه توسعه آمایش استان دیده شده است. هر یک از این ابعاد، خود یک نظام مدیریتی است که باید توسط نهادهای مرتبط در یک سازوکار اجرایی مناسب انجام شود. لازم به ذکر است که کلیه ۱۴ بعد (نظام) در کنار یکدیگر می‌تواند حداکثر اثرگذاری و کارآمدی را برای نتایج مطالعات آمایش استان داشته باشند. ایجاد خلل جدی در هر یک از این ابعاد، عملاً سایر ابعاد را با چالش جدی در هدایت و راهبری مواجه می‌کند.

نمودار ۲۸- چارچوب مفهومی نظام مدیریت آمایش و توسعه فضایی استان

۳-۷-۲- تحلیل وضع موجود

استان کهگیلویه و بویراحمد از جمله استان‌های محروم کشور است. بخش قابل توجهی از این محرومیت به دلیل مدیریت نامطلوب و ناکارآمد در سطوح مختلف استان است. تهیه یک طرح آمایش با کیفیت بالا کافی نبوده و نیازمند سازوکارهای اجرایی مناسب و سازگار با طرح است تا از این طریق امکان تحقق و اجرای نتایج طرح آمایش حاصل شده و اثرات مثبت آن در توسعه استان نمایان شود. این استان به شدت از کمبود نیروی انسانی متخصص رنج می‌برد. بخش قابل توجهی از ادارات کل و ادارات شهرستانی و شهرها فاقد کارشناسان فنی و متخصص برای اجرای دقیق و صحیح طرح‌ها، برنامه‌ها و پروژه‌ها هستند. همچنین در حال حاضر این استان دارای پروژه‌های ناتمام بسیاری است. بنا بر اظهار نظر مسئولان استان کهگیلویه و بویراحمد، این استان دارای بیش از ۱۳۴۰ پروژه ناتمام است که برخی از آن‌ها به آثار تاریخی تبدیل شده‌اند. در زیر به برخی از این پروژه‌ها اشاره می‌گردد:

۱. مجتمع پتروشیمی گچساران: این پروژه ۷۵ درصد پیشرفت فیزیکی دارد و باید تا پایان سال ۱۴۰۰ به پایان برسد اما با کمبود منابع دست و پنجه نرم می‌کند. با بهره‌برداری از کارخانه پتروشیمی گچساران سالیانه یک میلیون تن اتیلن و ۸۴ هزار تن سی‌تری پلاس تولید می‌شود. این پروژه ۳۵۰ شغل به‌طور مستقیم و افزون بر ۲ هزار شغل به‌طور غیرمستقیم برای جوانان منطقه ایجاد می‌کند. درعین حال موضوع ایجاد پتروشیمی در استان مسائل مختلف زیست‌محیطی دارد که جای تأمل است.
۲. سد چمشیر: این پروژه ۸۵ درصد پیشرفت فیزیکی دارد و قرار است که تا بهار ۱۴۰۱ به طور کامل افتتاح شود. این پروژه تأثیر زیادی بر تأمین منابع آب آشامیدنی و صنعتی و نیز آبیاری ۱۱۰ هزار هکتار زمین کشاورزی استان‌های کهگیلویه و بویراحمد، خوزستان و بوشهر دارد.
۳. پروژه پتروشیمی دهدشت: پیشرفت فیزیکی این پروژه ۲۲ درصد است. این طرح تا سال ۹۷ راکد بوده و اخیراً فعالیت عمرانی آن دوباره آغاز شده است.
۴. سد تنگ سرخ: این پروژه که یک ابر پروژه محسوب می‌شود، از سال ۱۳۹۰ آغاز شده و تاکنون ۳۵ درصد پیشرفت فیزیکی داشته است. سد تنگ سرخ بویراحمد با هدف تأمین آب بلندمدت آشامیدنی و صنعت شهر یاسوج و روستاهای اطراف آن، بهبود گردشگری و کنترل سیلاب در حال ساخت است. در حال حاضر مجوز ۲۱۰ میلیارد تومان تسهیلات بانکی برای این پروژه اخذ شده است اما همچنان با کمبود منابع مالی و مدیریت ناکارآمد مواجه است.
۵. سد آبریز: این سد برای آبیاری بیش از ۳۰ هزار هکتار از اراضی کشاورزی شهرستان‌های کهگیلویه و چرام پیش‌بینی شده است شکوفایی و توسعه بخش کشاورزی در این مناطق را در پی خواهد داشت. همچنین این سد

۲۸ هزار مگاوات تولید برق در برنامه دارد. در حال حاضر پیشرفت فیزیکی این سد ۸۰ درصد است و نیازمند تأمین اعتبار برای تکمیل است.

۶. پروژه آبرسانی به شهرستان‌های گچساران و باشت: آبرسانی به هفت هزار هکتار از زمین‌های کشاورزی دشت‌های امامزاده جعفر و خان احمد در شهرستان‌های گچساران و باشت از دیگر طرح‌های مهم استان است. برای این پروژه ۳۰۰ میلیارد تومان اعتبار از محل تسهیلات بانکی ماده ۵۶ از برنامه‌های دولت جهت تکمیل طرح دیده شده است.

۷. پروژه محور پاتاوه دهدشت: این پروژه سال‌هاست که رهاشده و تکمیل نگردیده است.

استان کهگیلویه و بویراحمد با ۱۰ درصد رواناب‌های کشور جایگاه دوم کشور در منابع آبی را دارد و همچنین رتبه دوم نفت و گاز، مقام سوم آبریزی و پروری و همچنین از استان‌های پیشتاز در گیاهان دارویی است. با این حال پروژه‌های ناتمام در استان بسیار متعدد است. از جمله می‌توان به دانشکده پرستاری، اتصال یاسوج به راه آهن، جاده پاتاوه به دهدشت، بزرگراه یاسوج به شیراز، محور یاسوج به اقلید، جاده دوگنبدان به گناوه، آبرسانی به دشت امامزاده جعفر، باشت، آبرسانی به چهار شهر دهدشت، سوق لنده، محور یاسوج به سی سخت، محور باغچه سادات، مجتمع آموزشی ۲۲ کلاسه شهید حاج قاسم سلیمانی روستای مادوان، یادمان تپه نور الشهدا و خانه مطبوعات نام برد. بنا بر اظهارات مسئولان استان بیش از هر چیز کمبود منابع و تخصیص‌ها برای پروژه‌های عمرانی مشکل ایجاد کرده است و یکی دیگر از مشکلات هم به تغییر مدیریت‌ها برمی‌گردد برای مثال مدیر جدید تا شناختن پروژه‌های عمرانی در حوزه راه به وقت نیاز دارد. یکی دیگر از مشکلات کنونی که پروژه‌های عمرانی را ممکن است با رکود مواجه کند مطالبات زیاد پیمانکاران است.

بنابراین تأمین بودجه و تکمیل پروژه‌های عمرانی و غیر عمرانی نیمه‌تمام دولت از مشکلات جدی استان کهگیلویه و بویراحمد است. این امر کلیه امورات مربوط به مدیریت زمان، کیفیت، تغییرات، ریسک، نتیجه‌گرایی و غیره را تحت تأثیر قرار داده و نامشخص کرده است. هیچ سازمان و نهادی نیز مسئولیت این عدم تحقق برنامه را به عهده نگرفته و پیشنهادهایی در خصوص به روزرسانی آن انجام نداده و همه امورات تحقق پروژه‌ها و اقدامات را به بودجه دولت گره زده‌اند. این در حالی است که راه‌حل‌های متنوع و مختلفی برای تأمین مالی و اجرای پروژه‌ها می‌توان برنامه‌ریزی و اجرا کرد.

به موارد فوق باید، بخش پروژه‌های غیر عمرانی نظیر پروژه‌های اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی را نیز که معمولاً از دید مسئولان مغفول می‌ماند، اضافه کرد. به این ترتیب متوجه مشکلات عظیم توسعه‌نیافتگی استان کهگیلویه و بویراحمد با توجه به منابع سرشار طبیعی آن خواهیم شد. دولت با در اختیار داشتن نقش‌های مختلف نظارت و

ارزیابی، تأمین مالی، انتخاب مجریان و پیمانکاران و تصمیمات اجرایی پروژه‌ها، عملاً به عنوان مجری و متولی اجرا شناخته شده و تا حد زیادی توانمندی و ظرفیت‌های بخش خصوصی را در زمینه‌های مختلف خلاقیت و نوآوری، تأمین مالی، ارتقای کیفی، مدیریت اجرا و بهره‌برداری بهینه و کارآمد نادیده گرفته است.

با نگاهی کوتاه به اجرای پروژه‌ها و برنامه‌ها در استان کهگیلویه و بویر احمد می‌توان چالش‌ها و مشکلات جدی در اجرا و بهره‌برداری آن‌ها را در نظام مدیریت اجرا دانست که مهم‌ترین آن‌ها به شرح زیر است:

1. نگاه سیاسی و امنیتی در امور اقتصادی، عمرانی و مدیریتی موجب شده است که در استان کهگیلویه و بویر احمد بسیاری از پروژه‌ها و اقدامات با بن‌بست مواجه شود. نگاه حزبی و جهت‌گیری مدیریتی در این زمینه از موانع مهم و مشکلات عمده این استان است.
2. ساختار قبیله‌ای و طایفه‌ای موجود در استان کهگیلویه و بویر احمد موجب کشمکش‌ها و تضادهای عملکردی و رفتاری در میان مدیران و کارشناسان نهادهای دولتی و غیردولتی شده است و این امر هم‌گرایی و وحدت سازمانی را با مشکل مواجه کرده است به طوری که برخی مدیران به مراجع قضایی برای حل مشکلات مراجعه کرده‌اند.
3. عدم تمرکز و آشنایی کافی مدیران و کارشناسان دستگاه‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی با وظایف و مأموریت‌های سازمانی و برنامه‌ریزی برای انجام آن‌ها از معضلات این استان است. کمبود جدی نیروهای متخصص و فنی در حوزه فعالیت از جمله مشکلات اصلی این استان است.
4. مصوبات شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان کهگیلویه و بویر احمد کمتر متناسب با وضعیت استان و تصمیم‌گیری در مورد بهبود فرآیندها و حل مشکلات است. در بسیاری موارد مصوبات انجام شده، به مرحله اجرا در نیامده‌اند.
5. ساختار فعلی شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان و همچنین سایر شوراهای استان، بسیار عریض و طویل و با کارگروه‌های فراوان زیرمجموعه بوده که عملاً تصمیم‌گیری و اتفاق‌نظر را با مشکل مواجه می‌کند. بررسی‌ها نشان داده است که این شوراها تأثیر مثبت و مؤثری بر توسعه استان نداشته و نیاز به تغییرات ساختاری و عملکردی در این شوراها به صورت جدی احساس می‌شود. همچنین هیچ‌گونه نهاد و سازوکار نظارتی بر عملکرد این شوراها وجود ندارد.
6. عدم مشارکت و بهره‌مندی بخش خصوصی و مردم کهگیلویه و بویر احمد در توسعه استان: متأسفانه اکثر سمن‌ها به مأموریت و وظایف خود آشنا نبوده و از این ظرفیت برای حل بخشی از مشکلات و معضلات استان که در توان همکاری آن‌هاست، استفاده نمی‌کنند.

۷. نمایندگان مردم استان کهگیلویه و بویر احمد نظیر نمایندگان مجلس شورای اسلامی و مهم‌تر نمایندگان در شورای اسلامی استان، شورای اسلامی شهرها و روستاهای استان و نمایندگان صنوف، نقش بسیار اندک و ناچیزی در تصمیم‌گیری‌های راهبردی و کلان استان دارند. در استان کهگیلویه و بویر احمد همواره به دلیل نقش پررنگ مسائل امنیتی و تأمین آب، مردم دیده نشده‌اند. این در حالی است که در مواقع بحرانی، همیشه این مردم استان بوده‌اند که هزینه و امکان عبور از بحران را فراهم کرده‌اند.
۸. در این استان نهادهای نظارتی همچون استانداری، سازمان برنامه و بودجه استان و واحدهای ارزیابی و نظارت دستگاه‌های اجرایی، هیچ‌گونه سیستم اجرایی دقیق و هدفمند و برنامه‌ریزی‌شده‌ای برای مدیریت زمان پروژه‌های اجرایی را ندارند. همواره در پروژه‌ها بخش CPM پروژه‌ها وجود دارد که پیشرفت کار را کنترل می‌کند. اما مدیریت زمان یعنی رفع چالش‌هایی که زمان پروژه را با تغییر مواجه می‌کند. تأخیر در اجرای پروژه‌ها تنها به دلیل تأمین منابع مالی نیست، بلکه عمدتاً به دلایل تصمیم‌گیری‌های نادرست و غیرواقع‌تأمین مالی و تأمین‌کنندگان مالی، نبود راهکارهای رفع چالش‌های قانونی و حقوقی نظیر مالکیت، بروکراسی اعطای مجوزها و صلاحیت‌ها و نظایر آن است. مدیریت زمان اقدامات توسعه‌ای در استان عملاً بدون متولی است.
۹. شرایط استان همواره در حال تغییر است. این تغییرات شامل تغییر در داده‌ها به دلایل مهاجرت و جابجایی، تغییر در فناوری، تغییر در پارادایم‌ها و رویکردهای مواجهه با مسئله، تغییر در نیروی انسانی و ماهر، تغییر در بودجه و اعتبارات، تغییر در قوانین و مقررات و موارد مشابه است. سازگار شدن فرآیند توسعه استان و انطباق پروژه‌های کلان و راهبردی که معمولاً بلندمدت هستند با این تغییرات، یک کار کارشناسی، فنی و مدیریتی (تصمیم‌گیرانه) است. در استان متولی رصد تغییرات، اثرات آن بر اقدامات و پروژه‌ها، رفع کمبودها و نیازهای جدید چه ارگان و سازمانی است؟ مدیریت تغییرات یکی از چالش‌های جدی دنیای امروز ماست که نیاز است سازوکار مناسبی برای آن دیده شود.
۱۰. بسیاری از پروژه‌هایی که توسط دولت و یا توسط بخش خصوصی یا تعاونی که دارای صلاحیت لازم یا نظارت کافی نبوده‌اند، اجرا شده‌اند و از کیفیت پایین در بهره‌برداری برخوردارند. بخش قابل توجهی از این پروژه‌ها به اهداف خود نرسیده و با صرف هزینه و زمان زیاد، در واقع ناموفق بوده‌اند. مدیریت کیفیت یک فرآیند است که پایش، نظارت و ارزیابی فناوری، نیروی انسانی، گردش کار، مواد و مصالح و ارائه خدمت را بررسی و مدیریت می‌کند. با نگاهی به کشورهای همسایه این استان، تمرکز بر کیفیت و تأثیر آن بر جذب مخاطب و سرمایه را می‌توان به آسانی مشاهده کرد. مدیریت کیفیت توسعه استان به عهده چه سازمان و ارگانی است؟ لازم است که این امر مهم در سازوکاری مطمئن و فنی پیگیری و اجرایی گردد.

۱۱. هر دستگاه اجرایی و یا نهاد نظارتی و سیاست‌گذاری دارای قلمروهای فعالیتی و عملکردی است. یکی از چالش‌های جدی استان کهگیلویه و بویراحمد تداخل زیاد این قلمروها و عدم انطباق تصمیم‌گیری‌ها در قلمروهای مشترک است. هر دستگاهی برای پیشبرد اهداف و مأموریت‌های سازمانی خود طرح‌ها و برنامه‌هایی را آماده و تصویب می‌کند. این در حالی است که راهکارهای پیشنهادی این طرح‌ها در قلمروهای مشترک، در بسیاری موارد متناقض، متضاد و خنثی‌کننده یکدیگر است به جای آنکه هم‌افزا و دارای سینرژیک باشد.

۱۲. توسعه استان کهگیلویه و بویراحمد بدون توجه به رصد تغییر شاخص‌های توسعه امکان‌پذیر نیست. برای تصمیم‌گیری کارآمد و مؤثر لازم است که داده‌ها و اطلاعات در طول زمان رصد شده تا بستر لازم برای تحلیل، چرایی و چگونگی معین گردد. بدون داده‌های کمی و کیفی هدفمند، تصمیم‌گیری قدم زدن در تاریکی مطلق است و امید داشتن به شانس و اقبال است. ایجاد سامانه داده‌ها و اطلاعات به صورت روش‌مند و هدفمند کمک می‌کند که اولویت‌ها، چالش‌ها، میزان عدم قطعیت و قابلیت کنترل و برنامه‌ریزی، دخیلان و ذی‌نفعان و بسیاری موارد مؤثر دیگر در تحقق توسعه، مشخص گردد. این امر نیازمند مدیریت و سیستم داده‌ها و اطلاعات در درازمدت است. به طوری که با تغییرات مدیران و یا سیاست‌های اجرایی، این نظام مدیریت به کار خود ادامه دهد.

۱۳. برنامه‌ریزی توسعه استان کهگیلویه و بویراحمد به صورت بالا به پایین انجام شده است. در بهترین حالت نظر افراد و گروه‌های غیردولتی دریافت شده است. این امر با ایجاد نظامی که منابع و دارایی‌هایی که قابلیت جذب و به کارگیری در توسعه استان را دارد، بسیار متفاوت است. بخش قابل توجهی از ظرفیت استان کهگیلویه و بویراحمد در اختیار بخش غیردولتی است. ایجاد یک جایگاه پرنرنگ در برنامه توسعه استان برای این امر ضروری است. همچنین این منابع به شکلی تجمع شده و قابل دستیابی سریع نیست، لذا باید به شیوه‌ای مدیریت شود که در طول زمان به صورت انعطاف‌پذیر اضافه و کسر گردد. منابع و دارایی‌های کهگیلویه و بویراحمد خارج از استان و کشور را نیز به این بخش اضافه شود، پیچیدگی موضوع و ضرورت مدیریت متمرکز آن در استان بیشتر احساس خواهد شد.

۱۴. بررسی تأمین اعتبارات در ۸۰ سال گذشته به روشنی نشان می‌دهد، بودجه‌ریزی با تخصیص اعتبارات دولتی همواره فاصله داشته است. روش‌های مختلفی برای حل این موضوع و جلوگیری از توقف توسعه استان کهگیلویه و بویراحمد وجود دارد. برای مثال ایجاد محرک‌های تشویقی جذب سرمایه‌گذار، ایجاد فضای امن سرمایه‌گذاری، کاهش موانع جذب سرمایه و فعالیت‌های اقتصادی، ایجاد تناسب بین اجرای اقدامات و پروژه‌ها با تخصیص اعتبارات، بهره‌گیری از منابع بانکی و تعاونی و موارد مشابه دیگر کمک می‌کند که مدیریت مالی و پولی توسعه استان کهگیلویه و بویراحمد با کمترین چالش مواجه شود. لازم است از یک سو ریسک توسعه

کاهش یابد و از سوی دیگر مدیریت مالی به صورت متمرکز در استان انجام شود. منابع مالی مسئولیت اجتماعی صنایع نیز از دیگر منابع قابل برنامه‌ریزی برای توسعه استان است. در حال حاضر هیچ کدام از این موارد به دقت اجرایی نشده است.

۱۵. نهادها و دستگاه‌های استان در بخش دولتی و غیردولتی دارای وظایف و آیین‌نامه‌هایی هستند که گاه با یکدیگر مشترک، متداخل و نا هم‌افزاست. این موارد موجب می‌شود که فعالیت‌های تصمیم‌گیری، اعطای مجوزها، اجرای پروژه‌ها و غیره با تأخیر زمانی زیادی صورت گیرد. مدیریت این چالش‌ها تا حد زیادی در داخل استان کهگیلویه و بویر احمد امکان‌پذیر است. لازم است که مدیران عالی این امر را جدی گرفته و سازوکارهای لازم برای مدیریت آن را ایجاد کنند. استفاده از ظرفیت‌های قانونی موجود و ایجاد قوانین و مقررات جدید یکپارچه و هم‌افزا از موضوعات مهم توسعه استان کهگیلویه و بویر احمد است.

۱۶. کلیه فعالیت‌های نهادهای دولتی، حکومتی، مردمی و تعاونی در نهایت باید منجر به توسعه بیشتر استان مطابق با پیش‌بینی‌های برنامه توسعه فضایی استان شود. در بسیاری مواقع نهادها و دستگاه‌ها تنها به دنبال اجرای پروژه‌ها هستند و هیچ‌گونه نگاه راهبردی برای دستیابی به اهداف برنامه ندارند و تصور می‌کنند با اجرای صرف پروژه‌ها در بازه‌های زمانی مختلف می‌توان به توسعه استان رسید که خطایی جدی است. همواره در انجام کنش‌های کوتاه‌مدت (اجرای پروژه‌ها و اقدامات) باید نگاه راهبردی و بلندمدت داشت تا موانع و مشکلات فعلی و آینده را دید و حل کرد. لذا مدیریت نتیجه‌گرا از جمله مدیریت‌های دیگر مغفول مانده استان، بدون متولی جدی و از چالش‌های پیش‌روست. کلیه فعالیت‌ها باید در نهایت منجر به نتیجه گردد. این امر نیازمند مدیریت فرآیند، نتیجه و بهبود است.

۱۷. در نظام برنامه‌ریزی کشور ما، تهیه طرح با اجرای آن دو شق جدا انگاشته شده است. این در حالی است که مدیریت بهبود شامل چهار مرحله اصلی است: برنامه، اجرا، ارزیابی و بازنگری. چگونه می‌توان یک برنامه یا طرح را برای ده یا بیست سال به صورت قطعی و بدون انعطاف تهیه کرد؟ چگونه می‌توان تغییرات مختلف مالی، حقوقی، فنی، طبیعی و غیره را در آن اعمال کرد؟ چگونه می‌توان ریسک اجرای آن را کاهش داد؟ و بسیاری ابهام‌های دیگر، بنابراین لازم است که یک برنامه در فرآیند بهبود تعریف و اجرایی گردد. این امر نیازمند یک مدیریت واحد و متمرکز و آگاه است.

در نهایت باید گفت که مدیریت یکپارچه آمایش و توسعه فضایی استان کهگیلویه و بویر احمد بدون توجه به هر یک از بعدهای گفته شده امکان‌پذیر نیست. عدم توجه و داشتن سازوکار و برنامه برای هر یک از ابعاد منجر به ایجاد اثرات منفی در دیگر بخش‌ها خواهد شد و در نهایت اجرای برنامه را با چالش و مشکل مواجه خواهد کرد. لذا نمی‌توان برای یک یا چند محور چاره‌اندیشید و دیگر محورها را به آینده موکول کرد.

۳-۸- شناسایی قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها

۳-۸-۱- قابلیت‌ها و ظرفیت‌های منابع طبیعی

بخش معدن

در بخش شمالی استان یا زاگرس مرتفع، قدیمی‌ترین سازندهای زمین‌شناسی با سن پرکامبرین-پالئوزوئیک رخمون دارد. در این سازندها می‌توان ذخایر معدنی با ارزشی را یافت به علاوه سازندهای مزوزوئیک و سنوزوئیک نیز از ارزش اقتصادی قابل توجهی برخوردار هستند.

- سازند "هرمز" حاوی ذخایر نمک است،
 - سازند لالون دارای ذخیره‌ی معدنی سلسنتین می‌باشد،
 - سازند دالان دارای ذخیره‌ی معدنی خاک نسوز می‌باشد،
 - آهک‌های سازند سروک دارای ویژگی سنگ‌های تزئینی و مرمریت می‌باشد،
- در بخش‌های وسیعی از استان که در محدوده زاگرس چین‌خورده قرار می‌گیرد واحدهای سنگی با سن مزوزوئیک و سنوزوئیک گسترش وسیعی داشته و حاوی منابع مهمی می‌باشند مانند:

- سنگ تزئینی در سازند سروک
 - بوکسیت در ناپیوستگی بین سازند ایلام و سروک
 - سلسنتین در قاعده سازندهای آسماری و میشان
 - سنگ تزئینی در آهک سازند آسماری
 - معادن بسیار غنی گچ در سازند گچساران
- علاوه بر معادن فوق‌الذکر در سطح استان ذخایر معدنی با ارزشی شناسایی شده که به نوبه خود کم نظیر می‌باشند.

مس: در یال غربی برخاستگی دنا و در منطقه‌ی حفاظت شده دنا، ذخیره‌هایی در حدود ۲۴۰ هزار تن مس کشف شده است.

گوگرد: در سازند گچساران حدوداً ۴۶ کیلومتری جنوب شرق شهر دوگنبدان، ۲۱۰ هزار تن گوگرد شناسایی شده است.

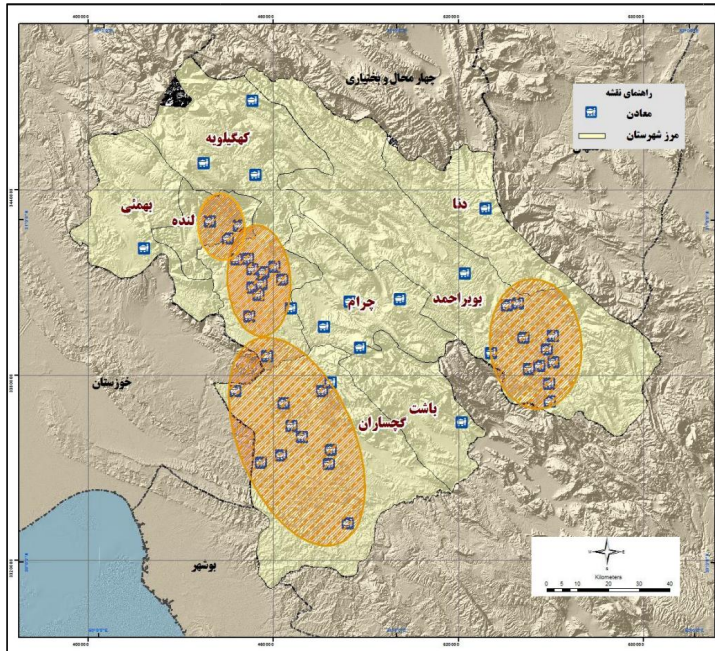
سنگ گچ: در افق‌های سازند گچساران ذخایر میلیونی سنگ گچ وجود دارد. کیفیت سنگ گچ در استان بسیار بالا می‌باشد به گونه‌ای که در منطقه کریک شهرستان دنا، ذخیره‌هایی از سنگ گچ با عیار ۱۰۰ درصد شناسایی شده است.

مواد اولیه سیمان: سازند پابده گورپی، آسماری و سروک، پتانسیل عظیمی از مواد اولیه سیمان را دارا هستند. شرق دشت روم شهرستان بویراحمد، منطقه خان احمد در شهرستان گچساران و تنگ سپو در شهرستان کهگیلویه حاوی ذخایر عظیم مواد اولیه سیمان می‌باشند.

سنگ‌های تزئینی نما: در برخی نواحی قسمت‌هایی از سازندهای آهکی سروک و آسماری برای برش و تولید سنگ نما مناسب است.

سنگ‌های ساختمانی و لاشه: تقریباً در هر جایی از استان سنگ‌های لاشه و ساختمانی با ذخایر انبوه دیده می‌شود که با کمی چکش‌کاری به مالون و نبشی تبدیل می‌شوند و برای نمای ساختمان، دیوارچینی و کانال‌کشی بسیار مناسب است.

معادن نفت و گاز و قیر: میدان‌های نفتی واقع در استان کهگیلویه و بویراحمد از مهم‌ترین میدان‌های نفتی در سطح کشور است. قدیمی‌ترین میدان نفتی منطقه، میدان نفتی گچساران و میدان نفتی بی‌بی حکیمه می‌باشد. روی هم رفته، حدود ۲۴ درصد از کل نفت کشور از میادین نفتی استان کهگیلویه و بویراحمد تأمین می‌شود.

نقشه ۱۶- پهنه‌بندی استان کهگیلویه و بویر احمد و شهرستان‌های آن بر اساس توانمندی‌های معدنی

اقلیم گردشگری استان

کهگیلویه و بویر احمد استانی است که به معنای واقعی دارای ۴ فصل بوده و به دلیل شرایط ویژه جغرافیایی دارای تنوع آب‌وهوای خاصی می‌باشد. به‌طور مثال در حالی که در فصل سرد زمستان بخش وسیعی از شهرستان‌های بویر احمد و دنا زیر انبوهی از برف قرار دارد، هم‌زمان انواع میوه و سبزیجات در گچساران یافت می‌شود. علاوه بر این با وجود بارش‌های سالانه و وضعیت توپوگرافی، این استان یکی از محدوده‌های پر آب کشور محسوب می‌شود. رودخانه‌های پر آب، قلعه‌های بزرگ و برف‌گیر، دامنه‌های زیبا، جنگل‌های انبوه و دشت‌های حاصلخیز از مزیت‌های طبیعی این استان است، از نظر میزان منابع آب جاری این استان پس از خوزستان دارای مقام دوم کشوری بوده است و از نظر پوشش‌های جنگلی پس از شمال کشور در جایگاه دوم قرار دارد. باید به شرایط خاص ذکر شده استان از حیث آب‌وهوایی و اقلیمی، اکوتوریسم را اضافه کرد. زیرا تنوع زیستی و جاذبه‌های اجتماعی و فرهنگی خود عاملی برای جذب گردشگر شده است به طوری که همه ساله تعداد زیادی گردشگر داخلی و خارجی به این استان آمده و ضمن استفاده از مواهب طبیعی، از نزدیک با آداب و رسوم عشایر این منطقه از کشور آشنا می‌شود.

گیاهان دارویی

استان کهگیلویه و بویراحمد از لحاظ ویژگی‌های آب و هوایی و اقلیمی، دارای پتانسیل‌های فراوانی در زمینه کشت انواع مختلف گیاهان به‌ویژه گیاهان دارویی می‌باشد و از لحاظ داشتن گیاهان دارویی مقام اول در کشور را دارا می‌باشد. وفور صدها گونه گیاه ارزشمند دارویی، گیاهان رنگده، گونه‌های گیاهی معطر، گیاهان بهداشتی و پاک‌کننده، گونه‌های صمغی و صدها گونه گیاه ناشناخته در سراسر استان ثروت عظیمی است که با سرمایه‌گذاری و تأسیس کارخانجات فرآوری می‌توان با استفاده بهینه از این فرصت اقتصادی و صادرات فرآورده‌های مهم گیاهی شاهد رشد چشمگیری در این بخش باشیم. به مهم‌ترین گیاهان دارویی استان می‌توان به باریجه، آویش دناپی، کاسنی، شیرین بیان، گل گاوزبان، بابا آدم، بو مادران، شکر تیفال، ختمی، افدرا، دم اسب، بلوط و گلابی وحشی اشاره کرد.

باغبانی

با توجه به تنوع اقلیمی، منابع آبی کافی و منابع خاک مناسب در استان (چهارفصل)، زمینه برای کشت انواع محصولات باغی نظیر گردو، سیب، هسته داران، مرکبات، انگور، گل‌های زینتی (گل رز، لاله و...) زیتون و انار فراهم آمده است. امکان ایجاد صنایع تبدیلی برای افزایش ارزش افزوده محصولات باغی همراه با توسعه کشت این محصولات باعث جلوگیری از تلفات محصولات خواهد شد و همچنین سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت‌های تولیدی در بخش باغبانی به علت اینکه نیاز به نیروی کار کارگری زیاد دارد باعث ایجاد فرصت‌های شغلی جدید خواهد شد و مشکل بیکاری را تا حدودی برطرف خواهد نمود.

علاوه بر موارد گفته شده با توجه به آب‌وهوای دوگانه (گرمسیر و سردسیری) و منبع آبی بالقوه از جمله ۱۸ رشته رودخانه کوچک و بزرگ، تعداد ۱۸۳ چشمه با دبی‌های مختلف و تعدادی برم و آبگیر و چاه و قنات محیط مساعدی را در این استان جهت مزارع پرورش ماهیان آب شیرین بخصوص خانواده آزاد ماهیان از جمله قزل‌آلای رنگین کمان، قزل‌آلای طلایی و ماهی آزاد فراهم نموده است.

۳-۸-۲- مزیت‌های موقعیتی و استراتژیکی

مزیت‌های موقعیتی و استراتژیکی استان کهگیلویه و بویراحمد در دو بخش مزیت‌های اقتصادی و طبیعی قابل دسته‌بندی هستند که عبارت‌اند از:

۳-۸-۲-۱- میادین نفت و گاز گچساران

میادین نفت و گاز گچساران در محدوده شرکت ملی مناطق نفت خیز جنوب قرار دارد، گچساران دومین تولیدکننده نفت خام کشور است. قرارگیری میدان گچساران در بالادست تلمبه‌خانه عظیم گوره و در چندراهه نفت خام صادراتی کشور، گچساران را به قلب صادرات نفت خام کشور تبدیل کرده است. نفت گچساران و چند شرکت مهم دیگر با خط لوله به تلمبه‌خانه گوره منتقل می‌شود و با افزایش فشار در نهایت به سمت پایانه خارک جهت صادرات هدایت می‌شود. این مجموعه با متوسط تولید ۶۳۰ هزار بشکه نفت و بیش از یک میلیارد فوت مکعب گاز خشک در روز سهم عمده‌ای در تأمین درآمدهای اقتصادی کشور دارد. میدان نفتی گچساران در فاصله ۲۲۰ کیلومتری جنوب شرقی اهواز قرار گرفته و شامل سازندهای شکافدار آسماری و بنگستان بوده که در جهت عمومی شمال غربی / جنوب شرقی طاق‌دیس‌های میادین نفتی جنوب ایران واقع شده است. عمده تولید نفت از سازند آسماری این میدان صورت می‌گیرد که عمدتاً از سنگ‌های کربناتی تشکیل شده است. تعداد تأسیسات شرکت گچساران تا قبل از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی شامل ۹ واحد بهره‌برداری، ۲ واحد نمک‌زدایی، ۱ مجتمع گاز و گاز مایع و ۲۳۵ حلقه چاه حفاری شده بوده است. در حال حاضر شرکت بهره‌برداری نفت و گاز گچساران مسئولیت تولید صیانت شده از ۱۷ میدان نفتی را با استفاده از ۷۹۲ حلقه چاه، ۱۱ واحد بهره‌برداری، ۷ واحد نمک‌زدایی (۲ واحد در حال احداث)، ۱۲ ایستگاه تقویت فشار و تزریق گاز، ۳ مجتمع پالایشگاهی گاز و گاز مایع (شامل پالایشگاه گاز و گاز مایع-۹۰۰ پازنان-۲ و پالایشگاه‌های گاز و گاز مایع-۱۲۰۰ گچساران و ۱۳۰۰ سیامکان)، سیستم تولید و تزریق گاز پازنان/گچساران، سیستم انتقال گاز خط لوله ۴۲ اینچ آغار/ دالان مشتمل بر ۱۲ ایستگاه شیرخانه و لخته‌گیر مایع بین راهی، ۸ آزمایشگاه شیمیایی، ۶ واحد آب‌رسانی، ۷۹ مجموعه تفکیک گر سرچاهی و ۲۷ مجموعه تفکیک و تقویت فشار سرچاهی (جمعاً ۱۰۶ مجموعه)، ۳ ایستگاه برق و حدود ۷۰۰۰ کیلومتر خط لوله ۴ تا ۵۲ اینچ را بر عهده دارد.

این شرکت دارای ۱۶ مخزن در مدار می‌باشد که عمده تولید نفت از مخازن گچساران، بی‌بی حکیمه و رگ سفید-۲ صورت می‌گیرد. مخازن بینک، گلخاری، نرگسی، چلینگر، پازنان-۲، منصور آباد، سیاهمکان، گرنگان، سولابدر، چهاربیشه، رودک، کیلور کریم و خويز نیز به ترتیب چهارمین تا شانزدهمین مخازن در مدار این شرکت محسوب می‌شوند.

۳-۸-۲- ظرفیت بالای منابع آب

استان کهگیلویه و بویراحمد در بخشی از حوضه‌های آبریز کارون و جراحی- زهره قرار گرفته است و دارای چهار رودخانه مهم است که عبارت‌اند از بشار، مارون، زهره و خیرآباد که به طور کلی استان و حوضه‌های پیش گفته جزو حوضه آبریز درجه یک خلیج فارس قرار گرفته‌اند و این رودخانه‌ها از منابع مهم تأمین آب استان کهگیلویه و بویراحمد به شمار می‌روند. این استان تنها ۱ درصد از خاک کشور را شامل می‌شود و دارای از ۱۶ هزار کیلومتر مساحت در جنوب غربی ایران است. استان کهگیلویه و بویراحمد بخش مهمی از سرچشمه‌های رودخانه‌های کارون و مارون را نیز شامل می‌شود و هم اکنون ۲ سد با ظرفیت ۵۸۹ میلیون مترمکعب دارد. بر اساس آمار سال ۱۳۹۸ شرکت آب منطقه کهگیلویه و بویراحمد، حجم آب تجدیدپذیر استان هشت میلیون و ۵۱۳ هزار مترمکعب معادل ۸/۵ درصد کل آب تجدید شونده کشور است که با توجه به ظرفیت‌های منابع آب استان جزو ظرفیت‌های استراتژیک کشور نیز به شمار می‌رود.

۳-۲-۸-۳ ذخیره‌گاه زیست کره دنا

این منطقه طبیعی در سال ۲۰۱۰ در مجموعه آثار جهانی یونسکو (وسعت این ذخیره‌گاه شامل مناطق حفاظت شده دنا، دنا شرقی و منطقه شکارممنوع پادنا سیمیم است) به عنوان دهمین ذخیره‌گاه بیوسفری ایران و پانصد و پنجاهمین ذخیره‌گاه دنیا به ثبت رسیده و معادل ۲۵۵۵۳۷ هکتار وسعت دارد. این ذخیره‌گاه در غرب کشور و در دل رشته‌کوه‌های زاگرس و در استان‌های کهگیلویه و بویراحمد، اصفهان و چهارمحال بختیاری قرار گرفته است. مهم‌ترین پدیده طبیعی در این ذخیره‌گاه رشته‌کوه دناست که از غرب به سمت جنوب غرب همچون دیواره‌ای سترگ به طول ۸۰ کیلومتر امتداد و با دارا بودن ۵۰ قله با ارتفاع بیش از ۴۰۰۰ متر در زمره نواحی ارزشمند کوهستانی کشور و منطقه می‌باشد. این ناحیه بخش مهمی از سرچشمه‌های رودخانه کارون بزرگ و بخشی از حوزه آبخیز رودخانه دز را شامل می‌شود.

در دامنه‌های جنوبی و غربی رشته‌کوه دنا تا ارتفاع ۲۹۰۰ متر، جنگل بلوط همه جا را پوشانده و در این میان در نواحی و ارتفاعات مختلف گونه‌های جنگلی نظیر بنه، کیکم، ارژن، زالزالک و انواع بادام کوهی دیده می‌شود. از ارتفاع ۲۹۰۰ متر به بالا جنگل بلوط تمام شده و درختچه‌های ارژن، انواع گون و درختان سرو کوهی به چشم می‌خورد. از ارتفاع ۳۴۰۰ متر به بالا شاهد رویش گیاهان علفی و بوته‌ای هستیم. از ارتفاع ۴۰۰۰ متر به بالا گیاهان کوچک و زیبایی در پناه سنگ‌ها و شکاف صخره‌ها که خود را از وزش بادهای سهمگین مصون نگاه داشته‌اند دیده می‌شود.

تنوع جانوری در این ذخیره‌گاه از جمله ویژگی‌های ارزشمند آن است. وجود گونه‌هایی نظیر بز و پازن، سنجاب ایرانی، خرس قهوه‌ای، گرگ و پلنگ، انواع کبک چون کبک دری، انواع پرندگان شکاری نظیر عقاب طلایی، شاهین، کمر کولی کوچک و بزرگ، این منطقه را به لحاظ تنوع جانوری به منطقه‌ای منحصر به فرد بدل نموده است.

بالغ بر هشتاد روستا با جمعیت بالای ۲۰۰۰ نفر در این ذخیره‌گاه وجود دارد که شغل غالب مردم کشاورزی، باغداری و دام‌پروری است.

حدود ۸۶۰ گونه گیاهی متعلق به ۳۷۶ جنس از ۷۳ خانواده گیاهی در این ذخیره‌گاه شناخته شده که قریب به ۲۰ درصد آن‌ها را گونه‌های اندمیک تشکیل می‌دهد. تپ‌های جنگلی بلوط، بنه و زالزالک سه گروه از تپ‌های جنگلی دنا را تشکیل می‌دهند.

۳-۸-۳- مزیت‌های رقابتی و نسبی

مزیت‌های نسبی استان

شهرستان‌های استان از نظر سهم مکانی در سال ۱۳۸۵ در بخش صنعت و خدمات، تولیدکننده محسوب می‌شوند. شهرستان گچساران تنها شهرستان استان در زمینه صادرات در بخش صنعتی است. بقیه شهرستان‌ها وارد کننده محسوب می‌شوند. شهرستان‌های کهگیلویه، بویر احمد و دنا در بخش کشاورزی به عنوان صادر کننده شناخته می‌شوند. همچنین در سال ۸۵ شهرستان‌های دنا، کهگیلویه و بویر احمد از نظر بخش کشاورزی و خدمات صادر کننده شناخته می‌شوند. در سال ۱۳۹۰ بخش کشاورزی و خدمات به عنوان بخش‌هایی هستند که صادر کننده خدمات محسوب می‌شوند. در میان شهرستان‌های استان، به جز شهرستان گچساران و بویر احمد همگی در بخش کشاورزی صادر کننده محسوب می‌شوند. شهرستان بویر احمد و کهگیلویه در بخش خدمات، تأمین کننده سایر شهرستان‌های در این بخش می‌باشند.

جدول ۱۱۷- شهرستان‌های استان به تفکیک گروه عمده فعالیت اقتصادی در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

۱۳۹۰ LQ			۱۳۸۵ LQ			شهرستان
خدمات	کشاورزی	صنعت	خدمات	کشاورزی	صنعت	
۱/۱۲	-/۸۶	-/۵۵	۱/۰۷	۱/۰۳	-/۸۰	بویراحمد
۱/۰۴	۱/۲۲	-/۴۸	۱/۰۵	۱/۱۲	-/۸۰	کهگیلویه
-/۸۶	-/۳۶	۲/۳۵	-/۸۵	-/۸۳	۱۹/۳	گچساران
-/۸۰	۲/۸۷	-/۴۷	۱	۱/۶۱	۱۱	دنا
-/۹۲	۱/۳۸	-/۶۷	۱/۱۱	-/۷۳	۱۷	بهمئی
-/۹۸	۲/۲۱	-/۲۸	-	-	-	چرام
-/۹۲	۱/۵۸	-/۵۹	-	-	-	باشت
۱/۰۳	۱/۶۲	-/۶۶	۱/۱۲	-/۴۵	۱۳/۶	استان کهگیلویه و بویراحمد

منبع: مرکز آمار ایران، محاسبات نگارندگان

مزیت رقابتی

مزیت رقابتی استان بر اساس میزان تخصصی شدن فعالیت اقتصادی در استان سنجیده می‌شود. به عبارتی با تخصصی شدن یک فعالیت در شهرستان، آن شهرستان از مزیت رقابتی برخوردار خواهد شد. بررسی وضعیت تخصصی شدن نشان می‌دهد که شهرستان بویر احمد بر اساس داده‌های سال ۹۸، از بیشترین میزان تخصصی شدن در استان برخوردار است. در استان ۲۴ کد ایسیک فعال وجود دارد که از میان آن‌ها هفت کد ایسیک فعال هستند. از این میان شهرستان بویر احمد با شش کد ایسیک تخصصی بیشترین میزان از تخصصی شدن را دارد می‌باشد. در استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۸ بنگاه اقتصادی در زمینه پوشاک و عمل آوردن پوست خز، ۷ بنگاه در صنعت چوب و محصولات چوبی به جز مبل، ۳ بنگاه در زمینه کک و فراورده‌های حاصل از نفت و ۵ بنگاه در زمینه سایر فعالیت‌های خدمات مهندسی وجود دارد. در مجموع بر اساس آمار وزارت صنعت و معدن در سال ۹۸ در استان کهگیلویه و بویراحمد، ۵۱۱ بنگاه اقتصادی وجود دارد.

جدول ۱۱۸- ضریب تخصصی شدن فعالیت‌های صنعتی در استان کهگیلویه و بویر احمد به تفکیک کد ایسیک و شهرستان

شهرستان	ضریب تخصصی شدن	شاخص صنعتی
بویر احمد	۰/۵۰۵	پوشاک و عمل آوردن پوست خز (۱۸)
گچساران	۰/۱۸۷	کک و فراورده‌های حاصل از نفت (۲۳)
بویر احمد	۰/۸۱۲	ساخت فلزات اساسی (۲۷)
چرام	۰/۲۱۶	چوب و محصولات چوبی به جز مبل (۲۰)
بویر احمد	۰/۸۱۲	رادیوتلوویزیون و وسایل ارتباط (۳۲)
بویر احمد	۰/۸۱۲	وسایل نقلیه موتوری (۳۴)
بویر احمد	۰/۷۳۷	بازیافت (۳۷)
بویر احمد	۰/۵۶۲	سایر فعالیت‌های خدمات مهندسی (۷۴)

منبع: وزارت صنعت، معدن و تجارت، محاسبات نگارندگان

بررسی وضعیت تمرکز اشتغال بر اساس بنگاه‌های اقتصادی بیانگر آن است که بویر احمد بیشترین حجم از تمرکز اشتغال استان در بخش صنعتی را دارد. اشتغال این شهرستان در بخش صنعت برابر ۴۹۶۰ نفر است که در قالب ۲۵۴ بنگاه اقتصادی توزیع شده است. گچساران دومین شهرستان استان از نظر تراکم فعالیت اقتصادی است. تمرکز بنگاه اقتصادی این شهرستان، ۹۲ بنگاه است. در نهایت در حدود ۸۰ درصد تمرکز فعالیت‌های صنعتی استان در این دو شهرستان است.

جدول ۱۱۹- ضریب تمرکز فعالیت‌های صنعتی به تفکیک کد ایسیک در سال ۱۳۹۸

شهرستان	ضریب تمرکز
باشت	۴.۵۲
بهمنی	۱.۶۱
بویر احمد	۵۹.۵۹
چرام	۴.۹۰
دنا	۴.۱۷
کهگیلویه	۶.۰۷
گچساران	۱۸.۵۴
لنده	۰.۶۰

منبع: وزارت صنعت، معدن و تجارت، محاسبات نگارندگان

مزیت‌های نسبی، رقابتی و همکارانه استان

استان کهگیلویه و بویر احمد از مزیت‌های نسبی گوناگونی مبتنی بر ویژگی‌های طبیعی برخوردار است. مزیت عمده استان نخست در بخش صنعت و استخراج کانی‌های غیرفلزی است. به طوری که در حدود ۱۰ درصد از ارزش‌افزوده استان در اقتصاد ملی در این بخش قرار دارد. سهم بخش معدن از ارزش‌افزوده استان در مقایسه با سایر بخش‌های اقتصادی قابل توجه است. سهم این بخش در استان بیش از ۷۰ درصد است. اما اشتغال کم این بخش و فقدان صنایع مدرن موجب شده است که دومین استان از نظر منبع ذخایر معدنی غیرفلزی باشد اما همچنان از نظر ارزش‌افزوده میزان اشتغال در سطح مطلوب قرار ندارد. از سوی دیگر با توجه به مساحت کم استان و سهم کم کشاورزی با قابلیت آبی لزوم توجه به مکانیزه کرده بخش کشت و زرع ضروری است. این بخش نیز در کنار بخش باغداری از پتانسیل قابل توجهی برای رشد و گسترش برخوردار است. بخش صنعتی استان طی سالیان متمادی مورد بی‌توجهی قرار گرفته است. این بخش را می‌توان با توجه به توسعه صنایع و مواد معدنی تبدیل به قطب تولیدات در این زمینه قرار گیرد. به عنوان مثال وجود ۲۶۶ بنگاه اقتصادی در زمینه مواد معدنی و ۱۴ بنگاه در زمینه صنایع مرتبط با چوب می‌تواند نقطه قوتی در زمینه توسعه این بخش باشد اما با توجه به مزیت نسبی استان در این دو بخش، کافی نمی‌باشد. استان کهگیلویه و بویر احمد به دلیل ناشناخته ماندن قابلیت‌های آن نیازمند باز تعریف نقش خود در اقتصاد ملی مبتنی بر مزیت‌های نسبی و رقابت است. از مزیت‌های رقابتی استان تخصصی شدن در ۷ رشته فعالیت صنعتی است که حدود ۶ درصد از اشتغال استان را تشکیل داده است. از سوی دیگر از میان هشت شهرستان استان، سه شهرستان به صورت تخصصی مشغول به فعالیت هستند. از دیگر مزیت‌های رقابتی استان وجود تمرکز جغرافیایی صنایع و اشتغال در دو شهرستان بویر احمد و گچساران است. این تمرکز موجبات رقابتی بودن بیشتر استان را در زمینه تولید و موجبات ایجاد صرفه‌های ناشی از انباشت

و مقیاس خواهد شد. افزون بر آن این استان دارای قابلیت مطلوبی جهت بهره‌گیری از مزیت نسبی است. شهرستان بویر احمد در ۹ فعالیت صنعتی قادر به مکمل‌گری با سایر شهرستان‌های استان است.

۳-۸-۴- قابلیت‌ها و مزیت‌های گردشگری

استان کهگیلویه و بویر احمد را می‌توان زادگاه تمدن و تاریخ انسان اولیه بشمار آورد. این استان در مجموع دارای ۲۲۲ جاذبه گردشگری طبیعی، ۵۲ جاذبه فرهنگی تاریخی، ۴۱ منطقه نمونه گردشگری، ۴۴ روستای هدف و ۱۹ جاذبه انسان ساخت است که توان استان را در خصوص گردشگری به خوبی نمایان می‌سازد.

جدول ۱۲۰- جاذبه‌های گردشگری استان کهگیلویه و بویر احمد

شهرستان	جاذبه طبیعی	جاذبه فرهنگی تاریخی	منطقه نمونه گردشگری	روستاهاى هدف گردشگری	جاذبه انسان ساخت
بویر احمد	۹۳	۵	۳	۳	۸
گچساران	۲۷	۱	۳	۲	۱۷
کهگیلویه	۱۷	۶	۲	۱	۱۶
دنا	۴۵	۱۰	۲	۳	۸
باشت	۱۴	۱	۱	-	۴
بهمئی	۳	۴	۱	-	۸
لنده	۸	۲	۱	-	-
چرام	۱۵	۳	۱	۲	۸
استان	۲۲۲	۳۲	۱۴	۱۱	۶۹

- شهرستان بویر احمد در سال ۱۳۹۳ دارای ۹۳ مکان گردشگری طبیعی، ۵ بنای فرهنگی تاریخی، ۳ منطقه نمونه گردشگری و ۸ جاذبه انسان ساخت می‌باشد که مهم‌ترین آن‌ها به شرح ذیل می‌باشد:
تنگ تامرادی، پیست اسکی کاکان، آبشار یاسوج، تنگ مهربان، تنگ گنج‌های، دریاچه مور زرد زیلابی، پارک ساحلی بشار، سد شاه قاسم، امامزاده شاه قاسم، امامزاده شاه مختار، چشمه چنار، تنگ سریز، سر گنجینه و چشمه آب نهر کاکان.
- شهرستان گچساران دارای ۲۷ مکان طبیعی گردشگری، ۱ جاذبه فرهنگی تاریخی، ۳ منطقه نمونه گردشگری، ۲ روستای هدف و ۱۷ جاذبه انسان ساخت می‌باشد که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

آبشار رودبال، آبشار کیوان لیستر، سد کوثر، روستای مارین، منطقه دشتک دیل، قلات گناوه، منطقه پادوک و بقعه بی‌بی حکیمه.

- شهرستان کهگیلویه دو نوع آب و هوای متفاوت در نواحی سردسیر و گرمسیر دارد. این شهرستان دارای ۱۷ مکان گردشگری طبیعی، ۶ جاذبه فرهنگی تاریخی و ۲ منطقه نمونه گردشگری، ۱ روستای هدف و ۱۶ جاذبه انسان ساخت می‌باشد که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:
آبشار کمر دوغ، آب‌شور، رودخانه تغار، قلعه دیشموک و بقعه متبرکه امامزاده میر سالار.
- شهرستان دنا با مرکزیت شهر زیبا و توریستی سی سخت در قسمت شمال و شمال شرقی استان قرار گرفته است. این شهرستان دارای ۴۵ مکان گردشگری طبیعی، ۱۰ ابنیه فرهنگی تاریخی، ۲ منطقه نمونه گردشگری، ۳ روستای هدف و ۸ جاذبه انسان ساخت می‌باشد. مهم‌ترین جاذبه‌های این شهرستان عبارت‌اند از:
قله دنا، آبشار بهرام بیگی، چشمه میشی، پل‌های پاتاوه و منطقه گردشگری دریاچه کوه گل.
- شهرستان باشت را کوه خامی به دو منطقه پشتکوه و زیرکوه تقسیم می‌کند که پشتکوه شامل باشت و کوه مره و زیرکوه شامل پشت بند و زیربند است. پشتکوه از مناطق سردسیر و معتدل و زیرکوه از مناطق گرمسیری است. این شهرستان دارای ۱۴ مکان طبیعی گردشگری، ۱ ابنیه فرهنگی تاریخی، ۱ منطقه نمونه گردشگری و ۴ جاذبه انسان ساخت می‌باشد. مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری این شهرستان عبارت‌اند از:
منطقه شلالدون، منطقه گردشگری رود رونه، منطقه گردشگری تاریخی شاه بهرام، دوگور دوپا و پل تاریخی بریم.
- شهرستان بهمئی دارای ۳ مکان طبیعی گردشگری، ۴ جاذبه فرهنگی تاریخی، ۱ منطقه نمونه گردشگری و ۸ جاذبه انسان ساخت می‌باشد. مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری این شهرستان عبارت‌اند از:
تنگ سولک، منطقه رود تلخی، امامزاده احمد، تنگ ماغر و منطقه برم الوان.
- شهرستان لنده دارای ۸ مکان طبیعی گردشگری، ۲ جاذبه فرهنگی تاریخی و ۱ منطقه نمونه گردشگری می‌باشد. مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری شهرستان عبارت‌اند از:
تنگ سولک، منطقه رود تلخی، امامزاده احمد، تنگ ماغر و منطقه برم الوان.

- شهرستان چرام با داشتن آثار طبیعی همچون چشمه بلقیس، آبشار طسوج، آبشار المون، چاسخوار و چندین اثر تاریخی همچون قلعه الفچین، روستای تاریخی آرند و بقایای آثاری از دوره ساسانی، آن را به یک شهرستان گردشگر پذیر تبدیل کرده است. این شهرستان دارای ۱۵ مکان طبیعی گردشگری، ۳ جاذبه فرهنگی تاریخی و ۱ منطقه نمونه گردشگری، ۲ روستای هدف و ۸ جاذبه انسان ساخت می باشد که مهم ترین جاذبه های گردشگری آن شهر چرام باغ و چشمه بلقیس است.

جدول ۱۲۱- روستاهای گردشگری و مناطق نمونه گردشگری در استان کهگیلویه و بویر احمد

روستای تنگ مرادی، روستای منصورخانی منطقه کاکان، روستای مختار، روستای مارین، دیل، سربیشه، پاتاوه، کریک، میمند و روستای طسوج		روستاهای گردشگری
ماه پرویز، سفاره، کاکان، دیل، قلات گناوه، پادوک، سد کوثر، قلعه دیشموک، آبشار کمردوغ، بندان سی سخت، شاللدون، برم الوان، چشمه مو گرمون، چشمه بلقیس	بیشترین منطقه نمونه در شهرستان بویر احمد و گچساران است.	منطقه نمونه گردشگری

این قابلیت ها و ظرفیت ها در نگاه نخست بیانگر شرایط مساعد بخش گردشگری در استان است. با این وجود، بررسی تعداد سفرهای انجام شده با اقامت شبانه به تفکیک استان های بازدید شده در بهار سال ۹۸ نشان می دهد که سهم این استان تنها ۰/۹ درصد است.

رویکرد راهبردی

۴-۱- شناسایی مسائل راهبردی

مسائل راهبردی به رویدادها، وقایع و روندهای کلیدی، پیچیده و بی ساختار اطلاق می‌گردد که با پیامدهای چند رخساره‌ای و چندبعدی اثر چشمگیر بر راهبردهای آتی منطقه و خود منطقه دارند. با توجه به اثرات چشمگیر این مسائل بر منطقه به عنوان یک کل، شناسایی این مسائل یکی از پراهمیت‌ترین گام‌ها در برنامه‌ریزی راهبردی فضایی می‌باشد (محمدیان مصمم، ۱۳۹۸). در ادبیات جهانی رهیافت‌هایی که تصمیم‌گیران برای شناخت مسائل راهبردی بکار می‌گیرند عبارت‌اند از پوشش محیطی، مدیریت مسائل، صورت‌بندی مسئله و تشخیص^{۱۴}. در این طرح از رهیافت اعتدالی و سپارده برای شناسایی مسائل راهبردی استفاده می‌شود که در واقع با بهره‌گیری از ابعاد و معیارهای رهیافت‌های رایج جهانی است. بدین ترتیب که مسئله‌ای با شفافیت اندک، پیچیدگی، کنگی و عدم قطعیت بالا، اثرات شدیدتر، ماندگارتر و منفی‌تر، غیرعادی و جداگر، چندبعدی بودن و مقیاس اثرگذاری بالاتر و خارج از حوزه قدرت و اختیار و مسئولیت، مسئله‌ای راهبردی‌تر به شمار می‌رود (محمدیان مصمم، ۱۳۹۷). به منظور مشخص کردن این مسائل، بر اساس متغیرها و جهت آن‌ها کارشناسان مربوطه از امتیاز ۱ (کمترین) تا ۱۰ (بیشترین) استفاده کرده و در نهایت با جمع امتیازات مسئله راهبردی استان را مشخص کرده‌اند. در جداول زیر مسائل راهبردی استان در عرصه‌های مختلف مشخص و شرح داده شده است.

استاندار عالی	ابعاد											عنوان	موضوع				
	بعد تطبیق																
	دولت‌های تطبیقی																
منابع مسئله		کشش مسئله		مسخر آن مسئله		تولیدات و پیامد		توسعه و گسترش		توسعه و گسترش		مستند	موضوع				
میان ریف/انرژی/تولیدی (استواری)	توسعه‌ی بومی	توسعه‌ی بومی	توسعه‌ی بومی	توسعه‌ی بومی	توسعه‌ی بومی	توسعه‌ی بومی	توسعه‌ی بومی	توسعه‌ی بومی	توسعه‌ی بومی	توسعه‌ی بومی	توسعه‌ی بومی			موضوع			
۱۰۰	۱	۲	۲	۵	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۵	برنامه‌ریزی موضوع محور و بخشی و عدم برنامه‌ریزی بر اساس مسائل اولویت‌دار استان	۲	توسعه
۷۸	۱	۱	۳	۵	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۸	نیود سازوکار شناسایی مسائل و اولویت‌های اصلی مردم	۲	توسعه
۱۱۸	۲	۱	۳	۵	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۹	قصدان برنامه‌ریزی از پایین به بالا و اصلاح اهداف و راهبردهای کلان استان بر اساس آن	۲	توسعه
۱۳۴	۱	۲	۲	۵	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۷	عدم توجه به آمایش استان در تدوین برنامه توسعه استان	۲	توسعه
۱۳۶	۷	۶	۴	۵	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۸	ضعف در پیش‌بینی و شناسایی فرصت‌ها و تهدیدهای آیندی و امنیتی و ارائه راهکارها برای مواقع بحران	۲	توسعه
۹۵	۱	۱	۲	۵	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۳	اعمال نفوذ گروه‌های فشار و گروه‌های خارج از سازمان بر روند و اولویت اجرای برنامه‌ها و اقدامات	۲	توسعه
۱۳۵	۱	۳	۳	۵	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۳	نگاه آمیختگی به منابع طبیعی این استان	۲	توسعه
۱۱۲	۶	۵	۶	۵	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۵	نیود رویکرد شفاف و روش آمیختگی توسعه استان و انعکاس آن در برنامه‌های توسعه استان	۲	توسعه
۱۳۳	۸	۶	۶	۵	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۸	نیود نیروهای متخصص و میان‌رشته‌ای در راستای تحقق آمایش در استان	۲	توسعه
۹۱	۲	۳	۶	۶	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۷	عدم توجه جدی به کلیه ظرفیت‌ها و امکانات قضایی (محیطی، انسانی و نهادی) مناطق به دلیل برنامه‌ریزی از بالا به پایین	۲	توسعه

شماره	ابعاد										عنوان	مسئله	رتبه					
	وزیرت‌های محلی																	
	منابع مسئله		کلان مسئله		مشکل از مسئله		مشکل از مسئله		مشکل از مسئله									
میان راه ارتباطی (مسئله)	تجزیه بون	تجزیه بون	تجزیه بون	تجزیه بون	تجزیه بون	تجزیه بون	تجزیه بون	تجزیه بون	تجزیه بون	تجزیه بون								
۱۰۱	۱	۵	۲	۲	۴	۵	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	ضعف در کارگیری منابع خردروشی در برنامه‌ریزی توسعه استان (منابع نهادهای حاکمیتی و مردمی، خصوصی و تعاونی)	۱۵	استان
۱۱۱	۱	۳	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	ضعف در قوانین پشتیبان جذب منابع و ظرفیت‌های داخلی و خارج از استان در راستای توسعه استان	۱۶	استان
۱۱۹	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	عدم نظارت بر فعالیت‌ها و مصوبات شوراها، کمیته‌ها و کمیسیون‌های موجود و فعال در استان	۱۷	استان
۱۱۱	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	عرض و طولی بودن کار گروه‌ها و تعداد زیاد اعضای آنها و مشکلات در گفتگو، تعامل و تصمیم‌گیری	۱۸	استان
۹۳	۱	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	عدم تمرکز و آشنایی کافی مدیران و کارشناسان با وظایف و مأموریت‌های سازمانی	۱۹	استان
۱۲۲	۲	۳	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	مدیریت غیربومی و کوتاه مدت در سطح کلان استان	۲۰	استان
۱۲۲	۱۰	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	فقدان تعریف الزامات نهادی و قانونی مورد نیاز تحقق برنامه آمایش استان	۲۱	استان
۱۱۳	۲	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	ضعف در هماهنگی بین بخشی و فعالیت سندها (نیرو انسانی قانونی برای آن)	۲۲	استان
۱۱۱	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	ضعف در نظارت و ارزیابی عملکرد بر اساس برنامه آمایش استان	۲۳	استان
۸۰	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	پاسخگو نبودن نهادها و سازمان‌ها نسبت به عملکرد خود	۲۴	استان
۱۱۲	۵	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	خلأهای موجود در وظایف، مسئولیت‌ها، تصمیم‌گیری و رفع اختلافات و تضادهای سازمانی	۲۵	استان
۱۵۱	۸	۳	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	نیود نظام یکپارچه و همه‌جانبه برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و مدیریت توسعه سرزمینی در استان	۲۶	استان
۹۲	۱	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	بسیاری از نظام تصمیم‌گیری	۲۷	استان

ردیف	عنوان	مسئله	ابعاد													انتخاب اولی				
			بعد تطبیقی											مشارک مسئله	منابع مسئله					
			اولی‌های تطبیقی																	
			توسعه اقتصادی و عدم رفاه	عمر مسئله	گرمی پیش‌بینی	انگهی	عدم قطعیت	میزان قابلیت درک تغییر	میلی بودن	ماندگاری	ترویج بودن (جنبه)	کنش اثر و پیامد	رشدگویی زاینده/جمله‌گویی بالا	واسطی و ارتباط زبانی	غیرقابل بودن	مقیاس	کنش مسئله	منابع مسئله		
۹	تغییرات اقلیم	فقدان سازوکار بازنگری و به روزرسانی برنامه آمایش و روش‌های اجرای آن	۴۴	۵	۸	۳	۲	۷	۵	۵	۲	۹	۸	۶	۷	۵	۸	۳	۵	
			۴۳	۷	۸	۵	۲	۵	۶	۸	۸	۶	۴	۷	۶	۵	۵	۸	۳	۵
۱۰	بهدار	ضعف در مشارکت و همکاری نهادهای قضایی به عنوان ناظر و مدعی العموم در برنامه‌های توسعه استان	۴۵	۶	۸	۷	۳	۳	۶	۲	۲	۷	۶	۵	۸	۳	۵	۸	۳	۵
			۴۶	۳	۵	۲	۲	۲	۴	۲	۵	۲	۵	۵	۲	۶	۵	۲	۲	۲
۱۱	مالی دولتی	نبرد نظام بهبود و ارتقای فرآیندها و نتایج (برون‌دادها، پایداری) بر اساس گزارشات عملکرد	۴۷	۹	۵	۷	۲	۵	۵	۵	۸	۹	۳	۱۰	۷	۵	۵	۳	۳	۴
			۴۸	۲	۱۰	۸	۲	۸	۲	۱۰	۹	۶	۷	۱۰	۹	۷	۷	۲	۵	۸
۱۲	ریسک	نبرد نظام مدیریت ریسک در تهیه و اجرای برنامه آمایش و توسعه خصوصی و تعاونی	۴۹	۳	۸	۲	۷	۳	۷	۳	۲	۷	۷	۷	۸	۲	۷	۲	۳	۳
			۵۰	۲	۲	۲	۵	۵	۲	۲	۵	۲	۲	۶	۵	۵	۲	۳	۵	۵
۱۳	ریسک	نبرد نظام مدیریت ریسک در تهیه و اجرای برنامه آمایش و توسعه خصوصی و تعاونی	۵۱	۵	۷	۳	۶	۳	۷	۶	۷	۶	۵	۶	۶	۶	۵	۶	۳	۴
			۵۲	۶	۸	۲	۷	۲	۸	۷	۸	۷	۷	۵	۵	۶	۳	۵	۲	۳

جدول ۱۲۳ - شرح مسائل راهبردی در حوزه مدیریتی

امتیاز	ایجاد	مسئله	ردیف
۱۵۱	نیود نظام یکپارچه و همه جانبه برنامه ریزی، تصمیم گیری و مدیریت توسعه سرزمینی در استان	تصمیم گیری قلمرو محور	۱
۱۴۷	کیبود جدی منابع مالی و بودی لازم برای تحقق آمایش استان	مالی و بودی	۲
۱۴۲	نیود نیروهای متخصص و میان رشته ای در راستای تحقق آمایش در استان	منابع و دارایی ها	۳
۱۴۰	تشتت شدید و تناخل در تصمیمات و مداخلات قضایی بخش های استان یا مدیریت بخشی	تصمیم گیری قلمرو محور	۴
۱۳۷	درک و فهم درست و دقیق معبران از اهداف برنامه ها و پروژه ها	کیفیت	۵
۱۳۶	ضعف در پیش بینی و شناسایی فرصت ها و تهدیدهای ایمنی و امنیتی و ارائه راهکارها برای مواقع بحران	ایمنی و امنیت	۶
۱۳۶	عدم توجه مدیریت استان به حفظ نخبگان استانی و ایجاد ثبات سیاسی و مدیریتی	مشارکتی	۷
۱۳۵	نگاه امنیتی به منابع طبیعی این استان	ایمنی و امنیت	۸
۱۳۱	تفاوت در انتظارات مدیران استان و درک متفاوت از برنامه ها و طرح های توسعه استان	کیفیت	۹
۱۲۶	مدیریت غیربومی و کوتاه مدت در سطح کلان استان	سازمانی	۱۰

جدول ۱۲۴ - تعیین مسائل راهبردی در حوزه جمعیتی - اجتماعی - آموزش

امتیاز فهره ی	ایجاد											مسئله		
	منبع مسئله		گش مسئله		محتوای مسئله (ماهیت مسئله)		بهد تحلیلی (ویژگی‌های تحلیلی)							
	بهران نظام آموزشی استان (سوریت)	غیر عملی بودن بهران	بهران نظام آموزشی استان بهران	کاهش بهره‌وری بهران	چندبندی بودن بهران	اقتصادی/اجتماعی و بهران	تکراری بهران	ماه‌گذاری بهران	بیرون رفتن بهران	بهران قابل درک بهران	بهران قابل پیوستن بهران		بهران بهران	بهران بهران
۱۲۷	۶	۷	۸	۵	۹	۸	۹	۱۰	۷	۶	۵	۹	۵	تکراری
۱۲۵	۵	۵	۵	۵	۸	۷	۷	۱۰	۷	۵	۶	۹	۷	نزاع‌های دسته جمعی
۱۳۰	۴	۵	۵	۵	۸	۷	۸	۱۰	۷	۵	۶	۸	۶	اعتیاد
۱۲۸	۴	۴	۷	۵	۸	۷	۸	۱۰	۷	۶	۵	۶	۵	خودکشی
۱۱۸	۴	۵	۵	۶	۸	۶	۶	۹	۶	۶	۵	۵	۷	طلاق
۱۱۵	۳	۴	۴	۵	۸	۴	۸	۹	۸	۴	۷	۷	۴	سرمایه اجتماعی پایین (منطق بیانی)
۱۱۷	۲	۴	۵	۴	۸	۵	۶	۹	۵	۶	۷	۷	۵	سطح پایین اعتماد سازمانی
۱۲۲	۸	۶	۷	۶	۱۰	۹	۱۰	۱۰	۴	۷	۳	۸	۱۰	فقر و محدودیت
۱۲۲	۷	۶	۶	۶	۱۰	۸	۷	۷	۵	۵	۴	۶	۴	سنگین‌نگاه غیررسمی
۱۱۶	۷	۶	۷	۶	۷	۸	۸	۹	۵	۶	۶	۶	۷	مهاجرت‌های روستا-شهری در درون استان
۱۲۱	۶	۶	۷	۶	۸	۹	۹	۱۰	۶	۵	۶	۶	۸	مهاجرت‌رستی به بیرون از استان
۱۱۹	۴	۶	۵	۵	۷	۷	۸	۷	۷	۵	۳	۵	۶	ضعف در آموزش مجازی در مدارس
۱۱۴	۱۰	۷	۷	۳	۶	۵	۴	۶	۴	۲	۳	۴	۸	کمبود فضای آموزشی و غیراستاندارد بودن سازه‌ها
۱۱۳	۴	۵	۶	۵	۴	۵	۶	۸	۸	۶	۵	۴	۷	کمبود امکانات آموزشی در مؤسسات آموزش عالی غیر دولتی

امتیاز نظا و	اهداد										مسئله				
	منبع مسئله		گش مسئله		محتوای مسئله (ماهیت مسئله)		بهد تطبیکی (ویژگی‌های تطبیکی)								
	پیران و ربط از آثار یا سایر منابع	پیران و ربط از آثار یا سایر منابع	پیران و ربط از آثار یا سایر منابع	پیران و ربط از آثار یا سایر منابع	پیران و ربط از آثار یا سایر منابع	پیران و ربط از آثار یا سایر منابع	پیران و ربط از آثار یا سایر منابع	پیران و ربط از آثار یا سایر منابع	پیران و ربط از آثار یا سایر منابع	پیران و ربط از آثار یا سایر منابع		پیران و ربط از آثار یا سایر منابع			
۱۱۲	۴	۷	۶	۶	۷	۷	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۷	۷	کمیود نیروی انسانی
۱۰۹	۳	۵	۴	۴	۶	۷	۷	۷	۷	۷	۷	۷	۶	۶	تغییرات مدیریتی بی در بی
۱۰۸	۱۰	۷	۸	۲	۶	۷	۴	۴	۴	۵	۵	۵	۷	۵	مسائل مربوط به آموزش عشایری
۱۰۷	۴	۵	۶	۵	۴	۶	۵	۵	۵	۸	۸	۶	۶	۶	عدم تناسب رشته‌های دانشگاهی با نیازها و مزیت‌های استان
۱۰۶	۳	۶	۶	۴	۴	۸	۶	۶	۶	۶	۶	۷	۶	۸	ضعف آموزش مجازی در دانشگاه‌ها
۱۰۶	۴	۷	۶	۵	۷	۷	۶	۶	۶	۷	۷	۷	۴	۵	ارتباط ضعیف صنعت و دانشگاه
۱۰۴	۵	۵	۶	۴	۴	۴	۶	۶	۶	۶	۶	۷	۵	۷	پایین بودن تراکم دانش‌آموزی
۱۰۳	۴	۵	۵	۵	۷	۵	۵	۵	۵	۷	۷	۶	۶	۶	مسائل حوزه سوادآموزی

جدول ۱۲۵ - شرح مسائل راهبردی در حوزه اجتماعی-جمعیتی و آموزش

شرح		عنوان
استان کهگیلویه و بویر احمد در بین استان‌های مختلف کشور بالاترین آمار دارا این امر دارد. به گونه‌ای که در سال ۱۳۹۷ در هر صد هزار نفر در استان ۱۹۷۷۷ مورد نزاع دسته جمعی اعلام شده است که به نسبت متوسط کشور بیش از دو برابر بوده است.	نزاع‌های دسته جمعی	
استان کهگیلویه و بویر احمد جزو ۱۰ استانی است که پایین‌ترین سرمایه اجتماعی در سطح میانی را در کشور داشته است.	سرمایه اجتماعی میانی پایین	
با توجه به مطالعه انجام شده (سنجش سرمایه اجتماعی کشور) میزان اعتماد سازمانی در استان کهگیلویه و بویر احمد برابر ۶۱/۴۹ و در کل کشور برابر ۶۴/۳۹ بوده است که نشان می‌دهد میانگین استان در مقایسه با کل کشور و میانگین اصلی طیف پایین‌تر است.	سطح پایین اعتماد سازمانی	
نسبت طلاق به ازدواج طی سال‌های مورد بررسی افزایش یافته است به گونه‌ای که از ۵/۲۲ در سال ۱۳۸۰ به ۳۱/۹ در سال ۱۳۹۸ رسیده است	طلاق	
میزان افراد دستگیر شده به دلیل اعتیاد و مصرف مواد در استان روند افزایشی و نگران‌کننده‌ای داشته است. به گونه‌ای که از ۵۱ نفر در سال ۱۳۹۰ به ۵۶۲ نفر در سال ۱۳۹۸ رسیده است.	اعتیاد	
نرخ بیکاری در استان کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۳۱/۳۹۷ درصد) در مقایسه با کل کشور (۱۲ درصد) وضعیت نامناسبی دارد و از مهم‌ترین چالش‌های استان به شمار می‌رود. میزان خودکشی در استان کهگیلویه و بویر احمد برابر با ۹/۲۶ بوده است که به نسبت متوسط کشوری تقریباً ۲ برابر بوده است.	بیکاری خودکشی	

جدول ۱۲۷ - شرح مسائل راهبردی در حوزه زیربنایی و نظام سکونتگاهی

مسئله	شرح
پیوند ضعیف و گسستگی شبکه حمل و نقل جاده‌ای داخل استان به واسطه محدودیت‌های توپوگرافی	شبکه حمل و نقل جاده‌ای داخل استان دارای گسستگی و پیوند ضعیف است و ارتباط بین دو شهر یاسوج و دو گنبدان از طریق فارس فراهم شده است، همچنین پیوند شمالی استان به واسطه شکل زمین و توپوگرافی از دسترسی‌پذیری بسیار پایینی برخوردار است.
عدم دسترسی به کریدورهای ارتباطی و ترانزیتی کشور	موقعیت قرارگیری استان به طوری است که به کریدورهای اصلی و ترانزیتی کشور دسترسی ندارد و ارتباط مراکز اصلی استان به صورت آنتنی به محور اصفهان شیراز است.
گسستگی فضایی و الگوی جزیره‌ای نظام سکونتگاه‌های شهری به واسطه شکل طبیعی زمین	موقعیت طبیعی استان کهگیلویه و بویراحمد و شکل طبیعی زمین ناشی از وجود رشته کوه دنا در استان منجر به شکل گیری الگوی خاصی از نظام سکونتگاهی در استان به سه مرکز متصل یاسوج، دو گنبدان و دهدشت شده است.
تمرکز جمعیتی در پهنه جنوبی استان در شهر دو گنبدان	محدوده جنوبی استان که شهرستان گچساران در آن واقع شده است، از نظر وجود سکونتگاه‌های شهری با محدودیت‌های روبه رو بوده است و تمرکز امکانات در شهر دو گنبدان در این پهنه، زمینه‌ساز الگوی تک قطبی به مرکزیت شهر دو گنبدان بوده است.
روند کاهش نسبت روستائیشی در استان و نرخ منفی رشد جمعیت در سکونتگاه‌های روستایی طی دوره ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۵	طی دوره ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۵ نسبت روستائیشی استان از ۷۱ به ۴۴ درصد کاهش یافته است. از عوامل مؤثر بر این کاهش رami توان مهاجرت‌های روستا-شهری و نرخ منفی رشد جمعیت روستایی در استان بر شمرده کمترین نرخ مربوط به دوره ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۰ بوده است که نرخ رشد جمعیت روستایی برابر با ۱/۲- بوده است.

جدول ۱۲۹- شرح مسائل راهبردی در حوزه منابع طبیعی و محیط زیست

مسئله راهبردی	شرح
قرارگیری استان روی گسل‌های اصلی غرب کشور	استان کهگیلویه و بویراحمد در ارتباط با خطر زمین‌لرزه به دو پهنه جنوب-جنوب غربی و شمالی تقسیم می‌شود. بخش جنوب-جنوب غربی که احتمال لرزه‌خیزی شدید را دارد و عمدتاً شامل شهرستان‌های گچساران، جنوب کهگیلویه و بهمی می‌گردد. پهنه دوم که از اهمیت لرزه‌خیزی کمتری نسبت به پهنه اول برخوردار است شامل بخش شمال استان یعنی جنوب شرقی شهرستان بویراحمد و شرق شهرستان دنا می‌گردد.
آسیب پذیری مراکز سکونتگاهی و کشاورزی در برابر سیل	قرارگیری ۲۰۴ کیلومترمربع از مراتع، ۹۲ کیلومترمربع از اراضی کشاورزی و ۱۸۵ کیلومترمربع از اراضی جنگلی در پهنه سیل خیز استان
کاهش وسعت و تراکم اراضی جنگلی	در ۷۰ سال گذشته وسعت این جنگل‌ها از ۱۲ میلیون هکتار به ۶ میلیون هکتار کاهش یافته و در دهه اخیر افزایش سرعت پدیده خشکیدگی درختان بلوط، موجب از بین رفتن حدود ۱ میلیون و ۴۰۰ هزار هکتار از این جنگل‌ها شده است که ۱۰۰ هزار هکتار آن در استان کهگیلویه و بویراحمد قرار دارد.
فرسایش خاک به دلیل شیب زیاد	بیش از ۳۷ درصد از مساحت استان را شیب بالای ۳۰ درصد در بر می‌گیرد که احتمال فرسایش شدید را دارد
الگوی کشت نامناسب	با توجه به وضع اقلیمی استان و همچنین ساختار توپوگرافی استان در حال حاضر الگوی کشت در راستای مزیت‌های محیطی قرار ندارد.
توجه اندک به پتانسیل‌های طبیعی استان در حوزه مختلف	با توجه به چهار فصل بودن استان و تنوع گیاهی و جانوری تاکنون استفاده مطلوبی از منابع طبیعی نشده است.

جدول ۱۳۰- تعیین مسائل راهبردی در عرصه اقتصادی

امتیاز های	ایجاد										مسئله											
	منبع مسئله		کش مسئله		محتوای مسئله (ماهیت مسئله)		بعد تحلیلی (ویژگی‌های تحلیلی)															
	بیزان و شرایط ارتباطی	مستقلیت	غیرمستقل بودن	میزان تأسیس	تعداد قطعات	کلی	کثیرالناحیه‌ری	بازمنبعی بودن (اقتصادی/اجتماعی و)	مقایسه کارکردی	غیرعادی بودن		زیادگی و ارتباطات زیاد	کنشگری زائگی/جدآوری پایا	تاثیر اثر و پیامد	تیروزنی بودن (حجم)	ماندگاری	توقیفی بودن	بیزان قابلیت درستی	عدم قطعیت	محدود	توسعه	
۱۲۵	۱	۱	۴	۵	۳	۳	۱۰	۵	۳	۸	۸	۱۰	۷	۱۰	۶	۷	۶	۷	۷	۷	۷	نرخ بالای بیکاری
۱۱۹	۲	۲	۳	۳	۳	۳	۸	۸	۵	۷	۸	۹	۸	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	۶	نرخ مشارکت اقتصادی پایین
۹۸	۳	۳	۲	۲	۲	۱	۸	۸	۴	۸	۶	۷	۷	۸	۶	۷	۴	۷	۷	۶	۶	نظام سنتی کشت و زرع
۱۱۵	۱	۱	۲	۱	۲	۱	۸	۷	۲	۶	۴	۸	۷	۷	۶	۷	۶	۸	۷	۷	۷	عدم توسعه صنعتی استان
۱۱۵	۳	۳	۴	۲	۴	۲	۸	۷	۶	۶	۵	۸	۱۰	۸	۷	۷	۷	۶	۶	۶	۶	عدم توازن نظام جمعیت و فعالیت
۹۹	۱	۱	۲	۳	۲	۱	۸	۸	۵	۵	۵	۹	۵	۶	۶	۵	۵	۳	۷	۷	۷	عدم گسترش مطلوب زیرساخت‌های ارتباطی جهت تسهیل جریان کالا و خدمات
۱۱۳	۳	۳	۴	۴	۳	۳	۶	۶	۷	۵	۴	۸	۶	۷	۶	۴	۵	۵	۸	۶	۶	فقدان صنایع خلاق و دانش‌بنیان با ارزش افزوده بالا
۱۳۳	۱	۱	۳	۷	۴	۴	۷	۸	۴	۶	۳	۷	۶	۶	۶	۴	۳	۵	۵	۵	۴	فقدان صنایع تبدیلی در بخش معدن
۱۲۰	۴	۳	۲	۸	۲	۱	۸	۷	۲	۶	۴	۸	۷	۷	۷	۲	۶	۶	۸	۷	۴	بخش ضعیف گردش ری

جدول ۱۳۱ - شرح مسائل راهبردی استان کهگیلویه و بویر احمد در عرصه اقتصادی

عنوان مسئله	شرح مسئله
نرخ بالای بیکاری	نرخ بیکاری در استان طی ۶ سال اخیر روند کاهشی داشته است، اما همچنان از متوسط کشوری بالاتر است. نرخ بیکاری جمعیت ده ساله و بیشتر برابر با ۱۰/۸ درصد در سال ۹۸ است. این در حالی است که این میزان در سال ۹۴ با مقدار ۱۷/۷ درصد بالاترین میزان بیکاری در کل کشور بوده است و رتبه نخست در میان استان‌های کشور را داشته است. نرخ بیکاری در همین بازه زمانی در مناطق شهری بالاتر از مناطق روستایی بوده است و در تمامی سال‌های مورد بررسی رتبه پایین‌تر از ده را داشته است. بالاترین نرخ بیکاری استان در مناطق شهری مربوط به سال ۹۴ با ۱۸/۱ درصد بوده است و بعد از استان کرمانشاه در رتبه دوم قرار دارد. از سوی دیگر نرخ بیکاری در میان جوانان در این استان به شدت بالا است. نرخ بیکاری جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله در سال ۹۴ در این استان برابر با ۳۲/۲ درصد بوده که در سال ۹۸ به ۲۲/۵ کاهش یافته است اما همچنان این رقم بسیار بالا است.
فقدان صنایع تبدیلی در بخش معدن	بخش معدن، ۷۲/۵۲ درصد از ارزش افزوده استان را تولید کرده است. این استان یکی از استان‌های غنی در زمینه مواد معدنی است. بیشترین مواد معدنی در استان مربوط به سنگ گچ و مارن است. با وجود منابع سرشار در این بخش ارزش افزوده در این بخش را افزایش دهد و با بهره‌ر از خام فروشی که اشتغال‌های مربوطه را نیز افزایش دهد، بسیار ضعیف است.
نرخ مشارکت اقتصادی پایین	نرخ مشارکت اقتصادی استان در مقایسه با میانگین کشوری نزدیک به پنج درصد است و به صورت میانگین حدود ۳۶ درصد است. این استان از نظر نرخ مشارکت اقتصادی در رتبه ۲۸ قرار دارد. در مناطق شهری نرخ مشارکت اقتصادی پایین‌تر از مناطق روستایی است. مهاجرت بیرون استانی، متأثر از فقدان توسعه اشتغال به‌ویژه در بخش معدن و صنعت عامل مهمی در نرخ مشارکت پایین اقتصادی در استان است. در جامعه ایران که عمده نیروی کار را مردان تشکیل داده‌اند، انتظار نرخ مشارکت اقتصادی بالایی در مردان وجود دارد. اما وضعیت نرخ مشارکت اقتصادی استان در مردان نشان می‌دهد که این استان از پایین‌ترین نرخ مشارکت اقتصادی در میان استان‌های کشور با ۴۹ درصد برخوردار است.
عدم توازن نظام جمعیت و فعالیت	قرارگیری شهرستان‌های لنده، بهمنی، نواحی شمالی و شمال غربی استان در بن بست ارتباطی و تحرک جمعیت در دو شهر پاسوج و دو گگیلان، افزون بر آن تحرک ۸۰ درصد صنایع در شهرستان بویر احمد و گچساران موجب عدم توازن در نظام فعالیت و سکونت در استان شده است. از سوی دیگر وجود مهاجرت درون و برون استانی از پیامد این جبهه جایی در سطح استان است.

عنوان مسئله	شرح مسئله
<p>عدم توسعه صنعتی استان</p>	<p>با وجود مزیت نسبی استان در بخش مواد معدنی، چوب و نفت و گاز این استان زمینه‌ها و پتانسیل‌های زیادی برای توسعه در بخش صنعت داشته دارد. اما بررسی بنگاه‌های اقتصادی در استان و میزان اشتغال در این بخش گویای این موضوع نیست. بخش صنعت کمترین میزان اشتغال و کمترین میزان تولید ارزش افزوده را دارد. از سوی دیگر فقدان صنایع پایین دستی و همچنین صنایع با فناوری بالا موجب کاهش این میزان از ارزش افزوده شده است.</p>
<p>فقدان صنایع خلاق و دانش‌بنیان با ارزش افزوده بالا</p>	<p>تمرکز عمده استان در بخش صنایع با فناوری پایین و متوسط است. صنایع خلاق می‌تواند مبنی بر صنایع دستی و از بحث طراحی و مد تا به فرهنگ و هنر ادامه یابد. از سوی دیگر بررسی وضعیت بنگاه‌های دارای فعالیت تحقیق و توسعه در کل استان، ۸ بنگاه است. استان دارای ۲ مرکز تحقیقاتی، ۴ دانشگاه و دو کارگاه صنعتی در این زمینه است. این استان از نظر مرکز رشد دارای دو مرکز رشد در زمینه کشاورزی و باغداری (گندم، برنج، حبوبات، انگور و فراورده‌های آن) - معادن و فراورده‌های معدنی (سفالت، سلیسین، گمرگ سلیس) - نفت و گاز و پتروشیمی - گیاهان دارویی و یک پارک علم و فناوری است که در زمینه کشاورزی و گیاهان دارویی، صنعت نفت و گاز، گردشگری و توریسم و ۲۰ درصد نیز در سایر حوزه‌ها است. اما ارزش افزوده بخش صنعت نسبت به سایر بخش‌های اقتصادی در سطح پائینی است. علاوه بر فقدان تکنسین‌ها و نیروی ماهر در این زمینه، فضای کسب و کار نیز به دلیل مهاجرت برون استانی از میزان کم نیروی انسانی کارآمد برخوردار است.</p>
<p>ضعف بخش گردشگری</p>	<p>سهم استان از گردشگری کشور کمتر از ۱ درصد است</p>

۴-۲- تدوین اهداف بنیادین

اهداف بنیادین سند، اهدافی هستند که در جهت حل مسائل راهبردی استان کهگیلویه و بویراحمد در پیش گرفته شده‌اند. در جدول زیر اهداف بنیادین سند به تفکیک محورهای مطالعاتی آورده شده است.

جدول ۱۳۲- اهداف بنیادین سند راهبردی توسعه کهگیلویه و بویراحمد

محور	اهداف بنیادین
منابع طبیعی و محیط زیست	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش قدرت بازدارندگی قوانین برای حفاظت اراضی جنگلی و ذخایر ژنتیکی گیاهی - جانوری - اصلاح مدیریت کشاورزی (کاشت، برداشت و ذخیره سازی) - جلب مشارکت اجتماع محلی در برداشت، حفاظت و تکثیر منابع گیاهی - شناسایی الگوهای کشت با بازده اقتصادی بیشتر و منطبق با شرایط اقلیمی استان - ارتقای تاب آوری در برابر مخاطرات محیطی
اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> - تولید و صادرات محصولات با فناوری متنوع و بالا جهت صادرات در بخش معدن - بهره گیری و افزایش کارایی در بخش معدن جهت جلوگیری از خروج ارزش افزوده - تبدیل شدن به قطب معدنی - افزایش بهره‌وری بخش‌های اقتصادی به‌ویژه بخش‌ها با مزیت نسبی (کشاورزی) - سیاست گذاری در زمینه تسهیل چرخه دانش، فناوری و خلق ثروت در بخش کشاورزی - توازن منطقه‌ای و محرومیت زدایی - افزایش سهم در تولید ناخالص داخلی - توازن منطقه‌ای - تقویت زیرساخت‌های مناطق کمتر برخوردار برای ایجاد شبکه اقتصادی با کل استان - اقتصادی با ارزش افزوده بالا مبتنی بر گسترش صنایع با فناوری بالا
اجتماعی - جمعیتی	<ul style="list-style-type: none"> - کاهش نرخ بیکاری - افزایش سطح سرمایه‌های اجتماعی و کنترل آن - ایجاد بستر برای مشارکت هر چه بیشتر مردم با سازمان‌های دولتی و سازمان‌ها مردم نهاد - کم کردن میزان نزاع‌های دسته جمعی و دوستی بیشتر بین مردم - اعتمادسازی و بالا بردن سطح اعتماد به سازمان‌ها و نهادهای دولتی - بالا بردن سطح کیفیت خدمات سازمان‌ها - کاهش میزان خودکشی در استان
زیربنایی	<ul style="list-style-type: none"> - ارتقای ظرفیت ترانزیتی منطقه‌ای استان - خلق دسترسی در برگیرنده به زیرساخت‌ها در تمامی مناطق استان - توسعه زیرساخت‌های اطلاعات و ارتباطات و ایجاد عدالت فضایی در دسترسی به آن - توسعه سهم انرژی‌ها نو و پاک استان و تنوع بخشی به منبع آن
مدیریتی - نهادی	<ul style="list-style-type: none"> - اجرایی نمودن حداکثری برنامه‌ها و پروژه‌ها در همه‌ی حوزه‌ها - مشارکت حداکثری نهادهای دولتی در تصمیم‌گیری و اجرا - استفاده از آخرین دستاوردهای فنی و تخصصی در مدیریت کیفیت

<ul style="list-style-type: none"> - تقویت هماهنگی بین ستادها و کمیته‌های استانی - ارتقای مدیریت امنیت و ایمنی در حوزه‌های مختلف توسعه - برنامه‌ریزی راهبردی و تمرکز بر مسائل اصلی توسعه استان - آشکار و روشن‌سازی مأموریت‌ها و وظایف نهادها و دستگاه‌های فعال در استان - مدیریت باثبات و بومی و آشنا با وضعیت اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و طبیعی استان و ثبات در تصمیم‌گیری - عدم انطباق مصوبات شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان با وظایف و مأموریت‌های اصلی آن - نظارت بر عملکرد شوراها و کمیته‌ها و پرداختن به وظایف اصلی و مهم در تصمیم‌گیری و نه صرفاً هماهنگی - مدیریت یکپارچه، بین بخشی، میان‌رشته‌ای و مبتنی بر قلمروهای فضایی - فهم صحیح و دقیق مجریان از برنامه‌ها و اهداف - تأمین منابع مالی و پولی مناسب و به موقع و کاهش ریسک - آموزش نیروهای متخصص و بین‌رشته‌ای جهت راهبری توسعه استان - ایجاد نظام پایش، نظارت، ارزیابی و بهبود - برنامه‌ریزی مشارکتی و از پایین به بالا - تمرکز مدیریت بر نتایج و بروندادها - تمرکز مدیریت بر مسئله‌های اولویت‌دار استان - الزام قوانین و مقررات پشتیبان اجرای آمایش استان - هماهنگی با تغییرات و فرصت‌ها و تهدیدهای جدید 	
<ul style="list-style-type: none"> - افزایش تاب‌آوری اقتصادی و محیط‌زیستی سکونتگاه‌ها - تعادل بخشی به نظام سکونتگاهی شهری و روستایی با توسعه و حمایت از شهرهای میانی و کوچک - کاهش مهاجرت‌ها از طریق تنوع بخشی اقتصادی و توسعه صنایع کوچک و مکمل در نقاط روستایی - توسعه فشرده و درون‌افزای شهرها و روستاها 	<p>نظام سکونتگاهی</p>

۳-۴- تدوین چشم‌انداز

در برنامه‌ریزی راهبردی، چشم‌انداز محرکی انگیزشی، هدف غایی و تصویر و دید شرایط ایده آل، مطلوب و منحصر به فرد منطقه یا سازمان در آینده است که از ویژگی‌های وضوح، خلاصه‌گی، امید، آینده‌سو، چالش‌انگیز، خاطره‌انگیز و تحقق‌پذیر، مطابقت با ارزش‌ها و فرهنگ و زمان‌بندی برخوردار است. با توجه به اهداف و اسناد فرادست، استان کهگیلویه و بویر احمد:

کهگیلویه و بویر احمد، منطقه‌ای است که با بهره‌گیری از پتانسیل‌های منحصر به فرد اقتصادپایدار، دانش بنیان و با فناوری بالا را در پیوند با اقتصادی منطقه‌ای (بویژه آب، نفت و گاز و پتروشیمی) ایجاد کرده و به کارآمدترین و پایدارترین شیوه از قابلیت‌های کشاورزی، صنعتی و معدنی خود بهره گرفته و بواسطه زنجیره‌های ارزش و تولید مکمل‌گرا و سنوژیک (تمامی بخش‌های اقتصادی) و همچنین زیربناهای در برگیرنده و رقابتی معیشت پایدار را برای مردم خود به ارمغان آورده و پایداری اکولوژیکی را برای نسل‌های آتی حفظ کرده است.

۴-۴- مأموریت‌های اصلی

مأموریت‌ها در واقع علت وجودی، هدف و شرح کارهای منحصر به فردی است که منطقه برای نیل به چشم‌انداز خود انجام می‌دهد. بنابراین مأموریت‌ها با کلماتی همچون حمایت، بهینه کردن، خلق، درگیری، یاری، کمک، فراهم کردن، برآورده کردن، تأمین ترویج و غیره آغاز می‌شود. در واقع، مأموریت کلان استان کهگیلویه و بویر احمد، پایدار کردن پیشرفت و آبادانی آن است و در کنار آن موارد زیر نیز به عنوان مأموریت‌های استان مطرح می‌باشد:

- خلق فرصت‌های اقتصادی و اجتماعی عادلانه برای جمعیت عشایر؛
- رونق و مقاومتی کردن اقتصاد منطقه؛
- ریشه‌کنی فقر و تأمین معیشت ایمن و باثبات برای تمامی گروه‌ها؛
- بهره‌برداری خردمندانانه و پایدار از قابلیت‌ها و مواهب خدادادی به‌ویژه منابع دریایی و آبی؛
- کاهش آسیب‌پذیری در برابر مخاطرات طبیعی و سایر شوک‌های بیرونی؛
- کاهش و یا از بین بردن عدم تعادل‌ها و بی‌عدالتی‌های فضایی؛
- توسعه منابع و سرمایه‌های انسانی جوان و با فرهنگ، متخصص، مشارکت‌جو، مولد و سالم؛
- حمایت و ترویج ویژگی‌های ارزشمند سبک زندگی سال و مولد روستایی و عشایری؛
- برقراری عدالت و دربرگیری اقتصادی، اجتماعی-فضایی؛
- حفظ، ارتقا و ترویج سبک زندگی ایرانی-اسلامی؛
- تأمین نیازهای اساسی همگان و ایجاد برابری در دسترسی به فرصت‌ها و تسهیلات؛
- توانمندسازی و مقتدرسازی محرومان و در حاشیه ماندگان و بی‌صدایان؛
- خلق مدیریت قلمرویی یکپارچه و سبز؛
- ارتقای تعاملات اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی؛

۴-۵- بررسی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید

پس از بررسی و تحلیل و شناسایی مسائل راهبردی، در نهایت به منظور تعیین نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها، از روش تحلیل راهبردی (سوات) استفاده شد. این روش در ادبیات برنامه‌ریزی راهبردی، ابزاری مؤثر برای تحلیل، هدایت و کنترل محیط مورد برنامه‌ریزی به شمار می‌آید. این روش بر این اصل استوار است که هر پدیده در یک محیط رقابتی تحت تأثیر سازمان‌دهی ساختار درونی خود و عوامل ناشناخته و خارج از

کنترل در محیط بیرونی (محیط پیرامون) قرار دارد. بنابراین سنجش و تحلیل راهبردی می‌تواند شکاف بین شرایط موجود و مطلوب را به منظور دستیابی به الگوی پایدار، زیست‌پذیر و رقابتی تعیین و سپس ارزیابی نماید. هدف تحلیل راهبردی استان کهگیلویه و بویراحمد، شناسایی عوامل درونی و بیرونی مؤثر بر آن در دستیابی به اهداف توسعه است که در محورهای مدیریتی-نهادی، اقتصادی، اجتماعی-جمعیتی، منابع طبیعی و محیط‌زیست، زیربنایی و نظام سکونتگاهی به تحلیل آن می‌پردازد.

محور نظام مدیریتی

جدول ۱۳۳ - عوامل درونی و بیرونی در نظام مدیریتی توسعه فضایی استان

عوامل بیرونی	فرصت‌ها (Opportunities)	نقاط ضعف (Weakness)	عوامل درونی	نقاط قوت (Strengths)	زیمه
<ul style="list-style-type: none"> - فقدان نگرش فضایی در تصمیم‌گیری‌ها و چندپارگی نهادهای خدمات‌رسان در سطح ملی و استانی؛ - ندام حضور افراد با مهارت‌ها و تخصص‌های پایین در ادارات استان؛ - عدم ایجاد سازوکار لازم برای مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی و اجرای طرح توسعه استان؛ - امنیتی شدن رویکرد توسعه در استان و عدم استفاده حداکثری از ظرفیت‌های استان؛ - ضعف در نظارت کیفی بر توسعه استان و اتلاف منابع ملی و استانی؛ - ریسک بالای مشارکت در توسعه استان و اجرای ناقص برنامه‌ها؛ - ضعف در قوانین پیشنهاد جذب منابع و ظرفیت‌های داخل و خارج از استان؛ - ایجاد پیامدهای نامطلوب اجتماعی، اقتصادی، محیط‌زیستی و اقدامات پروژه‌ها به دلیل عدم ارزیابی قبل و حین اثرات و انجام اصلاحات لازم؛ - نیمی ناپی در نظام تصمیم‌گیری؛ - افزایش کشمکش‌ها به دلیل ساختار قبیله و طایفه‌ای موجود در داخل و خارج استان کهگیلویه و بویراحمد و غیرانتفاعی نظیر ارائه مجوزها، 	<ul style="list-style-type: none"> - رفع حقوقی و قانونی در جهت گسترش ارتباطات اقتصادی و فرهنگی با سایر نقاط کشور؛ - استفاده از ظرفیت‌های تخصصی و فنی بخش خصوصی خارج از استان - جهت تحقق مدیریت یکپارچه در سطح پایش، نظارت، ارزیابی و تصمیم‌سازی؛ - یکپارچه‌سازی داده‌ها و اطلاعات موجود در نهادهای دولتی و غیردولتی و ایجاد سامانه هدایت و کنترل توسعه استان؛ - وضع چارچوب‌های قانونی برای استفاده از ظرفیت‌های مالی و بومی بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری جهت کاهش ریسک - سرمایه‌گذاری؛ - وضع قوانین مدیریتی و حقوقی جهت کاهش ریسک فعالیت اقتصادی و غیرانتفاعی نظیر ارائه مجوزها، 	<ul style="list-style-type: none"> - نگاه سیاسی و امنیتی در امور اقتصادی، عمرانی و مدیریتی در استان - کهگیلویه و بویراحمد؛ - فقدان مشارکت مردم در توسعه استان؛ - اصرار نوقد گروه‌های فشار و گروه‌های خارج از سازمان بر روند و اولویت اجرای برنامه‌ها و اقدامات؛ - افزایش روزمرگی در نظام مدیریت و تصمیم‌گیری در سطح کلان و خرد استان؛ - نگاه امنیتی به منابع طبیعی این استان؛ - تناسب کم مصوبات شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان با وظایف و مأموریت‌های اصلی آن؛ - توزیع نابرابر فرصت‌ها و منابع در سطح استان کهگیلویه و بویراحمد؛ - عدم نظارت بر فعالیت‌ها و مصوبات شوراها، کمیته‌ها و کمیسیون‌های موجود و فعال در استان؛ - تعرض و طولی بودن کارگروه‌ها و تعداد زیاد اعضای آن‌ها و مشکلات در گتنگی، تعامل و تصمیم‌گیری؛ - مدیریت غیربومی و کوتاه مدت در سطح کلان استان؛ - نبود نظام یکپارچه و همه‌جانبه برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و مدیریت توسعه - سرزیمتی در استان؛ - عدم توجه مدیریت استان به حفظ ننگ‌گان استانی و ایجاد ثبات سیاسی و مدیریتی؛ 	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد سازوکارهای قانونی جهت پراکنش فضایی جمعیت به‌ویژه در کل استان در راستای تعادل بخشی در سطح استان و پرهیز از تمرکز جمعیت؛ - تهیه سند ملی توسعه استان و تعیین تکلیف فعالیت‌ها و محورهای توسعه؛ - فعال بودن ستادها و کمیته‌های استانی در جهت بررسی و رفع مشکلات و موانع؛ - تمرکز بر توسعه امنیتی مبتنی بر اقتصاد و جمعیت به جای رویکرد صرف امنیتی و سخت‌انزاری؛ - وجود قوانین و مقررات نهادی جهت پایش، نظارت، ارزیابی و بهبود و نیاز به به‌کارگیری صحیح از آن‌ها؛ 	<p>نظام مدیریت</p>	

عوامل بیرونی		عوامل درونی		نقاط قوت (Strengths)	نقطه ضعف (Weakness)	فرصت‌ها (Opportunities)	تهدیدها (Threats)	زحمه
تهدیدها (Threats)	عوامل بیرونی	عوامل درونی	نقاط ضعف (Weakness)					
عدم همکاری و وحدت رویه در توسعه استان؛	تسهيلات، تخفیفات و غیره؛ - هدفمند نمودن و استفاده از مصوبات ستادهای ملی نظیر ستاد بازآفرینی شهری، ستاد اقتصاد مقاومتی، هیأت دولت و غیره جهت هماهنگی و تسهیل امور در استان؛ - ایجاد کمیته‌های نظارتی در ابعاد مختلف مدیریت آمایش استان در چارچوب اختیارات نهادهای حاکمیتی (استانداری) و تهیه برنامه بهبود؛ - تبادل اطلاعات و تجربیات با سایر استان‌های موفق در اجرای برنامه توسعه آمایش استان؛	تهیه اسناد متعدد توسعه در سطح استان و تبادل تصمیم‌گیری‌ها در برخی موارد نظیر ستاد ملی توسعه استان، طرح ناحیه؛ - نبود هماهنگی و هم‌انزایی مدیریتی در تصمیم‌گیری‌ها و تبادل قلمروهای مدیریتی؛ - برنامه‌ریزی توسعه استان بدون تمرکز بر اولویت‌های مسائل استان از نگاه مردم و نهادهای مردمی؛ - ابهام و عدم شفافیت در مسائل امنیتی و اثرات و الزامات آن بر توسعه استان؛ - فقدان برنامه‌ریزی پایین به بالا و برنامه‌ریزی با مشارکت مردم و نمایندگان شهری و روستایی آن‌ها؛ - ضعف در ایجاد چارچوب استفاده از منابع و دارایی‌های بخش خصوصی و مردمی در توسعه استان؛ - فقدان پروژه‌های مشخص و فنی مورد نیاز و کافی برای راهبری توسعه استان؛ - نبود سازوکار منسجم نظارت، ارزیابی و بهبود عملکرد سازمانی در راستای اجرای برنامه توسعه استان؛ - عدم تأمین منابع مالی مورد نیاز با توجه به درآمد کم تولید ناخالص استان؛ - نبود سیستم جامع داده‌ها و اطلاعات جهت رصد توسعه و شناسایی به موقع مشکلات و چالش‌ها؛ - پروژه محور بودن توسعه و عدم توجه به نتایج و پیامدها و سطح دستیابی به اهداف توسعه استان؛ - فقدان تعریف الزامات نهادی و قانونی مورد نیاز تحقق برنامه آمایش استان؛ - نبود سازوکار پایش زمانی پروژه‌ها و اقدامات و ایجاد تغییرات با توجه به شرایط؛ - عدم توجه به مانع‌زدایی و کاهش کارآمدی اقدامات؛	نقاط قوت (Strengths)	زحمه				

در محور اقتصادی

جدول ۱۳۴ - عوامل درونی و بیرونی در نظام اقتصادی

عوامل بیرونی		عوامل درونی		نقطه قوت (Strengths)	نقطه ضعف (Weakness)
تهدیدها (Threats)	فرصت‌ها (Opportunities)	تهدیدها (Threats)	فرصت‌ها (Opportunities)		
<ul style="list-style-type: none"> - مسکوت ماندن بخشی از پروژه‌های معدنی - وجود رقبای منطقه‌ای در بخش کشاورزی و صنعت - مهاجرت نیروی فعال به سایر استان‌های هم‌جوار 	<ul style="list-style-type: none"> - هم‌جواری با استان‌های مهم صنعتی کشور و قرارگیری در مسیر جریان کالا - دسترسی به بنادر و گلوگاه‌های صادراتی کشور - از جمله بو شهر، گناوه و دیلم - هم‌جواری با بخش صنایع در زمینه پتروشیمی، نفت و گاز - وجود پتانسیل استان در زمینه صادرات بخش معدنی و صنعتی به کشورهای حاشیه خلیج فارس - امکان نفوذ اقتصادی در بازار مالی کشورهای جنوب حاشیه خلیج فارس 	<ul style="list-style-type: none"> - نرخ مشارکت اقتصادی پایین‌تر از کشور - نرخ بیکاری بالای مناطق شهری و روستایی بالاتر از میانگین کشوری - فقدان جذب سرمایه‌گذاری خارجی - متوسط درآمد سالانه یک خانوار شهری پایین‌تر از متوسط کشور - پویایی و بهره‌وری نیروی انسانی پایین - کاهش سهم ارزش افزوده استان در کشور طی سال‌های اخیر - سهم ارزش افزوده بسیار پایین بخش کشاورزی یا وجود اشتغال ۳۰ درصدی این بخش - سهم اشتغال پایین بخش معدن با وجود قابلیت‌های فراوان - سهم کمتر از یک درصدی ارزش افزوده بخش صنعت از ارزش افزوده کل کشور در همین بخش - ضعف زیرساختی در زمینه نگهداری تولیدات کشاورزی - فقدان شکل‌گیری زنجیره ارزش تولید - ضعف زیرساختی برای دسترسی به معادن به دلیل تمرکز آن در بخش شمالی استان - پایین بودن بهره‌وری در بخش کشاورزی - عدم توسعه حمل و نقل ریلی - فقدان محور ترانزیتی قوی در سطح استان - مهاجرت روستا - شهری و افزایش فقر شهری 	<ul style="list-style-type: none"> - ضریب جنسی پایین‌تر از متوسط کشور - متوسط درآمد سالانه بالاتر یک خانوار روستایی نسبت به متوسط کشوری - وجود مزیت نسبی در بخش معدن - سرانه تولید آبریان بالا - شاخص نسبت تعداد معادن در حال بهره‌برداری به کل جمعیت - رتبه دوم کشور در زمینه ارزش افزوده بخش معدن - مزیت نسبی در بخش تولید چوب و محصولات چوبی به جز میله‌ها، حصیر و مواد حصیریایی - وجود مزیت در بخش خدمات پشتیبان تولید - برخورداری از ذخایر عظیم نفت و گاز و مواد معدنی 	<p>نظام اقتصادی</p>	

در محور منابع طبیعی و محیط زیست
جدول ۱۳۵ - عوامل درونی و بیرونی در نظام طبیعی و محیط زیستی توسعه فضایی استان

تهدیدها (Threats)	عوامل بیرونی		عوامل درونی		نقاط قوت (Strengths)	زمینه
	فرصت‌ها (Opportunities)	تهدیدها (Threats)	نقاط ضعف (Weakness)	عوامل درونی		
<ul style="list-style-type: none"> - تخریب روزافزون محیط زیست و منابع طبیعی، به ویژه در عرصه‌های مرئی و اراضی دیم - تخریب مستمر جنگل‌ها و مراتع استان ناشی از به زیر کشش رخن اراضی شیب‌دار و چرای بی‌رویه دام - خطر سوزاندگی محصولات باغی در اقلیم گرمسیری به دلیل مجاورت با اقلیم سردسیری استان. - بهره‌برداری کشاورزی بدون توجه به توان اکولوژیکی زیست محیطی. - تهدید بخش عمده‌ای از محدوده استان توسط مخاطرات طبیعی، سیل، لغزش و زلزله - برداش بی‌رویه و غیر اقتصادی از منابع آب و ظهور بحران کم آبی. 	<ul style="list-style-type: none"> - شرایط طبیعی و توپوگرافی مناسب برای توسعه ورزش‌های زمستانی با توجه به میزان بارش برف - امکان ذخیره طبیعی بارش به صورت برف در ارتفاعات برای استفاده در فصل تابستان. - وجود توان اکولوژیکی استان در کاربری‌های مختلف، امکان توسعه باغات و کشت علوفه‌ای در سطح وسیعی - فراهم می‌نماید. - امکان توسعه بخش کشاورزی استان کهگیلویه و بویراحمد بر اساس جهت‌گیری‌های راهبردی - برخورداری از منابع غنی آب و خاک و فرصت‌های مطالعاتی گوناگون در زمینه تأمین، حفاظت و نگهداری آب و خاک. - امکان توسعه سیستم‌های آبیاری تحت فشار با توجه به تبدیل اراضی دیم به آبی. - امکان توسعه اراضی جنگلی و سطح پوشش گیاهی استان - جلب مشارکت‌های عمومی - سرمایه‌گذاری در زمینه کشت و فرآوری گیاهان دارویی در مراتع و جنگل‌های استان 	<ul style="list-style-type: none"> - شیب زیاد اراضی استان (۴۴ درصد از سطح استان بالای ۴۰ درصد شیب دارد) - تنگ شدن اراضی جنگلی (بلوط) در شهرستان‌های شرقی استان - عدم استفاده درست و مطلوب از پوشش گیاهی استان - تعداد پایین معادن استان نسبت به ذخایر موجود. - وجود گسل‌های فعال در نیمه شرقی استان - فرارگری بخش زیادی استان در محدوده سیل‌خیز (۹۲ کیلومتر مربع اراضی کشاورزی در معرض سیل) - اختصاص حدود سه‌چهارم مساحت استان به سطح ارتفاعی و تپه‌ماهورها - گستردگی ارتفاعات با جهت‌گیری شمال غرب به جنوب شرق و ایجاد ناهمگنی ژئومورفولوژیکی در محدوده استان - پراکنده بودن دشت‌ها و اراضی کم شیب در استان - ورود آلاینده‌های شهرک‌های صنعتی، شهری و روستایی به داخل رودخانه‌ها. - عدم مهار رواناب‌های سطحی در ساختگاه‌های مهمی از جمله تن سرخ، سرگیجه، پراشکنت - خطر انقراض ۲۵ گونه گیاهی که به دلیل برداشت بی‌رویه 	<ul style="list-style-type: none"> - نبود تیش آبی و بحران آبی در استان - وجود حوزه‌های آبریز زیاد در استان - تعداد ۷۵ منطقه حفاظت شده در استان - حجم زیاد آب تجدید شونده در استان (۶۲۴۵ میلیون مترمکعب) - تنوع اقلیمی و زیست محیطی و برخورداری از اراضی حاصلخیز و عرصه‌های متنوع و گسترده جنگلی و مرئی در سطح استان - وجود دو اقلیم گرمسیری و سردسیری در استان و اختصاص بالغ بر ۴۵ هزار هکتار از اراضی استان به کشت انواع گیاهان دارویی. - بازدهی بالای محصولات گیاهان دارویی - اختصاص مساحتی بالغ بر ۸۵ درصد از مساحت استان به اراضی بکر و دست نخورده طبیعی - وجود قتل مرتفع در استان (تیش از ۴۰ قله با ارتفاع بیش از ۴۰۰۰ متر) - رودخانه‌های متعدد در استان (تعداد ۷ رود مهم) 	<p>نظام طبیعی و محیط زیست</p>		

در محور اجتماعی-جمعیتی-آموزش

جدول ۱۳۶- عوامل درونی و بیرونی در نظام اجتماعی-جمعیتی و آموزشی توسعه فضایی استان

عوامل بیرونی		عوامل درونی		زیننه
تهدیدها (Threats)	فرصت‌ها (Opportunities)	نقاط ضعف (Weakness)	نقاط قوت (Strengths)	
<p>- رشد سکونتگاه‌های غیررسمی در استان</p> <p>- مهاجرفرستی به استان‌های دیگر و رشد سکونتگاه‌های غیررسمی در آنجا</p> <p>- فقر معیشتی و تأثیرات نامطلوب بر سلامتی ساکنین استان</p>	<p>- مزیت نسبی در تولید محصولات باغی</p> <p>- مزیت نسبی در دلداری و دامپروری</p> <p>- مزیت نسبی در تولید قالی و قالیچه و صنایع دستی</p> <p>- مزیت نسبی در ارائه خدمات بازرگانی به لحاظ نزدیکی به</p>	<p>- بالا بودن سطح نزاع‌های دسته جمعی و طایفه‌ای در استان</p> <p>- خودکشی بالا به نسبت کل کشور</p> <p>- پایین بودن سطح سرمایه اجتماعی میانی</p> <p>- عدم اعتماد به سازمان‌های دولتی</p> <p>- نارضایتی از کیفیت خدمات سازمان‌ها</p> <p>- بالا بودن میزان قاچاق مواد مخدر</p> <p>- افزایش نرخ بیکاری</p> <p>- افزایش دور از انتظار نرخ طلاق</p> <p>- وجود رقابت‌های طایفه‌ای</p>	<p>- بالا بودن سرمایه اجتماعی (کلان و خرد)</p> <p>- رضایت از زندگی بالا</p> <p>- عرق ملی بالا</p> <p>- پایین بودن تمایل به مهاجرت</p> <p>- داشتن احساس امنیت نسبی</p> <p>- داشتن اعتماد به گروه‌های شغلی و حرفه‌ای</p>	<p>بررسی و تحلیل اجتماعی و فرهنگی</p>
<p>- رشد سکونتگاه‌های غیررسمی در استان</p> <p>- مهاجرفرستی به استان‌های دیگر و رشد سکونتگاه‌های غیررسمی در آنجا</p> <p>- فقر معیشتی و تأثیرات نامطلوب بر سلامتی ساکنین استان</p>	<p>- مزیت نسبی در تولید محصولات باغی</p> <p>- مزیت نسبی در دلداری و دامپروری</p> <p>- مزیت نسبی در تولید قالی و قالیچه و صنایع دستی</p> <p>- مزیت نسبی در ارائه خدمات بازرگانی به لحاظ نزدیکی به</p>	<p>- بالا بودن سطح نزاع‌های دسته جمعی و طایفه‌ای در استان</p> <p>- خودکشی بالا به نسبت کل کشور</p> <p>- پایین بودن سطح سرمایه اجتماعی میانی</p> <p>- عدم اعتماد به سازمان‌های دولتی</p> <p>- نارضایتی از کیفیت خدمات سازمان‌ها</p> <p>- بالا بودن میزان قاچاق مواد مخدر</p> <p>- افزایش نرخ بیکاری</p> <p>- افزایش دور از انتظار نرخ طلاق</p> <p>- وجود رقابت‌های طایفه‌ای</p>	<p>- وجود نواحی صنعتی در مناطق محروم</p> <p>- جاذبه‌های گردشگری طبیعی</p> <p>- وجود معادن و ذخایر نفت و گاز</p> <p>- موقعیت مکانی مناسب جهت نزدیکی به آب‌های خلیج فارس و هم‌جواری با استان‌های فارس، اصفهان، بوشهر و خوزستان</p>	<p>فقر و محرومیت</p>

		توزیع نامتوازن امکانات در سطح استان	آب‌های خلیج فارس		حاشیه‌نشینی و محلات فرودست
	رشد مهاجرت از روستا به شهر رشد یکجانشینی ایلات و کبیرد امکانات جهت اسکان دائم توزیع نامتوازن امکانات در سطح استان فقر شهری و روستایی ضعف زیرساخت‌های مربوط به شبکه حمل و نقل به دلیل کوهستانی بودن منطقه بی‌کاری	گسترش صنایع و فعالیت‌های وابسته به آن گسترش گردشگری به واسطه پتانسیل‌های محیط طبیعی	فرام‌بودن نیروی محروک توسعه و بالندگی استان به واسطه نیروی انسانی جوانی که در دسترس قرار دارد.	از دست دادن نیروی جوان و متخصص به علت مهاجر فرستی	جاذبه‌های گردشگری طبیعی استان وجود معادن و ذخایر نفت و گاز
	افزایش سکونتگاه‌های غیررسمی در استان کهگیلویه و بویراحمد و استان‌های هم‌جوار افزایش آسیب‌های اجتماعی بالا رفتن قیمت زمین به دلیل افزایش تقاضا در مناطق شهری افزایش فقر			مهاجر فرست بودن استان طی ۳۰ سال اخیر بالا بودن حجم خانوارهای خودسرپرست زن	بررسی ویژگی‌های جمعیتی
				بالا بودن حجم جمعیت ۱۵-۶۴ساله (جمعیت فعال بالقوه) متناسب بودن متوسط بعد خانوار پایین بودن میزان خام مرگ و میر بالا بودن میزان خام ولادت متعادل بودن میزان باروری کل نسبت شدن رشد جمعیت مناطق روستایی در دوره ۹۵-۱۳۹۰ در مقایسه با دوره قبل متعادل بودن شاخص نسبت جنسی	

در محور زیربنایی و نظام سکونتگاهی

<p>توزیع تقریباً متوازن بین دانش آموزان دختر و پسر (اختلاف حدود ۶۰۰ دانش آموز)</p> <p>وضعیت مطلوب سرانه فضای آموزشی</p> <p>سرانه فضای آموزشی بالاتر از متوسط کشوری</p> <p>بهبود وضعیت سواد عمومی در طول سرشماری های اخیر</p> <p>جزء ۸ استان برتر کشور به لحاظ فعالیت های حوزه سوادآموزی</p>	<p>کمبود کادر آموزشی (۲۰۰ معلم در شهرستان بویراحمد)</p> <p>نیود زیرساخت های لازم به منظور تحقق آموزش مجازی در مناطق روستایی و حاشیه شهرها</p> <p>مشخص نبودن کادر آموزشی دوره پیش دبستانی</p> <p>غیراستاندارد بودن و استحکام پایین مدارس غیردولتی</p> <p>کمبود فضای آموزشی</p> <p>پایین بودن نرخ باسوادی از متوسط کشوری</p> <p>عدم ساماندهی دقیق وضعیت استخدامی آموزشیاران نهفت</p> <p>کمبود امکانات آموزشی برای سوادآموزی به خصوص در روستاها</p> <p>نرخ ترک تحصیل بالاتر از متوسط کشوری</p> <p>بالاتر بودن نرخ مدارس مستحکم به کل مدارس استان کهگیلویه و بویراحمد نسبت به متوسط کشوری</p> <p>پایین بودن تراکم دانش آموزی و گران بودن آموزش دولتی</p> <p>دسترسی بسیار پایین دانش آموزان عشایری به آموزش های مجازی</p>	<p>ارائه آموزش با کیفیت بالاتر به دانش آموزان با توجه به شاخص های آموزشی ارائه شده</p> <p>بهبود وضعیت سواد در استان در طی ده سال اخیر</p>	<p>کاهش کیفیت آموزش به دلیل کمبود کادر آموزشی</p> <p>احتمال آسیب رسانی به معلمان، دانش آموزان و کادر آموزشی هنگام فعالیت آموزشی</p> <p>عدم تحقق عدالت آموزشی به دلیل دسترسی پایین دانش آموزان به آموزش مجازی</p> <p>حی انگریزی آموزشیاران نهفت و افت کیفیت آموزش سوادآموزی به دلیل نبود امکانات آموزشی مانند فضای آموزشی و.....</p>	<p>آموزش عالی</p>	<p>پایین تر بودن نرخ اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی به کل جامعه شاغلان نسبت به متوسط کشوری (رتبه سه کشوری)</p>	<p>تقویت زیرساخت های لازم جهت تحقق آموزش مجازی در واکنش به دوران کرونا</p>	<p>افزایش پیکاری دانش آموختگان به خصوص در رشته های علوم انسانی</p> <p>پایین آمدن کیفیت آموزش های ارائه شده به دلیل نبود امکانات آموزشی</p> <p>پایین بودن کیفیت آموزش به خصوص در دوران کرونا</p> <p>دانش بنیان نبودن صنعت و ارتباط ضعیف بین دانشگاه، صنعت و بازار کار</p>
<p>آموزش عالی</p>	<p>علم تراز بین فارغ التحصیلان رشته های دانشگاهی</p> <p>کمبود امکانات آموزشی به خصوص در مؤسسات تازه تأسیس و کوچک</p> <p>کمبود زیرساخت های لازم جهت تحقق آموزش مجازی</p> <p>عدم تناسب رشته های دانشگاهی با نیازهای زیست بوم</p> <p>وضعیت نامطلوب نسبت استاد به دانشجو در سطح استان نسبت به متوسط کشوری</p> <p>تغییرات مدیریتی بی دلیلی و غیرمنطقی در سطح آموزش عالی</p> <p>ارتباط ضعیف آموزش عالی با بازار کار</p>	<p>تقویت زیرساخت های لازم جهت تحقق آموزش مجازی در واکنش به دوران کرونا</p>	<p>افزایش پیکاری دانش آموختگان به خصوص در رشته های علوم انسانی</p> <p>پایین آمدن کیفیت آموزش های ارائه شده به دلیل نبود امکانات آموزشی</p> <p>پایین بودن کیفیت آموزش به خصوص در دوران کرونا</p> <p>دانش بنیان نبودن صنعت و ارتباط ضعیف بین دانشگاه، صنعت و بازار کار</p>				

جدول ۱۳۷ - عوامل درونی و بیرونی در نظام زیربنایی و سکونتگاهی توسعه فضایی استان

عوامل بیرونی		عوامل درونی		زمینه
تهدیدها (Threats)	فرصت‌ها (Opportunities)	نقاط ضعف (Weakness)	نقاط قوت (Strengths)	
<ul style="list-style-type: none"> - سهم بالای مصرف آب در بخش کشاورزی - محدودیت‌های ناشی از ظرفیت کم تولید برق 	<ul style="list-style-type: none"> - دسترسی به محورهای ارتباطی استان فارس - ظرفیت‌های توسعه شبکه ریلی در دست اجرای پاسوج اقلید 	<ul style="list-style-type: none"> - محدودیت تولید انرژی برق در استان - محدودیت‌های ناشی از شکل طبیعی زمین مؤثر بر توسعه خطوط انتقال گاز و برق - محدودیت‌های دسترسی به زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات - محدودیت‌های دسترسی به شبکه حمل و نقل در پهنه شمالی استان - پیوند ضعیف شبکه جاده‌های داخل استان 	<ul style="list-style-type: none"> - وجود میدان نفت و گاز گچساران - سهم بالای منابع آب تجدیدپذیر استان - وجود فرودگاه‌های پاسوج و گچساران 	نظام زیربنایی
<ul style="list-style-type: none"> - معضلات اجتماعی ناشی از انتقال بین‌حوزه‌ای آب 	<ul style="list-style-type: none"> - نزدیکی به منطقه انرژی پارس جنوبی - نزدیکی به تلبخانه گروه 	<ul style="list-style-type: none"> - ضعف دسترسی محورهای ارتباطی و پیوندهای شبکه حمل و نقل داخل استان 	<ul style="list-style-type: none"> - وجود ذخیره‌گاه طبیعی دنا در استان - وجود میدان نفت و گاز گچساران - سهم بالای منابع آب تجدید پذیر استان 	موقعیت استراتژیک
<ul style="list-style-type: none"> - روند کاهش نسبت روستائین و نرخ رشد منفی جمعیت روستایی استان طی دوره ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۵ - محدودیت‌های ناشی از شکل طبیعی زمین و مورفولوژی در توسعه سکونتگاه‌های شهری و روستایی - روند رو به افزایش شاخص نخبست شهری در استان 	<ul style="list-style-type: none"> - موقعیت مناسب استان در هم‌جوارگی با استان‌های فارس و اصفهان - فرصت‌های اقتصادی ناشی از منابع نفت و گاز جنوب 	<ul style="list-style-type: none"> - الگوی جزیره‌ای در شکلی گری نظام شهری استان - تمرکز جمعیت در پهنه جنوبی در شهر دو گنبدان - عدم توازن در نظام شهری استان و عالی بودن طبقه جمعیتی شهرهای کوچک (۲۵-۵۰ هزار نفر) 	<ul style="list-style-type: none"> - وضعیت مناسب استان از نظر الگوی نخبست شهری 	سکونتگاهی

تدوین راهبردها و سیاستها

۱-۵- راهبردها و سیاستها

در این بخش با بهره‌گیری از نتایج تحلیل‌ها در ابعاد مختلف و همچنین مسائل و اهداف راهبردی، راهبردها و سیاست‌های اصلی سند توسعه استان کهگیلویه و بویراحمد تدوین شده است. علاوه بر تدوین راهبردها، سیاست‌های فضایی نیز برای هر یک از راهبردها تدوین گشته تا به طور تفصیلی‌تر حوزه‌های کنش را مشخص سازد. این راهبردها و سیاست‌ها بر اساس مسائل راهبردی استان کهگیلویه و بویراحمد و اهداف بنیادین تدوین شده می‌باشد.

در حوزه مدیریتی، ایجاد ساختار نهادی شایسته، سازگار، بومی، یکپارچه و نیرومند در کلیه ابعاد مدیریت توسعه فضایی استان کهگیلویه و بویراحمد، ایجاد و افزایش ظرفیت قانونی و حقوقی مدیریت توسعه فضایی استان کهگیلویه و بویراحمد، آموزش و به‌کارگیری نیروهای متخصص و متناسب با راهبری توسعه فضایی استان کهگیلویه و بویراحمد و تأمین منابع مالی و پولی در سطح ملی و استانی با رویکرد مشارکت حداکثری راهبردهای اصلی می‌باشند.

در عرصه نظام سکونتگاهی، تقویت ساختار شبکه سکونتگاهی و پیوند بین سکونتگاه‌های شهری و روستایی، تقویت کانون‌های شهری پیرامون شهر مرکزی (شهر کرد) و استقرار نظام چندمرکزی در استان، تعادل بخشی به سلسله مراتب سکونتگاهی، تقویت زیرساخت‌ها و خدمات سکونت در شهرهای کم جمعیت و روستاها و تقویت زیرساخت‌های توسعه روستایی به منظور مواجهه با مهاجرت‌های روستا-شهری راهبردها به منظور ساماندهی نظام شهری و روستایی استان می‌باشند.

با توجه به اهمیت تولید و بخش اقتصاد استان کهگیلویه و بویراحمد راهبردهای این حوزه گسترده‌تر بوده و شامل گسترش دامداری صنعتی در استان، اصلاح ساختار نظام بهره‌برداری و مدیریت اراضی کشاورزی، بهره‌گیری از پتانسیل‌های اقتصادی صنایع دستی استان، استفاده از سیستم‌های نوین آبیاری، کاهش شکاف درآمدی استان نسبت به کشور، افزایش سطح مهارت‌های کارکنان، توسعه دانش و فن‌آوری با تبادل اطلاعات و همکاری‌های بین‌المللی، بهره‌گیری از انرژی سبز به‌ویژه در مناطق روستایی، توجه به منابع و قابلیت‌های اقتصادی مناطق محروم، گسترش بخش خدمات پشتیبان تولید به‌ویژه در بخش کشاورزی، آموزش نیروی کار متخصص بومی، گسترش صنایعی تبدیلی مربوط به بخش لبنیات برای جلوگیری از خروج ارزش‌افزوده این بخش، گسترش بخش شیلات و گیاهان دارویی، تأکید بر رقابت‌پذیر قلمرویی با تأکید بر نیروی‌های درون‌زا، جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، تکمیل و توسعه مراکز علم و فناوری، توسعه گردشگری طبیعت مبنای و فرهنگی، تقسیم کار فضایی بر اساس پتانسیل شهرها و شهرستان‌ها، تقویت و بهبود پیوندهای پسین و پیشین بین

فعالیت‌های اقتصادی و اصلاح و تکمیل زنجیره‌های تولید بخش صنعت و معدن، تخصص‌گرایی و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در محیط کسب و کار، بهره‌گیری از پتانسیل معدن استان جهت ایجاد صنایع تبدیلی، افزایش سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه و همچنین گسترش تولید انرژی‌های پاک، توسعه و ارتقای کارکرد ترانزیتی استان، تنوع‌بخشی اقتصادی و گسترش صنایع و خدمات پشتیبان تولید دانش‌بنیان، پیشرو، سبز و صادرات مبنای مدرن سازی بخش کشاورزی و توسعه صنایع تبدیلی این بخش است.

در عرصه زیربنایی راهبردها شامل تقویت و توسعه ارتباطات داخلی و بیرونی استان، توسعه زیرساخت‌های تأمین انرژی تجدید پذیر، توسعه زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، توسعه سیستم پراکنده و توزیع شده انرژی، ارتقای عدالت فضایی در دسترسی به زیربنایها و توسعه زیربنایهای اصلی در محورهای گردشگری است.

در عرصه اجتماعی راهبردها شامل توانمندسازی و گسترش کیفیت زندگی جامعه هدف، ظرفیت‌سازی و شبکه‌سازی تشکلیها و سازمان‌های مردم‌نهاد، تشخیص و مداخله به هنگام در امور فردی و خانوادگی، توسعه سامانه رصد آسیب‌های اجتماعی، اعتمادسازی و گسترش همکاری با سازمان‌ها و نهادهای مردم‌نهاد، کمک به تقویت ظرفیت اجتماعات محلی در راستای فعالیت‌های خیریه و داوطلب، برون‌سپاری خدمات قابل واگذاری در حوزه‌های مختلف، پیشگیری و کاهش عرضه مواد مخدر، پذیرش سکونتگاه‌های غیررسمی موجود و ارائه خدمات زیربنایی به محدوده‌های شکل گرفته، پیشگیری از ظهور سکونتگاه‌های غیررسمی در مناطق جدید، افزایش مهارت‌های اجتماعی و توانمندسازی، کمک به تثبیت جمعیت و همچنین رشد جمعیت به‌ویژه در مناطق روستایی، توسعه مسکن اجتماعی، خلق دسترسی عادلانه به فرصت‌های آموزشی، توسعه مهارت‌ها و تخصصی‌ها بر مبنای قابلیت‌های استان و ایجاد نظام در برگیرنده و کارآمد آموزشی برای عشایر می‌باشند.

در بعد محیط‌زیستی نیز راهبردهای ایجاد پایداری و تاب‌آوری در برابر مخاطرات، سازگار سازی توسعه با شرایط توپوگرافی و اقلیمی استان، حفاظت محیط‌زیستی اجتماع-محور، بسترسازی برای توزیع عادلانه منابع آب استان برای توسعه کشاورزی و اتخاذ مدیریت جامع، هماهنگ و نظام‌مند منابع حیاتی تدوین شده است.

جدول ۱۳۸- راهبردها و سیاست‌های سند توسعه استان کهگیلویه و بویر احمد در محورهای مختلف

سیاست فضایی	راهبرد	بعد
<ul style="list-style-type: none"> - تمرکز و یکپارچگی در تصمیم‌گیری از طریق تشکیل کمیته راهبری توسعه استان؛ - رفع موانع اجتماعی و فرهنگی در نظام مدیریتی استان؛ - الزام کلیه ستادها و کمیته‌های استانی به اجرای سند توسعه فضایی استان و ارائه برنامه اجرایی به کمیته راهبری و تأیید و تصویب آن برای اجرا؛ - ارجاع کلیه تصمیمات نهادی و ستادی مغایر با سند توسعه فضایی استان و با ضرورت بازنگری در تعدادی از برنامه‌های سند به کمیته راهبری و تصمیم‌گیری نهایی توسط آن و الزام اجرایی آن؛ - مشارکت حداکثری کلیه ذخیلان توسعه فضایی استان در تصمیم‌گیری‌ها؛ - تهیه برنامه نظارت کمیته راهبری بر اجرای برنامه توسعه استان؛ - استفاده از ظرفیت‌های فنی و تخصصی خارج از نهادهای دولتی به دلیل کمبود نیروی انسانی ماهر و کافی برای رصد توسعه فضایی استان؛ 	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد ساختار نهادی شایسته، سازگار، بومی، یکپارچه و نیرومند در کلیه ابعاد مدیریت توسعه فضایی استان کهگیلویه و بویر احمد؛ 	مدیریتی
<ul style="list-style-type: none"> - رفع موانع قانونی و حقوقی اجرای سند توسعه فضایی استان؛ - شفافیت در الزامات و مقررات امنیتی و سیاسی مؤثر بر توسعه فضایی استان؛ 	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد و افزایش ظرفیت قانونی و حقوقی مدیریت توسعه فضایی استان کهگیلویه و بویر احمد؛ 	
<ul style="list-style-type: none"> - ارتقای دانش فنی و تخصصی نیروهای فعال در نهادها و ستادها؛ - تهیه راهنماها و دستورالعمل‌های اجرایی برنامه توسعه فضایی استان و آموزش دوره‌ای آن به مجریان؛ - به کارگیری مشاوران فنی و تخصصی برای راهبری توسعه فضایی استان؛ 	<ul style="list-style-type: none"> - آموزش و به کارگیری نیروهای متخصص و متناسب با راهبری توسعه فضایی استان کهگیلویه و بویر احمد؛ 	
<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد خدمات آموزشی عالی و پژوهشگاه‌های مرتبط با علوم طبیعی در مرکز شهری استان - توسعه خدمات بهداشتی و درمانی در استان - توسعه خدمات پشتیبان گردشگری در استان - تقویت نقش یاسوج به عنوان شهر میانی در پهنه جنوب غربی کشور در پیوند با شیراز - ایجاد صنایع کوچک و متوسط در سکونتگاه‌های روستایی در پیوند با شهرهای منطقه 	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت بخش خدمات در شهرهای یاسوج، دهدشت و دوگنبدان با تأکید بر خدمات برتر - نقش دهی به شهر یاسوج در نظام شبکه شهری پهنه جنوب غربی کشور - تقویت و تکامل شبکه‌های هم پیوند روستا-شهری 	نظام سکونتگاهی
<ul style="list-style-type: none"> - توجه به سیاست‌های درون‌زا و سیاست‌گذاری در این زمینه - تأکید بر صنایع تبدیلی - تقویت و توسعه تحقیق، آموزش و ترویج کشاورزی بر مبنای دانش نوین و بومی‌سازی فن‌آوری - ساماندهی اراضی کشاورزی با توجه به توان اکولوژی منطقه - تبدیل استان به قطب شرکت‌های دانش‌بنیان در بخش زیست کشاورزی - ارتقای تمرکز صنایع مرتبط با تولید محصولات کشاورزی در بخش جنوبی استان - بسترسازی ایجاد صنایع نوین نانو تکنولوژی و بیوتکنولوژی 	<ul style="list-style-type: none"> - جذب سرمایه‌گذاری خارجی - تأکید بر پتانسیل‌ها و قابلیت‌های درونی استان - ایجاد تنوع اقتصادی در مکان‌هایی با اقتصاد پایه کشاورزی و معدن - اصلاح نظام بهره‌برداری در بخش کشاورزی - ایجاد رقابت‌پذیری قلمرویی با تأکید بر مزیت‌های رقابتی و همکارانه استان - توجه به توسعه صنایع در بخش معدنی و 	نظام اقتصادی و فعالیت

سیاست فضایی	راهبرد	بعد
<ul style="list-style-type: none"> - توسعه صنایع کوچک و متوسط دانش بنیان - توسعه محصولات ارگانیک - ایجاد خوشه‌های فعالیتی به ویژه در مسیرهای ترانزیتی 	<ul style="list-style-type: none"> - پتروشیمی با توجه به مزیت نسبی استان - شناسایی زمینه‌های برای جذب سرمایه‌گذاری در بخش صنعت - گسترش شبکه زیرساختی استان 	
<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد محورهای ارتباطی بین سه مرکز یاسوج، دوگنبدان و دهدشت - ایجاد محورها آزادراهی در محور اصفهان شیراز - تقویت زیرساخت‌های فناوری اطلاعات در سکونتگاه‌های روستایی - ایجاد خدمات پشتیبان صنایع در استان در ارتباطات با صنایع فولاد و الکترونیک - ایجاد مراکز تخصصی صنایع شیمیایی در استان - تجهیز و آموزش بخش کشاورزی به منظور کاهش مصرف آب 	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت شبکه‌های ارتباطی داخلی استان - و ایجاد پیوندهای ارتباطی درون استانی - توسعه و تجهیز شبکه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات - تقویت پیوندهای اقتصادی با استان‌های پیرامون با تأکید بر بخش کشاورزی و صنعت - مدیریت یکپارچه منابع آب و مدیریت مصرف در بخش کشاورزی 	<p>نظام زیربنایی، حمل و نقل و ارتباطات</p>
<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد توانمندی شغلی به وسیله آموزش مشاغل مورد نیاز استان - بالا بردن مهارت‌های خودکنترلی در افراد از طریق آموزش - افزایش میزان ارتباطات با استان‌های هم‌جوار برای همسنگی فرهنگی-اجتماعی هر چه بیشتر - تدوین برنامه‌های اجتماعی در جهت رشد و افزایش سرمایه‌های اجتماعی - شفاف‌سازی در امورات سازمان‌هایی دولتی و ارائه گزارشات فصلی - اجرای شدیدتر قانون در خصوص حمل سلام سرد و گرم - تشکیل گروه‌هایی با استفاده از افراد با نفوذ طوایف - تدوین سند ملی پیشگیری از خودکشی 	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش سطح سلامت روان و برخورداری از مهارت‌های خودکنترلی - نظارت بر روی کنترل و پیشگیری آسیب‌های اجتماعی - ایجاد اعتماد و گسترش همکاری با سازمان‌ها و نهادهای مردم نهاد و دولتی - استفاده از ظرفیت‌های موجود برای افزایش مشارکت اجتماعی - تقویت برنامه‌های مبتنی بر فعالیت‌های اجتماعی - ایجاد اشتغال‌های مورد نیاز استان - رفع اختلافات بین طوایف - آشنایی بیشتر مردم با قوانین 	<p>اجتماعی-فرهنگی</p>
<ul style="list-style-type: none"> - بهره‌مندی از فرصت‌های گردشگری، خدماتی و ... - افزایش مهارت‌های افراد و برگزاری دوره‌های فنی و حرفه‌ای در زمینه‌های کارآفرینی و مهارت‌های اشتغال و ... - توانمندسازی ساکنین مناطق محروم - توسعه صنایع و رشته‌های صنعتی - حمایت و تشویق به تشکیل صندوق‌های اعتباری در سطح محلات - تقویت زیرساخت‌های شهری در تمامی مراکز شهری 	<ul style="list-style-type: none"> - اشتغال‌زایی - مهارت افزایی - گسترش صنایع - تأمین زیرساخت‌ها در نقاط مختلف استان و کاهش نابرابری - پیشگیری از مهاجرت - بهبود شبکه حمل و نقل 	<p>فقر و محرومیت</p>

سیاست فضایی	راهبرد	بعد
<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد جاذبه در مناطق مهاجر فرست و ارائه تسهیلات مسکن - افزایش امکانات بهداشتی، درمانی، خدماتی و رفاهی در مناطق محروم - اختصاص بودجه جهت جاده سازی، راه آهن و بهینه سازی وضعیت جاده های موجود 		
<ul style="list-style-type: none"> - گسترش نهادهای مردم نهاد و دفاتر تسهیگری به منظور ارتقای توانمندی های ساکنین - افزایش تاب آوری اجتماعی، افزایش مشارکت و اعتماد اجتماعی - توسعه مرکز فنی و حرفه ای و توسعه مراکز کارآفرینی - ارائه تسهیلات رفاهی و زیربنایی به سکونتگاه های غیررسمی - آسان سازی فرایند دسترسی به شبکه های زیرساختی و کاهش تعرفه های اشعاعات گاز و ... - اعمال سیاست های تشویقی جهت مقاوم سازی مسکن - ایجاد جاذبه در مناطق مهاجر فرست و ارائه تسهیلات به ساکنین - ارائه تسهیلات ویژه به عشایر اسکان یافته در زمینه های مسکن و اشتغال 	<ul style="list-style-type: none"> - تقویت نهادهای اجتماعی و ایجاد ساختارهای مدنی مناسب - افزایش توانمندسازی اجتماعی - اشتغال زایی و مهارت افزایی - پذیرش سکونتگاه های غیررسمی موجود و ارائه خدمات زیربنایی به محدوده های شکل گرفته - کنترل رشد و توسعه بی رویه شهر و مدیریت زمین - کاهش نرخ مهاجرت - ساماندهی وضعیت ایلات و عشایر یکجانشین 	<ul style="list-style-type: none"> - حاشیه نشینی و محلات فرودست شهری
<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد فرصت های شغلی مناسب برای جوانان روستائین - دسترسی آسان به خدمات آموزشی و رفاهی مردم در مناطق محروم و کمک به توسعه مناطق محروم - سیاست های حمایتی در راستای ازدواج و فرزندآوری 	<ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از مهاجرت جمعیت جوان به ویژه در مناطق روستایی و شهرهای کوچک - ارتقا میزان باروری 	<ul style="list-style-type: none"> - جمعیتی
<ul style="list-style-type: none"> - انجام اقدامات لازم در خصوص تجمیع مدارس روستایی به منظور جلوگیری از هدر رفت و اتلاف منابع و کاستی از هزینه بالای آموزشی در سطح استان - ترمیم، بازسازی و نوسازی سازه های فرسوده آموزشی در سطح استان به خصوص در سطح روستاها و با اولویت شهرستان بویراحمد - تأمین فضای آموزشی مطلوب با اولویت شهرستان بویراحمد - تأمین نیروی انسانی مورد نیاز آموزش و پرورش استان با اولویت شهرستان بویراحمد با تأکید بر کاستن از انباشت نیروی مازاد آموزشی از مرکز استان - انجام اقدامات لازم برای حل مشکلات آموزشی دانش آموزان عشایر مانند دسترسی به آموزش مجازی و - تأمین زیرساخت های لازم برای تحقق آموزش مجازی برای دانش آموزان بخش روستایی و عشایری 	<ul style="list-style-type: none"> - پایین بودن تراکم دانش آموزی نسبت به استانداردها و بالا رفتن هزینه آموزش در سطح استان - کمبود نیروی انسانی - فرسوده بودن سازه ها و ساختمان های آموزشی - کمبود فضای آموزشی به خصوص در شهرستان بویراحمد - کاستی در ارائه آموزش های مجازی به دلیل نبود زیرساخت های لازم - مسائل مربوط به آموزش عشایری مانند دسترسی پایین به آموزش مجازی و - مسائل مربوط به بخش سوادآموزی 	<ul style="list-style-type: none"> - تعلیم و تربیت رسمی عمومی و آموزش بزرگسالان

سیاست فضایی	راهبرد	بعد
<ul style="list-style-type: none"> - تعیین تکلیف در خصوص وضعیت استخدامی و بیمه آموزشیاران به منظور ایجاد انگیزه بیشتر در نیروهای انسانی - تأمین امکانات آموزشی لازم برای سوادآموزان با اولویت روستاها و مناطق دورافتاده - استفاده از ظرفیت رسانه ملی برای آموزش به جای سامانه شاد به دلیل سواد اطلاعاتی پایین سوادآموزان 	<p>مانند: بی‌انگیزگی آموزشیاران و کمبود فضا و تجهیزات آموزشی</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - اصلاح نظام پذیرش دانشجو و جذب متوازن و تقاضامحور دانشجویان در حوزه‌های مختلف علمی مانند فنی مهندسی، علوم انسانی و ... با هدف کاستن از حجم بالای دانش‌آموختگان و فارغ‌التحصیلان بیکار - تأمین امکانات آموزشی و نظارت بر این فرایند به خصوص در مورد دانشگاه‌های کوچک و خارج از مرکز استان مانند دانشگاه‌های علمی-کاربردی و مؤسسات آموزش عالی غیردولتی - جهت‌دهی فعالیت‌های آموزشی دانشگاه‌ها در راستای مزیت‌های شناخته شده استان در برنامه آمایش سرزمین از قبیل گردشگری، نفت و پتروشیمی، داروسازی، کشاورزی و صنایع شیمیایی - تأمین و تمهید زیرساخت‌های فنی لازم جهت اجرای فرایند آموزش مجازی در سطح آموزش عالی به صورت مطلوب؛ - متوازن‌سازی نظام آموزش عالی استان با نیازهای ویژه و مزیت‌های استان و تبدیل آن به پیشران فرایند توسعه در استان؛ 	<ul style="list-style-type: none"> - کمبود امکانات آموزشی به خصوص در سطح مؤسسات آموزش عالی غیردولتی و علمی کاربردی - ضعف زیرساخت‌های لازم جهت تحقق آموزش مجازی در حد مطلوب در دوران کرونا - عدم تناسب رشته‌های دانشگاهی با نیازها و مزیت‌های استان - ارتباط ضعیف بین صنعت و دانشگاه - تغییرات مدیریتی بی در پی، غیرمنطقی و مبتنی بر دلایل سیاسی 	آموزش عالی
<ul style="list-style-type: none"> - توسعه جنگل کاری با تأکید بر درخت کاری اقتصادی با مشارکت مردم و جامعه محلی - مدیریت یکپارچه حفاظت و پیش‌گیری از آلودگی سفره‌های آب زیرزمینی استان - تهیه اطلس زیست‌بوم استان و حفاظت، احیاء، بهسازی و توسعه منابع طبیعی تجدیدپذیر (مانند رودخانه، جنگل، مرتع و تنوع زیستی به‌ویژه حیات‌وحش) - مدیریت هوشمند ریسک و کاهش آسیب‌پذیری در برابر زلزله - ایجاد سازوکار قانونی مشارکت مردم بومی در حفظ محیط‌زیست - تدوین برنامه و الزام اجرایی برای حفظ جنگل‌ها و مناطق حفاظت شده استان - شناسایی گونه‌های گیاهی در معرض خطر - ارائه مشوق‌ها و تسهیلات در جهت هدایت الگوی کشت 	<ul style="list-style-type: none"> - حفظ و احیای جنگل‌ها و مراتع - حفاظت محیط‌زیستی اجتماع محور - اصلاح الگوی کشت با در نظر گرفتن مزیت نسبی استان - اتخاذ تدابیر و سیاست‌های لازم جهت مدیریت بحران منابع طبیعی و زیست‌محیطی - ایجاد پایداری و تاب‌آوری در برابر مخاطرات - سازگار سازی توسعه با شرایط توپوگرافی و اقلیمی استان 	منابع طبیعی و محیط‌زیست

منابع و مأخذ

۱. اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری کهگیلویه و بویراحمد، <https://kohgiluyeh.frw.ir/>
۲. اداره کل حفاظت محیط‌زیست استان کهگیلویه و بویراحمد، <https://kb.doe.ir/portal/home/>
۳. اطلس مناطق محروم کشور؛ سطح‌بندی و پهنه‌بندی مناطق محروم کشور و مزیت نسبی این مناطق (۱۳۹۶)، بنیاد برکت.
۴. امانی، مهدی (۱۳۸۹)، مبانی جمعیت‌شناسی، انتشارات سمت، تهران، چاپ ۹.
۵. ایراندوست، کیومرث (۱۳۸۹)، سکونتگاه‌های غیررسمی و اسطوره حاشیه‌نشینی، چاپ دوم، انتشارات سازمان فناوری اطلاعات و ارتباطات شهرداری تهران.
۶. برنامه آمایش استان کهگیلویه و بویراحمد (۱۳۹۳). تحلیل نظام سکونتگاهی استان و ساختار فضایی آن، سازمان برنامه و بودجه استان کهگیلویه و بویراحمد.
۷. برنامه آمایش استان کهگیلویه و بویراحمد، تحلیل وضعیت و ساختار (۱۳۹۳)، مهندسان مشاور سبز اندیش پایش (ساپ)
۸. برنامه آمایش استان کهگیلویه و بویراحمد، (۱۳۹۳)، تحلیل وضعیت و ساختار، مهندسین مشاور سبز اندیش پایش (ساپ)، سازمان برنامه و بودجه کشور.
۹. جغرافیای استان کهگیلویه و بویراحمد (۱۳۹۹)، جغرافیای استان کهگیلویه و بویراحمد، تهران: دفتر تدوین و تالیف کتاب‌های درسی (وزارت آموزش و پرورش).
۱۰. خط فقر در ایران در سال ۱۳۹۵ و مروری بر روش محاسبه آن (۱۳۹۷)، معاونت پژوهش‌های اقتصادی، مرکز پژوهش‌های مجلس.
۱۱. دفتر تقسیمات کشوری (۱۳۹۸)، نقشه و جدول تقسیمات کشوری ایران، تهران: وزارت کشور.
۱۲. سازمان برنامه و بودجه استان کهگیلویه و بویراحمد (۱۳۹۳)، برنامه آمایش استان کهگیلویه و بویراحمد، تحلیل وضعیت فرهنگی و سرمایه اجتماعی
۱۳. سازمان برنامه و بودجه استان گیلان (۱۳۹۷)، تهیه و بازنگری برنامه آمایش استان گیلان - تحلیل وضعیت فرهنگی و سرمایه اجتماعی
۱۴. سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۹)، جایگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان‌های کشور ۱۳۹۸ - ۱۳۹۴، مرکز آمار ایران، انتشارات: دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌المللی
۱۵. سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۹)، سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویراحمد ۱۳۹۸، مرکز آمار ایران، انتشارات: دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌المللی

۱۶. سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۳۹۹)، سالنامه آماری کشور ۱۳۹۷، مرکز آمار ایران، انتشارات: دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌المللی
۱۷. سازمان ثبت‌احوال کشور (۱۳۸۵)، «سالنامه آماری سازمان ثبت‌احوال کشور»، تهران.
۱۸. سازمان ثبت‌احوال کشور (۱۳۹۰)، «سالنامه آماری سازمان ثبت‌احوال کشور»، تهران.
۱۹. سازمان ثبت‌احوال کشور (۱۳۹۵)، «سالنامه آماری سازمان ثبت‌احوال کشور»، تهران.
۲۰. سازمان ثبت‌احوال کشور (۱۳۹۷)، «سالنامه آماری سازمان ثبت‌احوال کشور»، تهران.
۲۱. سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح (۱۳۹۷)، اطلس راهنمای استان‌های ایران، تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح (وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح).
۲۲. سازمان جهاد کشاورزی استان کهگیلویه و بویراحمد، <https://kb.maj.ir/>
۲۳. سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور، (۱۳۹۴)، نقشه راه علوم زمین و معدن استان کهگیلویه و بویراحمد، بویراحمد.
۲۴. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کهگیلویه و بویراحمد (۱۳۹۸). سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویراحمد.
۲۵. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کهگیلویه و بویراحمد، (۱۳۹۳)، برنامه آمایش استان کهگیلویه و بویراحمد.
۲۶. سازمان نقشه برداری کشور (۱۳۹۴)، اطلس نقشه و اطلاعات مکانی (استان کهگیلویه و بویراحمد)، تهران: سازمان نقشه برداری کشور (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور).
۲۷. سالنامه آماری کشاورزی استان کهگیلویه و بویراحمد ۱۳۹۸-۱۳۹۷
۲۸. سایت شرکت سهامی آب منطقه‌ای استان کهگیلویه و بویراحمد، <https://www.kbrw.ir/>
۲۹. ستوده، هدایت الله (۱۳۷۳). مقدمه‌ای بر آسیب‌شناسی اجتماعی، چاپ دوم، تهران: آوای نور.
۳۰. سرایی، حسن (۱۳۸۲). روش‌های مقدماتی تحلیل توزیع و ترکیب جمعیت با تأکید بر ترکیب سنی جمعیت. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
۳۱. سرور، رحیم و خلیجی، محمد. (۱۳۹۴). سنجش درجه توسعه یافتگی شهرستان‌های استان کهگیلویه و بویراحمد، پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال ششم، شماره ۲۱، صص ۸۹-۱۰۲.
۳۲. شرکت آب و فاضلاب کهگیلویه و بویراحمد، <http://www.abfa-kb.ir/>
۳۳. شناسایی مناطق کمتر توسعه یافته کشور (۸۶-۱۳۸۵) سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور.

۳۴. شورای اجتماعی کشور (۱۳۹۳)، پیمایش ملی سنجش سرمایه اجتماعی کشور، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات
۳۵. شورای اجتماعی کشور (۱۳۹۵)، پیمایش ملی وضعیت اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی ایران، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات
۳۶. شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۴). ضوابط اجرایی حاکم بر آمایش آموزش عالی در جمهوری اسلامی ایران (مصوبه جلسه ۷۷۶).
۳۷. شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۴). طرح آمایش آموزش عالی (در چارچوب نقشه جامع علمی کشور).
۳۸. صدیق سروستانی، رحمت اله (۱۳۸۵). آسیب‌شناسی اجتماعی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
۳۹. فتاحی، سجاد و خوشدلی، فاطمه (۱۳۹۵). مسئله شناسی راهبردی توسعه در استان کهگیلویه و بویراحمد، مرکز بررسی‌های استراتژیک وزارت علوم تحقیقات و فناوری
۴۰. کاظمی پور، شهلا (۱۳۸۳). مبانی جمعیت‌شناسی. تهران: مرکز مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه.
۴۱. مرکز آمار ایران (۱۳۵۵)، «نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران کل کشور» تهران.
۴۲. مرکز آمار ایران (۱۳۶۵)، «نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران کل کشور» تهران.
۴۳. مرکز آمار ایران (۱۳۷۵)، «نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران کل کشور» تهران.
۴۴. مرکز آمار ایران (۱۳۸۵)، «نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران کل کشور» تهران.
۴۵. مرکز آمار ایران (۱۳۹۰)، «نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران کل کشور» تهران.
۴۶. مرکز آمار ایران (۱۳۹۵)، «نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران کل کشور» تهران.
۴۷. مرکز آمار ایران (۱۳۹۵)، «نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن
۴۸. مرکز آمار ایران (۱۳۹۸)، بررسی وضعیت سواد و تحصیل جمعیت زیر ۶ سال و بیشتر بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۶۵-۱۳۹۵.

سند راهبردی انقلاب اقتصادی

در تدوین سند راهبردی انقلاب اقتصادی بر اساس آمایش سرزمین، لزوم شناخت اولیه و پایه از مسائل و مشکلات موجود، جهت برنامه‌ریزی‌های نظام مند؛ مبتنی بر پتانسیل‌ها، استعدادها و مزیت‌های اقتصادی، اجتماعی، زیربنایی، محیط زیستی و مدیریتی هر استان، ما را ناگزیر به انجام پژوهش در ۳۱ مجلد و برای هر استان یک جلد مجزا نموده است. امید است که پژوهش راهبردی صورت گرفته زیربنای پیشرفت و رشد اقتصادی هر استان در مراحل بعد قرار گیرد.

۴۹. مرکز آمار ایران (۱۳۹۹)، گزارش وضعیت اجتماعی و فرهنگی ایران.
۵۰. مرکز آمار ایران، داده‌های سرشماری سال ۱۳۹۵.
۵۱. مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری، ۱۳۹۵، مساله‌شناسی راهبردی توسعه در استان کهگیلویه و بویراحمد،
۵۲. مرکز بررسی‌های راهبردی ریاست جمهوری (۱۳۹۵). مساله‌شناسی راهبردی توسعه در استان کهگیلویه و بویراحمد
۵۳. نگاهی به فقر چندبعدی و بررسی وضعیت آن در ایران (بی‌تا) دفتر مطالعات رفاه اجتماعی، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی.
۵۴. وزارت کشور، استانداری استان کهگیلویه و بویراحمد، <https://portal.sigma.ir/customers/kb-p>
55. Bryman, A. (2007). Barriers to Integrating Quantitative and Qualitative Research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1, 8-14.
56. Corbin, J., Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
57. Creswell, J.W. (1994) *Research Design: Qualitative & Quantitative Approaches*, London: SAGE Publications.
58. Hanson, W. E., Creswell, J. W., Clark, V. L. P., Petska, K. S., Creswell, J. D. (2005). Mixed methods research designs in counseling psychology. *Journal of counseling psychology*, 52(2), 224.
59. Johnson, R., Onwuegbuzie, A. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33, 14-12.
60. Johnson, R., Onwuegbuzie, A., Turner, L. (2007). Toward a Definition of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1, 112-21.
61. *Persian Gulf Studies*. (2019). *Strategy and Geopolitics of the Persian Gulf*, Tehran: University of Tehran
62. Reinharz, S. (1 992). *Feminist Methods in Social Research*. New York: Oxford University Press.
63. *The Encyclopedia of The Middle East*. (2020). *The Encyclopedia of The Middle East and North Africa*, London: Routledg.